



Pere Curtiada i Ferrer (1898-1968): de la UGT i la Unió Socialista de Catalunya a Estat Català

**Biografia política en el marc del moviment obrer i popular
sitgetà i de la Catalunya contemporània**

Marc Santasusana i Corzan

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**PERE CURTIADA I FERRER (1898-1968):
DE LA UGT I LA UNIÓ SOCIALISTA DE
CATALUNYA A ESTAT CATALÀ**

**Biografia política en el marc del moviment obrer i
popular sitgetà i de la Catalunya contemporània.**

(VOLUM I)

Tesi doctoral de Marc Santasusana i Corzan
Programa de doctorat Societat i Cultura
Departament d'Història Contemporània

ÍNDEX

VOLUM I

Introducció.....	Pàgina 3
1) Sitges: Platja d'Or, Ciutat Roja.....	Pàgina 6
2) Creixença i formació a la llar d'un agricultor socialista.....	Pàgina 34
3) Corresponsal i articulista de Justícia Social.....	Pàgina 75
4) L'Ateneu El Centaure: Contra la dictadura i els seus còmplices sitgetans....	Pàgina 100
5) Cap a la proclamació de la República.....	Pàgina 115
6) Regidor pel Comitè Revolucionari.....	Pàgina 148
7) Regidor per les urnes.....	Pàgina 159

VOLUM II

8) Sots-cap del sometent per defensar l'Estat Català.....	Pàgina 3
9) De l'empresonament al vaixell Uruguai al cop d'Estat.....	Pàgina 21
10) Representant d'Estat Català al Comitè de Defensa.....	Pàgina 46
11) Regidor i alcalde per la revolució.....	Pàgina 99
12) La Guerra Civil des del Comitè Central d'Estat Català.....	Pàgina 142
13) La derrota republicana des de la ciutat de Sitges.....	Pàgina 177
14) El camp de concentració del Barcarès i estada a Vilanova de Raó.....	Pàgina 188
15) Retorn a Sitges, Ciutat Blava.....	Pàgina 203
Conclusions.....	Pàgina 210
Arxius, fundacions i biblioteques.....	Pàgina 216
Actes de congressos, organismes polítics o sindicals i institucions públiques..	Pàgina 217
Correspondència personal o institucional.....	Pàgina 219
Premsa periòdica.....	Pàgina 220
Fonts orals.....	Pàgina 223
Fonts varies.....	Pàgina 223
Bibliografia citada.....	Pàgina 224

INTRODUCCIÓ

Aquest treball d'investigació, una biografia del sitgetà Pere Curtiada i Ferrer (1898-1968), té l'objectiu de documentar una trajectòria política única en la societat catalana de la seva època. Creixent en una família de forta tradició obrerista i arrelada a una localitat on el socialisme monopolitzava el moviment obrer local, una trajectòria sindical inicial el formaria per a desenvolupar una intensa carrera política que el portaria a ocupar les responsabilitats més altes com a sitgetà, les de regidor i alcalde, i com a militant dels partits dels que formà part, presidint totes les seves seccions locals i en el darrer d'ells representant-lo a nivell comarcal i com a membre integrant de la seva direcció nacional.

Aquesta intensa i prolongada biografia política el convertí en una de les personalitats clau en la política sitgetana des de 1923 fins a 1938, i en la catalana entre 1936 i almenys 1939. Que fins al moment no hagi estat documentada i analitzada en el seu conjunt i amb suficient profunditat, seria motiu suficient per justificar l'interès d'aquest treball. Però no l'únic, doncs la seva ideologia responia a un innovador independentisme d'arrels i anàlisi marxista, que encara comptava sols amb uns escassos centenars de partidaris, dels quals Pere Curtiada i Ferrer era dels pocs que havia participat de les lluites obreristes prèvies al període republicà i l'únic amb una trajectòria de pràctica municipalista. Aquesta combinació fa que, si bé ell afirmà que no era "*un home per escriure gaire*"¹, els seus articles i discursos prenguin una dimensió i interès excepcionals com a testimoni d'una època i com a expressió d'un corrent ideològic encara en període de formació.

El present treball parteix de cinc tesis que, en certa manera, es complementen i no podrien ser explicades aïlladament. La primera que el peculiar context polític local, i especialment el familiar, foren determinants per a la formació i evolució posterior de Pere Curtiada i Ferrer. La segona, planteja que la seva experiència laboral, amb una formació com a oficial sabater i com a dependent de comerç on mancaven els estudis superiors, que sí acostumaven a tenir la majoria de dirigents polítics de l'època, determinarien la seva posterior actuació política. La tercera parteix del convenciment

¹ Carta del vint-i-vuit d'abril de 1939 des del camp de concentració del Barcarès de Pere Curtiada i Ferrer a Antoni Andreu i Abelló, Fons Antoni Andreu i Abelló, Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià.

que la seva biografia militant forçosament havia de començar abans del que la historiografia havia documentat. I la quarta pretén demostrar que el seu protagonisme polític a nivell nacional fou molt més important del que fins al moment s'havia determinat. Finalment, la cinquena vol demostrar com la seva ideologia i la seva formació obrerista i municipalista el convertien en una personalitat única en el moviment separatista de la seva època.

Pel que fa a l'estructura d'aquest treball, he considerat el més encertat començar amb un primer capítol que, més enllà de contextualitzar econòmicament, social i política el Sitges a cavall entre els segles XIX i XX, pretén esdevenir una aclaridora descripció dels orígens i l'excel·lent consolidació del moviment obrer socialista on es forjaria la figura de Pere Curtiada i Ferrer. El seguiria un segon capítol que s'inicia també amb un caràcter introductori, exposant l'estat de la qüestió sobre la seva biografia, estudiant amb tot detall el paper polític i sindical que havien desenvolupat els seus familiars i il·lustrant la seva infantesa, la seva incorporació al món del treball i a la lluita sindical i la seva participació a la Guerra del Marroc. Els següents dotze capítols, d'extensió desigual, respondrien a les diferents etapes de la seva trajectòria política. I el quinzè, clouria la seva biografia quan, rondant la cinquantena, pogué retornar de l'exili al que l'havia abocat la victòria de les tropes franquistes a la Guerra Civil.

Respecte a les fonts utilitzades en aquesta recerca, cal començar destacant que bàsicament seran primàries, predominant un ampli ventall de documentació institucional i de premsa periòdica del moment, completades per correspondència personal, fulls volants i altres tipus de propaganda política localitzats en més d'una quinzena d'arxius, fundacions i biblioteques amb epicentre a Sitges i a Barcelona però que s'estenen de Sant Cugat al monestir de Poblet i en bona part per la xarxa.

Pel que fa a les fonts secundàries, a nivell de bibliografia he estudiat amb detall totes les obres publicades a Sitges sobre el període comprès entre 1800 i 1968, així com moltes d'altres d'àmbit més general que feien referència a la localitat, però també la pràctica totalitat de les centrades en el sindicat i, sobretot, en els partits on milità i d'altres que il·lustraven els diferents períodes polítics que travessà Pere Curtiada i Ferrer. En definitiva, gairebé dues-centes obres consultades de les que finalment apareixen citades una setantena, les informacions de les quals en algunes ocasions s'han hagut de matisar

i en altres desmentir i rectificar. Tancant amb l'exposició de les fonts secundàries utilitzades, vaig realitzar una sèrie d'entrevistes a familiars i amics de Pere Curtiada i Ferrer, que, tot i les dècades transcorregudes des de la seva mort, han pogut il·lustrar episodis clau de la seva trajectòria i aportar-ne referències personals que han donat una perspectiva més completa de la seva personalitat.

Finalment, i per tancar aquesta introducció, caldrà ressaltar que aquesta tesi doctoral sobre la biografia política de Pere Curtiada i Ferrer s'entrega i es presenta en el cent quinzè aniversari del seu naixement i en el quaranta-cinquè de la seva mort.

1) SITGES: PLATJA D'OR, CIUTAT ROJA

A principis de l'any 1930, i després d'un disputat concurs organitzat per la Societat d'Atracció de Forasters de Sitges², aquesta decidí que d'entre els diferents eslògans que s'hi havien presentat, el que podia resultar més atractiu per promoure la població dins l'exclusiu mapa turístic de l'època era la marca Platja d'Or. La nova denominació, que inspirada en el color de les privilegiades platges de Sitges fou promoguda a consciència, es popularitzà enormement i, fins i tot, ha aconseguit sobreviure fins als nostres dies.

Per contra, actualment es fa molt més difícil d'entreveure que, pocs anys abans d'aquell concurs, Sitges hagués esdevingut la ciutat més roja de Catalunya, i que fos per aquell altre color pel que fos coneguda arreu. Aquell color roig, a diferència del de l'eslògan Platja d'Or no es popularitzà finançant una campanya publicitària, sinó pel fort arrelament del socialisme local, forjat en la lluites i vagues de les societats obreres de resistència on s'organitzava el proletariat sitgetà.

Sitges havia arribat al segle XVIII com una petita vila marinera, pesquera i agrícola de poc més d'un miler i mig d'habitants, població inicial que es més que doblà abans d'acabar el segle per la bonança econòmica que es generà, principalment, arran del Decret de Lliure Comerç amb Amèrica. El decret, promulgat l'any 1778 per Carles III, monarca espanyol exponent del despotisme il·lustrat, va permetre que Sitges esdevingués un important punt d'exportació comercial de tèxtil cap a Amèrica, ja que durant uns anys funcionà la fàbrica de filats i teixits Batlló, i sobretot de la malvasia i el moscatell conreats pels agricultors locals, líquids la necessitat d'emmagatzematge dels quals generà l'aparició de cada cop més tallers de boters.

Anys més tard però, la crisi de la fil·loxera perjudicà greument la producció dels agricultors locals, i de retruc deixà sense feina molts artesans boters, generant així una davallada del comerç que s'agreujà arran del tancament de la fàbrica Batlló, i provocant que en les darreres dècades del segle XIX la població local es reduís lleugerament fins a la xifra de poc més de tres mil habitants.

² Concretament el concurs es celebrà el vint-i-tres de febrer de 1930, segons es referencia a La Gasetta de Sitges núm.36, publicada el nou de març de 1930.

La remuntada econòmica i demogràfica de Sitges es produí a partir de la dècada dels anys deu i, sobretot, dels vint del segle XX, i es va generar en gran mesura pels capitals acumulats pel comerç amb Amèrica i, especialment, pels que es repatriaren arran de la independència de Cuba l'any 1898, permetent l'expansió de la indústria de construcció de calçat que s'havia iniciat a mitjans dels setanta amb la fàbrica Tarrida, però també per la implantació de la indústria del ciment amb la colònia industrial de Vallcarca a partir de 1903 i per un incipient però creixent turisme. Aquesta darrera activitat econòmica s'havia originat a les darreries del segle XIX, i es consolidà, per una banda, gràcies a la millora dels accessos a la localitat, amb la construcció de la carretera de les costes del Garraf fins a Barcelona i, sobretot, amb l'arribada de l'estació de tren l'any 1881. Però també gràcies a dos personatges clau, Santiago Rusiñol i Prats, que convertí Sitges en el focus cultural del modernisme en establir-hi l'any 1893 la seva casa-taller, el Cau Ferrat, i Charles Deering, multimilionari nord-americà que encarregà l'enderroc de l'antic hospital de la punta i de diverses cases limítrofes per a bastir-hi el Palau Maricel entre 1909 i 1918. Aquest pòsit permeté que Sitges esdevingués ràpidament la primera plaça turística de l'Estat, posició que consolidà amb la instal·lació del Pavelló de Mar (1904), de les primeres infraestructures hoteleres i del primer autòdrom de la península Ibèrica (1923)³.

Políticament, a Sitges, el rebuig a la dinastia borbònica havia anat esdevenint majoritari durant els inicis de la segona meitat del segle XIX, i en aquest sentit hi tingueren repercussió tant els frustrats aixecaments republicans de l'estiu de 1867 com "*la Gloriosa*", la triomfant Revolució de Setembre de 1868. Com deixà constància escrita un testimoni directe dels fets, a Sitges, l'any 1868, "*una comissió es presentà a la Casa de la Vila demanant el cessament de l'alcalde don Joan Batlle Ribot i a la vegada el retrat de la Reina, la mida i el bombo de sorteig de soldats, així com els documents de quintes, consums, etc, per cremar-ho tot (...) i marxaren al so de l'himne de Riego, enmig d'eixordadora cridòria, a cremar el retrat de la Reina al Cap de la Vila*"⁴. Tot i que la premsa de l'època no en deixà constància, Roig⁵ testimonià dècades després que durant els fets revolucionaris s'enderroca la Torre de les Hores, construcció que es creia

³ L'autòdrom de Terramar era el primer de les seves característiques a la península Ibèrica, i en el moment de la seva construcció sols n'hi havia tres més en tot el món de similars. MIRABENT I MUNTANÉ, Antoni. *Autòdrom Nacional: vida efímera d'una gran obra*, l'autor, Sant Pere de Ribes, 1999.

⁴ SOLER I CARTRÓ, Josep, *Costums perduts: recull de visions i records d'un sitgetà*, Ajuntament de Sitges, Sitges, 1995.

⁵ ROIG, Emerencià, *Sitges dels nostres avis*, Catalunya, Barcelona, 1934.

originària dels temps de la dominació àrab⁶ que es trobava al carrer Major i que, aclareix, tenia l'únic rellotge de la localitat. A aquesta, situada davant de l'Ajuntament on llavors s'allotjaven les forces d'ordre públic, cal suposar-li algun tipus de funció repressiva (presó probablement) que Roig no menciona i que la convertí en l'objecte de les iras dels revoltats.

Destronada Isabel II, i temporalment el seu llinatge, s'obria el Sexenni Democràtic (1868-1874) amb la implantació del primer règim basat en el sufragi universal masculí de la història estatal. Aquest canvi polític suposà la definitiva consolidació de l'Estat liberal, però no anà acompanyat de transformacions socials gaire profundes, realitat que es manifestà clarament al nou Ajuntament sitgetà. El primer consistori democràtic el formaren comerciants, propietaris de terra, rendistes i un farmacèutic, i, per tant, “no comportà un canvi dràstic polític, social o econòmic”, doncs novament mariners, boters i camperols en quedaven a les portes. En aquest sentit, la posterior proclamació de la Primera República tingué a l'Ajuntament local un efecte “*merament nominal i limitat a ser una referència llunyana*”⁷, i els mateixos grups dominants continuaren dirigint unilateralment els assumptes municipals.

Pel que fa al moviment obrer local, els seus orígens es remunten a mitjans del segle XIX. Aparegué després de la inauguració l'any 1847 de la primera indústria, la fàbrica Batlló, tenia encara unes estructures organitzatives elementals i hagué de mantenir-se en la més absoluta clandestinitat fins a l'arribada del Bienni Progressista (1854-1856). Durant aquell període polític es produí a Catalunya la primera vaga general, concretament l'any 1855, que fou seguida d'una conflictivitat creixent en la indústria tèxtil de la que Sitges hauria quedat plenament impregnada. En aquest sentit, el juny de 1856, onze obrers⁸ foren jutjats en rebel·lia per un consell de guerra acusats “*d'haver provocat desordres laborals a Sitges*”⁹ aquell mateix any.

⁶ La falsa creença que la torre datava dels temps de l'ocupació musulmana es devia a les inscripcions que s'hi conservaven, que recordaren a la llengua àrab a uns sitgetans mancats de coneixements filològics o històrics. Posteriorment, la historiografia local demostraria l'errada d'aquella afirmació, confirmant que la torre es construí ja sota domini català.

⁷ TORELLÓ I JUNYENT, Josep, *Sitges 1865-1877: Revolució, guerra i música*, Grup d'Estudis Sitgetans, Sitges, 2001.

⁸ Foren Cristòfol Breguet i Soler, Salvador Comas, Bartomeu Farreras, Enric Farrés, Salvador Via i Solà, Jaume Vila i cinc obrers sitgetans més.

⁹ PAGÈS I BLANCH, Pelai (coord.), *Diccionari biogràfic del moviment obrer als Països Catalans*, Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2000.

Retornats els moderats al govern estatal, el moviment obrer hagué de replegar-se fins la caiguda dels borbons i l'inici del Sexenni Democràtic (1868-1874). Però al cap de pocs dies d'instaurar-se el primer règim democràtic de la història estatal, els obrers barcelonins impulsaren la creació de la Direcció Central de Societats Obreres de Barcelona. Abans d'acabar l'any la nova organització convocà el primer congrés obrer a nivell de tot el Principat, on assistiren més de cent delegats representant seixanta-una societats obreres de dotze localitats catalanes, però entre els quals no hi havia cap representant dels obrers tèxtils sitgetans. Tampoc no consta que estiguessin representats quan l'agost de 1869 es va crear la Federació de les Tres Classes de Vapor (d'ara en endavant FTCV) i aquesta presentà una taula de reivindicació salarial als fabricants de Barcelona. Ara bé, la seva força es va estendre com la pólvora per les diferents poblacions fabrils catalanes, entre elles Sitges, fet documentat gràcies a l'excel·lent testimoni que ofereix Emerencià Roig del Sitges de les darreries del segle XIX.

Roig publicà l'any 1934 l'obra "*Sitges dels nostres avis*", que entre d'altres aspectes de la història local analitza els orígens de la indústria sitgetana. En parlar de la trajectòria de la fàbrica pionera a la població, la fàbrica Batlló, descriu en un to marcadament crític amb l'obrerisme¹⁰ que "*vingueren una colla de vividors forasters, propagandistes, que predicaven el benestar de la classe treballadora. Començaren a fer mítings i reunions secretes per fer entrar els obrers de la localitat en la llavors societat de resistència anomenada Les Tres classes de Vapor de Barcelona, que venia a ésser el sindicat únic d'aquella època. Els nostres obrers, enlluernats per les paraules d'aquells agitadors, que, segons ells, sabien molt de lletra, eren molt ben enraonats i molt francs, es deixaren entabanar, i caigueren al parany. Tots van entrar en aquell sindicat en concepte de socis, però no van trigar a tocar-ne les fatals conseqüències (...) esclatà la primera vaga demanant augment de jornals i disminució d'hores de treball. Al cap d'un temps, havent-se resolt la primera vaga, en benefici dels obrers de la fàbrica Batlló, n'esclatà una altra per demanar el mateix. La fàbrica va estar, mentre durà la vaga, una pila de temps tancada. A la fi se solucionà (...) complicant-se cada dia més les coses, esdevingué un fet que trastornà la població. Unes mans amagades i traïdores, enmig del misteri més gran, provocaren un incendi a la casa d'un dels directors de la*

¹⁰ Emerencià Roig (1881-1935) era fill d'un artista reconegut per les seves pintures i formava part d'una família burgesa de la localitat, d'on tot indica que provenien les seves fonts sobre la qüestió. S'hi afegeix, a més, que publicà la seva obra l'any 1934, any de màxima tensió social a Catalunya.

fàbrica (...) en revenja del fet, vingué una persecució obrera injusta. Moltes persones que res no tenien veure amb aquell acte de sabotatge foren agafades i portades a Ceuta, i desterrades a altres terres llunyanes. Davant d'aquesta injustícia, en tot Sitges esclatà la indignació més gran, i la gent mirà la fàbrica amb mals ulls, maleint el dia en què es va establir a la nostra vila. Amb tot això, el treball a la fàbrica es descabdellava en males condicions. El malestar produït per les vagues i la intranquil·litat que regnava a la població pels tristos esdeveniments treien esma de treballar als amos de la fàbrica i als obrers. Corregué la veu que la fàbrica no convenia a la vila, perquè obrers venien de fora a sembrar la discòrdia i la intranquil·litat. Corregueren noves que els interessos dels senyors Batlló i Milà i obrers perillaven. Vingué l'alarma i davant d'això, la direcció de la fàbrica decidí tancar-la, acomiadà als treballadors i traslladà la maquinària a la fàbrica de la seva propietat instal·lada a les Corts de Barcelona. Això passava l'any 1867”¹¹.

Cal puntualitzar que les dates aportades al relat, escrit més de sis dècades després i principalment a base de fonts orals, serien errònies, doncs els fets es situarien entre la creació de la FTCV l'any 1869 i el tancament de la fàbrica l'any 1870, i no pas al 1867. En aquest sentit, també caldria aclarir que, atribuïnt el tancament de la fàbrica a les lluites obreres i a la reacció popular davant les conseqüències tràgiques de la repressió de les autoritats, Roig expressà més el seu estat d'opinió o el d'altres individus d'extracció burgesa que li facilitaren les informacions que una explicació real dels fets. El tancament de la fàbrica Batlló de Sitges no fou un cas aïllat, la família d'industrials tancà simultàniament les altres dues fàbriques que tenia, a Monistrol i a Tarragona, per obrir una gran fàbrica al llavors municipi independent de Les Corts, l'actual Escola Industrial de l'Eixample barceloní. La nova fàbrica dels Batlló pretenia competir amb l'Espanya Industrial que els Muntadas tenien a Sants concentrant la seva producció. S'havia començat a construir abans de la creació de la FTCV, i, per tant, no podria ser la influència d'aquesta organització sobre els obrers sitgetans la causa del tancament de la primera indústria local.

Tot i aquestes puntualitzacions, el relat de Roig documenta com per primer cop un grups d'obers sitgetans es va vincular a una organització sindical, la FTCV, i que van

¹¹ ROIG, Emerencià, Op. Cit.

convocar dues vagues, la primera de les quals l'haurien vençut i, la segona, s'hauria perllongat durant setmanes i acabà amb una solució negociada. També documentaria la pràctica de l'acció directa per part d'elements radicalitzats d'aquell proletariat tèxtil, la desmesurada i erràtica repressió de les autoritats, amb deportacions d'obriers exemplaritzants incloses, així com la solidaritat que generarà entre la població local que s'hauria acabat traduïnt en un rebuig a la presència de la fàbrica.

Amb el tancament de la primera indústria local acabaria una primera etapa de la història del moviment obrer, obrint-se'n una nova marcada per l'arrelament de les idees internacionalistes a la població i l'arrelament del moviment societari entre sectors no industrials.

Les idees internacionalistes haurien arribat a Sitges l'any 1869 amb la vinculació a la FTCV¹², en un moment en que els obrers sitgetans estaven quedant cada cop més desencantats de l'actuació dels republicans federals un cop aquells havien obtingut quotes de poder. En aquest sentit, els elements més polititzats i conscients de l'obrerisme local formaren l'any 1872 una secció local de la Federació de la Regió Espanyola de l'Associació Internacional de Treballadors¹³ (d'ara en endavant FRE-AIT). La secció estava encapçalada pel sitgetà Pau Benafres, s'hauria mantingut en funcionament almenys fins que el govern espanyol decretà la dissolució de la seva organització l'any 1874¹⁴, i hauria dotat l'obrerisme local d'una major coherència ideològica i d'un contacte més estable amb els seus homòlegs d'altres poblacions.

Tot i el clima de repressió contra el moviment obrer posterior a la dissolució de l'AIT, emmarcat dins el context de la Restauració borbònica, a Sitges es produí la creació d'una nova societat de resistència, la dels obrers boters, de la que en coneixem la trajectòria des de finals de 1881 gràcies a les actes de la Federació d'Obrers Boters (d'ara en endavant FOB). Al llarg dels anys vuitanta en coneixem la seva assistència al novè, desè, tretzè, quinzè i dissetè congrés de la FOB, representada per Cristòfol Roviroa, Pere Solé, Josep Termes i Joan Ribat. Aquest darrer, en el decurs de la tercera

¹² L'any 1870 aprovà un reglament que seguí les directrius de la Federació de la Regió Espanyola de l'Associació Internacional de Treballadors, a la qual s'adherí el març de 1871.

¹³ AA.VV, *Història de la Catalunya Contemporània*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1999.

¹⁴ PAGÈS, Pelai (coord.), Op. Cit. P. 200. Pau Benafres seria l'únic sitgetà identificat com a membre de l'AIT.

sessió del tretzè congrés l'any 1889, informà “*que l'estat de la secció era deplorable*”¹⁵. Tot i això, als noranta encara es trobava en funcionament sota la direcció d'Isidre Ferret i posteriorment de Ramon Serra, i està documentat que a mitjans de 1894 la secció encara comptava amb vint-i-vuit afiliats i estava integrada a la Federació de Boters de la Unió General de Treballadors (d'ara en endavant UGT)¹⁶.

La fabricació de botes es realitzava en petits tallers obradors on treballaven entre quatre i quinze obrers boters, que es concentraven al carrer Sant Salvador i al carrer de la Bassa Rodona. Aquella indústria va arribar al seu apogeu a la dècada dels setanta del segle XIX, però va decaure ràpidament i sols un dels seus tallers va sobreviure a l'entrada del segle XX¹⁷, fet que acabà provocant la desaparició de la secció arran de la decadència de l'ofici.

La següent societat obrera que es fundà a Sitges fou la Societat d'Obrers Agricultors, concretament el maig de 1889, però no fou legalitzada fins el nou de març de 1893¹⁸. Tenia com a seu un local del carrer (actualment passeig) de la Ribera del que es parlarà en aquest mateix capítol, i de la seva activitat durant els seus primers anys d'existència es conserva constància de la seva participació en les celebracions locals del Primer de Maig així com en la trobada que mantingué a la localitat veïna de Sant Pere de Ribes, l'any 1892, amb els seus homòlegs d'aquella i d'altres localitats properes. També de la seva aportació econòmica per sufragar les despeses d'assistència dels delegats del PSOE al Congrés Internacional de Zurich, d'una queixa per la contractació de pagesos forans en la que consten Andreu Miravent i Carbonell, com a president, i Joan Duran i Ferret, com a secretari, l'any 1894, i el que es més transcendental, el seu ingrés l'any 1896 al

¹⁵ Segons recullen les actes dels congressos de la FOB reproduïdes al web www.veubrera.org, Pere Solé exercí de representant en el novè i tretzè congrés, celebrats a Reus i a Vilanova els anys 1881 i 1885; Cristòfol Rovirosa al desè, celebrat a Tarragona el 1882; Josep Termes al quinze celebrat a l'encara municipi independent de Sants, el 1887; i Joan Ribat al dissetè, que tingué lloc a la capital catalana.

¹⁶ Les referències a la secció de la dècada dels noranta de l'Apartat d'Associacions de la Correspondència Administrativa de l'Ajuntament de Sitges (d'ara en endavant AACAAS) núm.21, PRDF (1888-1907), núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS), La Veu de Sitges del vint-i-nou d'abril de 1894, del tres de maig de 1896 i del nou de maig de 1897 i El Socialista, núm. 326, del tres de juny de 1892.

¹⁷ Segons les dades aportades per ROIG, Emerència, Op. Cit.

¹⁸ La data de creació l'aporta un document policial de maig de 1912, amb la composició de la seva junta, número i nom dels afiliats, data de fundació i de legalització. AACAAS núm.37, Societat d'Obrers Agricultors (1893-1933) (AHS).

sindicat socialista UGT com a la primera secció de la seva especialitat en formar-ne part a nivell estatal¹⁹.

Descrits els orígens d'aquestes dues seccions de boters i agricultors, que rellevaren l'antiga secció tèxtil de la FTCV com a base del moviment obrer sitgetà, caldrà destacar el fet que l'obrerisme arrelés primerencament en aquesta segona etapa entre els treballadors de taller i del camp, i no ho fes fins anys més tard en la fàbrica de calçat Tarrida que ja s'havia implantat a la localitat.

Joan Tarrida i Ferratges havia iniciat la seva activitat industrial amb mig centenar d'obrers al carrer Major l'any 1874, però només dos anys després adquirí les instal·lacions de l'antiga fàbrica Batlló per ampliar el fructífer negoci. Arribà a ocupar uns quatre-cents obrers, i el seu èxit estava basat en la possessió de la primera maquinària de construir calçat cosit a màquina de la península, que havia adquirit als Estats Units, i per la qual el govern espanyol li concedí la patent en exclusivitat durant deu anys. Tot i aquesta important concentració d'obrers, no s'hi hauria establert una secció sindical fins al 1900, fet pel qual no consta cap secció de sabaters en l'organització del primer míting del Primer de Maig, una crònica del qual descriu que hi assistiren *“la inmensa majoria de los obreros de Sitges, incluso los del campo, y dejaron de acudir los operarios de una gran fábrica de calzado. La conducta de éstos fue censurada como se merecía por el compañero presidente”*²⁰. Tot i la inexistència de cap secció obrera organitzada a la fàbrica, hi ha la possibilitat que s'hi produís un episodi de ludisme, doncs a l'una de la nit del cinc al sis de maig de 1886 es produí un incendi en aquella indústria que destruí gran part de les instal·lacions. Tot i que mai es pogueren aclarir les causes reals del sinistre, la família hauria difós el rumor que l'incendi *“va ser provocat per un obrer de Barcelona que estava en contra dels obrers de can Tarrida per qüestions de sindicat”*²¹.

Abans de tancar aquesta referència a la fàbrica Tarrida, caldrà destacar que les idees internacionalistes, que ja estarien presents en la ment d'alguns dels seus obrers,

¹⁹ Segons La Veu de Sitges del vint-i-nou d'abril i sis de maig de 1894, del cinc de maig de 1895, del tres de maig de 1896 i del nou de maig de 1897, El Socialista núm. 346, del vint-i-u d'octubre de 1892, el núm. 392, del vuit de setembre de 1893 i SELLA I BARRACHINA, Ventura, *Joan Duran i Ferret, Biografia d'un socialista històric català*, El Pati Blau edicions, Sitges, 2003, respectivament.

²⁰ El Socialista núm. 326, publicat el tres de juny de 1892.

²¹ VIGÓ I MARCÉ, Antoni, *La fàbrica Tarrida (1874-1908)*, Grup d'Estudis Sitgetans, 1987, Sitges.

influenciaren profundament la trajectòria familiar del seu propietari. El major dels seus quatre fills, Ferran Tarrida de Màrmol, nascut el 1861, estudià a Barcelona, on quan tenia divuit anys es relacionà amb la societat lliurepensadora “*La Luz de Barcelona*”. L’any 1882 abandonà el republicanisme federal per integrar-se a la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola i al cercle “*La Regeneración*”, i feu amistat amb Anselmo Lorenzo Asperilla, anarquista que havia fundat el primer nucli de l’AIT a l’Estat al 1868 arran de la visita del primer representant d’aquesta, l’italià Giuseppe Fanelli. Ferran Tarrida col·laborà amb les publicacions “*Acracia*”, “*El Productor*” i “*Ciencia Social*”, agafà la categoria de teòric del moviment obrer formulant la teoria de “*l’anarquisme sense adjectius*” i exercint de representant a les Conferències Internacionals de París (1889) i de Brussel·les (1891), i fou deportat arran del Procés de Montjuïc (1896). Abans d’aquest exili, tot i estar censat a Sitges des de 1875 fins 1892, hauria fet vida a la capital catalana, però en les seves visites a la població de ben segur exercí una important tasca de difusió de les idees internacionalistes²².

Amb la fàbrica Tarrida a ple rendiment i el primogènit de la família ja desheretat i a l’exili, i amb les societats de boters i d’agricultors consolidades, el Primer de Maig de l’any 1890 onze obrers sitgetans, atorgant-se la representació d’un nombre igual d’agrupacions locals de treballadors²³, dirigiren a l’alcalde Miquel Ribas i Llopis una carta. L’hi comunicaven que “*los obreros de esta localidad, sin distinción de clases ni oficios*” s’adherien a la celebració internacional del Primer de Maig, seguint l’aprovat l’any anterior al Congrés Obrer Socialista celebrat a la ciutat de París, com també a les “*peticiones que en favor del obrero se piden y que han sido publicadas en casi todos los órganos de la prensa*”²⁴.

Realment, però, a la localitat, sols tres d’aquells onze col·lectius obrers estaven realment organitzats, com es demostraria just un any després arran de la celebració d’un

²² Segons l’aportat a VIGÓ, Antoni, *Op. Cit.*, l’Enciclopèdia Catalana i PAGÈS, Pelai (coord.), *Op. Cit.*

²³ Serien les agrupacions de **boters**, representada per Isidre Ferret, la de **fusters**, per Joan Marsal, la de **pesCADORS**, per Manuel Rosés i Brell, la de **ebenistes** i dos oficis relacionats, per Josep Solà, la d’**oficials paletes**, per Josep Capdet, la de **forners**, per Andreu Bosch i Domingo, la d’**oficials sabaters** i annexes, per un Joan de cognom il·legible, la de **pastors**, per Salvador Robert, la de **llauradors**, per Josep Carbonell, la de **serrallers**, per Marià Castellnou i la de **pintors**, amb representant de signatura il·legible. AACAAS núm.21, Partit Republicà Democràtic Federal (1888-1907) (AHS).

²⁴ Al llarg de la tesi es corregirà l’ortografia dels textos històrics que es citin, doncs en cas de citar-los textualment, en ocasions les errades ortogràfiques i tipogràfiques en dificultarien la lectura.

primer i pioner²⁵ acte públic pel Primer de Maig. El permís de l'acte fou sol·licitat a l'alcaldia el vint-i-nou d'abril de 1892, a nom d'una comissió formada per les “*tres secciones de resistencia obreras de esta localidad*”²⁶, sense concretar quines eren aquestes seccions ni els seus representants. Aquesta mancança és en part esmenada per la crònica del diari madrileny El Socialista del tres de juny, que citant per primer cop en la seva història la localitat de Sitges, relatà que hi participaren “*las sociedades de Toneleros, Albañiles y Labradores*”, així com “*la inmensa mayoría de los obreros de Sitges, incluso los del campo, y dejaron de acudir los operarios de una gran fábrica de calzado. La conducta de éstos fue censurada como se merecía por el compañero presidente*”²⁷. Així, el tercer ofici de la localitat en organitzar-se sindicalment, com documenta aquesta crònica, hauria estat el dels oficials paletes, dirigits per Josep Capdet, però que tingué una existència breu, ja que hauria desaparegut abans de la següent festa del treball.

Si la documentació i la crònica d'aquella segona commemoració del Primer de Maig, primera celebrada amb un acte públic, documentà la breu existència d'aquesta efímera tercera societat obrera, la següent, la de 1893, aportaria de nou informació clau. Cap publicació en realitzà la més mínima crònica, i sols la corresponent sol·licitud de permís municipal de la comissió organitzadora, dirigida per Joan Mitjans i el boter Ramon Serra, permet aclarir que constà d'un “*mitin de propaganda*”, i el més transcendental per aquesta crònica dels orígens del moviment obrer sitgetà, que es realitzà al “*salón de direcciones de los toneleros y agricultores*”²⁸. Aquesta seria la segona referència localitzada sobre aquest local, el primer espai físic propi del moviment obrer sitgetà, del que es té constància des d'unes setmanes abans quan es legalitzà la societat d'obriers agricultors. Era un local compartit entre les dues societats sitgetanes, i al qual es referiren els mateixos representants de la comissió en la següent festa del treball com “*el local de costumbre*”²⁹. Aquest primer epicentre del moviment obrer sitgetà es trobava al carrer de la Ribera vuitanta-vuit, una edifici avui en dia desaparegut que s'ubicava on ara es troben les primeres finques de l'actual passeig Marítim.

²⁵ Aquesta diada, a Catalunya, sols s'havia celebrat públicament a Barcelona i a localitats sota administració francesa.

²⁶ AACAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).

²⁷ El Socialista núm. 326, publicat el tres de juny de 1892.

²⁸ AACAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).

²⁹ La referència al “*local de costumbre*” és de La Veu de Sitges núm. 18 del vint-i-nou d'abril de 1904.

Aquestes societats obreres sitgetanes, a diferència de les de la majoria de poblacions industrials catalanes, que es trobaven influenciades pel sindicalisme anarquista, s'orientaren vers les idees socialistes. Hi arrelaren de la mà de l'obrer sitgetà Salvador Mirabent i Vergés³⁰, qui les difongué en retornar d'haver treballat a Mataró de filador, ciutat on el marxisme havia arrelat primerencament en els obrers de la FTCV i on ell mateix havia exercit de vocal i posteriorment de vice-president de la junta local de l'Agrupació Socialista del Partit Socialista Obrer Espanyol (d'ara en endavant PSOE) entre 1881 i 1890³¹.

Precisament a partir del seu retorn l'any 1890 trobem el primer vestigi de l'arrelament de les idees socialistes entre els elements més conscients del proletariat local, doncs com s'ha detallat, representants de les onze professions que el composaven s'adheriren públicament a la celebració del Primer de Maig, diada que en haver-se aprovat en un congrés socialista fou inicialment patrimoni d'aquesta fracció del moviment obrer. Aquesta influència marxista s'anà consolidant progressivament, com indica el fet que l'acte que s'organitzà just dos anys després s'anuncià aclaridorament com una reunió socialista, però sobretot és constatable a través de les pàgines del setmanari *El Socialista* que el PSOE editava des de Madrid. El periòdic va fer la seva primera referència a la localitat arran d'aquell acte del Primer de Maig de 1892, any durant el qual va fer diverses referències a conflictes laborals sitgetans, des de març de 1893 començà a rebre's a Sitges. A més, el PSOE començà a ser percebut com una eina útil pels obrers sitgetans, com demostra el fet que catorze d'ells i dues de les seves societats feren aportacions econòmiques per a finançar les despeses d'assistència dels representants d'aquell partit al Congrés Obrer Internacional de Zuric³². Aquesta influència de les idees marxistes no tardà en traduir-se de forma orgànica, la societat de boters, ja desvinculada de la FOB, almenys des d'inicis de 1894 es federà a la Unió General de Treballadors (d'ara en endavant UGT), central sindical impulsada pel PSOE sis anys abans.

³⁰ Segons el citat a l'article del dirigent de la secció d'agricultors sitgetana i fundador del PSOE local CARBONELL, Josep, *Recuerdos de antaño*, Justicia, divuit de juliol de 1929.

³¹ PAGÈS, Pelai (coord.), Op. Cit. P. 913.

³² Les referències a la localitat corresponen a *El Socialista* núm. 326, 328 i 346, publicats el tres de juny, el disset de juny i el vint-i-u d'octubre de 1892, la data d'inici de distribució del setmanari s'extreu de la correspondència administrativa del núm. 369, del trenta-u de març de 1893, que detalla que "*se mandan 6 ejemplares a contar del número 367*", i les donacions, que en total sumaven vint-i-nou pessetes i noranta cèntims, les recull el núm. 392 de la mateixa publicació, datat del vuit de setembre de 1893.

La incorporació dels boters i poc després dels agricultors a la UGT, marcarien el pas d'un moviment obrer influenciat per l'internacionalisme, però bàsicament de plantejaments societaris, a un de socialista ja plenament sindical, i juntament amb la creació el juliol de 1894 d'una secció local del PSOE, encetarien la tercera etapa del moviment obrer sitgetà.

La fundació de l'Agrupació del PSOE de Sitges es produí el dinou de juliol de 1894 i sorgia clarament a contracorrent. El primer partit obrer de l'Estat s'havia implantat a principis de vuitanta en mitja dotzena de ciutats industrials catalanes, però en una dècada havia estat incapaç d'expandir-se més enllà d'aquelles poblacions, i quan es creà l'Agrupació Socialista sitgetana, feia almenys dos anys que a Catalunya no se'n creava cap de nova³³. Naixia a contracorrent, cert, però de la mà dels qui en el darrer lustre havien estat els elements més actius del moviment obrer local: el seu president³⁴, Josep Capdet, havia representat l'efímera societat de peons de paleta l'any 1890; el seu vice-secretari, l'ex-filador Salvador Mirabent i Vergés, com s'ha exposat, fou l'introduïdor de les idees socialistes entre els obrers sitgetans i el setmanari *El Socialista* s'hi referia com "*el veterano Mirabent*"³⁵; el seu secretari era Joan Duran i Ferret, que des d'almenys uns mesos abans exercia aquell mateix càrrec a la Societat d'Obrers Agricultors; el seu vice-secretari era Josep Carbonell i Company, que almenys des de 1890 ostentava la direcció de la Societat d'Obrers Agricultors; el tresorer, Joan Mitjans i Julià, encapçalava la comissió organitzadora del Primer de Maig i en presidí l'acte els anys 1892, 1894 i, probablement, 1893; finalment, sols Antoni Cuciné i Zas, qui probablement ja treballava de sabater i Josep III³⁶, que hi exercien de vocals, haurien tingut un protagonisme sindical previ més discret.

Tot i desconèixer el número de militants que composaven l'Agrupació tant quan es creà l'any 1894 com al llarg del segle XIX, només coneixent la citada trajectòria dels

³³ Segons les dades citades a BALLESTER i MUÑOZ, David: *Marginalitats i hegemonies: l'UGT de Catalunya (1888-1936) De la fundació a la II República*, Columna, Barcelona, 1996.

³⁴ La composició de la primera junta de l'Agrupació sitgetana del PSOE ve detallada a *El Socialista* núm. 439, publicat el tres d'agost de 1894, i els antecedents dels seus membres a documentació ja citada.

³⁵ Arran de la seva intervenció en un acte socialista a Vilanova i la Geltrú en commemoració de la Comuna de París referenciada a *El Socialista* núm.422, publicat el sis d'abril de 1894.

³⁶ La Secció de Constructors de Calçat es creà l'agost de 1900, però no disposem d'una llista completa dels seus membres en que apareix Antoni Cuciné fins a l'any 1912, quan, de fet, ja no era militant de l'Agrupació Socialista. AACAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS). De Josep III, per contra, no se n'ha localitzat cap altra referència anterior ni posterior, ni a la documentació del PSOE ni a la de cap de les diferents seccions sindicals.

membres de la seva junta, que controlaven la secció d'agricultors, de lluny la secció obrera més nombrosa, la d'oficials paletes i probablement també la ugetista secció de boters, així com l'organització dels actes del Primer de Maig, s'entén que les seccions sindicals que anaren apareixent a Sitges s'incorporessin a la central sindical socialista UGT, com es documentarà cada cop més minoritària en un moviment obrer català fortament influenciat per l'internacionalisme anarquista, o que l'Agrupació Socialista aconseguís presència al consistori sitgetà abans de complir els seus set primers anys d'existència.

Abans de tancar el segle XIX, a nivell sindical el fet clau foren la ja avançada incorporació de la Secció d'Obrers Agricultors a la UGT l'any 1896, que sota control directe dels dirigents de l'Agrupació Socialista local esdevenia la primera secció agrícola a nivell estatal en incorporar-se al sindicat, així com la creació de dues noves seccions sindicals. El primer col·lectiu d'obers local que s'organitzà posteriorment a la implantació del PSOE fou els dels mariners pescadors, una comissió dels quals, formada per Manuel Rosés i Brell, Blas Trull i Codina i Manel Magrans i Magrans presentà la documentació per legalitzar-la a finals de maig de 1896. Ara bé, la incorporació més destacada al panorama sindical sitgetà fou la creació de la Secció de Constructors de Calçat, que en menys d'una dècada acabaria aglutinant més obrers que totes les altres seccions juntes per la concentració i el creixement exponencial d'aquella indústria a la localitat. Tot i que no seria legalitzada pel Govern Civil fins a finals de 1901³⁷, la seva creació dataria realment de l'any 1900, setze anys després de la implantació de la primera indústria de l'ofici, i permetria reimplantar el sindicalisme local en una fàbrica després de tres dècades d'absència.

El reglament de la primera d'aquelles societats, la de pescadors i mariners, aclareix que es domicilià al local del carrer de la Ribera vuitanta-vuit, afegint-se als seus companys boters i agricultors, mentre que els obrers constructors de calçat es domiciliaren a un Centre Obrer d'adreça no especificada al reglament però que com s'aclarirà en aquest mateix capítol era una nova infraestructura del moviment obrer sitgetà³⁸.

³⁷ Els tràmits per a la legalització de la societat els efectuà el sabater Miquel Martí, i culminaren el cinc d'octubre de l'any 1901.

³⁸ Les dades de legalització, domiciliació i representació de les societats de mariners i pescadors i de constructors de calçat són extretes dels seus reglaments, recollits a: AACAAAS núm.43, Societat de Mariners Pescadors (1896-1933), i núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924). La data de



Reglament i segell de la societat sitgetana d'obrers constructors de calçat (AHS).

Pel que fa a les celebracions del Primer de Maig d'aquell tombant de segle, se n'han localitzat cròniques únicament de les de 1895, 1896 i 1897, desapareixent després les referències a l'acte o l'acte mateix. Aquesta absència probablement seria conseqüència de la crisi de la Restauració oberta arran de la culminació del procés independentista cubà l'any 1898, que, en una població econòmica i socialment tan vinculada a l'illa caribenya com Sitges, hi tingué unes àmplies repercussions. Abans, però, l'acte de 1895, del qual tenim una extensa referència a través del setmanari federal *La Veu de Sitges*, i que fou organitzat de nou per una comissió representativa de les societats obreres, presidida novament pel socialista Mitjans, va tenir exclusivament com a ponents a socialistes locals (Carbonell, Duran i Capdet, vice-secretari, secretari i president, respectivament), de Vilanova (Joan Borrell) i de Barcelona (Josep Comaposada). La crònica detalla el contingut dels seus discursos però no el lloc de realització de l'acte, que l'any següent es celebrà al local dels boters, i on hi intervingueren de nou els socialistes locals Carbonell, Duran i Capdet, als quals se'ls afegiren el seu company Miravent i un sitgetà no identificat de cognom Bartés, i Comaposada repetí com al representant dels socialistes barcelonins. Finalment, de l'any 1897, sabem, tant a través de la correspondència municipal com de la premsa local, que l'acte l'organitzaren les tres societats obreres existents, les de boters, pescadors i agricultors, i la secció del PSOE, el presidí de nou el socialista Mitjans i feren els seus parlaments dos socialistes forans, el vilanoví Joan Borrell i García Quejido³⁹.

fundació de la secció de constructor del calçat, d'una inspecció policial de maig de 1912 recollida també a AACAAS núm.105 (AHS).

³⁹ *La Veu de Sitges* del cinc de maig de 1895, tres de maig de 1896 i nou de maig de 1897, i la sol·licitud d'autorització de la comissió organitzadora a AACAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).

Finalment, per complementar aquesta visió del moviment obrer sitgetà de finals del segle XIX, caldrà estudiar l'activitat política de l'Agrupació Socialista més enllà de la seva intervenció en les societats obreres i en l'organització de la festa del treball. D'aquesta activitat en coneixem sols dues referències, la celebració del vint-i-quatrè aniversari de la "*Commune victoriosa en París*" amb una "*reunión pública*"⁴⁰ al local dels boters el març de 1895, i l'organització de "*una reunión pública (...) para exponer las doctrinas del Partido Socialista Obrero y aconsejar a los trabajadores que acuden a las urnas a depositar su voto*" per a les eleccions generals de 1898.

La importància del mencionat acte electoral per aquesta recerca recau en les dades que aporta la sol·licitud d'autorització municipal per organitzar-lo, ja que més enllà d'identificar que Josep Carbonell i Joan Duran continuaven exercint un paper destacat en l'Agrupació Socialista, la sol·licitud ens informa que l'acte es celebrà "*en el local que ocupan las Sociedades Obreras, calle de Ribera núm.45*"⁴¹. Aquesta és la primera menció localitzada a aquest local, que s'ubicava on anys després s'aixecaria l'actual vila Candelària i que hauria substituït a l'històric local ubicat al vuitanta-vuit del mateix carrer, i seria el Centre Obrer que identificaria l'any 1901 el reglament dels constructors de calçat⁴². Aquesta denominació de Centre Obrer, més enllà de l'espai físic representava l'espai de coordinació de les seccions obreres existents, que des del vint-i-sis d'octubre de 1899 comptaren amb un Comitè del Centre de Societats Obreres de Sitges, popularment conegut com a Centre Obrer⁴³.

Així, el moviment obrer sitgetà tancava el segle estrenant un nou local i amb més seccions sindicals (un total de quatre, la d'agricultors plenament consolidada; la de boters, en vies de desaparició amb l'ofici; una de pescadors; i l'acabada de crear secció de constructors de calçat), ara coordinades a través de la junta del Centre Obrer i totes elles influenciades per una ideologia socialista en un cas únic a Catalunya. Aquesta influència les havia portat ja, almenys en els dos primers casos, a federar-se al sindicat socialista UGT, i d'entre els seus elements més polititzats i radicalitzats n'havia sorgit

⁴⁰ AACAAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).

⁴¹ Ibid.

⁴² AACAAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

⁴³ La data de creació l'aporta un informe policial sobre el Centre Obrer, de novembre de 1911, AACAAAS núm.40, Centre Obrer (1907-1931) (AHS), però cap font documenta quins foren els seus primers membres.

una Agrupació Socialista els membres de la qual dominaren el moviment obrer sitgetà i el capitalitzaren políticament.

Comptant amb aquestes forces, sols iniciar-se el segle XX la secció local del PSOE es llançaria a la lluita per l'alcaldia, tancant la tercera etapa del moviment obrer sitgetà, com s'ha detallat, marcada per l'arrelament orgànic de les organitzacions socialistes a la localitat, i obrint-ne una de nova on l'Agrupació Socialista aconseguí ser present al consistori municipal i fer sentir les seves reivindicacions des d'aquest nou altaveu.

El sistema electoral de les eleccions municipals sitgetanes del moment es basava en la separació de la població en dos col·legis electorals, que feien un recompte de vots independent l'un de l'altre, a través del qual, en el cas del districte primer, s'elegien dos regidors, i en el cas del segon se n'escollien tres. A les municipals de novembre de 1901 s'hi presentaren tres llistes, la socialista i dues que representaven les faccions de la burgesia local. La primera facció, que ocupava l'alcaldia en aquells moments i havia caigut en un fort descrèdit i desorientació, tot i tenir vinculacions amb els partits dinàstics espanyols, tenia la seva primera obediència en el Casino El Retiro (1877) i el setmanari l'Eco de Sitges (1886); la segona, que havia exercit l'oposició al consistori municipal, tenia en el setmanari Baluard de Sitges (1901) el seu portaveu, i malgrat les seves vinculacions amb el carlisme, i sobretot amb el moviment catalanista i la Lliga Regionalista, tenia el Casino El Prado Suburens (1870) com a punt de cohesió.

Arribat el dia de les eleccions, les candidatures vinculades al Prado s'imposaren en ambdós col·legis, les de l'Agrupació Socialista hi aconseguiren les anomenades minories, i, finalment, la llista vinculada al Retiro s'enfonsà al primer col·legi i no aconseguí representació al segon per uns pocs vots, passant de tenir una majoria absoluta al consistori a no aconseguir-hi ni tan sols representació.

Al primer col·legi, on s'elegien dos regidors, s'imposà Antoni Catasús i Catasús, amb cent catorze vots. El socialista Josep Carbonell i Company, màxim impulsor de la creació de la secció d'agricultors i el seu primer president a principis dels noranta i que havia estat vice-secretari de l'Agrupació Socialista des de la seva fundació, fou també escollit amb noranta-nou vots, quedant fora del consistori el tercer candidat, Antoni Martí i Mercé, que sols va obtenir vint-i-quatre vots. Al segon col·legi, on s'elegien tres

regidors, s'imposà Caietà Benaprès i Mestre, amb noranta-vuit vots. El socialista Joan Mitjans i Julià, que recordem havia presidit la comissió organitzadora dels actes del Primer de Maig des de 1892 i era tresorer de l'Agrupació Socialista, fou també elegit regidor amb noranta-cinc vots. I Bartomeu Carbonell i Planas, amb noranta vots, fou el darrer candidat electe. En quedà fora per un estret marge de vots Pelegrí Rosés i Puigventós, que n'obtingué vuitanta-cinc, i també Joan Planas i Mariné, amb cinquanta-cinc. Segons la crònica que en van fer des del Baluard de Sitges, que apadrinava la candidatura guanyadora i, per tant, rival de la socialista, a aquesta darrera l'haurien "ajudat aquesta vegada (...) varis republicans (federals)"⁴⁴, que aquell mateix any havien realitzat campanya electoral per les eleccions generals, però que haurien descartat presentar candidatura pròpia a les municipals. Una dada que podria confirmar l'afirmació del Baluard de Sitges seria la davallada de vint vots que, com es detallarà, patiren els socialistes dos anys després.

Així, Carbonell i Mitjans esdevingueren els dos primers regidors socialistes sitgetans, d'un partit, el PSOE, que havia aconseguit a Catalunya el seu primer regidor per Mataró sols sis anys abans⁴⁵, i que des de llavors sols havia aconseguit aquesta fita en comptades poblacions industrials. Si, com estudià Torelló⁴⁶, amb l'arribada del Sexenni Democràtic i de la Primera República els diferents grups burgesos continuaren copant tots els càrrecs de regidor, aquesta situació que s'havia perpetuat en tots els consistoris elegits per sufragi s'esquerdà. La ruptura a nivell de composició social del consistori no fou però tant gran com es podria pensar a priori, ja que Mitjans era propietari del darrer taller boter de la localitat⁴⁷, i Carbonell, el primer i únic regidor obrer d'aquell consistori, tenia una situació privilegiada dins l'empobrit estament obrer sitgetà, on era conegut amb el sobrenom de "pagès ric"⁴⁸.

Pel que fa a la sessió de constitució del nou Ajuntament, es va fer "*davant d'un públic compost en la seva majoria d'elements socialistes*", doncs els obrers locals haurien omplert el saló de plens per assistir a aquell moment històric. En la sessió "*la minoria socialista de l'Ajuntament, a més del seu programa que té exposat, i que per la situació*

⁴⁴ Baluard de Sitges de Sitges núm. 18, publicat el disset de novembre de 1901.

⁴⁵ Segons ENRECH MOLINA, Carles, *Indústria i ofici: conflicte social i jerarquies obreres a la Catalunya tèxtil (1881-1923)*, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 2005.

⁴⁶ TORELLÓ I JUNYENT, Josep, Op. Cit.

⁴⁷ ROIG, Emerencià, Op. Cit.

⁴⁸ Sella, Ventura, Op. Cit.

en que es troba factible, farà un constant treball de fiscalització de l'administració municipal d'aquesta vila, intervenint en tots els assumptes, que estudiaran detingudament, i obraran sempre, segons en digué, d'acord amb lo que vol el poble, fent que la seva conducta sigui ben clara, per a que tothom pugui jutjar-los. Treballaran pel benestar de la població, i, que dins de l'Ajuntament no hi hagi cap ombra de caciquisme, i que es faran ressò de totes les aspiracions legítimes dels sitgetans"⁴⁹. Seguint els principis d'aquesta declaració, els regidors socialistes s'incorporaren a totes les comissions municipals⁵⁰, però la composició del consistori municipal amb un govern amb una majoria inqüestionable limità les seves possibilitats d'actuació. Tot i això, aquesta presència hauria generat els seus fruits, i de ben segur fou determinant per a que l'alcalde autoritzés celebrar un míting pel Primer de Maig de 1902. El Capità General havia modificat setmanes abans l'article sisè de la llei d'ordre públic, fet que retirava als alcaldes la possibilitat de cursar aquest tipus d'autorització, però el sitgetà Gaietà Benaprès i Mestre ignorà aquesta mesura i autoritzà l'acte, fet pel qual el catorze de maig fou condemnat a satisfer una multa de cent pessetes en un termini màxim de deu dies⁵¹.

A les següents eleccions municipals, celebrades el novembre de l'any 1903 i que s'analitzaran amb detall al proper capítol, els socialistes repetiren candidatura però no obtingueren representació, ja que la coalició governant obtingué la totalitat dels regidors davant una llista socialista i una de federal que quedaren excloses del consistori.

La xifra de votants socialistes a les eleccions de 1901 (194) i de 1903 (174)⁵² fou superior al número d'afiliats que, com es detallarà més endavant, tenien en conjunt les seccions sindicals sitgetanes del moment. Així, a més de la pràctica totalitat de vots dels majors d'edat afiliats a aquelles seccions, veritable graner electoral del socialisme local, caldria sumar-hi els vots de simpatitzants socialistes de professions que encara no

⁴⁹ Baluard de Sitges núm.23, publicat el cinc de gener de 1902.

⁵⁰ Baluard de Sitges núm.26, publicat el vint-i-sis de gener de 1902, detalla que Mitjans s'incorporà a la comissió de foment, Carbonell a la de consums i a la d'hisenda, i ambdós a la de governació.

⁵¹ Segons consta a la multa rebuda per l'alcalde recollida a AACAAS núm.28, Festa Internacional del Treball (1902-1936) (AHS).

⁵² El sistema de votació canvià l'any 1903 respecte a 1901, doncs a més d'escollir-se sis regidors enlloc de cinc, ara els votants podien votar a dos candidats. La xifra de cent setanta-quatre és la suma del resultat del candidat socialista amb més vots a cada col·legi, i es veuria reduïda en vuit vots en cas d'escollir-se els candidats amb menys vots.

s'havien associat en una secció sindical (pastors, barbers, pintors...) o s'haurien aconseguit pels vincles familiars o d'amistat tan influents en la política local.

L'activitat socialista, ara exclusivament fora del consistori, no s'aturà i continuà tenint la festa del treball com el seu principal acte anual. La conjuntura política els obligà però a fer front a reptes cada cop majors, i a les darreries de 1907 ja tenim constància de la seva resposta a la postura del govern espanyol a la Guerra del Marroc. Realitzaren un acte públic al teatre "*La Palma*" del carrer Santiago Rusiñol, on reclamaren "*del gobierno que no envíe más tropas a Marruecos, que retire las que hay en Casablanca y respete la independencia de dicho país*"⁵³. El govern, però, no orientà la seva política colonial en el sentit que li reclamaven, les lleves s'intensificaren i l'activitat dels socialistes i del conjunt del moviment obrer es veié centrada en aquesta problemàtica fins a l'esclat de la Setmana Tràgica l'estiu de 1909. Abans d'entrar a fons en aquells esdeveniments, per poder-ne fer una lectura completa caldrà dibuixar també l'evolució de les seccions sindicals sitgetanes des d'inicis de segle.

De les quatre seccions que hi havia a Sitges en iniciar-se el segle, la dels agricultors, la dels constructors de calçat, la dels mariners i la de boters, la darrera desaparegué força abans de la Setmana Tràgica, però abans d'aquells successos ja se n'hi havien afegit tres de noves. La primera secció fou la dels paletes i aprenents, creada el febrer de 1902 per una comissió formada per Domingo Balagué, Pablo Paixó i Josep Capdet⁵⁴, aquest darrer nom permet considerar-la directament hereva de l'existent en el mateix ofici una dècada abans, i, alhora, assegurar la seva vinculació a l'Agrupació Socialista, de la que recordem Capdet n'era el president. La segona en afegir-se al moviment sindical sitgetà fou la Societat d'Obrers Fusters i Similars, creada l'onze de novembre de 1903⁵⁵. I finalment, la Societat de Peons Paletes completà la presència a la branca de la construcció, el vint-i-nou d'abril de 1904, legalitzada pels tràmits efectuats per Esteve Soldevila⁵⁶.

⁵³ Coneixem l'acte gràcies a la sol·licitud d'autorització de l'acte, signada a nom de Rafael Martín i el recentment detingut Joan Duran, AACAAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).

⁵⁴ Segons consta al seu reglament AACAAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926) (AHS).

⁵⁵ Segons consta en una documentació policial de maig de 1912, AACAAAS núm.100. Societat d'Obrers Fusters i Similars (1903-1933) (AHS).

⁵⁶ Segons consta al seu reglament AACAAAS núm.58 Societat de Peons de Paletes (1904-1935) (AHS).

D'aquestes sis seccions obreres sitgetanes, quan arribà la Setmana Tràgica dos terceres parts es trobaven adherides a la UGT. Eren la d'agricultors, que recordem en formava part des de just una dècada abans; la de constructors de calçat i la de peons de paleta, federades al sindicat socialista des d'una data anterior a març de 1906; i la de mariners, que s'hi adherí a les darrerries de 1908 o a inicis de 1909. D'aquestes quatre seccions se'n conserva els seu nombres d'afiliats, que fou recollit a la publicació *La Unión Obrera*, l'òrgan de la UGT. El març de 1906, la secció d'agricultors comptava amb cinquanta-cinc afiliats, que s'havien reduït progressivament fins als quaranta a inicis de 1909, situació que s'havia produït, però, de cop, a la Societat d'Obrers Constructors de Calçat, doncs havia mantingut una afiliació fixa de cinquanta sabaters que es veié reduïda en un trenta per cent a inicis de 1909. Per contra, la secció de peons de paleta consolidà la seva implantació dels vint-i-dos als trenta afiliats entre els mesos de març de 1906 i de 1909, fet que juntament amb l'ingrés al sindicat socialista de la secció de pescadors sitgetana, que comptava amb quaranta membres, permeteren que a les vigílies de la Setmana Tràgica la UGT sitgetana visqués el seu punt més àlgid fins a la data a l'aglutinar a cent quaranta-cinc obrers⁵⁷.

Societats obreres sitgetanes vinculades a la UGT	Març 1906	Oct. 1906	Abril 1907	Set. 1907	Març 1908	Oct. 1908	Març 1909
Agricultors	55	55	49	50	45	40	40
Constructors de calçat	50	50	50	50	50	50	35
Peons de paleta	22	24	25	22	22	30	30
Mariners pescadors	-	-	-	-	-	-	40
TOTAL	127	129	124	122	117	120	145

Aquestes societats obreres abandonaren el local sindical del carrer Ribera quaranta-cinc, el Centre Obrer, en una data indeterminada durant el primer lustre del segle, per acabar tenint els seus propis locals. El març de 1906, els peons de paletes el tenien emplaçat al carrer Parellades cinquanta-cinc, els agricultors al carrer Sant Bonaventura dinou, i els constructors de calçat, al carrer Primer de Maig disset⁵⁸. Tres anys més tard, a les vigílies de la Setmana Tràgica, els pescadors s'havien afiliat recentment a la UGT aportant el seu local del carrer de la Ribera dotze, precisament davant de la platja de la

⁵⁷ Segons dades a *La Unión Obrera* núm. 25, 26, 27, 28, 29, 30 i 31, d'entre març de 1906 i abril de 1909.

⁵⁸ Segons dades recollides a *La Unión Obrera* núm. 25, publicada el març de 1906.

Fragata on tenien ancorades les seves barques, i la dels peons de paleta era l'única secció que es mantenia a la mateixa finca, ja que els sabaters s'havien traslladat al carrer Sant Gaudenci, i els agricultors havien llogat un nou local al Cap de la vila. Les característiques privilegiades d'aquest darrer local feren que recuperés la nomenclatura de Centre Obrer utilitzada per denominar el local sindical del carrer Ribera quaranta-cinc a inicis de segle. Probablement les altres dues seccions obreres existents, la de paletes i aprenents i la de fusters⁵⁹, tingueren ja llavors els seus propis locals, però al no estar afiliades a la UGT, l'òrgan d'aquesta no menciona les seves adreces i no ha estat localitzada cap font alternativa que pugui confirmar o desmentir aquesta hipòtesi.

Així, a les vigílies de la Setmana Tràgica, les seccions obreres de la UGT comptaven a Sitges amb quatre locals, un d'ells al Cap de la vila, i sumades comptaven amb cent quaranta-cinc afiliats, entre els quals es trobaven la majoria dels gairebé trenta afiliats a l'Agrupació Socialista⁶⁰. El moviment obrer local del moment el completaven els afiliats a les seccions sindicals de paletes i aprenents i de fusters, que juntes aplegarien al voltant d'una trentena d'afiliats⁶¹, i, per tant, en conjunt estava integrat per poc menys de dues-centes persones. Amb aquestes forces el juliol de 1909 el moviment obrer sitgetà es llançà a la convocatòria d'una vaga general lligada a la Setmana Tràgica, que tenia el suport entre d'altres dels socialistes⁶² i durant la qual es desmuntaren els rails a l'alçada de Vilanova per dificultar l'arribada de tropes. Un cop sufocada la revolta, les següents setmanes foren de calma tensa, i a totes les places, cantonades i centres de treball de Sitges, i especialment als locals de les seccions sindicals, les pors a les conseqüències dels fets eren tema recurrent. Els dies anaren passant i es celebrà sense novetat la tradicional Festa Major de finals d'agost, fet que semblava presagiar que a Sitges, la Setmana Tràgica es recordaria com una anècdota o ensurt, doncs, a diferència de la capital catalana no s'hi havien produït ni incendis ni víctimes mortals. L'endemà

⁵⁹ De la secció de fusters sabem la seva vinculació a la Federació Obrera del Ram d'elaborar fusta d'Espanya l'any 1907 gràcies a www.veuobrera.org.

⁶⁰ L'any anterior tenia vint-i-vuit militants, segons BALLESTER, David, Op. Cit., i com es documentarà realment fou cert que la majoria alhora estaven afiliats en alguna de les seccions obreres sitgetanes.

⁶¹ La primera llista d'afiliats a la secció de fusters que es conserva data del trenta de novembre de 1911, quan la societat comptava amb onze afiliats, i de la de paletes i aprenents, del tres de maig de 1912, comptant amb divuit afiliats, data en la que la societat de fusters havia augmentat els seus efectius als catorze afiliats. Aquestes dades són fruit d'inspeccions de policia recollides a AACAAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926), i núm.100, Societat d'Obrers Fusters i Similars (1903-1933) (AHS).

⁶¹ Ibid.

⁶² Un dels tres membres del comitè central que dirigia la vaga era el dirigent socialista reusenc Antoni Fabra i Ribas.

de la Festa Major però, un ampli contingent policial rodejà i ocupà la població des del matí⁶³. Entrada la nit, detingueren als dirigents socialistes Josep Carbonell i Joan Duran, així com a tres obrers sitgetans més⁶⁴.

Més enllà d'aquells empresonaments⁶⁵, el moviment obrer sitgetà es va veure afectat en el seu conjunt pel clima repressiu que les autoritats espanyoles i els dirigents lligaires impulsaren per a tranquil·litzar les elits burgeses després d'aquell ensurt, fet que de ben segur fou determinant per a que els socialistes no presentessin candidatura a les municipals del mes de desembre d'aquell any⁶⁶, i si bé durant les setmanes posteriors a les detencions entraren vint nou afiliats a la secció d'agricultors i vint-i-cinc a la de constructors de calçat, incrementant els efectius totals de les societats ugetistes de cent quaranta-cinc a cent noranta afiliats, un any després de la Setmana Tràgica sols en conservava un centenar⁶⁷.

Per intentar remuntar aquella crisi de les seccions sindicals ugetistes, els dirigents socialistes programaren per a mitjans de setembre de 1910 un acte destacat dins la història del moviment obrer local, la visita del que fou el fundador del PSOE, Pablo Iglesias Posse⁶⁸. En aquella època, esdeveniments com la visita d'un personatge il·lustre a una petita localitat mobilitzaven la major part del veïnat, i a rebre al líder socialista no sols hi assistiren militants del PSOE i afiliats a la UGT, sinó també centenars de curiosos. Només baixar del tren, fou aclamat per la multitud que juntament amb una orquestra que interpretà la Internacional, l'acompanyà en comitiva enfilant pel carrer Francesc Gumà i girant per Jesús vers al Cap de la Vila. Un cop allí, Pablo Iglesias saludà als congregats des d'un balcó del Centre Obrer, decorat amb una bandera roja i il·luminat amb globus de gas, i els animà a assistir al míting que realitzaria a la nit⁶⁹.

⁶³ Presència policial i detenció narrades a: Sella, Ventura, Op. Cit.

⁶⁴ Baluard de Sitges núm. 508, 512, 437 i 438, publicats el vuit d'agost i cinc de setembre de 1909 i el vint-i-set de febrer i el sis de març de 1910.

⁶⁵ Que, almenys en el cas de Duran, s'allargà durant set mesos segons SELLA, Ventura: Op. Cit.

⁶⁶ Baluard de Sitges núm. 425 a 428, publicats entre el cinc i el vint-i-sis de desembre de 1909.

⁶⁷ Segons dades recollides a *La Unió Obrera* núm. 32, 33 i 34, publicades entre setembre de 1907 i març de 1911.

⁶⁸ La visita de Pablo Iglesias a Sitges es tracta amb tot detall al proper capítol.

⁶⁹ Segons es descriu al Baluard núm. 466, publicat el divuit de novembre de 1910 i a l'article "*Un míting de Pablo Iglesias*" de Roland Sierra, al Diari de Vilanova del vint-i-sis de febrer de 2010.

SOCIETATS VINCULADES A LA UGT ⁷⁰	Març 1906	Oct. 1906	Abril 1907	Set. 1907	Març 1908	Oct. 1908	Març 1909	Nov. 1909	Juny 1910	Març 1911
Agricultors	55	55	49	50	45	40	40	60	30	40
Constructors de calçat	50	50	50	50	50	50	35	60	30	200
Peons de paleta	22	24	25	22	22	30	30	30	-	34
Mariners pescadors	-	-	-	-	-	-	40	40	40	40
TOTAL	127	129	124	122	117	120	145	190	100	314

Ja fos per aquest revulsiu, o més probablement per una suma de factors, el març de 1911 l'afiliació a les seccions sitgetanes de la UGT no sols recuperà els índexs anteriors a la caiguda d'uns mesos enrere, sinó que els superà amb escreix sobrepasant els tres-cents militants. Per tal d'avaluar la implantació d'aquest moviment obrer local serà útil comparar el pes de les seccions ugetistes sitgetanes tant amb el total de la població sitgetana, com amb les seccions del sindicat de les altres poblacions catalanes.

Relacionant la xifra d'afiliats d'aquestes seccions sitgetanes de la UGT, que al març de 1911 arribaren als tres cents catorze afiliats, amb la població que estava censada a la localitat, que al 1910 era de tres mil dues-centes quinze persones, se'n desprèn que més del nou per cent de la població sitgetana tenia el carnet de la central sindical socialista. Si hi sumem que encara no hi constava cap dona entre la seva afiliació⁷¹, arribem a la conclusió que gairebé un vint per cent del homes de Sitges pertanyia en aquells moments a la UGT.

Havent comparat la xifra d'afiliats a les seccions obreres ugetistes sitgetanes amb el nombre d'habitants de la localitat, les dades aportades per La Unión Obrera, que recullen detalladament i periòdica els afiliats a la central sindical tant per localitats com per províncies, ens permeten calcular el pes que tenien en el període les seccions

⁷⁰ La Unión Obrera, núm. 25 a 34, 52 i 59, publicades entre març de 1906 i març de 1911.

⁷¹ Com es desprèn dels llistats de militants que la policia exigí just un any després a totes les seccions obreres i que s'examinaran en aquest mateix capítol.

ugetistes sitgetanes respecte a les del conjunt de català, on el sindicat estava vivint la crisi més profunda de la seva encara breu història. Si el març de 1906 els cent vint-i-set afiliats de les seccions de Sitges representaven poc més d'un onze per cent dels afiliats a la UGT del conjunt de Catalunya, els de març de 1908 en representaven gairebé el doble, els de novembre de 1909 un vint-i-vuit i, finalment, els tres-cents catorze afiliats sitgetans de març de 1911 arribaren a suposar-ne més d'un trenta-u i mig per cent. Per tant, al 1911, les seccions sitgetanes, que en els darrers cinc anys havien augmentat la seva afiliació en un dos-cents quaranta-set per cent mentre el conjunt de la UGT catalana l'havia vist reduïda en més d'un vint-i-dos, arribaren a acollir a gairebé un de cada tres ugetistes catalans. Amb tres-cents catorze militants, Sitges esdevenia la ciutat catalana amb una implantació més forta de la UGT per davant de Barcelona (238), Calella (200), Mataró (130) i Caldes de Montbui (110).

Aquesta xifra d'afiliats, ja extraordinàriament alta, s'incrementaria significativament un any després arran de la incorporació a la central sindical de les dues seccions locals que no s'hi havien integrat, la de paletes i aprenents i la de fusters. Paral·lelament, el trenta-u de maig de 1911 es creà una nova societat obrera, en aquest cas de forners i coneguda com "*La Espiga Sitgetana*", que tot i no estar federada a la UGT com veurem es trobava liderada per un socialista⁷².

Arribats a aquest punt de l'evolució del moviment obrer sitgetà, caldrà fer un punt i a part per a parlar de l'inspector de policia Angel Cano. Aquell agent repressor realitzà, entre el trenta de novembre de 1911 i el tres de març de 1912, una detallada recopilació d'informacions relatives a totes les seccions sindicals de la localitat, al Centre Obrer, a la Cooperativa Casa del Poble i a l'Agrupació Socialista⁷³. En els seus informes, dels quals a diferència d'agents anteriors i posteriors deixà una còpia a l'Ajuntament que es conserva a l'arxiu local, s'hi detallen els noms complets de tots els que formaven aquelles seccions i organitzacions, detallant a més quins d'ells ostentaven els càrrecs directius. També s'encarregà de recollir les dates de fundació de les societats, d'aclarir si estaven adherides a alguna central sindical o federació, i en cas que fos així, fins i tot anotà la quantitat econòmica que hi destinaven de les seves quotes sindicals.

⁷² AACAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926), núm.100. Societat d'obrers fusters i similars (1903-1933) i núm.102, Societat d'Obrers Flequers de Sitges (1911-1912) (AHS).

⁷³ Els seus informes es troben actualment repartits en diferents carpetes de l'AAAAS núm. 12, 37, 38, 40, 58, 61, 97, 100, 102, 105 i 111 i a l'Arxiu de l'Institut de Reformes Socials de Sitges (AHS).

Entre d'altres dades clau per contextualitzar l'entorn familiar en que es crià el protagonista d'aquesta tesi doctoral, Pere Curtiada i Ferrer surt citat en l'informe policial del tres de març de 1912, comptant amb tretze anys, com un obrer constructor de calçat afiliat a la secció sindical corresponent i, per tant, militant de la socialista UGT. Documentada la seva entrada en les lluites socials i polítiques de la localitat, que serà matèria dels propers capítols, caldrà aprofitar l'excel·lent document que suposen aquests informes policials per a determinar la realitat del moviment obrer en el moment en que s'hi incorporà Pere Curtiada i Ferrer.

El conjunt de seccions obreres sitgetanes afiliades a la UGT aplegava, el març de 1912, tres cents seixanta-nou militants, cinquanta-cinc més que just un any abans, és a dir, un creixement del disset i mig per cent. Aquell creixement havia estat desigual, mentre que els agricultors s'havien mantingut en els quaranta afiliats i els sabaters n'havien augmentat un arribant als dos-cents u, els mariners havien passat de quaranta a quaranta-set afiliats i els peons de trenta-quatre a quaranta-nou, increments completats per l'entrada de la nova secció d'oficials paletes i la dels fusters. Paral·lelament, també s'impulsà una secció de forners, de disset membres, que no es trobava vinculada a la UGT però era dirigida per un militant socialista. Pel que fa al Centre Obrer, podem analitzar la seva junta per professions, comparant-la amb els llistats de les seccions sindicals sabem que, en aquells moments, la presidia l'aleshores president dels forners, la vice-presidència i la tresoreria les exercien agricultors, el primer president de la seva societat i el segon de la cooperativa, el vice-secretari era el secretari dels sabaters, i un vocal pescador i un de peó feien aquelles mateixes tasques en les respectives societats. La pluralitat de la junta del Centre Obrer, que com hem vist recollia a representants de cinc de les set societats existents i sols deixava als paletes i als fusters sense representació, es veia completada pel seu secretari i per un dels seus vocals, obrers que en no sortir mencionats com a afiliats a cap de les seccions obreres existents cal vincular-los a oficis encara no plenament organitzats sindicalment.

Pel que fa a l'Agrupació Socialista, a les darreries de 1911 la composaven vint-i-vuit militants, la mateixa quantitat que tres anys enrere. Pel que fa a la seva composició social, podem concretar que eren obrers almenys vint-i-tres dels seus vint-i-vuit afiliats, concretament predominaven els agricultors, amb nou afiliats, i els sabaters, amb vuit,

però també hi trobaríem representació de tres pescadors, de dos paletes i un dependent de la cooperativa⁷⁴.

De la resta, desconeixem l'ofici de tres d'ells, però almenys dos pertanyien a famílies benestants⁷⁵: Joan Montserrat i Matas, que era un industrial sabater la pertinença al partit del qual, com es detallarà, esdevindria un dels principals elements de crisi de l'agrupació; i Andreu Bosch i Domingo, patró forner a qui des del Baluard de Sitges sovint s'hi referien com "*el burgés Bosch*".

D'aquells vint-i-vuit militants socialistes, vint-i-cinc formaven part d'alguna secció sindical o de la cooperativa obrera, i molts d'ells hi exercien els càrrecs directius, teixint una xarxa que controlava la pràctica totalitat del moviment obrer local.

Començant per la junta directiva de l'Agrupació Socialista, l'agricultor Joan Duran i Ferret, era alhora president de la cooperativa i tresorer del Centre Obrer; el vice-president, Manuel Rosell, estava afiliat a la secció d'agricultors; Rafael Martín i Hernández, el secretari, era membre i dependent de la cooperativa; Josep Tutusaus i Almirall, el vice-secretari, era vocal tant de la societat de pescadors com del Centre Obrer; Pasqual Ibáñez i Campos, el tresorer, era membre de la secció de sabaters; Andreu Bosch i Domingo, el bibliotecari, era el president de la secció de forners; i dels tres vocals socialistes, Cristòfol Rosés i Solé era el president dels pescadors; Josep Serra i Vivó era membre de la secció de sabaters i vice-secretari de la cooperativa; i solament Joan Montserrat i Matas, l'industrial sabater, no exercia cap tipus de càrrec fora de l'Agrupació.

De forma similar, entre els militants socialistes que no formaven part de la junta directiva, trobaríem a Lluís Sabaté i Pascual, vocal de la societat de paletes i membre de la cooperativa; a Josep Carbonell i Company, secretari dels agricultors i membre de la cooperativa; a Jaume Matas i Rigol, president dels agricultors, vice-secretari del Centre Obrer i també membre de la cooperativa; a Antoni Bosch i Peris, afiliat a la Secció d'Obrers Constructores de Calçat; a Vicente Carella i Calvo, president dels paletes; a

⁷⁴ Com explicarà en to crític ell mateix anys després a Baluard de Sitges núm.1.052 publicat el dos de febrer de 1922.

⁷⁵ Joan Mitjans i Julià, a qui en obtenir el càrrec de regidor socialista se l'ha identificat com a patró boter, ja havia abandonat l'Agrupació Socialista temps enrere.

Andreu Miravent i Carbonell, recaptador i vocal de la societat d'agricultors; als germans Francesc i Esteve Soldevila i Fontanals, ambdós membres de la secció d'agricultors, el segon membre de la cooperativa i el primer vocal d'aquella; a Manel Prés i Portas, tresorer dels pescadors; a Vicenç Ibáñez i Campos, germà del citat tresorer socialista, que després d'exercir de vocal per a la societat de sabaters hi exercí el càrrec que feia el seu germà a l'agrupació; a Baldomero Serra i Vivó, membre de la secció de sabaters; a Sebastià Vidal, de la secció de sabaters i vice-president de la cooperativa; a Josep Milà i Milà; vice-president dels agricultors; a Manel Solé i Duran, recaptador i vocal dels agricultors i després tresorer; i a Antoni Bosch i Vias i a Ramon Lluís i Ferret, ambdós de la secció de sabaters. Solament els socialistes Ramon Mirabent, Enric Terciado i Artur Aspal no consten en cap dels altres informes policials.

Així, de les set societats obreres, el març de 1912 quatre estaven presidides per membres de l'Agrupació Socialista, exerciren una vice-presidència, tenien un secretari, dos tresorers i quatre vocals. Significativament, a més, dels vuit càrrecs de la junta del Centre Obrer, en controlaven quatre, el de president, el de vice-president, el de tresorer i una de les vocalies.

El control que poguessin exercir els socialistes sobre les seccions no era homogeni, i oscil·lava entre el que exercien a la d'agricultors, on copaven cinc dels deu càrrecs de la junta, tres d'ells els de més importància i a on els militants socialistes representaven més d'un vint-i-dos per cent dels afiliats, i el que poguessin exercir sobre la de fusters o sobre la de peons de paleta, on no hi tenien cap militant ni a les seves juntes ni a les seves bases, però s'hi havia acabat imposant la federació a la com s'ha detallat residual a Catalunya UGT.

Finalment, i per a tancar aquest capítol introductori, serà el torn d'analitzar com utilitzaren la seva força dins les seccions obreres sitgetanes per a influir sobre la UGT a nivell estatal, així com sobre el seu propi partit. De fet, l'Agrupació Socialista i especialment Joan Duran, a través de les seccions sindicals sitgetanes controlaren la UGT a nivell de Catalunya i la influenciaren a nivell estatal. Com s'ha analitzat, a principis dels anys deu, les seccions obreres sitgetanes arribaren a representar pràcticament un terç de l'afiliació del sindicat al conjunt de Catalunya, fet que propicià que fos el seu militant Joan Duran qui esdevingués l'únic delegat català al Comitè

Nacional de la UGT, o que a principis de la dècada dels vint fos ell qui proposés la creació de la Federació Regional Catalana de la UGT⁷⁶.

La influència de Joan Duran i de l'Agrupació Socialista sitgetana fou també molt destacada dins del seu partit tant a nivell català com estatal. A tall d'exemple, i en una proporció menor a la que Sitges representava per la UGT però també molt significativa, l'any 1907, aproximadament un de cada sis militants catalans del PSOE era sitgetà⁷⁷, i per tant, el seu pes havia de ser determinant. Aquesta hipòtesi queda demostrada pel fet que, també a través de Joan Duran, la secció local comptés amb un càrrec de delegat al Comitè Nacional del PSOE.

⁷⁶ Per a més detalls sobre la biografia de Joan Duran i el seu paper dins la UGT: BALLESTER, David: Op. Cit. i SELLA, Ventura: Op. Cit.

⁷⁷ Dada que s'extreu de comparar la suposada xifra de vint-i-set militants per l'Agrupació Socialista l'any 1907, doncs és la documentada per l'any següent, amb la xifra d'afiliació catalana al PSOE de: AA.VV, *Diccionari dels partits polítics de Catalunya segle XX*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 2000.

2) CREIXENÇA I FORMACIÓ A LA LLAR D'UN AGRICULTOR SOCIALISTA I A LA GUERRA DEL MARROC

Els avis paterns del protagonista d'aquesta biografia, Joan Curtiada i Casañas, originari de Sant Jaume⁷⁸, a la província de Tarragona, i Antònia Vilanova i Solé, nascuda a Castellet i la Gornal⁷⁹, a l'actual comarca de l'Alt Penedès, haurien arribat a la localitat amb disset anys, concretament l'any 1855. A Sitges la població s'havia estancat després de dècades de gran creixement generat pel Decret de Lliure Comerç amb Amèrica, però encara calien braços per a les nombroses vinyes que es destinaven majoritàriament a l'exportació al nou continent. El matrimoni Curtiada i Vilanova va residir en una finca pairal propietat de la família d'ella, ubicada al carrer Sant Sebastià vuit⁸⁰, on haurien criat els seus tres fills, Pere, nascut al 1872, Joan, nat l'any següent, i, finalment, Sebastià, que tanca la línia de successió l'any 1878⁸¹.

La llar familiar del carrer sant Sebastià, segons el dret civil català corresponia al més gran dels tres germans, Pere Curtiada i Vilanova, conegut popularment com a "*Lucreci*"⁸². Aquest hauria restat a la llar familiar un cop els seus dos germans abandonaren la finca⁸³, i hi continuà residint un cop es casà amb Lluïsa Ferrer i Tubella l'any 1895⁸⁴. Lluïsa Ferrer, també nascuda a la vila, era un any més jove⁸⁵ que ell i era filla del pastor Francesc Ferrer i Robert, "*Titus*"⁸⁶.

El matrimoni Curtiada i Ferrer a l'any següent de casar-se tingué el seu primogènit, Bonaventura, el sis d'octubre de 1896, i dos anys més tard, concretament el quinze de setembre de 1898, va néixer el seu segon fill i motivador d'aquest estudi, Pere Curtiada

⁷⁸ Els padrons municipals de 1911 i de 1915 (AHS) no aclareixen si es tracta de Sant Jaume dels Domenys o de Sant Jaume d'Enveja.

⁷⁹ Segons el Padró Municipal de 1911 (AHS).

⁸⁰ Informacions extretes del Padró Municipal de Sitges de l'any 1911 (AHS).

⁸¹ Segons dades del Registre Civil de Naixements de Sitges (AHS).

⁸² Informació aportada per l'entrevista realitzada a Carles Montserrat i Milà el dotze d'abril de 2010.

⁸³ El padró municipal de 1911 aclareix que el seu germà Sebastià, que en aquells moments constava com a llaurador però pocs mesos després seria temporalment sabater, s'havia establert en un pis de lloguer al carrer sant Isidre deu amb la seva esposa, (il·legible) Montserrat i Matas, desconeixent on residia Joan.

⁸⁴ Segons dades del Registre Civil de Casaments de Sitges (AHS).

⁸⁵ Lluïsa Ferrer i Tubella va néixer el trenta de novembre de 1873, segons consta als padrons municipals de 1911, 1915 i 1920 (AHS).

⁸⁶ Informació aportada per l'entrevista realitzada a Carles Montserrat i Milà el dotze d'abril de 2010.

i Ferrer, que el quatre de setembre de tres anys després tindria un segon i darrer germà, Josep⁸⁷.

En el nou nat, en Pere Curtiada i Ferrer (1898-1968), la historiografia ja s'hi ha centrat en dues ocasions. La primera, l'any 1998, de la mà de l'historiador Roland Sierra i Farreras, que en el seu "*Diccionari Biogràfic de Sitgetans*" inclogué, basant-se en les seves entrevistes a la ja difunta muller de Pere Curtiada i Ferrer i en l'estudi de la premsa local una breu biografia. Aquesta primera i breu aproximació, que fixà les bases per a futures investigacions i donà a conèixer la seva figura entre els lectors sitgetans en el trentè aniversari de la seva mort, no mencionava cap antecedent polític familiar i fixava la seva incorporació a la indústria sabatera, i a la política sitgetana, a partir del seu retorn de la Guerra del Marroc a inicis dels anys vint. D'aquesta incorporació s'esmentava la seva assistència a "*diverses vetllades politico-literàries que s'organitzaren a la Casa del poble*", el seu paper de corresponsal de la Unió Socialista de Catalunya (d'ara en endavant USC), la seva amistat amb Cristòfol de Domènech i Vilanova, el seu pas per Foment de Sitges, el seu protagonisme a l'Ateneu El Centaure i a la Fira del llibre, els càrrecs que ocupà a nivell municipal entre 1931 i 1939, així com el seu empresonament pels Fets d'Octubre i el seu exili arran de la victòria franquista⁸⁸.

Ja al segle XXI, i en el marc d'un creixent interès per la recuperació de la memòria històrica del període de la Segona República, la Guerra Civil i el franquisme, diversos articles periodístics de la premsa local i publicacions del Grup d'Estudis Sitgetans (d'ara en endavant GES) mencionaren a Pere Curtiada i Ferrer, però sense fer-ne en cap cas un estudi aprofundit.

Onze anys després de la publicació de l'obra de Sierra, el set de novembre de 2009, l'Eco de Sitges anunciava que el jurat qualificador dels vint-i-vuitens Premis Josep Carbonell i Gener, que entrega anualment el GES, havia premiat un treball que incloïa una nova biografia sobre Pere Curtiada i Ferrer. Una setmana després se'm lliurava el guardó dins la dotzena Nit de Premis Sitges, i vaig realitzar entrevistes sobre la trajectòria dels tres biografiats al setmanari i a la ràdio locals. Finalment, la setmana

⁸⁷ Segons consta en diversos toms del Registre Civil de Naixements de Sitges i en els padrons municipals de 1911, 1915, 1915, 1920 i 1924 (AHS).

⁸⁸ SIERRA i FARRERAS, Roland, *Diccionari biogràfic de sitgetans*, Ajuntament de Sitges, Sitges, 1998.

prèvia a la diada de sant Jordi de 2010, en el marc de la presentació de l'obra a la seu del GES, aquesta sortia a la venda⁸⁹.

A *“La determinant aportació sitgetana als projectes d’alliberament nacional. Les trajectòries de Salvador Carbonell i Puig, Ramon Planes i Izabal i Pere Curtiada i Ferrer”*, vaig realitzar una evolució de la història de l’independentisme local a través de les mencionades trajectòries. La del protagonista d’aquesta tesi doctoral, basada principalment en el fons Isidor Cartró de l’AHS, així com en la premsa local del període i en la del seu partit durant la Guerra Civil, acceptava les dades aportades per la biografia de Sierra i iniciava la seva recerca documental a les darreries de l’any 1922. Sense aprofundir en el paper de Pere Curtiada i Ferrer en la USC més enllà de l’expressat per Sierra, llençava la possibilitat que hagués format part de la Secció de Constructores de Calçat de la UGT i de l’escamot sitgetà d’Estat Català durant la dictadura de Primo de Rivera, però sense poder aportar-ne proves documentals definitives. També analitzà amb molt més detall el seu paper a l’Ateneu El Centaure, així com el seu protagonisme polític local durant el període republicà i la Guerra Civil, i a diferència de Sierra assenyalava clarament la seva militància a Estat Català, alhora que documentava que arribà a exercir un paper destacat en el Comitè Central del partit independentista⁹⁰.

Aquesta nova biografia fou presentada a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona⁹¹, així com a centres cívics i ateneus de diverses localitats catalanes, i arran de la seva publicació la figura de Pere Curtiada i Ferrer s’ha popularitzat entre centenars de sitgetans i entre estudiosos i aficionats a la història d’arreu dels Països Catalans i de més enllà⁹².

⁸⁹ L’Eco de Sitges núm. 6074, 6075, 6076, 6079 i 6097, publicats el set, catorze i vint-i-u de novembre i el dotze de desembre, tots de 2009, i el vint-i-quatre d’abril de 2010, i Ràdio Maricel, deu de desembre de 2009 a dos quart d’una, <http://www.radiomaricel.cat/2009/12/10/marc-santasusana-premi-carbonell-i-gener-en-categoria-universitaria/>

⁹⁰ SANTASUSANA i CORZAN, Marc, *La determinant aportació sitgetana als projectes d’alliberament nacional. Les trajectòries de Salvador Carbonell i Puig, Ramon Planes i Izabal i Pere Curtiada i Ferrer*. Sitges, Grup d’Estudis Sitgetans, 2010.

⁹¹ El cinc d’abril de 2011 en el marc de les *“Jornades sobre la història de l’independentisme català”* organitzades pel Sindicat d’Estudiants dels Països Catalans.

⁹² Com autor tinc constància que l’obra l’han llegit l’actual president i socis del Casal Català de l’Havana, on n’hi ha una còpia per a recordar la figura de Salvador Carbonell i Puig. Carbonell va néixer a Sitges l’any 1882, però de ben jove emigrà a Santiago de Cuba, on fundà la primera publicació independentista catalana *“Fora Grillons”* (1906) i la primera organització declaradament independentista, el *“Grup Nacionalista Radical Catalunya”* (1907), fets pels quals el president de l’actual Centre Català de

Posteriorment a la publicació d'aquella obra, diversos articles periodístics a la premsa local i barcelonina li han atribuït o desmentit la salvació dels retaules barrocs de l'església de Sant Bartomeu i Santa Tecla el juliol de 1936⁹³, tancant l'estat de la qüestió al voltant de la figura de Pere Curtiada i Ferrer fins a la presentació d'aquesta tesi doctoral, que ha pogut estudiar més bibliografia i més fons de l'AHS i d'altres arxius físics i virtuals, la premsa local i obrera amb major detall i d'un període més ampli, així com realitzar entrevistes a familiars i contemporanis de Pere Curtiada i Ferrer.

Si com s'avançava la biografia de Sierra havia fixat l'entrada de Pere Curtiada i Ferrer al món dels sabaters i en les lluites obreres locals quan retornà del servei militar, als vint-i-quatre anys d'edat, i jo mateix vaig acceptar inicialment aquesta data, aquesta tesi doctoral ja parteix de la premissa que, analitzant tant l'edat d'entrada al món del treball dels fills de classe treballadora de l'època, així com l'alt grau de compromís polític que adquirí poc després de tornar del Marroc, la seva incorporació havia de ser per força anterior. Calia, per això, ampliar la recerca a uns anys enrere, dècades si es pretenia també analitzar els precedents del context polític i social en que es formà i si es pretenien localitzar uns possibles antecedents polítics familiars que haguessin facilitat la formació d'una figura política de tanta envergadura.

Cap estudi històric ni article periodístic publicat fins al moment mencionava l'existència de cap precedent polític familiar, i en ser entrevistats entre els anys 2009 i 2011 diferents familiars de Pere Curtiada i Ferrer, així com contemporanis seus⁹⁴, afirmaven no tenir-ne cap constància. La convicció que aquells antecedents polítics familiars existien va fer remuntar la recerca a la premsa obrera i local fins a la darrera dècada del segle XIX, i aquesta acabà donant uns resultats fins i tot més exitosos que els esperats.

l'Havana, ja l'havia considerat en una obra prèvia "*com el fundador de l'independentisme català a Cuba*", FERRAN OLIVA, Joan M., La Constitució Catalana de l'Havana, Pagès editors, Lleida, 2005.

⁹³ "*La col·lecció d'art sacre a la Parròquia de Sant Bartomeu i Santa Tecla*", publicat a l'Eco de Sitges el disset de juliol de 2010, "*Sitges, no solo playa*", publicat a La Vanguardia del vint-i-cinc de juliol de 2010 i "*Al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu*", publicat el trenta-u de juliol de 2010.

⁹⁴ Entrevistes realitzades a quatre dels seus néts, Salvador, Montserrat, Silvia i Vinyet Curtiada i Paretas, al seu nebot, Josep Lluís i Sarroca, a l'afillat de la seva dona als anys quaranta, Carles Montserrat i Milà i a Joan Yll i Fontanals, aficionat a la història local i en especial de la indústria del calçat.

L'estudi de les pàgines de *El Socialista* revela que una subscripció a favor d'uns vaguistes de Màlaga l'any 1894 va rebre cinc donacions de "*P. Curtiada*"⁹⁵, és a dir, de Pere Curtiada i Vilanova. Sols aquesta dada ja permet afirmar que Pere Curtiada i Ferrer trobà un ambient propici a l'obrerisme i al socialisme en l'entorn familiar més proper, que el seu pare mantenia contacte amb el corresponsal local de *El Socialista* a qui havia lliurat les aportacions i que seria molt factible que estigués afiliat a alguna de les seccions obreres locals.

Posteriorment, la premsa local confirmà que als trenta-un anys Pere Curtiada i Vilanova s'hauria presentat com a candidat a regidor dins les llistes de l'Agrupació Socialista en les eleccions municipals de 1903⁹⁶. Celebrades el dotze de novembre, es presentà pel segon dels dos districtes electorals⁹⁷, el centre de votació del qual s'instal·là als baixos de l'escola municipal del carrer sant Bartomeu. En aquell col·legi la coalició que s'aplegava al voltant del Baluard de Sitges i que des d'aquesta publicació qualificaven d'autonomista hi presentà, segura d'obtenir els tres càrrecs en joc, tres candidats, que obtingueren cent seixanta-quatre, cent cinquanta-un i cent onze vots respectivament. Per la candidatura socialista es presentaren dos candidats, Joan Duran i Pere Curtiada i Vilanova, que amb noranta-set i noranta-dos vots respectivament quedaren fora del consistori, com els dos republicans federals que obtingueren trenta-sis i trenta-un vots. Exclosos els vots de la candidatura guanyadora, noranta-dos persones haurien votat íntegrament la candidatura socialista i trenta-una a la federal, però cinc votants haurien optat per dividir el seu suport. Així, hipotèticament cinc republicans haurien votat un dels seus candidats i al socialista Duran per considerar aquest darrer el candidat amb més possibilitats d'esdevenir el tercer regidor més enllà dels de la llista favorita⁹⁸. De fet, si haguessin arribat a un acord previ de coalició, i haguessin agrupat tots els vots rebuts per separat, republicans i socialistes haurien aconseguit arrabassar el tercer regidor dels dos districtes, però en cap dels dos el segon.

⁹⁵ *El Socialista* núm. 451, 454, 455, 456, 457 i 460, publicats entre el vint-i-sis d'octubre i el vint-i-vuit de desembre de 1894.

⁹⁶ Baluard de Sitges núm. 120, publicat el quinze de novembre de 1903.

⁹⁷ Els districtes electorals eren els mateixos que en les anteriors eleccions municipals, però en aquesta ocasió ja s'escolliren sis regidors, tres per districte, en lloc dels cinc anteriors. En les següents convocatòries electorals patiren constants canvis.

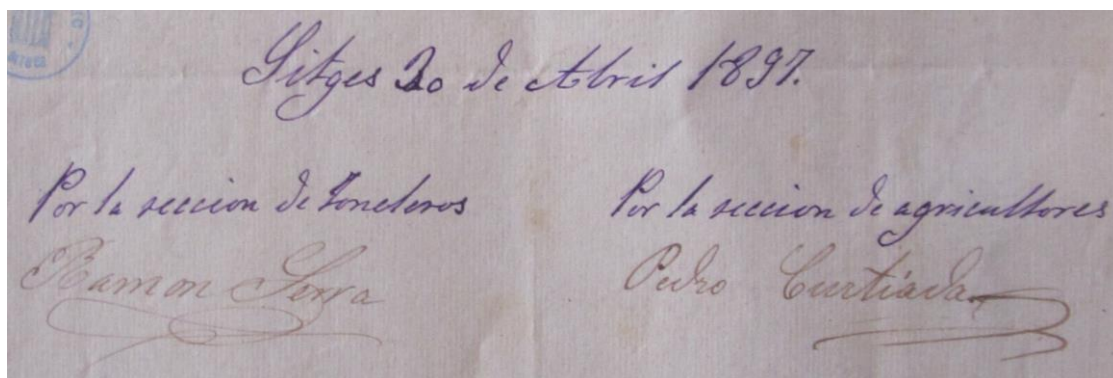
⁹⁸ El fet que al primer col·legi es produís un comportament idèntic, obtenint el socialista Capdet tres vots més que Cusiné, coincidint amb la diferència de vots entre els dos candidats republicans, semblarien confirmar l'afirmació realitzada respecte al col·legi on es presentà Pere Curtiada i Vilanova.

Malauradament, però, no es conserva cap més testimoni de la participació de Pere Curtiada i Vilanova en aquelles eleccions, com per exemple, si intervingué al míting que realitzà la candidatura socialista dies abans de les votacions, o bé si assistí al recompte dels vots. Ara bé, sols el fet que fos escollit per ser inclòs en una candidatura socialista que comptava sols amb quatre candidats, indicaria que o bé militava a l'Agrupació Socialista o tenia un paper molt destacat dins d'alguna de les seccions obreres locals. Les fonts consultades fins aquell moment detallaven els membres de varies juntes socialistes, que incloïen gran part dels seus militants i en les quals mai havia aparegut mencionat Pere Curtiada i Vilanova, i tenint en compte que els altres candidats (Capdet, Cusiné i Duran) sí que tenien acreditats càrrecs en aquelles juntes, l'explicació més lògica era que fos el candidat independent representant d'alguna de les seccions obreres. Desenvolupant un pas més aquella hipòtesi, el més raonable seria que els socialistes haguessin triat un representant de la secció obrera més nombrosa, en aquells moments la d'agricultors, i que en aquest sentit el candidat independent hagués exercit un càrrec de responsabilitat en la junta d'agricultors o, fins i tot, la presidència.

Estudis posteriors en l'Arxiu d'Associacions de la Correspondència Administrativa de l'Ajuntament de Sitges de l'Arxiu Històric de Sitges, concretament en la carpeta de la Societat d'Obrers Agricultors, en la del Partit Socialista i en la del Centre Obrer, documentaren l'encert de la hipòtesi plantejada. Els ja citats llistats realitzats per la inspecció de policia de Sitges entre novembre de 1911 i març de 1912, que com s'avançava identificaren que Pere Curtiada i Ferrer ja exercia de sabater i estava afiliat a la UGT a través de la secció local del seu ofici, identificaven també al seu pare, Pere Curtiada i Vilanova, com a pagès membre de la Secció d'Obrers Agricultors⁹⁹. La documentació inclosa en la carpeta del Partit Socialista oferia encara una documentació més valuosa, ja que en la ja citada petició a l'alcaldia per celebrar l'acte del Primer de Maig de 1897, Pere Curtiada i Vilanova signà com a representant de la secció d'agricultors¹⁰⁰, demostrant que més enllà de ser un afiliat de base als vint-i-cinc anys ja havia exercit responsabilitats sindicals locals de primer rang abans de la seva candidatura com a regidor, i concretament, complint-se totalment la hipòtesi plantejada, en la secció sindical amb més afiliats del moment.

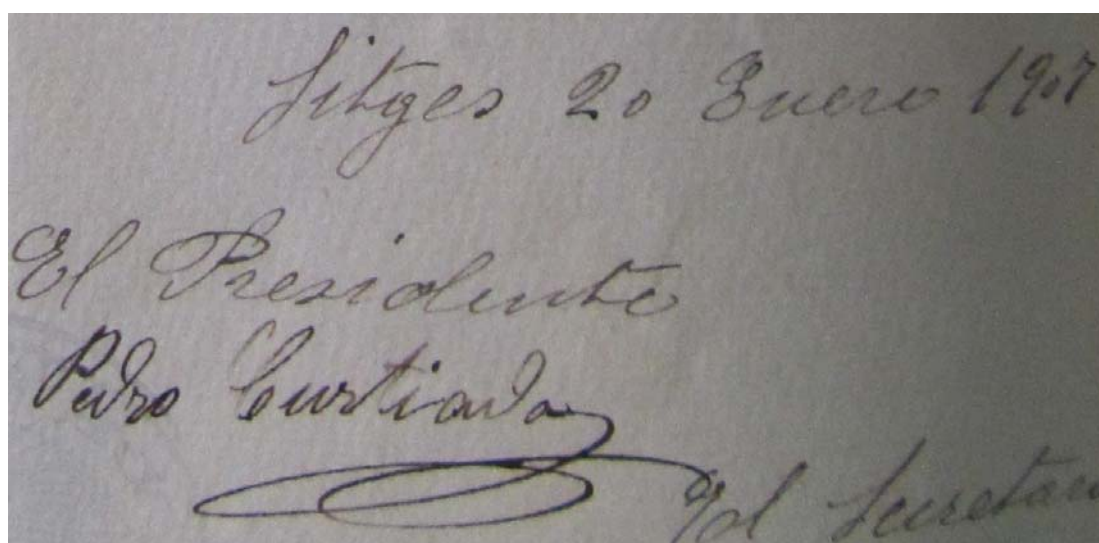
⁹⁹ Segons l'informe policíac recollit a AACAAS núm. 37 Societat d'Obrer Agricultors (1893-1933) (AHS).

¹⁰⁰ Petició a l'alcaldia inclosa a AACAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).



Signatura de Pere Curtiada i Vilanova representant la Secció d'Obrers Agricultors al 1897 (AHS).

L'escassa documentació conservada no permetria concretar si ocupava la presidència de la junta de la secció o algun altre càrrec menor, ni òbviament durant quan de temps l'hauria exercit. Finalment, documentació posterior del Centre Obrer permetria atribuir també a Pere Curtiada i Vilanova un càrrec de responsabilitat perfectament documentat més enllà del de candidat a regidor. Aquest càrrec no seria altre que la presidència del Centre Obrer, que ocupava al gener de 1907 quan amb trenta-cinc anys envià una carta com a president de l'entitat que coordinava les seccions obreres sitgetanes.



Signatura de Pere Curtiada i Vilanova exercint com a president del Centre Obrer l'any 1907 (AHS).

La carta expressava que les seccions obreres representades al Centre Obrer s'havien reunit el dia abans per expressar la seva queixa pel manteniment del departament neutre del cementiri civil, és a dir, denunciaven a l'alcalde que el seu consistori estava incomplint la llei que l'obligava a mantenir en condicions la part del cementiri destinada a l'enterrament de persones que renunciaven a un enterrament catòlic per ateisme o per

ser practicant d'una altra religió¹⁰¹. Cap altre document permet aclarir quan accedí a la presidència dels agricultors o quan l'abandonà, i, de fet, l'única referència sindical posterior localitzada seria el citat informe policial de 1912 que confirma que amb els quaranta anys a punt de complir continuava treballant d'agricultor i es mantenia afiliat a la ugetista secció d'agricultors.

Els bàsics per aquesta obra, i per a qualsevol estudi rigorós sobre el moviment obrer del període, informes policials de finals de 1911 i inicis de 1912, no només aporten informació sobre Pere Curtiada i Ferrer i sobre el seu pare, el seu anàlisi detallat permet completar els seus antecedents polítics familiars amb molt més detall. En el llistat d'obriers afiliats a la Secció d'Obrers Constructors de Calçat, a més de Pere Curtiada i Ferrer s'hi pot localitzar com a ugetista al seu germà, Bonaventura¹⁰², que posteriorment emigrà com molts d'altres sitgetans abans a Cuba¹⁰³, i també a Sebastià Curtiada i Vilanova, el seu oncle per part de pare, que un anys abans encara constava com a agricultor¹⁰⁴ i també apareix com a membre de la Cooperativa Obrera Casa del Poble¹⁰⁵. Com a membre d'aquesta entitat també hi consta el seu avi matern, Francesc Ferrer i Robert¹⁰⁶, "*Titus*"¹⁰⁷, i, finalment, el seu altre oncle patern, Joan Curtiada i Vilanova, seria com el seu pare un agricultor associat¹⁰⁸.

Pere Curtiada i Ferrer, nascut en una localitat amb poc més de tres mil habitants dins d'un reduït nucli urbà, sense cap mena de dubte des de ben petit conegué, de la mà del seu pare, avi i tiets, la majoria, si no tots, els membres de les societats obreres i de l'Agrupació Socialista. Així, hauria crescut entre històries idíl·liques sobre el desenvolupament de "*La Gloriosa*"¹⁰⁹, narracions mitificades de com s'agruparen els pagesos, de quina dura vaga havien vençut els boters o de quan es començaren a aplegar

¹⁰¹ Carta recollida a AACAAS núm.40, Centre Obrer (1907-1931) (AHS).

¹⁰² Segons es recull a AACAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹⁰³ Informació aportada per les entrevistes realitzades a Salvador, Montserrat, Sílvia i Vinyet Curtiada i Paretas i a Carles Montserrat i Milà. El padró municipal de 1920 confirma que en aquella data es dedicava al comerç i tenia l'illa de Cuba com a residència habitual, on ja s'establiria.

¹⁰⁴ Segons els Padró Municipal de 1911, però segons els padrons municipals de 1915 i 1920 ja tornaria a exercir de llaurador (AHS).

¹⁰⁵ Segons els informes policials recollit a AACAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) i a núm.38 i 61, Casa del Poble (1909-1972) (AHS).

¹⁰⁶ Segons informe policíac recollit AACAAS núm.38 i 61, Casa del Poble (1909-1972) (AHS).

¹⁰⁷ Informació aportada per l'entrevista realitzada a Carles Montserrat i Milà el dotze d'abril de 2010.

¹⁰⁸ Segons l'informe policíac recollit a AACAAS núm. 37, Societat d'Obrer Agricultors (1893-1933) (AHS).

¹⁰⁹ Nom que rebé la Revolució de Setembre de 1868 que donà inici al Sexenni Democràtic.

al seu local per celebrar els actes del Primer de Maig com feien els seus correligionaris d'arreu del món. A més, ja havia complert cinc anys quan les eleccions municipals de 1903, suficients per guardar record de quan el seu pare feia campanya entre els veïns com a candidat a regidor, de l'expectació familiar pels resultats d'aquella contesa electoral o, fins i tot, hipotèticament d'haver estat jugant amb el seu germà gran pel fons de la sala d'actes del casino el Prado quan la candidatura socialista hi celebrà el seu míting final de campanya.

Pere Curtiada i Ferrer hauria iniciat de ben jove una afició que mantingué tota la vida, el futbol, i com recordaria la seva esuela *“en su juventud se sintió atraído por el deporte y figuró en uno de los primeros clubs de futbol de Sitges, el Racing, que junto con el Athletic aupaban el deporte local”*¹¹⁰, i pel que fa a la seva formació acadèmica assistí, com els seus germans Bonaventura i Josep, i la immensa majoria dels infants sitgetans de l'època, a la llavors única escola pública de Sitges. Aquesta ens apareix descrita a una crònica d'una publicació que el llavors estudiant dirigiria anys després, i on s'afirmava que:

*“Sitges no disposa encara d'altra Escola que aquest casal infecte i desmarxat del carrer de Jesús. Dues o tres generacions de sitgetans han hagut de passar-hi, amb insuficiència de personal, amb insuficiència de material, amb insuficiència de local. Amb insuficiència d'afanys i de cordialitat. El mestre vell, amb més reuma que cultura, hi ha vegetat llargues anyades entre la humitat de les parets”*¹¹¹.

El mestre vell que descriu el fragment i que fou el mestre dels tres germans Curtiada no era altre que Esteban Barrachina Benages, nom que catalanitzat conserva una de les escoles públiques de la població, i que combinà la seva activitat docent amb un important paper dirigent en l'Agrupació Tradicionalista local. De la relació entre un dels germans Curtiada, no sabem si Pere, Bonaventura o Josep, i el mestre carlí, se n'ha conservat un testimoni d'excepció a l'obra *“Geografia local de Sitges”*. Un fragment d'aquesta ens revela el privilegiat coneixement que tenia l'alumne, i per extensió els seus dos germans, de les contrades que rodejaven la població gràcies als coneixements transmesos pel seu avi pastor.

¹¹⁰ L'Eco de Sitges núm.3.986, publicat el vint-i-dos de setembre de 1968.

¹¹¹ Opinem... núm. 1, publicat el setembre de 1930.

“Se me manda enseñaros la geografía local. De esta asignatura, ni yo tomé apuntes de mis profesores, ni he visto libro alguno que de este asunto trate. ¿Habéis visto vosotros algún libro que se intitule <Geografía local de Sitges>? Veo que respondéis negativamente. ¿Qué hacer, ni cómo enseñar lo que yo no sé? Se me ocurre una idea (...) vosotros escribiréis un libro que se leerá en la portada <Geografía local de la villa de Sitges, escrita por los niños de la Escuela Municipal> Fulano, Mengano, etc. Año 1908.>

-¿De que tratará nuestro libro?- me pregunta Pedro Mas. –Pues señor; el título ya lo dice: tratará de Geografía; de todo lo que trata la Geografía: Límites, cabos, ríos, mares, montañas, etc., de todo esto tratará y en este momento vamos a repartir los Trabajos.

A su puesto de escritura con libreta y pluma: Mirabent, cuyo padre ha sido mucho tiempo guarda de Campo, describirá los límites de la población, que lo hará gustoso. Durán (un dels fills del socialista Joan Duran i Ferrer) preguntará al suyo, que es labrador, en cuantas zonas o partidos está dividido el término municipal (...) Curtiada, que tiene a su abuelo, que es pastor, nos describirá: montañas, rieras, fondos, torrentes, barrancos, sendas y caminos vecinales, así como sus collados; empezará por el límite del término de Castelldefels y terminará en el límite de Ribas (...) van adicionando datos y más datos, hasta que consiguen formar un libro que queda de texto y que encabezan Geografía local de Sitges”¹¹².

Quan Pere Curtiada i Ferrer encara assistia a l'escola local, el seu pare accedí a la presidència del Centre Obrer, que exercí almenys a principis de 1907, fet que forçosament requerí al progenitor una major dedicació a les lluites socials del municipi. Sota la presidència de Pere Curtiada i Vilanova, com ja s'ha detallat les seccions aplegades al Centre Obrer aprovaren dirigir una carta, que ell mateix signà, on exigien a l'alcaldia un millor manteniment del departament neutre del cementiri civil¹¹³. Aquesta defensa dels drets dels sitgetans no creients en la llavors religió oficial de l'Estat, en la

¹¹² El pròleg del llibre data del vint-i-nou d'agost de 1908, però no començà a publicar-se fins anys després i de forma fragmentària, concretament acompanyant la publicació mensual dels carlins sitgetans als que Esteban Barrachina pertanyia (La Fita núm. 53, publicada el dos de gener de 1927, i posteriors), i la seva publicació més recent, en aquest cas íntegra i traduïda, data de 1993 (BARRACHINA BENAGES, Esteban, *Geografía local de Sitges, número 4 de Quaderns de Sitges*, Patronat Municipal de Sitges comunicació, 1993).

¹¹³ Carta recollida a AACAAS núm.40, Centre Obrer (1907-1931) (AHS).

línia d'avançar cap a una societat laica on la religió tornés a l'àmbit privat que li pertocaria, la mantingué ben viva anys després el seu fill Pere Curtiada i Ferrer, doncs com s'analitzarà adequadament, fou una de les qüestions en la que centrà més esforços mentre exercí de regidor a la primera legislatura republicana.

Comptant amb sols deu anys, l'any 1909 Pere Curtiada i Ferrer ja fou testimoni d'una revolta social de gran abast. Quan estava de vacances de l'escola esclatà la Setmana Tràgica, a Barcelona fumejaren esglésies i convents i a Sitges es declarà una vaga que comportà l'aturada de les fàbriques, i, fins i tot, del trànsit ferroviari. Dies després de finalitzar la vaga, trencant el silenci que en aquella època encara regnava a les nits de Sitges, s'acabaren produint diverses detencions de militants obrers, entre d'altres la de Joan Duran, com s'ha detallat, tàndem electoral del seu pare sis anys abans. Aquelles detencions i el clima de repressió posterior foren determinants per a que els socialistes no presentessin candidatura a les eleccions municipals que es realitzaren a finals d'aquell any, però si que ho tornarien a fer en les següents, que es celebrarien només un any després, el dotze de novembre de 1911.

Fins l'any 1911, a la finca de la família Curtiada al carrer sant Sebastià hi haurien viscut els dos avis, el matrimoni Curtiada i Vilanova, el seu fill i muller, i els tres fills d'aquests, un d'ells Pere Curtiada i Ferrer. Família humil de llauradors, al perillar el jornal de l'avi¹¹⁴, que ja comptava amb setanta-tres anys, i sols entrar un salari, el del pare, la família hauria optat per enviar a Pere Curtiada i Ferrer i al seu germà menor, Josep, a viure uns mesos¹¹⁵ a casa d'uns familiars de fora de Sitges.

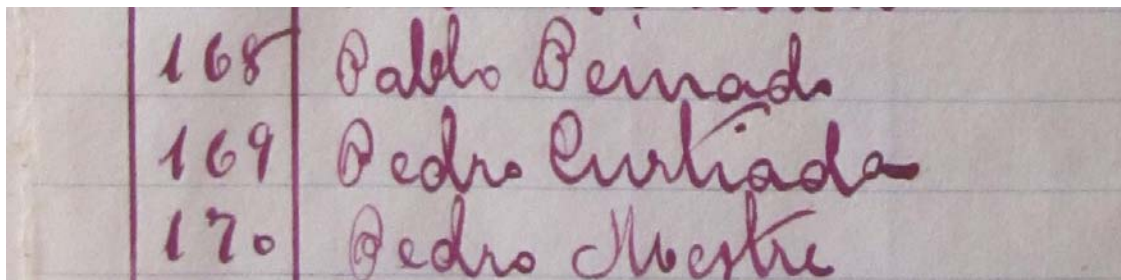
Pere Curtiada i Ferrer hauria tornat a Sitges abans del tres de març de 1912, quan ja s'havia iniciat com a obrer constructor de calçat, per tant, abans de complir els catorze anys¹¹⁶. L'edat d'incorporació al treball s'havia limitat l'any 1900 als deu anys, ja que

¹¹⁴ Si el seu fill consta com a llaurador tant al Padró Municipal de 1911 al de 1915, ell hi consta al primer, però al segon hi apareix com a jornalero, és a dir, ja no conservava una feina fixe.

¹¹⁵ Josep i Pere Curtiada i Ferrer al Padró Municipal de 1911 (AHS) no consten inscrits, ni a la llar de la família Curtiada, ni a cap altra de Sitges, i al de 1920, consta que Pere Curtiada i Ferrer tenia vint-i-dos anys però n'havia residit vint-i-un a la localitat, i al de 1924, consta que havia viscut vint-i-quatre dels seus vint-i-sis anys a Sitges, és a dir tots, menys el d'absència amb dotze anys i el passat al Marroc. No s'ha localitzat, ni probablement es conservi, cap font que pugui documentar on passà aquella temporada.

¹¹⁶ Segons l'informe recollit a AACAAS núm.105, Sindicat de Constructores de Calçat (1900-1924) (AHS).

fins llavors era freqüent el treball d'infants menors d'aquella edat¹¹⁷, i com documentà una inspecció l'any 1913, almenys el deu per cent dels constructors de calçat eren, com Pere Curtiada i Ferrer, menors de catorze anys¹¹⁸.



168	Pablo Bernad
169	Pedro Curtiada
170	Pedro Mestre

Fragment del llistat dels sabaters ugetistes de 1912 entre els que s'inclou Pere Curtiada i Ferrer (AHS).

Els avis de Pere Curtiada i Ferrer eren analfabets, els seus pares havien après almenys a llegir i a escriure¹¹⁹ i ell, tot i que s'hagué d'incorporar al treball abans dels catorze, i, per tant, amb uns estudis primaris sense finalitzar, obtinguts en una escola massificada i sense recursos, completà la seva formació de manera autodidacta, bàsicament a base de la biblioteca que oferiria al cap de pocs mesos la nova Casa del Poble, de l'intercanvi d'idees que allí es produïa i de les conferències que s'hi realitzaven. Aquestes sovint eren a càrrec de ponents de renom i abans de tancar el seu primer any d'existència hi haurien passat Andreu Nin i Pérez, qui llavors exercia de redactor del "*Poble Català*" i militava al PSOE o Antoni Fabra i Ribas, membre d'aquell partit al comitè de vaga de la Setmana Tràgica¹²⁰. Així, tot i que aquell mateix any la Junta de la Societat de Constructors de Calçat excusava les faltes d'un dels seus impresos afirmant que "*entre constructores de Calzado no es fácil encontrar un académico*"¹²¹, gairebé tres lustres més tard la publicació *El Baluard de Sitges* es referí al protagonista d'aquesta tesi doctoral a punt de complir vint-i-nou anys com a "*culte compatrici Pere Curtiada i Ferrer*"¹²².

¹¹⁷ Aquella regulació l'efectuà la Junta Local de l'Institut de Reformes Socials, i afectà entre d'altres a la fàbrica Tarrida, que utilitzava aquesta mà d'obra infantil com es documenta a VIGO, Antoni, Op. Cit. Com s'exposarà, al Fons de l'Institut de Reformes Socials (AHS) consta a través d'una denúncia que al 1913 almenys mitja dotzena de nens menors d'aquella edat encara treballaven a la fàbrica Bartrés.

¹¹⁸ Xifra extreta de la comparació dels vint-i-vuit menors detectats en la inspecció laboral citada a *Baluard de Sitges* núm.601, publicat el tretze d'abril de 1913, amb la del total aproximat d'obrers del calçat del moment, sorgida d'afegir a la xifra coneguda de quatre de les cinc principals fàbriques de la localitat, que poques setmanes abans era de tres cents-setanta obrers segons *Baluard de Sitges* núm.592 publicat el nou de febrer de 1913, amb la que aproximadament comptaria l'altra fàbrica i els dos tallers inspeccionats.

¹¹⁹ Aquestes dades són extretes del Padró Municipal de 1911 (AHS).

¹²⁰ *Baluard de Sitges* núm.618, publicat el deu de juliol de 1913.

¹²¹ Segons es recull a *Baluard de Sitges* núm.600, publicat el sis d'abril de 1913.

¹²² *La Punta* núm. 175, publicada el quatre de setembre de 1927.

No s'ha localitzat cap font que permeti acreditar a quina de les cinc fàbriques de calçat locals, Benazet, Bartrés, Termes, Camps o Ferrer i Gibert¹²³, o a quin dels tallers del ram que hi coexistien, entrà a treballar Pere Curtiada i Ferrer. La documentació existent permetria llançar la teoria que hauria entrat a treballar en el mateix centre de treball que el seu oncle i el seu germà gran, ja que aquests constaven com a llaurador i com a estudiant pocs mesos abans¹²⁴, i hipotèticament haurien aprofitat una mateixa oferta de creació o d'ampliació d'una plantilla.

De fet, l'únic document localitzat que permet aclarir en quina fàbrica o fàbriques hauria treballat Pere Curtiada i Ferrer dataria de 1934, quan ja no exercia de sabater. Defensant-se d'una acusació recordava que *“d'això en poden respondre els obrers que havíem treballat a can Roqueta”*¹²⁵, fent referència a una societat que instal·là una fàbrica el juny de 1917 a la confluència dels carrers de l'Aigua i Santiago Rusiñol¹²⁶. Per tant, al no obrir-se fins 1917, Can Roqueta no fou on Pere Curtiada i Ferrer s'estrenà com a aprenent.

La família Curtiada representava a la perfecció els canvis generacionals en el món del treball local, a una generació que seguia els tradicionals oficis relacionats amb l'agricultura i la ramaderia, la seguia una altra on, si bé els tres germans continuaren fidels al treball al camp, Sebastià ja s'hauria incorporat temporalment a la incipient indústria del calçat, per acabar en la generació de Pere Curtiada i Ferrer, on tots tres germans (Pere, però també Bonaventura i Josep) s'incorporaren a la indústria del calçat. Finalment, seguint una tradició ben sitgetana, el germà gran, Bonaventura, recuperà la tradició migratòria local de buscar fortuna a Cuba¹²⁷.

¹²³ Aquestes eren les cinc grans fàbriques de calçat existents al 1913 segons un informe del Departament de Comerç dels Estats Units, que es cita a JOU Andreu, SELLA Ventura, VIGÓ Antoni, *La fàbrica de calçat Benazet de Sitges (1904-1959)*, GES, Sitges, 2006. La darrera en instal·lar-se a la població ho va fer al 1910, i, per tant, ja funcionava quan Pere Curtiada i Ferrer s'incorporà al món del treball.

¹²⁴ Segons consta al Padró Municipal de 1911 (AHS).

¹²⁵ Front: Òrgan del BOC de Sitges núm.3, publicat el dotze d'agost de 1934.

¹²⁶ No es conserven dades del número de treballadors que arribà a tenir ni del seu volum de producció, però per la comparació del capital inicial invertit, tres mil set-cents cinquanta pessetes, podria concloure's que si bé no fou de les fàbriques capdavanteres de la població era molt més important que la majoria de tallers existents. Els seus socis inicials eren Adjutori Roqueta i Tapiol, Antoni Sanabra i Martí i Ricard Llorià, el març de 1925 fou traspassada al primer i a l'agost del mateix any al segon. Dades extretes de JOU Andreu, SELLA Ventura, VIGÓ Antoni, Op. Cit. i de VIGÓ i MARCÉ, Antoni, *La fàbrica de Can Bota*, GES, Sitges, 2006.

¹²⁷ Informació aportada per l'entrevista realitzada a Carles Montserrat i Milà el dotze d'abril de 2010.

Pere Curtiada i Ferrer l'any 1912 tenia la qualificació professional d'aprenent de sabater, encara no d'oficial tallador, havia de satisfer una quota reduïda de cinc cèntims setmanals per a la Secció de Constructors de Calçat, i una quota única de cinc cèntims trimestrals per a la UGT¹²⁸ on aquella es trobava federada. Més enllà d'aquest compromís econòmic, havia d'assistir a les reunions que realitzaven periòdicament els obrers sabaters, tant al local propi de la secció, que es trobava ja al carrer sant Sebastià vint-i-dos, rodejat de tallers de l'ofici en el que llavors eren els afores de Sitges, com al nou Centre Obrer del Cap de la Vila.

Si bé la militància en una secció sindical, que tot i ser totalment legal estava controlada per les forces policials¹²⁹ d'un règim no democràtic, no seria un camí de roses, l'any 1913 la situació esdevindria explosiva amb l'esclat de la fins llavors més important vaga a nivell local. Abans però caldrà tractar d'un episodi destacat dins la història del moviment obrer, i no sols local, doncs a Sitges s'inaugurà la que durant més de quinze anys seria la principal seu del socialisme de Catalunya.

La historiografia ha considerat fins al moment la data de 1912 com la de la fundació de la primera Casa del Poble a Catalunya, referint-se a un edifici de planta nova del carrer Nou deu. Un reportatge sobre les diferents Cases del Poble de l'Estat de l'any 1933¹³⁰, entre d'altres fonts, dona la data de l'1 de maig de 1912 com la d'inauguració de la Casa del Poble, i de fet 1912 era la data que constava gravada sobre la porta de l'entitat. Ara bé, la veritable inauguració no es produí fins el diumenge cinc de gener de 1913, una data de connotacions religioses menys apropiada per rememorar una inauguració que la diada dels treballadors, i sols s'estrenà la planta baixa, ajornant-se la construcció de la segona planta que la completaria¹³¹.

¹²⁸ L'explicació sobre el pagament de les quotes consta al repetidament citat informe policial de maig de 1912, recollit a AACAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹²⁹ Com demostren els reiteradament citats informes de la inspecció de policia de Sitges.

¹³⁰ Reportatge titulat "*Descripción de Casas del Pueblo pertenecientes a la Unión General de Trabajadores de España*" inclòs a Boletín de la UGT de España núm.53, publicat el maig de 1933.

¹³¹ Baluard de Sitges núm. 588, publicat el dotze de gener de 1913, i la carta enviada a l'Ajuntament a darrers de desembre de 1912 anunciant l'ajornament de la construcció de la segona planta que els havien autoritzat a AACAAS núm.38 i 61, Casa del Poble (1909-1972) (AHS).

Cooperativa CASA DEL POBLE
Ribera, 12 :-: :-: SITGES

Grans existències en Comestibles,
Llegums, Pesca-salda, tal com: Ba-
callà; Peix-palo, Bui de Tunyina,
Tunyina en les classes de sangatge i
espineta, Anxoves, tot de les millors
marques

Es garanteix el pès i la bona qualitat
**Visiteu la Cooperativa i us
convencereu**



Anunci de la Cooperativa de 1930 a Baluard de Sitges, quan ja venia ultramarins, i fotografia actual.

A més, el divuit de març de 1904¹³² ja havia estat fundada a Sitges una Societat Cooperativa Casa del Poble, que el divuit de maig de 1905 obrí les seves portes com a “*tienda de abacería*”¹³³ als baixos de la cèntrica casa Dalmau a l’actual passeig de la Ribera cantonada amb el carrer de la Carreta, i seria la primera entitat en utilitzar la disputada nomenclatura a Catalunya, ja que si bé a Sitges fou popularment coneguda com “*la cooperativa*”, publicacions no locals com l’ugetista Unión Obrera l’anomenaven Casa del Poble sense cap tipus d’afegitó¹³⁴.

Sitjes (Barcelona).—Agricultores, Juan Durán, Centro Obrero.
— Constructores de calzado, Francisco Martí, San Sebastián, 22.
— Peones de albañil, Juan Román, calle de Parelladas, 55.
— Marineros-pescadores, Rivera, 12, Casa del Pueblo.

Unión Obrera que documenta quina fou realment la primera Casa del Poble.

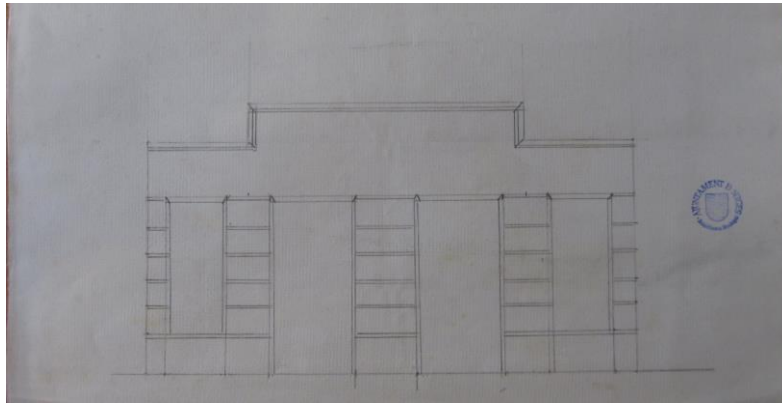
A més de l’activitat de venda de diferents productes de primera necessitat, especialment agrícoles, pròpia de la Cooperativa, la que realment fou la primera casa del Poble de Sitges i de tot Catalunya exercí almenys des d’abril de 1909 com a seu dels mariners pescadors. Un cop s’inaugurà la nova seu del carrer Nou deu, la del llavors encara carrer de la Ribera dotze deixà d’utilitzar la terminologia de Casa del Poble sense l’afegitó de Societat Cooperativa o Cooperativa, ja sense la companyia dels pescadors, que es

¹³² Segons indica l’informe policíac recollit a AACAAAS núm.38 i 61, Casa del Poble (1909-1972) (AHS).

¹³³ Segons consta en el fons d’Altes de Matrícula Industrial i Comercial de 1905 (AHS).

¹³⁴ A la Unión Obrera núm.31, d’abril de 1909, hi surt referenciada únicament com a seu dels mariners pescadors, al núm.34 de març de 1911 també com a Casa del Poble.

mudaren a la nova seu amb la resta de seccions obreres. La Cooperativa l'any 1912 tenia setanta-tres socis¹³⁵, entre ells l'avi i oncle paterns de Pere Curtiada i Ferrer, la seva pròpia junta i dependents per atendre als proveïdors i a la clientela, posteriorment canvià el seu epígraf pel de venda de comestibles, com farien altres botigues de la localitat, entre elles la que regentaria Pere Curtiada i Ferrer, i l'any 1930 el canvià novament pel de venda d'ultramarins¹³⁶.



Plànol presentat el desembre de 1912 on es poden observar esborrat el segon pis de l'edifici que hagueren de construir amb posterioritat¹³⁷.

Per tant, sintetitzant, la seu del carrer de la Ribera ja havia rebut la denominació de Casa del Poble, i tot i que més modesta seria realment la primera de Catalunya, i la que s'havia considerat fins ara com a primera Casa del Poble s'inaugurà l'any 1913 i no el 1912, i ho va fer havent completat només la primera planta.

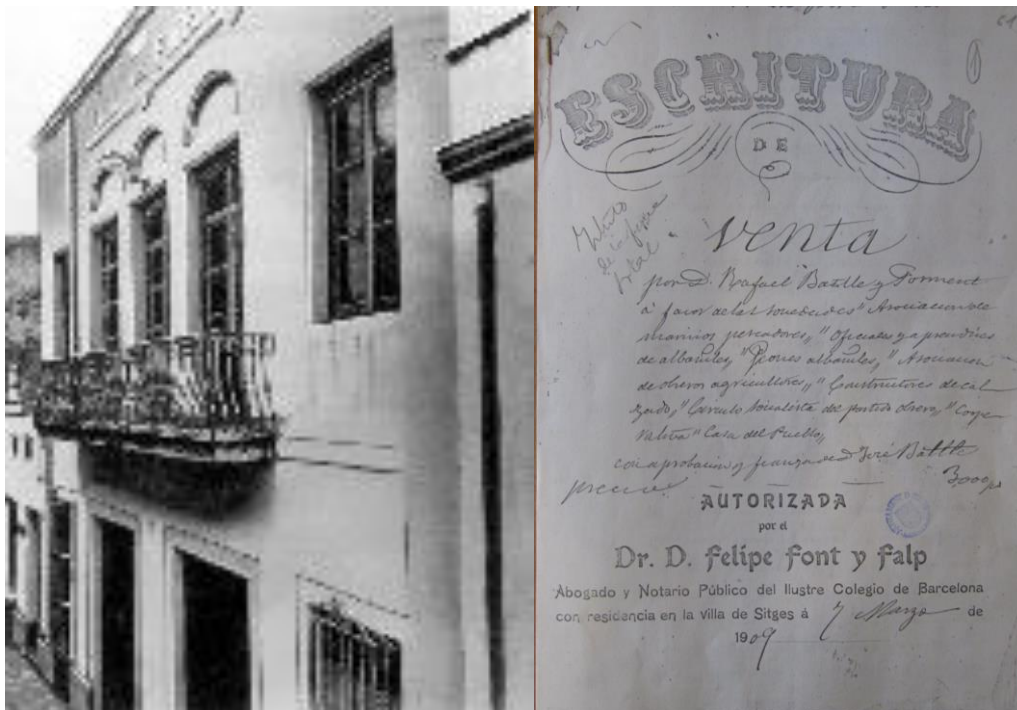
L'escriptura de compra-venda, datada del set de març de 1909, detalla que s'havia comprat una casa al carrer Nou deu i un solar al deu bis del mateix carrer a Rafael Batlle i Forment per un total de tres mil pessetes. La propietat passaria a mans de les cinc societats obreres locals del moment, la de mariners i pescadors, la d'oficials i aprenents de paleta, la de peons de paleta, la d'obrers agricultors i la de constructors de calçat, així com del Cercle Socialista del Partit Obrer, nom legal de l'Agrupació Socialista, i de la Societat Cooperativa "*Casa del Poble*". El notari Felip Font i Falp, seguint les actes de les diferents societats, del Cercle i de la Cooperativa, assenyala que aquestes reuniren

¹³⁵ Segons indica l'informe policial recollit a AACAAAS núm.38 i 61, Casa del Poble (1909-1972) (AHS).

¹³⁶ Segons consta al Fons de Matricula Industrial i Comercial (AHS) i als seus annexos d'altres i baixes, en els volums que inclou el període entre els anys 1905 i 1932.

¹³⁷ Carta a l'Ajuntament on anuncien la suspensió temporal de la construcció de la segona planta que els havia estat autoritzada a AACAAAS núm.38 i 61, Casa del Poble (1909-1972) (AHS).

les seves respectives juntes generals al llarg del mes de febrer¹³⁸, que haurien aprovat la compra de la finca i del solar del carrer Nou i haurien delegat en els seus respectius presidents amplis poders per a realitzar la compra¹³⁹.



Fotografia de la nova Casa del Poble (FPI), per força posterior a 1913 per incloure el pis superior, i l'escriptura de venda del solar i de la casa que fou enderrocada per construir el nou local obrer (AHS).

La participació econòmica en el pagament de les tres-mil pessetes que els costarien els terrenys no fou equitativa entre les cinc seccions, la Cooperativa Obrera i l'Agrupació Socialista, analitzant amb detall l'escriptura de compra-venda¹⁴⁰, es pot calcular que els que aportaren més diners, nou-centes setanta-cinc pessetes, un trenta-dos i mig per cent del capital, foren els constructors de calçat. Els següen d'a prop els mariners, que amb nou-centes cinquanta pessetes n'haurien aportat més d'un trenta-u i mig, seguits dels paletes, que n'aportaren cinc-centes, gairebé un disset per cent, mentre que els peons i els agricultors, entre ambdós i a parts iguals, haurien aportat la mateixa quantitat que els paletes. Finalment, gairebé a nivell simbòlic, la cooperativa aportava cinquanta pessetes, i l'Agrupació socialista uns escassos cinc duros que no arribaven a suposar ni un u per

¹³⁸ El primer de febrer els constructors de calçat; el quatre, el cercle; el tretze, la cooperativa; el dinou, els pescadors i mariners; el vint, els paletes i aprenents; el vint-i-u, els agricultors; i el vint-i-vuit, el peons.

¹³⁹ Josep Ferrer i Tobella pels mariners, Francesc Roca i Travé pels paletes, Manel Gimeno i Gironès pels peons, Manel Rossell i Carbonell pels agricultors, Francesc Zarran i Landa pels sabaters i Gregori Capdevila i Hill per la cooperativa. L'excepció fou el cercle, que designà a Andreu Bosch i Domingo.

¹⁴⁰ Concretament l'autògrafa, realitzada pel notari de Sitges, doncs en la còpia passada a màquina a Vilanova hi ha diversos errors, un dels quals dificulta la realització del càlcul. A ídem.

cent del total. Pel que al repartiment de les aportacions, les quantitats no foren proporcionals al nombre de militants de cada societat, i cal suposar que les aportacions es realitzaren segons les possibilitats econòmiques de cadascuna. Pel que fa a l'aportació de la cooperativa, sembla lògic que fos força inferior tenint en compte que eren l'única entitat que no anava a instal·lar-se en la nova seu i que havien de continuar mantenint, ara en solitari, el seu propi local al carrer de la Ribera dotze, però cridaria l'atenció l'escassa aportació econòmica realitzada per l'Agrupació Socialista, que probablement aprofità el seu control sobre les diferents seccions sindicals per a que aquest fet no suposés un problema.

Totes aquelles seccions ugetistes abandonaren els seus anteriors locals¹⁴¹ per instal·lar-se a la nova seu, fent de la nova Casa del Poble l'epicentre del moviment obrer local. Aquesta nova seu, que ja no es tractava d'un edifici llogat sinó d'un de propietat i d'obra nova construït en funció de les necessitats de l'obrerisme local, disposava d'un cafè que obria a diari i on es feien balls a piano les tardes dels dies de festa¹⁴², de sales independents per a les diferents seccions sindicals on arxivar la seva documentació, administrar el cobrament de les quotes sindicals o reunir les seves juntes, d'un saló d'actes on es feien conferències com la ja citada d'Andreu Nin o les reunions plenàries de les seccions i d'una biblioteca¹⁴³ els fons de la qual s'anaren ampliant amb els anys¹⁴⁴. La nova Casa del Poble complementava aquest paper amb el de seu de l'Agrupació Socialista local, i al cap d'uns pocs mesos de les Joventuts Socialistes que s'organitzaren a la localitat.

Les primeres Joventuts Socialistes de Sitges es crearen l'any 1913, sols uns mesos després de la inauguració de la Casa del Poble, i no durant la dictadura de Primo de Rivera com s'afirmà recentment¹⁴⁵. Hi ha constància documental que l'octubre de 1915 comptaven amb vint militants¹⁴⁶, xifra que mantenien al cap d'una dècada¹⁴⁷, i editaren

¹⁴¹ Com evidència La Unión Obrera núm. 59, publicada l'abril de 1916, quan afirma que totes les seccions tenen seu a la Casa del Poble. L'únic local que es conservaria, com ja s'ha mencionat, seria el dels mariners i pescadors, però exclusivament com a Cooperativa de la Casa del Poble.

¹⁴² Baluard de Sitges núm. 588, publicat el dotze de gener de 1913.

¹⁴³ La descripció de les dependències sorgiria de les informacions recollides en desenes de documents consultats al llarg d'aquesta tesi doctoral.

¹⁴⁴ L'any 1933 la biblioteca de la Casa del Poble comptava amb quatre-cents vuitanta-cinc volums, segons informà El Boletín de la UGT de España núm.53, publicada el maig de 1933.

¹⁴⁵ Com recull Renovación núm. 40, publicada el 14 d'agost de 1913, desmentint així l'assenyalat a CONESA, Ricard, Op. Cit.

¹⁴⁶ Renovación, núm. especial publicat l'octubre de 1915.

¹⁴⁷ MARTÍN, Josep Lluís, Op. Cit.

una publicació anomenada Hojas Selectas entre maig de 1926 i 1928, i no només fins a mitjans de 1927, data que la historiografia havia acceptat fins al moment¹⁴⁸. Amb o sense intermitències, la secció estigué activa almenys fins a mitjans de 1929, quan consta que enviaren dos delegats al Tercer Congrés Nacional de Joventuts Socialistes¹⁴⁹. Tot i que no es pot afirmar amb rotunditat que Pere Curtiada i Ferrer no hagués estat vinculat en cap moment a les Joventuts Socialistes, cap de les fonts documentals existents no acrediten que ell ni cap dels seus familiars directes hagués militat mai ni a les Joventuts Socialistes ni a l'Agrupació Socialista, i tot i que important, el seu paper s'havia limitat al vessant sindical¹⁵⁰.

L'any 1913, amb una Casa del Poble nova de trinca i una Cooperativa Obrera consolidada després de vuit anys d'existència, un moviment obrer dirigit per l'Agrupació Socialista que aplegava gairebé quatre-cents afiliats, dels quals més de la meitat eren constructors de calçat, hagué d'afrontar una gran vaga en el sector sabater, probablement el primer moviment vaguístic al que s'hauria pogut sumar Pere Curtiada i Ferrer.

SOCIETATS OBRERES SITGETANES	Març 1906	Oct. 1908	Nov. 1909	Juny 1910	març 1911	març 1912
Agricultors	55	40	60	30	40	40
Constructors de calçat	50	50	60	30	200	201
Peons de paleta	22	30	30	-	34	49
Mariners pescadors	-	-	40	40	40	47
Paletes i aprenents	-	-	-	-	-	18
Fusters	-	-	-	-	-	14
Forners(no federats a la UGT)	-	-	-	-	-	17
TOTAL	127	120	190	100	314	386

La vaga començà el dia vint-i-cinc de gener a la fàbrica *Germans Bartés*, la més important de la localitat des de que el gener de 1911 s'havia traslladat a les

¹⁴⁸ Aquesta s'ha basat fins ara en el recollit a: AA.VV, *Cent anys de premsa sitgetana 1877-1977*, Ajuntament de Sitges, Sitges, 1977, on s'afirmà que "fa anys vam veure fins el número 14, del juny de 1927", però tant Renovación, anunciant la possibilitat de subscriure-s'hi al núm. 16 del quinze de febrer de 1928, com a Baluard de Sitges núm. 244, del sis de gener de 1929, on lamenta la seva desaparició durant l'any anterior, demostren que Hojas Selectas continuà almenys fins a inicis de 1928.

¹⁴⁹ Renovación núm. 31, publicada el vint de maig de 1929.

¹⁵⁰ Obviant la important però temporal participació com a candidat a regidor de Pere Curtiada i Vilanova.

instal·lacions de l'antiga fàbrica de filats Bach germans¹⁵¹, i al cap de dos dies afectà tres de les altres quatre grans fàbriques de calçat locals, faltaren pocs dies per a que s'allargués durant mig any¹⁵² i es produïren importants incidents que ni el fort desplegament policial pogué evitar.

La vaga¹⁵³ s'inicià arran de l'actitud de l'encarregat Josep Rallo, les males maneres del qual provocaren una baralla amb un obrer. La Societat de Constructors de Calçat alçà la seva protesta davant l'empresa, que es comprometé a rellevar de la seva tasca a l'encarregat, però aquest, en sentir-se recolzat pel patró hauria deixat de cotitzar a la societat, fet que motivà que aquesta amenacés en anar a la vaga si Rallo no era acomiadat. Davant la negativa de l'empresa, el vint-i-quatre de gener els sabaters de la fàbrica Germans Bartés es reuniren en assemblea a la Casa del Poble i decidiren anar a la vaga, que seguiren cent vint-i-cinc dels cent seixanta-cinc obrers de la fàbrica.

Els industrials sabaters de la localitat es reuniren per solidaritzar-se amb el patró Bartés, i, a excepció de Pau Benazet, anunciaren un locaut patronal a partir del següent dissabte, al que els obrers respongueren ampliant la vaga contra els tres empresaris que havien anunciat aquella mesura. A la fàbrica Ferrer i Gibert els seus seixanta obrers anaren tots a la vaga, a la Termes hi anaren seixanta-cinc dels setanta treballadors i a la Camps vint-i-dos dels quaranta, que sumats als que ja s'hi havien declarat prèviament a la dels Germans Bartés, sumaven un total de dos-cents setanta-dos vaguistes contra una escassa cinquantena de sabaters que no havien secundat la iniciativa de la secció sindical.

El vint-i-nou de gener la junta dels obrers sabaters intentà reunir-se amb els industrials, però aquests darrers no hi accediren i els amenaçaren en admetre nous obrers a partir del nou de febrer. Els obrers sabaters no es rendiren i mantingueren la vaga, i els patrons compliren la seva amenaça i portaren les primeres dotzenes de treballadors esquirols, però el dia disset s'arribà a un principi d'acord basat en tres punts. Els obrers veuriem reduïda a deu hores la seva jornada laboral, fins llavors mitja hora més llarga, i serien readmesos amb els mateixos sous, però per contra s'obria la possibilitat de poder

¹⁵¹ JOU Andreu, SELLA Ventura, VIGÓ Antoni, Op. Cit.

¹⁵² Com detallen les dades oficials de l'Institut de Reformes Socials (AHS), la vaga s'hauria iniciat el vint-i-cinc de gener a la fàbrica Germans Bartés, dos dies després s'hauria estès a tres altres grans fàbriques i no hauria finalitzat fins el quinze de juliol, a sols deu dies de complir-se el mig any de durada.

¹⁵³ La crònica de la vaga, a més del seguiment de la premsa local del moment, es basa sobretot en l'estudi realitzat per Antoni Vigó, el treball d'investigació més ambiciós sobre un conflicte laboral sitgetà realitzat fins al moment, i que es recull a Vigó i Marcé, Antoni, *La vaga de l'any tretze en el ram del calçat*, Butlletí del GES, núm. 6, juny de 1977.

treballar a la fàbrica sense estar afiliat a la Societat de Constructors de Calçat, i els esquirols que havien arribat podrien mantenir el seu lloc de treball a les fàbriques.

La tensió esclatà abans d'acabar la primera jornada de represa del treball, ja que hi hagueren diferents xocs entre els obrers sitgetans i els esquirols i la secció obrera exigí que els esquirols fossin acomiadats. Davant la negativa dels industrials, tornaren a la vaga, que s'allargà varies setmanes i acabà amb la derrota dels sabaters locals, que aprovaren en reunió a la Casa del Poble reincorporar-se al treball per cinquanta-un vots favorables de vuitanta-nou possibles.

Si bé al llarg dels anys deu es produïren nous conflictes laborals locals al municipi¹⁵⁴, en tota la dècada cap d'ells no prengué la importància d'aquesta vaga del calçat, els nivells de conflictivitat de la qual sols es repetiren arran d'una vaga d'àmbit estatal (Vaga General de 1917) i una d'àmbit català (Vaga de la Canadenca de 1919).

Abans d'endinsar-nos en el seu desenvolupament a la localitat, caldrà puntualitzar que durant aquell període Pere Curtiada i Ferrer continuà treballant com a obrer constructor de calçat, es mantingué afiliat a la seva secció sindical i continuà la seva formació política assistint amb assiduïtat als actes organitzats a la Casa del Poble. L'acte al que no pogué assistir, però que de ben segur seguí d'a prop i, probablement, li va permetre conèixer a delegats socialistes d'altres poblacions, fou el Cinquè Congrés de la Federació Socialista Catalana, que es celebrà a Sitges el maig de 1915, i en el qual Andreu Bosch representà a l'agrupació i a les joventuts locals.

Centrant-nos ja en els preparatius de la vaga de 1917, caldrà contextualitzar que, després d'anys d'enfrontaments, el novembre de 1916, la Confederació Nacional del Treball (d'ara en endavant CNT) i la UGT pactaren convocar vagues conjuntes, i en resultar exitoses, en convocaren una de més ambiciosa. Aquesta coincidí en el temps amb una crisi més àmplia, que en tenir dos fronts més, el polític, amb la creació de l'Assemblea de Parlamentaris, i el militar, amb el descontentament a les casernes i la creació de Juntes de Defensa, ha passat a la història com la Triple Crisi de 1917. El tretze d'agost convocaren una vaga general revolucionària que aconseguí uns nivells de mobilització mai vistos, i a Sitges, Pere Curtiada i Ferrer i la resta d'obriers no acudiren

¹⁵⁴ Com la vaga de sabaters que es produí, només a la fàbrica de calçat Pau Benazet, l'abril de 1916, o la de paletes el juny de 1919.

al seu treball, les fàbriques i els tallers hagueren de tancar, les obres quedaren aturades i les barques de pesca amarrades. La situació esdevingué extremadament tensa, doncs l'objectiu del moviment vaguístic no era estrictament econòmic sinó polític, ja que pretenia forçar un canvi de govern i de règim polític. En una població petita on encara es feien pregons pels carrers, es pogué sentir com s'anunciava que:

“Ha estat declarat l'estat de guerra en tota la província de Barcelona, i en sa virtut anunciant que seran jutjats sumaríssimament pel Codi de Justícia Militar, tots els que cometin els següents delictes: Rebel·lió, sedició, robatori en quadrilla, segrest de persones, aixecament de riells, tallament de les vies de comunicació, atac armat als trens o tramvies, destrucció d'efectes destinats a comunicació, atemptats per medi d'explosius, incendis, danys i perjudicis a vies públiques o particulars, establiments industrials, línies telegràfiques i telefòniques, dipòsits d'aigua o gas, etcètera”¹⁵⁵.

Tres dies després del primer ban, de ben segur d'activitat frenètica amb epicentre al carrer Nou, les autoritats militars procediren a la clausura de la Casa del Poble, i, alhora, prohibiren circular per les vies, com el nunci municipal va pregonar pels carrers:

“Que por la autoridad militar que ejerce funciones en esta zona se ha dispuesto prohibir absolutamente la circulación de persona alguna por la vía férrea. Lo que aviso al público para que se abstenga de pasar por la vía al objeto de evitar sensibles responsabilidades, que esta Alcaldía sería la primera en lamentar”¹⁵⁶.

Tot i les mesures de les autoritats militars, la vaga general revolucionària impregnava Catalunya, i al cap de poques hores el nunci tornava a pregonar noves restriccions:

“Que por disposición de la autoridad militar se ordena a todos los vecinos, que tengan todas las persianas levantadas, no pudiéndolas bajar por ningún pretexto. Las persianas que estén fijadas deberán estar abiertas, debiéndose ver constantemente los vidrios de las rejas, ventanas y balcones”¹⁵⁷.

Mostra de la intensitat dels fets que s'estaven vivint, a la reunió municipal que s'havia convocat aquella nit a l'alcaldia, sols hi assistí l'alcalde accidental, obligat a ser-hi

¹⁵⁵ Baluard de Sitges núm. 827, publicat el divuit d'agost de 1917.

¹⁵⁶ Baluard de Sitges núm. 827, publicat el divuit d'agost de 1917.

¹⁵⁷ Ibid.

present per tal de rebre i comunicar les decisions militars, i el regidor socialista Josep Carbonell, qui de ben segur esperava rebre notícies fresques sobre l'evolució dels fets.

Tot i desconèixer el succeït a Sitges el dissabte divuit, la vaga no aconseguí els propòsits dels sindicats convocants, que amb el suport del PSOE i dels partits republicans esperaven que els militars, també descontents, es possessin del costat dels vaguistes com havia succeït a Petrograd cinc mesos abans. L'exèrcit espanyol, però, no seguí l'exemple del seu homòleg rus, i com era norma en aquell cos militar reprimí les demandes democratitzadores de les classes populars. Desenvolupats els fets en aquest sentit, el diumenge al matí ja s'havia normalitzat la situació a Sitges, la Ribera i *“tots els passejos estan envaïts”* i *“els firaires no s'entenen, de feina”*, i dilluns *“es reemprèn la feina en tots els tallers i fàbriques, tornant a la normalitat”*¹⁵⁸.

Tot i el fracàs de la vaga, a Catalunya, la tendència a la unitat sindical encara s'allargà uns mesos. Els ugetistes catalans ja havien participat al 1907 de la creació de Solidaritat Obrera, i el 1910 Duran i dos representants sitgetans més¹⁵⁹ participaren al congrés de creació de la CNT, a la que no es vincularen per ser el seu objectiu integrar-los a la UGT. De nou, el 1918, la presència testimonial de la UGT a Catalunya afavorí que la CNT convidés a les seccions sitgetanes i a les d'altres nuclis ugetistes al Congrés de Sants. Celebrat entre el dia vint-i-vuit de juliol i el primer d'agost, segons l'anarquista Joan Montseny, hi haurien assistit seccions que es podrien dividir en tres tipus: els *“<societaris> (partidaris de la millora econòmica de la classe obrera mitjançant l'associació), <sindicalistes> (que laboren en pro de l'emancipació de la classe obrera mitjançant l'acció sindical directa) i <socialistes> (partidaris de l'emancipació de la classe obrera)”*, i entre aquests darrers *“hi enviaren delegats socialistes Sitges, Reus, Manlleu i Mataró”*¹⁶⁰. Com afirmà Lladonosa:

“el Congrés de Sants va suposar un pas endavant en les relacions entre anarco-sindicalistes i socialistes de la UGT, les quals, des del pacte de novembre de 1906,

¹⁵⁸ Baluard de Sitges núm. 826, publicat el vint-i-cinc d'agost de 1917.

¹⁵⁹ Duran hi representà als agricultors, Cristòbal Rosé als pescadors i Pau Tutusaus als sabaters, com consta al llistat d'assistents al Congrés de Constitució de la CNT (1910).

¹⁶⁰ Segons un article redactat per Joan Montseny sota el pseudònim de Federico Urales a El Liberal del vint-i-nou de juny de 1918, i que es cita a: LLADONOSA, Manuel, *El Congrés de Sants*, Editorial Nova Terra, Barcelona, 1975.

semblaven que evolucionaven vers la confluència, o si més no, que accentuaven la seva col·laboració”¹⁶¹.

Al Congrés de Sants el representant de Pere Curtiada i Ferrer i dels obrers de les seccions sindicals sitgetanes fou el socialista Joan Duran, que hi representà un total de tres-cents trenta-nou obrers, seixanta agricultors, dos-cents constructors de calçat, vint-i-dos peons, quaranta-cinc pescadors i dotze membres de la recentment creada societat de barbers. A diferència d’altres ugetistes, com el reusenc Miquel Mestres, el protagonisme del sitgetà fou menor, i si fem cas de Solidaritat Obrera, “*va haver de callar l’única vegada que va prendre la paraula perquè només deia ximpleries*”¹⁶². Mesos després del Congrés de Sants, concretament el vuit de desembre de 1918, assistí una representació de les seccions sindicals sitgetanes¹⁶³ a una assemblea regional convocada per aprovar la realització de diversos actes de propaganda per difondre els acords que s’havien pres a Sants, i que serien el preludi d’una intensa conflictivitat social.

Abans però caldrà fer un parèntesi per analitzar que a Sitges un grup de constructors de calçat abandonà l’obediència a la seva secció ugetista per crear un nou sindicat, que al cap de poc acabaria incorporant-se a la CNT. Aquesta primera escissió dins del moviment obrer sitgetà no havia estat mai documentada per la historiografia, que fins ara sols havia documentat la implantació d’una alternativa a les seccions obreres socialistes sitgetanes a l’inici dels anys trenta.

Aquest primer grup d’obers sitgetans que s’allunyà de la UGT per aproximar-se al moviment cenetista seria el Sindicat de Constructors de Calçat de Sitges “*El Rebelde*”. Aquest s’hauria creat a les darreries de l’estiu o als inicis de la tardor de 1918, just quan Pere Curtiada i Ferrer complí vint anys, al novembre d’aquell any ja estava operatiu i hauria inaugurat el primer local obrer alternatiu a la Casa del Poble al carrer Sant Josep set¹⁶⁴. Tenia implantació almenys a la fàbrica de Pau Benazet i hauria aplegat temporalment a una part, si no a la totalitat, del mig centenar d’obers que s’havien donat de baixa de la secció anàloga de la UGT¹⁶⁵. Tot i no conservar-se cap document

¹⁶¹ LLADONOSA, Manuel, Op. Cit.

¹⁶² Solidaritat Obrera del tres de desembre de 1918, citat a: LLADONOSA, Manuel, Op. Cit.

¹⁶³ Segons LLADONOSA, Manuel, Op. Cit., basant-se en El Diluvio.

¹⁶⁴ AACAAS núm.110, Sindicat de Constructors de Calçat “*El Rebelde*” (1918-1919) (AHS).

¹⁶⁵ A tall d’exemple, el mateix Almiñana fou dipositari dels ajuts per als vaguistes de la secció de sabaters de la UGT durant una vaga anterior a la fàbrica de Pau Benazet segons www.veuobrera.org.

que ho acrediti, l'evolució posterior de Pere Curtiada i Ferrer permetria pràcticament descartar la possibilitat que s'hagués integrat a "*El Rebelde*", i seria un dels cent-cinquanta obrers que es mantingueren fidels a la Secció de Constructors de Calçat vinculada a la UGT.

Encetant ja l'any 1919, en un context de diverses vagues vençudes pels obrers catalans arran del nou plantejament de sindicat únic de branca o d'indústria, a Sitges s'encetà un període de forta reivindicació obrera que acabaria enllaçant amb la Vaga de la Canadenca. Gràcies a la premsa local del dissabte divuit de gener està documentat que la Societat d'Obrers Fusters i Similars havia presentat als patrons del gremi una sèrie de reivindicacions, que aquests darrers haurien acceptat, basades en un "*vint per cent d'augment en el jornal*" i que un patró sols pogués portar feina de fora "*quan cap operari estigui en vaga i assegurin un mes de treball als que tingui en llur taller*"¹⁶⁶. En la mateixa dinàmica, aquell mateix dia, la Societat de Paletes i Aprenents i la Societat de Peons de Paleta presentaren una carta a l'alcaldia comunicant-li que, quatre dies abans, s'havien reunit en reunió plenària i havien acordat exigir un "*aumento de una peseta cincuenta céntimos sobre el jornal mínimo*" i "*jornal íntegro en caso de accidente*"¹⁶⁷, que aconseguiren en part abans de finalitzar el mes¹⁶⁸.

La Societat de Constructors de Calçat ugetista, que cal recordar era de lluny la secció sindical amb més afiliació de la localitat, no tardà en sumar-se a l'onada reivindicativa. Així, Pere Curtiada i Ferrer s'hauria reunit amb els seus companys de secció sindical el dia vint-i-tres de gener a la Casa del Poble¹⁶⁹, i haurien aprovat plantejar unes bases de reivindicacions laborals conjuntament amb l'altra entitat sindicalista del sector, el Sindicat de Constructors de Calçat "*El Rebelde*". Aquestes quedaren parcialment recollides a la premsa local, que el primer de febrer anunciava que "*els obrers fabricants de calçat acordaren sol·licitar als seus patrons millorament de les condicions de treball: volen la jornada de nou hores, el 50 per cent d'augment de jornal i que aquest se'ls aboni sencer en cas d'accident*"¹⁷⁰, oblidant que també havien

¹⁶⁶ Baluard de Sitges núm.900, publicat el divuit de gener de 1919.

¹⁶⁷ AACAAAS núm.58 Societat de Peons de Paleta (1904-1935) (AHS).

¹⁶⁸ Aconseguiren una millora salarial i la reducció de la jornada laboral a les vuit hores, segons consta a Baluard de Sitges núm.902, publicat el primer de febrer de 1919.

¹⁶⁹ Com acredita la sol·licitud d'autorització dirigida a l'alcaldia a AACAAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹⁷⁰ Baluard de Sitges núm.902, publicat el primer de febrer de 1918.

exigit, com acredita la carta que prèviament havien presentat a l'alcaldia, un "*salario mínimo de cinco pesetas para los operarios mayores de edad*"¹⁷¹. Davant la negativa dels patrons a acceptar aquestes millores en les condicions de treball dels seus obrers, Pere Curtiada i Ferrer i la resta de sabaters haurien abandonat el seus llocs de treball el divendres al migdia¹⁷² i haurien convocat una nova reunió sindical. En aquesta, com aclareix la carta que dirigiren a l'alcalde amb posterioritat, decidiren declarar la vaga als patrons del sector "*por no estar estos conformes en las bases referente al salario últimamente presentadas*"¹⁷³. Finalment, davant l'èxit rotund de la vaga, que aconseguí aturar totes les fàbriques i tallers de calçat locals, els industrials sabaters es veieren forçats a negociar. El dimecres quatre de febrer es reuniren amb els representants dels obrers a la Casa de la Vila, amb el mateix alcalde com a mitjancer, i els representants d'ambdues parts acordaren limitar la jornada de treball a nou hores, sou íntegre pels accidentats en el treball, un augment del quinze per cent pels maquinistes, del deu en la muntura i de vint-i-cinc cèntims diaris per a la resta de treballadors. L'acord fou sotmès aquella mateixa nit a la ratificació dels tres-cents cinquanta obrers del calçat a la Casa del Poble, on tot i la negativa de cinquanta d'ells, exactament un de cada set, la majoria donà per bo l'acord i aprovaren tornar el divendres a la feina¹⁷⁴.

No s'ha localitzat cap font que permeti documentar el sentit del vot de Pere Curtiada i Ferrer, ni confirmar amb rotunditat quins sabaters s'oposaren a l'acord. No sembla probable però que fos una coincidència que, el número d'obrers que s'oposaren al pacte, fos exactament el mateix que el de baixes que patí l'afiliació a la secció ugetista durant el període. Per tant, la hipòtesi més probable seria que, els obrers que es donaren de baixa de la UGT, serien els que havien format el sindicat dissident i alhora els qui s'oposaren a l'acord. Aquesta hipòtesi, a més, enllaçaria perfectament amb l'evolució posterior del sindicat "*El Rebelde*", doncs un aprofundiment del distanciament respecte als ugetistes, hauria estat un argument més per vincular-se a la CNT. En aquest sentit, en el següent congrés que realitzà la centra sindical, conegut com el Congrés del Teatre de la Comèdia per haver-se celebrat en aquell recinte madrileny, i que es celebrà entre el deu i el divuit de desembre de 1919, en el llistat d'assistents al congrés hi consten els

¹⁷¹ Segons consta a AACAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹⁷² Baluard de Sitges núm.903, publicat el vuit de febrer de 1918.

¹⁷³ Segons carta recollida a AACAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹⁷⁴ Baluard de Sitges núm.903, publicat el vuit de febrer de 1918.

sitgetans Enric Almiñana i Guijarro i Pere Mariné com a representants dels constructors de calçat sitgetans¹⁷⁵.

Tot i que la vaga de sabaters, com es detallava, acabà en pacte, Pere Curtiada i Ferrer i els seus companys de secció, amb la resta d'obriers locals, no tardarien en tornar a la vaga arran d'un succés produït a l'altra punta de Catalunya. La mateixa setmana del pacte, vuit treballadors de l'empresa Canadian Bank of Commerce of Toronto, popularment coneguda com la Canadenca, foren acomiadats, i els seus companys de la secció de facturació es declararen en vaga. Davant la intransigència de l'empresa, els vaguistes cercaren l'ajut de la CNT, es formà un comitè de vaga i en el marc dels acords presos al Congrés de Sants, aquesta s'estengué. Primer als encarregats de la lectura de comptadors, el dia vint-i-tres als treballadors de la companyia Energia Elèctrica de Catalunya i el vint-i-sis als de les companyies d'aigua i gas, però encara sense incidència directa a Sitges¹⁷⁶. La patronal, amb la complicitat de les autoritats, signà un acord amb els vaguistes que no tenien intenció de complir, amb l'objectiu de guanyar temps i poder preparar millor la seva ofensiva. Al no alliberar les autoritats a cinc sindicalistes que encara restaven empresonats, forçaren als obrers a reprendre la vaga, que fou sufocada al cap d'un sol dia per un fort desplegament de les tropes espanyoles.

A Sitges, el dimarts vint-i-cinc fou la festa de la Mare de Déu de març, i com era costum, Pere Curtiada i Ferrer i els obrers no hagueren de treballar, i, aliens al conflicte que s'apropava, al matí ompliren els passeigs de la vila i a la tarda i nit les funcions especials dels cinemes del Prado i del Retiro. Al matí següent, però, foren cridats per les seves seccions sindicals a no acudir al treball per protestar per la repressió militar contra els seus companys barcelonins, concentrant-se a la Casa del Poble i pels carrers propers al Cap de la vila, fet que provocà que cap al migdia s'hi dirigís *“el Sergent del Cos de Carabiners, senyor Fernández, acompanyat de varis individus de dit Institut”*, i llegís un ban proclamant *“novament l'estat de guerra”*. No deixant de patricular els carrers durant les següent jornades, els carabiners feren públic un nou ban la tarda del divendres vint-i-vuit. Signat pel seu capità, Cándid Pascual, cap militar de la localitat, feia saber que:

¹⁷⁵ Segons els llistats d'assistents al congrés consultats a www.veuobrera.org.

¹⁷⁶ Ni la premsa local d'aquell dies ni la correspondència municipal la reflecteixen.

“per la anormalitat de les circumstàncies, tots els establiments estaran oberts fins a les nou del vespre, que després d’aquesta hora estaran tancats inclòs els cafès; que després de les deu no podran transitar pels carrers altres que els que tinguin càrrecs públics i als que els obligui una causa justificada; que no es permeten grups per les places i carrers, essent els que infringeixin aquestes disposicions castigats amb les penes i correctius que la Llei senyala”¹⁷⁷.

Els obrers sitgetans mantingueren la vaga, però com a la vila no s’havien produït fets de la magnitud dels de la capital catalana, simptomàticament el diumenge les autoritats militars permeteren allargar l’horari dels cinemes i dels cafès fins les dotze, i allargaren una hora els horaris pels feiners de la propera setmana. Finalment, dimecres, Pere Curtiada i Ferrer i els obrers sitgetans es reincorporaren en la seva totalitat a la feina¹⁷⁸.

Al conjunt de Catalunya s’inicià llavors el període conegut com el pistolerisme (1919-1923), on bandes de sicaris a sou d’alguns industrials iniciaren una campanya d’atemptats personals contra líders del moviment obrer que hauria generat una resposta dels obrers organitzats, que formaren grups d’acció per actuar contra patrons, capatassos i agents de l’autoritat. D’aquest pistolerisme l’episodi local més destacat es produí el nou de juny de 1919 quan, sobre les onze de la nit, un membre d’un grup d’acció vingut de fora de la població tirotejà l’industrial sitgetà Magí Rius al Cap de la Vila. L’atac no tingué majors conseqüències, doncs el patró sortí pràcticament il·lès i el pistoler pogué fugir a trets de la persecució d’un sereno i d’altres vianants¹⁷⁹.

Pocs dies abans d’aquell atemptat s’havien celebrat eleccions legislatives, on el candidat socialista, Antoni Fabra i Ribas, que havia realitzat diverses conferències en els darrers anys a la Casa del Poble local¹⁸⁰, obtingué cent vint vots. Tot i que la candidatura quedà en tercer lloc, molt per darrera de la Unió Monàrquica Nacional, amb dos-cents trenta-un vots, i de la Lliga Regionalista, amb dos-cents vint-i-vuit vots, cal constatar que els sufragis obtinguts representaven un de cada cinc votants. Aquesta xifra de votants lleugerament superior al vint per cent seria significativament alta, i es tractaria d’un vot convençut i fortament ideologitzat, doncs tots aquells electors eren conscients en

¹⁷⁷ Baluard de Sitges, núm. 910, publicat el vint-i-nou de març de 1919.

¹⁷⁸ Segons crònica de Baluard de Sitges núm. 911, publicat el cinc d’abril de 1919.

¹⁷⁹ Baluard de Sitges núm.921, publicat el catorze de juny de 1919.

¹⁸⁰ Baluard de Sitges núm.613, publicat el sis de juliol de 1913, entre d’altres.

dipositar el seu vot que el candidat socialista no tenia possibilitats reals de sortir escollit. Bona mostra del privilegiat arrelament del socialisme a la localitat, que contrastava amb un districte electoral on la candidatura obtingué només quatre-cents setanta-set, inclosos els cent vint sitgetans, que en conjunt suposaven poc més del set per cent dels vots¹⁸¹.

La calma tensa entre obrers i patrons, que no s'havia aturat ni durant el període electoral, s'allargà tot l'estiu per esclatar de nou a la tardor. Per afrontar la situació, la ugetista Societat de Constructores de Calçat renovà la seva cúpula el dijous nou d'octubre. Pere Curtiada i Ferrer i la resta de sabaters elegiren a Lluís Casadesús com a president, a Josep Marimont com a vice-president, a Francesc González com a secretari, a Juli Merino com a vice-secretari, a Antoni Bielsa com a tresorer, a Serafí Bea com a comptador, a Manel Reyes com a recaptador i a Alfred Campos i a Pere Coll com a vocals¹⁸². Després d'una nova reunió de Pere Curtiada i Ferrer amb la resta dels sabaters ugetistes celebrada el vint-i-tres d'octubre i de la que en desconeixem el contingut¹⁸³, el vint-i-nou es reuniren els paletes per nomenar tant els seus delegats d'obra com els que els havien de representar en un congrés a Reus¹⁸⁴. Encara sense sospitar l'ofensiva patronal que els esperava al cap d'unes poques setmanes, a principis de novembre Manel Serra i Moret, qui des de feia cinc anys era l'únic alcalde socialista de Catalunya, realitzà una conferència a la Casa del Poble¹⁸⁵.

El primer de desembre la patronal catalana trencava la treva declarant un locaut que arribaria a afectar uns cent cinquanta mil treballadors, inclosos gran part dels obrers sitgetans. Aquests, desorientats sobre quina resposta calia donar, celebraren aquella mateixa tarda una primera reunió a la Casa del Poble. La diversitat de criteris que s'hi expressaren hauria estat tal que acabà amb *“alguns concurrents; repartint-se mútuament una bona ració de trompades, a conseqüència de les quals alguns han hagut de deplorar varies contusions en el seu físic”*¹⁸⁶. En els següents dies la secció de Pere

¹⁸¹ Baluard de Sitges núm.920, publicat el set de juny de 1919.

¹⁸² Segons la sol·licitud d'autorització de la reunió presentada el vuit d'octubre i la composició de la nova junta presentada, també a l'alcaldia, el disset d'octubre, recollides a: AACAAS núm.105, Sindicat de Constructores de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹⁸³ Segons la sol·licitud d'autorització de la reunió a l'alcaldia del vint-i-dos d'octubre recollida a ídem.

¹⁸⁴ Segons la sol·licitud d'autorització de la reunió presentada a l'alcaldia el vint-i-set d'octubre: AACAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926) (AHS).

¹⁸⁵ Baluard de Sitges núm. 942, publicat el vuit de novembre del 1919.

¹⁸⁶ Baluard de Sitges núm.946, publicat el sis de desembre de 1919.

Curtiada i Ferrer es reuní els dies cinc i onze de desembre¹⁸⁷ i la dels paletes el dia dotze¹⁸⁸, totes documentades gràcies a les sol·licitud d'autorització municipal per a realitzar assemblees, doncs el conflicte que es vivia a Catalunya era tal que aquella setmana no hauria pogut editar-se la premsa local¹⁸⁹.

El locaut patronal no va ser secundat pels patrons sitgetans, tenia per objectiu que els obrers catalans renunciessin al seu carnet de la CNT i com a Sitges aquesta era minoritària ho trobarien innecessari. Tot i així, l'escassetat de materials generada pel locaut acabaria arrossegant alguns dels sectors productius locals a l'aturada. Primer fou la branca de la construcció, on a partir del dia divuit de desembre *“en virtut de l'avis d'acomiadament rebut prèviament dels seus amos, tots els operaris pertanyents al ram de la construcció comencen avui a deixar de treballar en les cases on estaven ocupats”*. Per subsistir es van dedicar *“alguns d'ells, especialment els paletes i manobres, a la sembra del blat i a la poda de vinyes”*¹⁹⁰, però també es van organitzar per capgirar la situació, doncs ha quedat constància que almenys celebraren una reunió extraordinària el dos de gener¹⁹¹. Tres dies després, Pere Curtiada i Ferrer i la resta de sabaters acabaren en una situació semblant a la dels paletes, doncs *“degut als efectes del locaut patronal, per manca de materials indispensables han tancat provisionalment les seves portes les fàbriques de calçat dels Srs. Bartés germans i C.^a i de D. Rafel Termes, a més de la major part de tallers dedicats a la confecció d'aquell gènere”*¹⁹².

L'entrada a un nou any no solucionà el conflicte, i per tal d'exigir solucions, quatre representants dels obrers sitgetans, el socialista Duran, Josep Planas i Carbonell, el president dels agricultors Manel Rossell i Carbonell i Manel Corella, presentaren a l'alcaldia una petició. Demanava *“que a partir del próximo lunes se reanuden en esta villa toda la producción y todos los Trabajos que antes del locaut se realizaban”* i que en cas *“de no poder llevarse a la práctica lo anteriormente expuesto, que esta Alcaldía (...) se sirva de convocar a una reunión a todos los contribuyentes e Industriales de los diferentes ramos”* per a *“contribuir cada señor en la medida de su posición social, al*

¹⁸⁷ AACAAAS núm.105, Sindicat de Constructors de Calçat (1900-1924) (AHS).

¹⁸⁸ AACAAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926) (AHS).

¹⁸⁹ Les següents edicions de El Baluard de Sitges veurien reduïda la seva extensió habitual a la meitat, i no recuperaren la plena normalitat fins al febrer de l'any següent amb el locaut patronal finalitzat.

¹⁹⁰ Baluard de Sitges núm.947, publicat el vint de desembre de 1919.

¹⁹¹ AACAAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926) (AHS).

¹⁹² Baluard de Sitges núm.950, publicat el deu de gener de 1920.

*fomento de una suscripción” que “se empleará en adquirir bonos de pan y comestibles, los cuales serán entregados a las Colectividades obreras afectadas por el locaut”. En resposta, l’alcalde convocà a una reunió el dimecres catorze de gener a “industrials, rendistes i representants de les societats a l’objecte d’exposar el que interessava als peticionaris”, assegurant que el dia abans havia realitzat gestions al voltant de la Junta de la Patronal i l’hi haurien comunicat que el locaut acabaria aquella mateixa setmana, i que en cas que no fos així, “donades les especials condicions de la nostra vila (és a dir, una CNT pràcticament inexistent), s’aixequés el locaut i es permetés la obtenció de material per a la represa dels treballs”. Davant d’això Duran demanà “que els patrons donessin una garantia respecte a la represa del treball, i per què es nomenés una Junta i s’auxiliés a algunes famílies del ram de la construcció, l’atur del qual ja fa cinc setmanes que dura”¹⁹³. Un representant patronal, Josep Planas i Robert, l’amo de la fàbrica local de gas que seria l’alcalde dos anys després, proposà que una altra possibilitat seria destinar íntegrament a jornals les dues mil pessetes pressupostades per allargar el tros de passeig construït a la Ribera, pel que sols calia dedicar els obrers aturats a tasques de reparació i manteniment de la part ja construïda per a les quals no fos necessària l’arribada de materials. Finalment, però, l’única decisió que es prengué en ferm fou crear una comissió executiva per tractar la qüestió composta per l’alcalde, el rector, el jutge municipal, dos regidors, dos representants dels fabricants de calçat, altres dos empresaris constructors i els quatre obrers que havien presentat la petició. Desconeixent les gestions que arribà a realitzar la comissió, el dia vint-i-sis la patronal catalana va posar fi al locaut sense haver aconseguit el seu objectiu, que els obrers catalans renunciessin al seu carnet confederal, i, de mica en mica, es recuperà la normalitat. En aquest sentit, el dia trenta-u, un article assenyalava que a Sitges “se conjuga otra vez el verbo trabajar en la casi totalidad de sus industrias”, tot i que encara era especialment preocupant la falta d’alguns productes, com els llumins i el tabac, fet que havia provocat que es fumessin “*substitutivos de todas especies, llegando a liar cigarrillos de gramíneas y hierbas malolientes con daño de la salud*”¹⁹⁴.*

Tot i la duresa de la confrontació social que s’havia viscut entre l’any 1919 i la primera meitat del 1920, i malgrat la baixada soferta en la Secció de Constructors de Calçat, el moviment obrer d’orientació socialista continuà creixent a Sitges i al mes de juny de

¹⁹³ Baluard de Sitges núm.951, publicat el disset de gener de 1920.

¹⁹⁴ Baluard de Sitges núm.953, publicat el trenta-u de gener de 1920.

1920 les seccions locals de la UGT assoliren els quatre-cents setanta-cinc membres. Tenint en compte que el cens municipal d'aquell any indica que hi vivien tres mil set-cents setanta sis persones, cinc-cents seixanta-una més que deu anys enrere, els quatre-cents setanta-cinc membres afiliats a la UGT representaven el dotze i mig per cent de la població, quan una dècada abans en representaven el nou, i, per tant, al 1920 un vint-i-cinc per cent dels homes tenien el carnet de la central sindical.

Seccions obreres ¹⁹⁵	març 1911	març 1912	juny 1918	juny 1920
Agricultors	40	40	60	120
Constructors de calçat	200	201	200	150 ? "El Rebelde"
Peons de paleta	34	49	22	160
Mariners pescadors	40	47	45	45
Paletes i aprenents	-	18	?	?
Fusters	?	14	?	?
forners	-	17	?	?
Barbers	-	-	12	17
Pintors	-	-	-	?
TOTAL OBRERS SINDICATS	314+ ?	369 + 17	339 + ?	475+?+17+?+ "El Rebelde"

Secció de forners no afiliada a la UGT però presidida per un dirigent de l'Agrupació Socialista. Es desconeix el nombre d'afiliats d'aquella secció, en cas que existís, per no estar federades a la UGT.

Sindicat de constructors de calçat "El Rebelde", que per primer cop vinculà uns obrers sitgetans a la CNT

Secció sindical de barbers i perreuers desvinculada de la UGT.

Secció de pintors recentment creada no vinculada a la UGT.

Seccions sindicals vinculades a la UGT.

Amb aquestes forces renovades, el mes de juny de 1920 esclataria un nou període de conflictivitat social protagonitzat per diverses societats obreres locals. Els primers en plantejar les seves reivindicacions foren els obrers de les seccions de paletes i aprenents i de la dels peons. Aquells s'haurien reunit conjuntament el dia vint-i-u de maig per *"solicitar un aumento de tres pesetas en los jornales que actualmente rigen. Un*

¹⁹⁵ Dades de 1911, 1912 i 1918 ja citades, les de 1920 corresponen als obrers representats al Catorzè Congrés de la UGT, excepte la dels barbers, que prové d'una carta a l'alcaldia datada d'aquell mateix mes, a AACAAAS núm.124, Societat d'Oficials Barbers de Sitges (1920) (AHS).

aumento de una peseta en caso de trabajar a dos kilómetros fuera de la localidad. El jornal íntegro en los casos de accidente de Trabajo”¹⁹⁶. En les negociacions que s’establiren semblà que s’havia arribat a l’acord de pujar en una pesseta el jornal immediatament i una altra amb posterioritat, però els patrons de la construcció es feren enrere i els obrers es declararen en vaga. L’inici està documentat per una carta dirigida a l’alcaldia per un empresari de la construcció, que comunicà que a la seva obra quatre paletes i set peons s’havien declarat en vaga¹⁹⁷, però també per la premsa local, que confirma que la vaga fou total doncs *“en virtud de no acceder els patrons a pagar el jornal de 12 pessetes als paletes i de 9 i mitja als manobres, aquesta tarda tots aquests operaris es declaren en vaga, suspenent-se en tal motiu les obres en construcció*”¹⁹⁸. La vaga s’allargà tot el mes de juny fins que el dia trenta es reprengué el treball després que s’assolís l’acord de pujar els sous dels paletes a onze pessetes i el dels peons a vuit¹⁹⁹.

El següent col·lectiu en mobilitzar-se per la millora dels seus drets fou el dels pintors, que havien format la seva secció sindical recentment. Aquests es reuniren el dos de juny i al dia següent el seu representant, Josep Carbó, comunicà a l’alcaldia i als seus patrons que havien aprovat l’exigència de *“un aumento de salario y jornal íntegro en caso de accidente del trabajo*”²⁰⁰, que cal suposar almenys en part hauria estat satisfeta en no constar que es produís cap vaga de l’ofici. Sí que acabarien en vaga com els paletes i els peons els barbers, la secció sindical dels quals, llavors presidida per Frederic Albiol, exigí el dia cinc de juny als seus patrons un augment de *“diez pesetas semanales para los dependientes fijos y cincuenta céntimos por hora para los ayudantes de sábado y domingo*”, així com fixar el dilluns com a data de descans setmanal i augmentar a dues hores el temps per dinar. Amenaçaven amb anar a la vaga si no s’acceptaven les reivindicacions, i al no cedir els patrons, el dilluns vuit de juny comunicaren per carta a l’alcaldia que *“es declaren en vaga els dependents de les barberies, per no haver sigut ateses les demandes de millora presentades als amos d’aquells establiments*”²⁰¹. Realitzaren una modalitat de vaga mai vista a Sitges durant més de sis dècades

¹⁹⁶ Segons carta a l’alcaldia del vint-i-cinc de maig de 1920 recollida a AACAAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926) (AHS).

¹⁹⁷ Carta a l’alcaldia del vint-i-cinc de maig de 1920 recollida a AACAAAS núm.97, Societat de Paletes de Sitges (1911-1926) (AHS).

¹⁹⁸ Baluard de Sitges núm.971, publicat el dotze de juny de 1920.

¹⁹⁹ Segons consta a Baluard de Sitges núm. 975, publicat el tres de juliol de 1920, que no aclareix si es van satisfer les demandes obreres de recompensar els desplaçaments i de salari íntegre en cas d’accident.

²⁰⁰ AACAAAS núm.101, Grup d’Oficials Pintors (1920) (AHS).

²⁰¹ AACAAAS núm.124, Societat d’Oficials Barbers de Sitges (1920) (AHS).

d'existència del moviment obrer local, doncs les peculiaritats de l'ofici, especialment l'escàs mobiliari i eines de treball necessàries per a exercir-lo, van permetre que els obrers barbers poguessin boicotejar els seus patrons sense perdre els seus salaris. Recolzats per la resta de societats obreres locals, que els haurien cedit l'ús del saló gran de la Casa del Poble, els barbers hi haurien establert el Saló de Barberia "*La Comunal*", des d'on continuaren oferint els seus serveis als sitgetans. La vaga fou llarga, doncs dos mesos i mig després, concretament el vint-i-u d'agost, sabem que els barbers locals continuaven exercint des de la Casa del Poble, i sols dos d'ells s'havien reintegrat a les barberies com denuncià la societat amb els seus noms i cognoms en uns papers volants titulats "*los rompehuelgas*" que repartiren pels carrers de la vila²⁰².

Quan els barbers portaven més de dues setmanes en vaga, la Secció d'Obrers Constructores de Calçat, ja presidida pel socialista Pau Tutusaus, es reuní de forma extraordinària el dia vint-i-u de juny "*para tratar sobre una comunicación recibida de los señores fabricantes de calzado y demás asuntos que están en litigio entre esta sociedad y los fabricantes del ramo*"²⁰³. Una nova carta del dia sis de juliol semblaria indicar però que els sabaters no s'estaven mobilitzant per unes millores salarials i de condicions de treball com la resta de seccions, doncs la reunió fou "*para cambiar impresiones sobre la crisis de Trabajo*"²⁰⁴, que es desconeix si arribà a afectar a Pere Curtiada i Ferrer.

Tancada l'evolució de les lluites socials als anys deu, caldrà completar-la amb l'anàlisi de les aliances i coalicions locals que promogué l'Agrupació Socialista per a les diferents eleccions municipals. Després de presentar-se en solitari els anys 1901 i 1903, i del forçat parèntesi de 1909, els socialistes tornaren a les urnes en les municipals del dotze de novembre de 1911²⁰⁵ en una contesa electoral que, com s'avançava, fixaria dues tendències que marcarien profundament la política local durant lustres. La primera, que es mantingué durant totes les municipals que es celebraren fins que el franquisme suprimí els processos electorals democràtics, consistiria en la formació de dues coalicions socialment àmplies i políticament heterogènies per concorre-hi. Aquest fet fou afavorit pel sistema electoral, doncs, sovint, com els anys 1903 i 1909, s'havien

²⁰² Octavetes dels vaguistes conservades a l'Arxiu de l'Institut de Reformes Socials de Sitges (AHS).

²⁰³ Segons carta recollida a AACAS núm.105, Sindicat de Constructores de Calçat (1900-1924) (AHS).

²⁰⁴ Carta recollida a AACAS núm.105, Sindicat de Constructores de Calçat (1900-1924) (AHS).

²⁰⁵ Baluard de Sitges núm. 525 i 526, publicats el dotze i el dinou de novembre de 1911.

presentat tres candidatures, i sols la més votada tenia garantida presència a l'Ajuntament i alhora el seu control, doncs tant si la segona força en vots hi aconseguia entrar com si no, mai hi entrava una segona minoria municipal, impossibilitant així que cap pacte post-electoral pogués desbancar la llista guanyadora.

La segona tendència, que no es trencà fins a les municipals de 1931 i sols ho feu parcialment, fou l'aprofundiment de la satel·lització dels partits polítics locals i les coalicions municipals per part dels dos casinos locals, la Societat Recreativa El Retiro i el Casino Prado Suburense, entitats des d'on s'impulsaren continuades pràctiques electorals caciquistes per tal que les candidatures que patrocinaven assolissin el control del govern municipal. Durant aquell període, entre els sitgetans, el més habitual era una obediència molt més forta al casino local al que pertanyien que al partit nacional on militaven. En aquest sentit, al voltant de les candidatures municipals presentades pels elements del Prado s'hi aplegaven candidats lligaires, tradicionalistes i, més tard, militants d'Acció Catalana, mentre que en les que patrocinà el Retiro integraren candidats monàrquics i de l'Agrupació Socialista. Aquesta peculiar aliança dels socialistes, que fou coneguda per la premsa dels seus competidors com a coalició dinasticosocialista o monarquicosocialista, es repetí en les municipals de novembre de 1915, de febrer de 1920 i de febrer de 1922²⁰⁶.

La coalició que patrocinaven els socialistes juntament amb elements monàrquics del Retiro perdé les eleccions a l'alcaldia l'any 1911, la guanyà en les de 1915 i 1920 per tornar-la a perdre al 1922. Era tan forta que ni les decisions dels congressos de PSOE pogueren trencar-la, doncs, quan s'hi aprovà que a les eleccions municipals de febrer de 1920 els socialistes no es podrien presentar en coalició amb cap tipus de partit, a Sitges acordaren *“que els socialistes presentin candidatura plena en el Districte primer i en canvi s'abstinguin de presentar-ne en el segon. En correspondència, En Julià (monàrquic retirista) no presentarà candidats en el primer i si en el segon”*²⁰⁷. En virtut d'aquestes coalicions, els socialistes sempre tingueren presència al consistori, que ostentaren els agricultors Joan Duran i Josep Carbonell, el patró boter Joan Mitjans i el sabater Pau Tutusaus.

²⁰⁶ Baluard de Sitges núm. 735 a 737, publicats el sis, tretze i vint de novembre de 1915, núm. 954 i 955, publicats el set i catorze de febrer de 1920 i núm. 1052 a 1054 del dos, quatre i onze de febrer de 1922.

²⁰⁷ Baluard de Sitges núm. 953, publicat el trenta-u de gener de 1920.

Aquesta aliança electoral amb els monàrquics del Retiro, que representaven els interessos d'una fracció de la burgesia local, comportà que l'acció dels socialistes al govern municipal els allunyés cada cop més dels obrers a qui deien representar. En aquest sentit, si bé durant la primera legislatura en que entraren al consistori en coalició són constatables múltiples mesures en pro de millores per a les condicions de vida dels obrers sitgetans, com quan l'any 1913 impulsaren una inspecció que detectà que tretze anys després de l'aprovació de la prohibició de treballar en fàbriques als menors de deu anys aquesta encara s'incomplia²⁰⁸, la seva acció política posterior quedà progressivament atrapada dins les rivalitats dels seus aliats amb l'altra facció burgesa local.



Paparra 1913

El *Socio-listo*. — Entrèu, companys, entrèu. Aquí és a casa vostra. Els mariners, els paletes, els manobres, els pagesos; els constructors de calçat, els forners, els barbers... tots hi podèu tenir la vostra societat de resistència; tots podèu venir a deixar-hi els vint cèntims del calent i tots podèu contribuir als nostres gastos. Quan tingueu conflictes del treball us dirigirem, perquè sense la nostra sabiduria socialista no sabríeu per quin cantó girar-vos. Quan hi hagi eleccions no us haurèu d'amoïnar per a buscar candidats: ja us els donarem fets. Mentre treballareu en mar, al camp, al cañer, a la fàbrica o a la botiga, per a sostenir la organització obrera, nosaltres farem el sacrifici de representar-vos a l'Ajuntament, a la Junta de Reformes Socials, a la Junta de foment de cases barates, a tot arreu... Qui millor que un **Socio-listo** encara que sigui burgès, pot representar a la classe obrera? — Entrèu, entrèu. Vosaltres a treballar: nosaltres a fer política: cada hui del seu ofici, i **abaix els explotadors de l'obrer!!!**
Els que no baden. — Demà'ns afeitaràs.

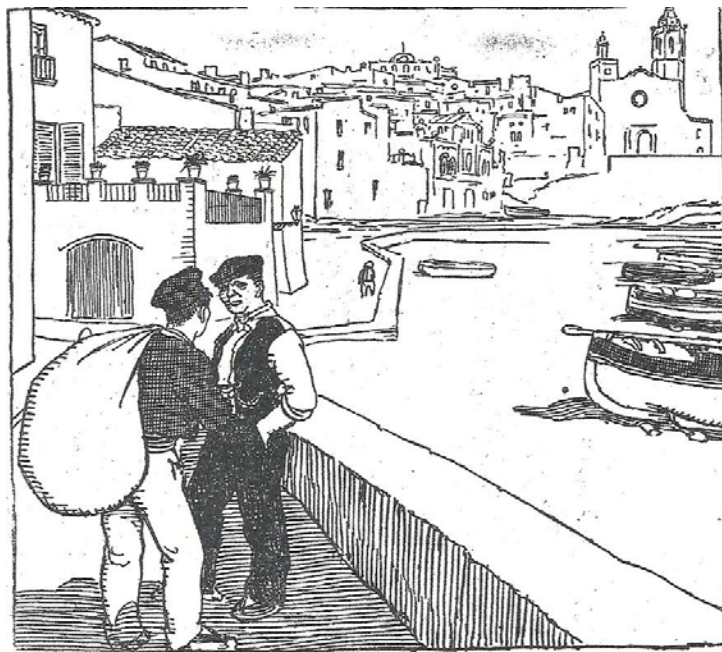
Caricatura crítica amb Duran i l'Agrupació Socialista, on s'insinuava que els seus dirigents havien fet de la política i del sindicalisme el seu modus vivendi²⁰⁹.

A aquesta polèmica aliança s'hi afegí el descrèdit que suposà per als socialistes sitgetans la seva actuació sectària contra la CNT, el sindicat llavors pràcticament

²⁰⁸ Segons detalla la denúncia que presentaren, conservada al fons de l'Institut de Reformes Socials (AHS), i com recollí el Baluard de Sitges núm. 601, publicat el tretze d'abril de 1913.

²⁰⁹ Baluard de Sitges núm. 631, publicat el nou de novembre de 1913.

hegemònic a Catalunya, que, fins i tot, és constatable en les actes municipals. Havent declarat els forners de Barcelona una vaga indefinida a finals de 1920, alguns homòlegs sitgetans, probablement encapçalats pel forner de l'agrupació Andreu Bosch, cometeren el “*abús tan gros i descarat que es fa de remetre pa a Barcelona*”. Davant la denúncia expressada per Martí Escala en sessió municipal “*que d'aquesta manera farà perdre la vaga dels flequers i de pas s'apujarà el pa a Sitges*”, el socialista Duran respongué que creia “*que és de la direcció del forner el vendre més pa del consum diari*” i que calia “*donar auxili, doncs s'ha d'estimar la Humanitat*”²¹⁰. Així, anava quedant cada cop més clar entre els obrers que la junta de l'Aggrupació Socialista prioritzava la consolidació del seu sindicat per sobre de les millores que pogués aconseguir la classe treballadora, i el que seria més greu, i pocs anys després es repetiria per afavorir l'industrial sabater que tenia el carnet de militant socialista, posava per endavant els interessos econòmics dels seus afiliats més adinerats per davant dels que tenien els obrers barcelonins o, fins i tot, de la seva pròpia població.



— Ola, noi! Còm va'l negoci?
 — Malament, Pau. Aquèts de la majoria no més estàn per administrar i no't deixen passar d'es-
 tranquis ni un sac de cigrons ni una mesura de mongetes. Jo crec que fins han posat ulls als guardarro-
 des, perquè tothom ens vigila. Això no passa ni a Rússia!

Il·lustració denunciant que Duran fou sorprès entrant llegums per a la seva venda a la Cooperativa (representada en segon pla) sense haver pagat l'impost municipal (BS).

²¹⁰ Baluard de Sitges núm. 991, publicat el divuit de desembre de 1920.

Abans de tancar la crònica de la dècada dels anys deu, caldrà destacar el protagonisme que Pere Curtiada i Ferrer aconseguí al Carnaval de 1919, doncs com recollí l'Eco de Sitges:

“En el ball de la pau, celebrat els dies de Carnaval al Retiro, van guanyar el concurs de disfresses els joves Pere Curtiada i Ferrer i la senyoreta Lola Torralbas, ell duia un frac amb barret de copa, lluint per banda una bandera francesa i ella un riquíssim vestit blanc de seda amb l'ensenya dels Estats Units, per banda, amb un ram d'olivera enllaçat amb cintes amb els colors de totes les nacions aliades”²¹¹.

La crònica és la primera font en documentar la seva relació de parella amb Dolors Torralbas i Fontanals, la Lola de Can Pela²¹², nom de la finca del carrer Parellades cinquanta-set on residia. Dos anys més jove que ell, abans d'un lustre esdevindria la seva esposa²¹³. Pel que fa a la simpatia pels aliats que demostrà la parella i el jurat, estigué molt estesa a Sitges, i seria documentable a través de diverses cròniques de El Baluard de Sitges, com la que descrigué l'enfonsament d'un vapor provocat pels torpedes d'un submarí alemany davant les costes sitgetanes o en les celebracions que es visqueren a Sitges arran del ban victoriós dels exèrcits aliats²¹⁴. La simpatia pels aliats, com a Sitges, estigué molt estesa entre la població catalana tot i la neutralitat declarada pel govern espanyol, especialment entre els partidaris del nacionalisme més radical amb qui Pere Curtiada i Ferrer acabaria coincidint políticament si no ho havia fet ja.

Ja entrats a l'any 1921, concretament el mes de febrer, la vida de Pere Curtiada i Ferrer va fer un tomb radical quan es veié forçat a deixar Sitges per incorporar-se al servei militar espanyol. Convocat a una caserna de la capital catalana, i després de rebre unes setmanes d'instrucció militar bàsica, fou enviat a lluitar a la Guerra del Rif o del Marroc, on havien anat milers de joves abans i gran part no havien tornat.

Els antecedents del conflicte cal cercar-los almenys fins l'any 1912, quan França, en ple procés colonitzador del Marroc, cedí un cinc per cent del territori d'aquest per a que s'hi establís un protectorat espanyol. Aquest territori incloïa la regió muntanyosa del

²¹¹ L'Eco de Sitges, núm. 1.712, publicat el 9 de març de 1919.

²¹² Informació aportada per l'entrevista realitzada a Carles Montserrat i Milà el dotze d'abril de 2010.

²¹³ Segons els volums de naixements i de casament del Registre Civil de Sitges.

²¹⁴ Hi ha constància que un grup de joves sortí a celebrar -ho onejant banderes de les potències aliades gràcies a la crònica d'un d'ells, recollida a PLANES i IZABAL, Ramon, *Memòries*, Sitges, GES, 1987.

Rif, les tribus del qual s'anaren revoltant progressivament contra les tropes espanyoles, i sota el lideratge d'Abd el-Krim, l'estiu de 1921 llançaren una ofensiva que els portà a prendre el campament d'Annual. Allí s'hi concentrava el gruix de les tropes espanyoles, deficitàriament organitzades i parapetades, i gairebé quinze mil dels seus efectius foren massacrats per les, molt inferiors en nombre, tropes rifenyes. El Desastre d'Annual pels espanyols, el Triomf d'Annual pels rifenys, va permetre a aquests darrers proclamar la independència de l'efímera República del Rif.

La cronologia indica que Pere Curtiada i Ferrer fou enviat com a reemplaçament d'aquells soldats caiguts a Annual, justament quan l'exèrcit espanyol estava desenvolupant una nova estratègia per controlar el territori. Aquesta es basà en la construcció d'uns petits forts en llocs generalment elevats, que aproximadament distaven uns trenta quilòmetres entre ells, i es demostrà extremadament poc efectiva, doncs els soldats espanyols es veien obligats a anar puntualment a buscar aigua a llargues distàncies i esdevenien presa fàcil pels franc-tiradors rifenys.

De la seva participació en aquesta guerra en tenim tres testimonis. El primer de tots, una carta publicada a l'Eco de Sitges que enviaren Pere Curtiada i Ferrer i dos companys de destinació, Salvador Serra i Vivó i Ramon Pérez i Jornet. Datada del quinze de setembre, precisament el dia del vint-i-quatrè aniversari de Pere Curtiada i Ferrer, des del campament de Jeffer, i titulada "*Des del Marroc*", exposava:

"Respectable senyor i distingit amic nostre: Després d'un any d'estar absent de la nostra vila, endinsats en les muntanyes d'Àfrica, el destí ens ha reunit en aquest campament (de) Jeffer.

No cal dir que en nostres amicals converses sempre recordem a Sitges, l'escalfor de la llar estimada, les delícies del nostre casino, les reines del nostre cor, el sol enlluernador, el cel blau, i els altres purs del Mediterrani que besa aqueix tant hermós pomell de cases, que talment sembla un niu de perles blanques, per la seva escalenta construcció. Oh, Blanca i inoblidable Subur!

Aprofitem aquest moment per a dirigir-nos a vostè, fent constar nostra agraïment per sa generosa amabilitat d'enviar-nos El Eco que tant encertadament dirigeix. Grans mercès.

Ens causa força alegria llegir el seu setmanal; per ell ens hem assabentat de la marxa dels assumptes locals desenvolupats durant nostra permanència en aquesta tant fatigosa terra. La lectura de les coses de casa ens fa oblidar les penes de la campanya i ens fa sentir la nostàlgia de la pàtria.

Ja voldriem estendre'ns en una crònica, però el pressentiment de ser tal vegada pesats, preferim acabar aquestes ratlles repetint-li, senyor director, el nostre agraïment per la vostra bondat que no podrem oblidar.

Oh, que no sigui llunyà el dia de poder trepitjar els nostres carrers de cases blanques i de poder abraçar a la família i als amics. Mani i disposi als sitgetans”²¹⁵.

Completant aquestes cròniques, la família encara conserva les postals que Pere Curtiada i Ferrer envià i que conserven també les notes personals al revers.



Fotografia de Pere Curtiada i Ferrer, al centre, en una postal datada del divuit de març de 1922.

Quan a finals de 1922 Pere Curtiada i Ferrer pogué tornar després de més d'un any d'estada al nord d'Àfrica, les tropes del petit i mal equipat exèrcit rify, gràcies a tàctiques de guerra de guerrilla, arribaren a alliberar completament el Rif de la presència militar espanyola, i sols foren derrotades al 1925 per la decisiva intervenció de les tropes franceses.

²¹⁵ L'Eco de Sitges, núm. 1896, publicat el vint-i-quatre de novembre de 1922.

Abans de tancar aquest capítol caldrà constatar que durant aquesta primera etapa de lluita sindical, que començà almenys des dels tretze anys fins que hagué d'anar al Marroc als vint-i-dos, no li consta cap càrrec ni cap actuació política destacada. Ara bé, l'ambient familiar procliu, el pertànyer a la secció sindical obrera més nombrosa i combativa, l'haver viscut episodis vaguístics de la magnitud de la Vaga del Calçat de 1913 o la Vaga de la Canadencs i la possibilitat de formar-se a la biblioteca i actes de la Casa del Poble li obririen la porta de la primera línia de la política local quan tornà del Marroc amb vint-i-quatre anys.



Fotografia durant l'estada al Marroc de Pere Curtiada i Ferrer, el tercer per l'esquerra²¹⁶

²¹⁶ Ambdues fotografies extretes de l'Arxiu Familiar Torralbas i Milà (AFTM) .

3) CORRESPONSAL I ARTICULISTA DE JUSTÍCIA SOCIAL

Pere Curtiada i Ferrer retornà de la Guerra del Marroc a les darreries de 1922, a l'edat de vint-i-quatre anys, més que probablement encara consternat per haver patit en pell pròpia les dramàtiques conseqüències que estaven provocant les ànsies imperialistes de la monarquia espanyola.

De nou establert a Sitges, reprenqué la seva relació amb Dolors Torralbas i Fontanals, qui era la seva parella almenys des de feia més de tres anys²¹⁷, i recuperà una de les seves grans aficions, el futbol, reincorporant-se a la pràctica esportiva en el Club Esportiu Sitgetà, on el seu oncle sabater, Sebastià, exercia un paper destacat com a vocal de la secció esportiva²¹⁸. Professionalment acabà de nou esdevenint obrer constructor de calçat, cobrant vuit pessetes de jornal²¹⁹ i integrant-se de nou en la secció sindical ugetista de l'ofici.

Pere Curtiada i Ferrer retornava a un Sitges on les tesis socialistes encara eren pràcticament hegemòniques dins el moviment obrer local, doncs la secció de sabaters que s'havia apropiat a l'anarco-sindicalista CNT havia deixat d'actuar, però on ja es qüestionaven obertament les directrius provinents de l'agrupació local del PSOE. Aquesta, en part estava formada i sobretot dirigida per militants que havien participat de la seva fundació i que per tant rondaven ja la cinquantena, i a qui l'aliança al consistori municipal amb la fracció retirista de la burgesia local els havia reduït el crèdit entre els obrers més crítics. En aquesta línia, noves fornades d'afiliats a les seccions sindicals anaren bastint una heterogènia alternativa socialista d'esquerres, de la que formà part indispensable Pere Curtiada i Ferrer, i que a mitjà termini acabà arrabassant la direcció de la fracció majoritària de l'obrerisme local a l'Agrupació Socialista.

En aquest sentit, a través de les actes de la Comissió Executiva de la UGT es pot documentar que, l'octubre de 1921, pocs mesos abans de la marxa de Pere Curtiada i Ferrer al Marroc, l'organisme directiu d'aquell sindicat hagué d'aturar la publicació a El Socialista d'unes quartilles enviades per un membre del Centre Obrer de Sitges.

²¹⁷ Almenys des del citat carnaval, segons consta a l'Eco de Sitges núm. 1.712, publicat el 9 de març de 1919.

²¹⁸ El Mundo Deportivo núm.1.012, publicat el vint-i-cinc de gener de 1924.

²¹⁹ Segons es detalla al Padró Municipal de 1911.

Aquelles quartilles eren crítiques amb l'actuació de Duran, i segons la versió que aquest darrer donà i que fou acceptada per la Comissió Executiva de la que ell mateix era membre, *“el grupo cultural (del Centre Obrero) acordó, en Junta directiva y a propuesta de dos comunistas, dirigir un escrito al Ayuntamiento pidiéndole hiciese una cuestación pública a favor de los soldados de aquella villa que peleaban en África, propuesta que combatió y fue aprobada con su vota en contra. A la cuestación acudieron representaciones de diversas entidades de la localidad y en primer término los comunistas”*²²⁰.

El fet que membres del Centre Obrero optessin per intentar denunciar públicament l'actitud de Duran en un medi de tirada estatal, demostra que ja hi havia una mínima oposició dins les seccions sindicals locals a les directrius plantejades pels dirigents de l'Agrupació Socialista que el denunciat representava. Per altra banda, el fet que Duran assenyalés a Enric Peigal, redactor de les quartilles del qual no s'ha localitzat cap més referència, i almenys a un altre membre sense identificar del grup cultural del Centre Obrero com a comunistes, no seria tampoc una qüestió menor, doncs seria la primera referència documentada a la cristallització d'aquelles idees entre el proletariat local. Com es detallarà, la presència de partidaris de les idees comunistes es va anar consolidant lentament, però no fou fins gairebé una dècada més tard que organitzacions com el Partit Comunista Català, el Bloc Obrero i Camperol o el Partit Obrero d'Unificació Marxista aconseguiren implantació a Sitges i la població acabà esdevenint un dels principals focus bolxevics catalans.

Al cap de pocs mesos, mentre Pere Curtiada i Ferrer encara es trobava al Marroc, l'oposició d'un sector del moviment obrer local a les directrius de la junta de l'Agrupació Socialista va fer un salt qualitatiu, en especial contra la seva vinculació electoral amb els retiristes. En aquest sentit, Rafael Martín i Hernández, el qui havia sigut el secretari de l'Agrupació Socialista almenys entre el tres de març de 1912 i el vint-i-sis de juny de 1919²²¹, i durant anys fou dependent de la Cooperativa Obrera Casa del Poble, va fer una crida pública a través de les pàgines de El Baluard de Sitges a no votar la candidatura on s'integraven els membres de l'Agrupació Socialista en les

²²⁰ Actes del Comitè Executiu de la UGT del trenta-u d'octubre de 1921. De la qüestió se'n comença a parlar en l'anterior reunió, celebrada el dia disset del mateix mes.

²²¹ La referència més antiga correspon als informes policials realitzats per l'inspector Angel Cano, la més tardana a la sol·licitud per celebrar un acte electoral el vint-i-sis de juny de 1919, ambdós a AACAAAS núm.12, Partit Socialista (1892-1930) (AHS).

eleccions municipals de febrer de 1922. Titulada *“A los electores de Sitges en particular y a los trabajadores en general”*, començava il·lustrant la subordinació de Duran als monàrquics del Retiro, assegurant que ell tenia constància que el socialista s’havia sumat disfressat a la comitiva de carnaval d’aquell casino per superar en nombre de parelles a la dels seus rivals del Prado. A més, afegia que la disfressa li havia col·locat, ni més menys, que Josep Serra, un dels industrials més importants de la població. Martín denunciava també que el seu acomiadament com a dependent de la Casa del Poble havia estat irregular, i realment provocat per la seva denúncia de les tèrboles activitats dels socialistes Duran i Mitjans. Segons Martín, els líders socialistes havien publicat articles i, fins i tot, llançat octavetes a l’estació de tren de la colònia de Vallcarca on residia acusant-lo d’infàmies, al que ell responia acusant-los d’hipòcrites per pagar als seus dependents només trenta pessetes per vuitanta-una hores setmanals²²², denunciant que Duran hauria intentat col·locar fraudulentament factures del cafè de la Casa del Poble per a que fossin abonades a costa de la Cooperativa, o que Mitjans hauria valorat a la baixa el valor de les existències d’aquella. Finalment, acabava avisant que els *“monárquicos disfrazados de socialistas fingiendo ir solos a la lucha, el domingo solicitaran vuestros sufragios. No dárselos en manera alguna; que son lobos de la misma camada. Antes, votar en blanco* (cal recordar que segons la llei electoral del moment el vot era obligatori). *Tanto en el primer distrito como en el segundo se apoyarán unos a otros con el fin que Durán, Mitjans y Compañía sigan manejando el cotarro a su antojo. Dadles la lección que se merecen derrotándolos en las urnas. Dicen que yo me represento a mí solo. Todos cuantos conozcáis mi manera de ser, la pobreza en que vivo, lo que yo he sacado de la política (que no han sido más que disgustos)* (a diferència d’altres membres de l’Agrupació Socialista) *en 20 años de militante, para demostrarles lo contrario debéis hacer un gran esfuerzo para que queden hechos polvo y no puedan volverse a levantar más. Se os dirá que si ganan los nacionalistas las libertades obreras peligraran, en Sitges; se os hablará de la mar y los peces. No hagáis caso de nada, y adelante, (...) ¿No veis, trabajadores, lo hecho conmigo (y eso que éramos compañeros) por tener un arranque de independencia? Si pudieran esos Torquemadas harían conmigo un auto de Fe en medio del Cap de la Vila. No los conocéis todavía: tienen palabras de semana santa pero los hechos son de carnaval. ¡Trabajadores! Yo no soy nacionalista: sigo siendo quien era; pero en las*

²²² Aproximadament una quarta part menys de sou que el que acostumaven a cobrar els obrers locals.

actuales circunstancias yo os aconsejo que les deis vuestros sufragios, por la buena administración del pueblo. Os lo pide de todo corazón vuestro amigo y compañero”²²³.

L’Agrupació Socialista presentà dos candidats pel districte primer amb la intenció d’obtenir els dos escons en disputa, Tutusaus, que obtingué cent-trenta vots, i Montserrat, que n’aconseguí cent setze, és a dir, catorze sitgetans que haurien votat al sabater socialista no ho haurien fet per l’industrial. Finalment, però, sols Tutusaus hauria obtingut el càrrec de regidor, doncs la llista “nacionalista” del Prado sols hauria presentat un candidat, però hauria obtingut cent vuitanta vots. Pel segon districte s’imposaren els dos candidats del Retiro pels dos llocs en disputa, per escassos poc més de deu vots de diferència, però a més de ser acusats d’haver rebut el suport de l’empresari Fradera de la colònia industrial de Vallcarca, que hauria obligat els seus treballadors a votar la seva candidatura, foren desqualificats i l’acta de regidor l’obtingueren els altres dos candidats i quedà l’alcaldia en mans de la candidatura pradista.

El citat atac d’un ex-dirigent de l’Agrupació Socialista a la política d’aliances electorals d’aquella, on demanava als seus homòlegs que no recolzessin la citada candidatura municipal, seria l’epitafi de la quarta etapa del moviment obrer sitgetà. Encetada l’any 1901 amb l’entrada dels socialistes a l’Ajuntament local, es clouria definitivament amb la implantació d’una organització socialista alternativa al PSOE, precisament de la mà de Pere Curtiada i Ferrer, que aprofundint el seu compromís polític es vinculà a la Unió Socialista de Catalunya (d’ara en endavant USC).

Per entendre l’aparició de la USC cal considerar que el PSOE, implantat a Catalunya des de maig de 1879, havia mantingut una postura obertament contrària al reconeixement del fet nacional català. Al 1916, però, en un dels seus congressos el partit realitzà un viratge important per apropar-se a la qüestió nacional catalana, i en aquest sentit, durant la campanya per l’autonomia de 1919, a la Casa del Poble de Sitges s’arribà a organitzar un acte autonomista. Mesos més tard, però, el partit recuperà les seves postures centralistes prèvies, fet que provocà que anés creixent en gran part dels socialistes catalans la voluntat de bastir una organització que, adherida a l’ideal socialista, integrés en aquell ideari les reivindicacions del catalanisme. En aquest sentit,

²²³ Baluard de Sitges núm.1.052, publicat el dos de febrer de 1922.

el vuit de juliol de 1923 aparegué la USC, a la constitució de la qual assistiren un centenar de persones procedents de la Federació Catalana del PSOE, del republicanisme catalanista i de la CNT²²⁴. La USC l'encapçalava Manuel Serra i Moret, antic vice-president de la Unió Catalanista de Domènec Martí i Julià i alcalde socialista de Pineda de Mar (Maresme), i comptava amb Gabriel Alomar i Villalonga, d'origen mallorquí i que acabaria presidint la USC, amb Rafael Campalans i Puig, primer director del setmanari de l'organització, i amb Josep Comaposada i Gili, veterà líder obrerista fundador de la UGT i l'orador no sitgetà més habitual en els mítings obrers celebrats a la vila els darrers trenta anys. Més enllà de defensar una organització socialista específicament catalana, la USC s'adscrigué a l'ala reformista del moviment obrer internacional, propugnava una política gradualista de canvis socials i era entesa com una plataforma política i no pas com un nou partit, admetent així la incorporació de militants adscrits a altres formacions polítiques.

No es conserva cap llistat exhaustiu dels assistents que confirmi o desmenteixi l'assistència de Pere Curtiada i Ferrer a l'assemblea constitutiva celebrada al juliol, però almenys sí és demostrable que al novembre d'aquell mateix any, complerts els vint-i-cinc, ja es trobava vinculat a la USC. Es pot provar que fou el seu corresponsal a Sitges des de que es començà a editar el novembre de 1923²²⁵ fins que el setmanari quedà hivernat el maig de 1926²²⁶.

Abans d'analitzar la tasca de Pere Curtiada i Ferrer com a corresponsal, caldrà fer un parèntesi per contextualitzar el radical canvi del context polític que s'havia produït en els escassos quatre mesos que separen la constitució de la USC de la sortida a la llum del seu setmanari, doncs el tretze de setembre de 1923 fou la data triada pel capità general de l'exèrcit espanyol a Catalunya, Miguel Primo de Rivera, per declarar un cop d'Estat.

²²⁴ Per a més informació veure: MARTÍN I RAMOS, Josep Lluís: *Els orígens del Partit Socialista Unificat de Catalunya (1930-1936)*, Curial, Barcelona, 1977, i AA.VV: *75 aniversari Unió Socialista de Catalunya*, Valls, Mediterrània, 1989.

²²⁵ A *Justícia Social* (II^a època), núm.11, publicada el dotze de gener de 1924, s'indica que P.C de Sitges (Pere Curtiada i Ferrer) havia efectuat un pagament de quaranta-cinc pessetes pels exemplars rebuts fins al núm. 9. Comparant aquesta quantitat amb les ingressades posteriorment, correspon al resultat de les vendes del setmanari des del primer número i demostraria que exercí de corresponsal des d'aquell.

²²⁶ S'inclouen referències a la seva tasca com a corresponsals als exemplars de *Justícia Social* (II^a època) núm.11, 17, 21, 23, 25, 37, 40, 43, 45, 60, 65, 71, 73, 76, 80, 88, 92, 104, 118 i 124.

Primo de Rivera declarà l'Estat de Guerra des de Barcelona i es dirigí cap a Madrid, on demanà al monarca espanyol autorització per suprimir les Corts i que el poder passés a mans dels militars. Alfons XIII accedí a les seves peticions, doncs el capità general comptava amb el seu suport, així com amb el de la major part de l'exèrcit, de bona part de la patronal i de les forces conservadores en general. La mesura de força s'havia plantejat, principalment, per aturar les investigacions parlamentàries sobre les derrotes militars sofertes al Marroc, per la conflictivitat social amb epicentres a Barcelona i al camp andalús i per la creixent contestació al centralisme que imposaven els aparells de l'Estat.

Abans d'acabar el mes de setembre, el nou dictador havia prohibit tots els partits i entitats polítiques (inclosa la USC), havia destituït tots els alcaldes (com fou el cas de Manuel Serra i Moret a Pineda o de Josep Planas i Robert a Sitges) i regidors elegits democràticament, i havia declarat il·legal des del dret a vaga a qualsevol símbol de catalanitat, com les quatre barres o, fins i tot, les sardanes.

El cop d'Estat condemnava a la USC, quan tot just portava un parell de mesos en funcionament, a una activitat sota rigorós control de les autoritats militars: no podia organitzar actes polítics públics, la seva publicació no podia identificar-se com a tal i havia de sotmetre's a una censura militar prèvia, i, fins i tot, patí l'empresonament d'alguns dels seus membres.

Retornant a la figura de Pere Curtiada i Ferrer, la tasca de corresponsal local que desenvolupava consistia en rebre setmanalment un paquet amb els exemplars de Justícia Social, realitzar-ne la venda i cada final de mes fer-ne la liquidació corresponent a través d'un gir postal. Els corresponsals no podien fer retorns de paper, és a dir, no podien retornar a la redacció els exemplars no venuts, i en part per aquest concepte els rebien a deu cèntims quan el preu final de venda era de quinze²²⁷.

²²⁷ Al número 19 de Justícia Social (IIª època), i periòdicament, s'inclou una nota "*Als corresponsals*" on se'ls hi recorda el procediment de pagament, la impossibilitat de retornar exemplars no venuts i la sanció d'una pesseta per als corresponsals que no efectuassin la liquidació en el termini establert.

Per tal d'avaluar la seva tasca desenvolupada com a corresponsal de Justícia Social, caldrà conèixer les vendes de Justícia Social a la localitat. En aquest sentit, el setmanari sitgetà La Punta, informava que:

*“cada día tiene más aceptación en esta villa el semanario socialista catalán <Justicia Social>, cuyo corresponsal es el Sr. Curtiada. Son en gran número los socialistas, sin trampa ni cartón, que siguen las orientaciones de dicho periódico”*²²⁸.

Però l'únic procediment viable per fixar amb precisió les vendes exactes de Justícia Social a Sitges es basaria en realitzar un estudi de la correspondència administrativa del setmanari²²⁹. A més d'informar de l'existència de dos subscriptors sitgetans²³⁰, les quantitats ingressades per Pere Curtiada i Ferrer i les referències que s'hi fan permeten calcular²³¹ que de la majoria d'edicions n'encarregava una cinquantena d'exemplars i en alguns casos arribava a la seixantena o excepcionalment a la setantena.

Contrastada definitivament aquesta xifra local de vendes, s'ha de concloure que, tot i que com hem dit Sitges era territori adobat per una publicació d'orientació socialista, Pere Curtiada i Ferrer realitzà una excepcional tasca com a corresponsal. En una població que rondava les cinc mil persones, vendre una mica més de cinquanta exemplars de mitjana suposa que aproximadament l'u per cent dels sitgetans li adquiria setmanalment la publicació de la USC, concretament els obrers sabaters, agricultors, peons i mariners socialistes més crítics amb la línia política adoptada pel PSOE i l'Agrupació Socialista local. A més, s'hi afegeix que, com estudià detalladament Martín i Ramos²³², les subscripcions a Justícia Social baixaren durant la segona meitat de 1925 i s'enfonsaren durant els primers mesos de 1926, mentre a Sitges Pere Curtiada i Ferrer aconseguí mantenir les xifres de vendes.

²²⁸ La Punta núm. 112, publicada el vint-i-tres de maig de 1926.

²²⁹ Informació recollida a Justícia Social (II^a època) núm. 11, 17, 21, 23, 25, 29, 37, 40, 43, 45, 60, 65, 71, 73, 76, 79, 80, 88, 92, 114, 118, 122 i 124.

²³⁰ El primer responia a les inicials J.D i el segon a les inicials J.S, en foren subscriptors des del número onze i el vint-i-u, respectivament, fins a la seva hibernació. Justícia Social (II^a època) núm. 11, 21, 73 i 79

²³¹ El nombre d'exemplars que Pere Curtiada i Ferrer venia setmanalment es pot calcular dividint les quantitats que ingressava pels números a que fa referència el concepte de l'ingrés, i s'obté la xifra corresponent a una setmana de vendes que cal dividir pels deu cèntims que havia de pagar el corresponsal per cada exemplar.

²³² MARTÍN, Josep Lluís, Op. Cit.

Inicialment la publicació de Justícia Social havia estat ben rebuda pel PSOE i per l'Agrupació Socialista local, i en aquest context s'ha d'entendre l'article que el socialista sitgetà Duran, llavors delegat de la Federació Catalana en el Comitè del PSOE, publicà a El Socialista. Duran hi pronosticava que:

*“Forzosamente el año nuevo será el de los acontecimientos políticos, con triunfos socialistas en Cataluña (...) Existen muchos factores que inducen a hacer esta afirmación. Uno de los más recientes es la aparición del estimado colega JUSTICIA SOCIAL que levantó su bandera roja y va penetrando en el corazón del hasta hoy inactivo e indiferente ciudadano catalán”*²³³.

La inicial bona sintonia entre la USC i el PSOE que il·lustrà l'article de Duran no tardaria en trencar-se, doncs ràpidament el Comitè Nacional del PSOE titllà als membres de la USC d'escissionistes, plantejant als membres de la Federació Catalana del PSOE que hi participaven que havien d'optar entre abandonar la USC o bé serien donats de baixa del partit espanyol.

Abans d'aquell trencament, però, el clima d'entesa inicial es reflectí en la celebració a la Casa del Poble de Sitges d'una conferència del Dr. Francesc Muntanyà, president de la secció d'estudis de la USC, sobre la *“transcendència social de les malalties venèries”*²³⁴ amb les ressenyes que feu Justícia Social d'actes aliens a la USC realitzats per la Casa del Poble²³⁵, o bé anunciant que els membres de l'Agrupació Socialista Joan Duran i Pau Tutusaus no acceptaren els càrrecs de regidors al consistori dictatorial sitgetà per ser *“designats governativament”* i no per sufragi popular²³⁶.

Una vegada la USC es separà totalment de la disciplina del PSOE, les referències als actes de la sitgetana Casa del Poble desaparegueren de Justícia Social, i l'única menció que aparegué sobre el moviment socialista sitgetà fou per utilitzar-lo d'exemple per

²³³ Article de Joan Duran a El Socialista i que es va reproduir parcialment a Justícia Social (IIª època) núm. 11, publicada el dotze de gener de 1924.

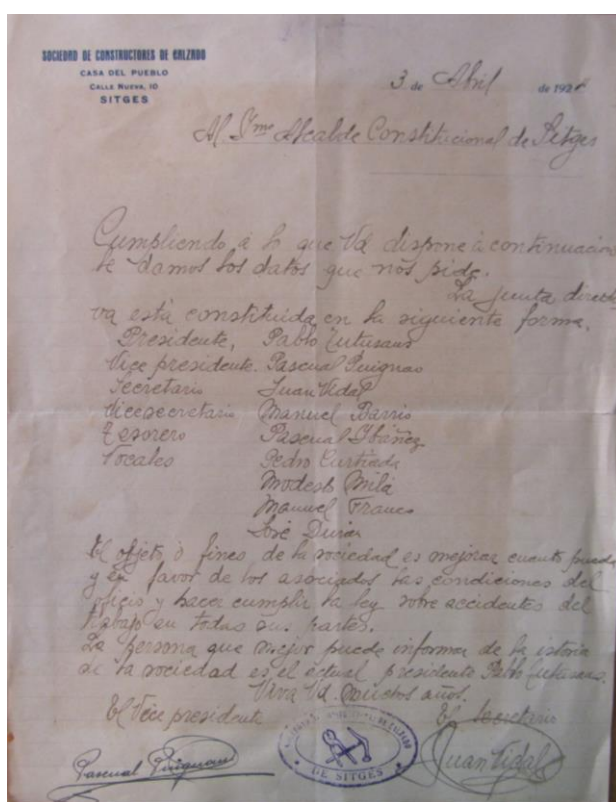
²³⁴ Anunciada a Justícia Social (IIª època) núm. 23 i ressenyada al núm. 24, publicades l'abril de 1924.

²³⁵ Justícia Social (IIª època) núm. 29, publicada el disset de maig de 1924 ressenyà una conferència de l'advocat Duran i Cañameras celebrada a finals de maig de 1924 sobre la nova llei municipal.

²³⁶ Justícia Social (IIª època) núm. 22, publicada el vint-i-nou de març de 1924.

criticar l'estratègia del PSOE il·lustrant la seva col·laboració amb la dictadura amb el fet que els sitgetans Duran i Tutusaus acabaren acceptant els càrrecs de regidors²³⁷.

Si com s'ha detallat durant aquest període Pere Curtiada i Ferrer augmentà el seu compromís polític adherint-se a la USC, hauria fet el mateix amb el seu compromís sindical entre els constructors de calçat, doncs ja formà part de la seva junta directiva. Concretament, exercí de vocal, fet documentable gràcies a un requeriment de l'alcalde a les diferents seccions sindicals l'abril de 1924 per a que aquestes li comunicessin la composició de les seves juntes i altres qüestions de funcionament intern.



Document que identifica a Pere Curtiada i Ferrer com a vocal dels sabaters (AHS).

Gràcies a aquesta petició sabem que l'abril de 1924 hi havia set seccions sindicals: la de constructors de calçat, presidida pel membre de l'Agrupació Socialista Pau Tutusaus, el vice-president de la qual era Pasqual Puignas, el secretari Joan Vidal, el vice-secretari Manel Barrio, el tresorer el també militant de l'Agrupació Socialista Pasqual Ibáñez, i entre els vocals, a més de a Pere Curtiada i Ferrer, hi trobaríem a Manel Franco i Sánchez, signant de l'article conjunt a Justícia Social però militant i vocal de les Joventuts Socialistes, a Josep Duran i Capdevila, un dels fills del líder socialista i

²³⁷ Justícia Social (IIª època) núm. 78, publicada el vint-i-cinc d'abril de 1925.

també militant i vocal de les joventuts locals, i a Modest Milà; la secció d'obriers agricultors, formada per entre cent vint-i-cinc i cent trenta-un socis, estava presidida per Rossend Mirabent, el seu vice-president era Joaquim Comas, el secretari Francesc Carbonell, el vice-secretari Josep Rigol, el tresorer Manel Soler i els vocals Pau Soldevila, Antoni Carbonell i el membre de l'Agrupació Socialista Josep Milà; la secció de fusters, formada per vint-i-set membres, estava presidida per Josep Carbonell, el seu vice-president era Olegori Brunet, el secretari Josep Farreras, el vice-secretari Josep Miravet, el tresorer Salvador Junyent, el comptador Jesús Carbonell i el vocal Miquel Juliachs; la secció de paletes, formada per entre trenta-cinc i quaranta socis i presidida per Antoni Gustems, tenia com a vice-president a Manel Rossell, com a secretari a Pere Tutusaus, com a tresorer a Antoni Arbonés, com a comptador a Joan Paretas i com a vocals a Joan Planas i al membre de l'agrupació Lluís Sabater; la de peons de paleta, amb "*ciento y pico asociados*", estava presidida per Josep Satorra, el vice-president era Pere Termes, el secretari Josep Pasqual Llanas, el vice-secretari Josep Jiranc, el tresorer Josep Llorens i els vocals Joan Arnan i un Rafael de cognom il·legible; la de mariners pescadors estava presidida per Alexandre Ferrer, el vice-president era Antoni Tutusaus, el secretari Joan Cañameras, el vice-secretari Manel Rosés i també en formaven part Salvador Rosés, Josep Tutusaus, Rafael Domingo, i un Lluís, un Josep i un Joan de cognom il·legible; la dels barbers, presidida per Martí Bargalló, el secretari era Francesc Espluga, el tresorer Manel Conesa, el vice-president Ricard Andreu, el vice-secretari Manel Alcanar i els vocals Miquel Marsal i Domingo Sevilla.

Seccions obreres	juny 1918	juny 1920	abr-24
Agricultors	60	120	125-131
Constructors de calçat	200	150 ? "El Rebelde"	? Desapareguda
Peons de paleta	22	160	100 i escaig
Mariners pescadors	45	45	?
Paletes i aprenents	?	?	35-40
Fusters	?	?	27
Forners	?	?	Desapareguda
Barbers	12	17	?
Pintors	-	?	Desapareguda

Finalment, també les dues organitzacions polítiques socialistes del municipi, encara no formada la secció de la USC, presentaren la composició de les seves respectives juntes. L'Agrupació Socialista estava presidida pel sabater Pau Tutusaus, el vice-president era Andreu Bosch, el secretari Sebastià Vidal, el tresorer l'industrial sabater Jaume Montserrat i els vocals Josep Torres, Pau Puig i Vicenç Ibáñez. De la composició d'aquesta junta en destacaria l'absència de Duran, militant que per contra ostentava la multitud de càrrecs públics remunerats que s'han detallat. Pel que fa a la junta de les Joventuts Socialistes, que tenien vint-i-tres militants, estava presidida per Joan Ibáñez i Montserrat, que anys després esdevindria regidor juntament amb Pere Curtiada i Ferrer, el secretari era Sebastià Vidal Palau, qui ocuparia aquell mateix càrrec al mateix consistori que els anteriors, el tresorer era Vicenç Ibáñez i Montserrat, futur president de la Secció de professions i Oficis Varis, i els vocals, com s'avançava, eren Manel Franco i Sánchez i Joan Duran i Capdevila.

ORGANITZACIONS POLÍTIQUES	1911	1915	1921	1924	1925	1927
AGRUPACIÓ SOCIALISTA DEL PSOE	28	?	35	?	?	23
JOVENTUTS SOCIALISTES	-	20	?	23	20	-
AGRUPACIÓ SOCIALISTA USC	-	-	-	?	?	-

La política sitgetana i les lluites socials que es desenvolupaven a la localitat tornaren amb força a les pàgines de Justícia Social gràcies a Pere Curtiada i Ferrer, doncs, fent un salt endavant en la seva implicació en el setmanari a finals de 1925 s'estrenà com a articulista. Abans, però, caldrà fer un parèntesi en la seva trajectòria militant, doncs en retornar del Marroc havia consolidat la seva relació amb Dolors Torralbas i Fontanals, amb qui contragué matrimoni el vint-i-quatre de setembre de 1924.

El casament el practicà el rector Josep Sabaté i Pou a l'església parroquial de Sitges, a dos quarts de dotze, i els testimonis foren Josep Torres i Llobet i Josep Huguet i Pedro, que consten com a comerciants residents a Barcelona i Cubelles i dels quals no se n'ha localitzat cap altra referència²³⁸.

²³⁸ Segons consta a la secció segona, foli vint-i-u del tom quinze del Registre Civil de Sitges.

El primer de desembre del mateix any el matrimoni ja consta empadronat en solitari en la finca del carrer Major deu²³⁹, carrer que encara era l'eix neuràlgic de la població. L'havien escollit perquè, a més de servir com a residència de la parella, la finca, concretament la planta baixa, hauria d'allotjar una petita botiga.

Les altes de matrícula industrial i comercial locals demostren que al mes d'octubre de 1924 Pere Curtiada i Ferrer ja donà d'alta en aquella adreça una tenda de venda de "*aperceria*", que en un lustre adquiriria l'epígraf de venda de comestibles i en dos hauria de passar a nom de la seva muller²⁴⁰, que ja hi treballava atenent la clientela²⁴¹. Aquest canvi de titularitat no s'hauria produït precisament a la matrícula industrial de 1934 de forma casual, doncs més que probablement seria atribuïble a evitar que el protagonisme polític de Pere Curtiada i Ferrer pogués suposar la pèrdua de la botiga familiar davant l'ofensiva de la dreta des del govern estatal²⁴². Així, doncs, Pere Curtiada i Ferrer abandonà a les darreries de 1924 la seva feina de constructor de calçat, per la que cobrava un jornal de vuit pessetes diàries, per la de comerciant²⁴³, posant fi així a la seva afiliació a la UGT després de més de dues dècades de militància sindical. Abans d'abandonar-la, però, a nivell personal, caldrà afegir que l'any 1925, per tant, ja instal·lats al carrer Major deu i amb la botiga oberta, el matrimoni tingué el primer dels seus dos fills, Pere Curtiada i Torralbas. Les dades del padró indiquen que arran del naixement²⁴⁴ la parella hauria contractat una jove, Joaquina Alquezar Alquezar²⁴⁵, de mainadera i per ajudar en les tasques domèstiques.

Retornant a la seva trajectòria política, Pere Curtiada i Ferrer s'estrenà com a articulista atacant durament la postura col·laboracionista del PSOE amb el règim. Aprofitant la

²³⁹ Segons el Padró Municipal de 1911 (AHS).

²⁴⁰ Segons el Fons d'Altes de Matrícula Industrial i Comercial (AHS) entre els anys 1924 i 1934.

²⁴¹ Com documentarà el proper capítol arran d'un article de Dolors Torralbas a *Opinem...* núm.24.

²⁴² Com reflecteixen les matrícules d'industrials entre 1934 i 1968, ja quedaria a nom de la muller.

²⁴³ Al Padró Municipal de 1924 Pere Curtiada i Ferrer encara constava com a treballador a jornal de vuit pessetes, mentre que al següent, de 1930, surt identificat com a comerciant.

²⁴⁴ No surt referenciada al padró de 1924, abans del naixement del primer fill de la parella, i sí al següent, corresponent a 1930. Al de 1936 ja no hi consta, però sí una nova minyona, Maria Montañés Feles, de vint-i-tres anys i també originària d'Andorra de Terol. Als següents padrons, amb el fill ja criats, ja no els consta cap minyona. Padró Municipal de 1924, 1930, 1936, 1945, 1950, 1955 i 1960 (AHS).

²⁴⁵ Al padró consta que tenia vint-i-tres anys, que originària d'Andorra de Terol i clarifica que no tenia cap vincle familiar amb els Curtiada. Padró Municipal de 1930 (AHS).

conferència a la Casa del Poble d'un dirigent d'aquell partit que tornava d'un Congrés a Marsella²⁴⁶, exposava que:

“Em mou fer aquesta petita crònica, la vinguda del company Saborit a Sitges, de retorn del Congrés de Marsella, el qual, a la sala gran de la Casa del Poble, donà una conferència, desenrotllant el tema: <La marcha ascendente del Socialismo Internacional>. No cal dir que el company Saborit fou molt aplaudit diferents vegades, com també el final del seu parlament. Entre altres coses, digué que els socialistes espanyols estaven enfront de l'actual règim, i que de la mateixa manera que combatien el Govern Maura el 1909, combatran, el dia que caigui, el que avui regeix els destins d'Espanya. Nosaltres que admirem l'actitud dels companys en els anys 1909 i del 1917, hem de dir amb tota sinceritat, que la seva actuació d'avui dia, tenen molt de desitjar, puix d'un any a aquesta part, han vingut demostrant, que no són ni ombra d'allò que foren. Proves suficients hi han, sobretot a qui a Sitges, per demostrar el que dic, amb tot el sentiment de la meva ànima. Per escoltar el seu correligionari, vingué cert nombre de persones de les que pertanyen a <l'Agrupación>, no actuen mai, ni els veiem per res al nostre casal. Únicament s'hi veuen quan ve alguna personalitat, i si aquesta ve de lluny, millor. No sé si el company Saborit ignora el què passa a la Casa del Poble, per si fos així, li direm que els mateixos correligionaris seus, els que vingueren a escoltar-lo, i que pujaren a l'escenari per estrènyer-li la mà, no s'hi acostaran més, fins una altra... A nosaltres, que ja estem acostumats a veure cosetes per l'estil, res no ens ve de nou. En resum, avui sí que es pot dir que heu actuat tots com un sol home, i ara a reveure, i que us provi força l'estada al casinet del Retiro des d'on podreu anar actuant al costat d'alguns elements molt significats”²⁴⁷.

Pere Curtiada i Ferrer dibuixava una agrupació local del PSOE on gran part dels seus afiliats²⁴⁸ havien deixat de participar de l'activitat quotidiana de la Casa del Poble i regentaven el casino El Retiro, ara presidit per Bonaventura Julià i Massó, l'ex-alcalde monàrquic amb qui continuaven en conxorxa. Tot i que el cop d'Estat havia posat fi a

²⁴⁶ El dirigent a que es referia era Andrés Saborit. Afiliat al PSOE des de 1904, fou el president de les joventuts del partit i fou condemnat a cadena perpètua per participar en la vaga general de 1917, pena de la que es lliurà en ser elegit diputat per Oviedo en les eleccions de 1918. El Congrés de Marsella a que fa referència fou el Segon Congrés de la Internacional Obrera Socialista, celebrat a la ciutat francesa entre el vint-i-dos i el vint-i-set d'agost de 1925 i que, pretenent refundar la Segona Internacional, agrupava als partits socialistes, laboristes i socialdemòcrates no adherits a la Komintern o Tercera Internacional.

²⁴⁷ Justícia Social (IIª època) núm. 98, publicada el dotze de setembre de 1925.

²⁴⁸ Que a finals de 1925 rondarien entre els entre els trenta-cinc militants de 1921 i els vint-i-tres de 1927.

les seves coalicions electorals en suprimir-se les eleccions municipals, els socialistes de Duran continuaven aliats amb la fracció de la burgesia local estructurada a través del Retiro pel control de l'Ajuntament dictatorial. Part dels seus representants eren escollits per sorteig entre els màxims contribuents, assegurant la presència de membres del Retiro al consistori, que es complementava amb l'entrada de militants del PSOE que hi accedien com a representants de l'estament obrer, nomenaments que òbviament recolzaven els primers.

Pere Curtiada i Ferrer no fou l'únic en fer una referència crítica de l'acte, doncs des de les pàgines de La Punta, setmanari sitgetà que substituïa el clausurat Baluard de Sitges, s'apuntava que *“asistió al acto bastante concurrencia, aunque no la que era de esperar dado el renombre del orador”*, i es denunciava que *“el discurso fue de tonos conservadores y sin ninguna clase de estridencias, de perfecto acuerdo con las normas gubernamentales de los dirigentes del socialismo español, que tan escasos partidarios cuenta en esta región. Casi se pueden contar”*. Finalment, per acabar de desacreditar l'agrupació del PSOE i la seva política d'aliances, s'assenyalava que a l'acte també hi assistí l'ex-alcalde Bonaventura Julià, i fent burla d'ambdós, assenyalava que aquell *“escuchaba atentamente y casi convencido de las doctrinas expuestas”*²⁴⁹.

Com s'avançava en el primer capítol, el 1921 l'actuació de Duran ja havia sigut polèmica arran de la denúncia del membre del Grup Cultural del Centre Obrer Enric Peigal, fet que es repetí a partir de 1924 arran de la seva postura respecte a la dictadura, doncs, com a representant català davant del Comitè Nacional del PSOE es mostrà sempre favorable a col·laborar amb el règim militar. De fet, ell mateix acabà esdevenint el millor exemple d'aquesta política, en exercir, a més de regidor, de vocal de la Comissió de Corporacions Agràries, de vocal paritari de l'Institut Nacional de Previsió i de representant obrer del Consell de Treball. Probablement pensant en Pere Curtiada i Ferrer i els seus companys de Sitges, Duran arribà a afirmar davant el Comitè Nacional del PSOE que *“son los nacionalistas quienes más combaten esta decisión (de col·laborar amb la dictadura)”*²⁵⁰. De fet, poc abans, en un extens article a El Socialista, Joan Duran havia gosat afirmar que davant el cop d'Estat, *“los poderosos sindicatos (referint-se als sindicats únics de la CNT) y la mayor parte de los organismos obreros*

²⁴⁹ La Punta núm. 76, publicada el sis de setembre de 1925.

²⁵⁰ Actes del Comitè Nacional del vuit de desembre de 1924 citades a: BALLESTER, David, Op. Cit.

no afectos a la Unión General, por voluntad propia cerraron sus locales". Duran arribava a tals extrems en aquell article, que hom dubta si no acabà esdevenint directament un propagandista del règim dictatorial quan afirmà que:

*"Dos años van transcurridos desde aquella sorpresa militar, normalizándose ya la situación, pasando del estado de guerra que se implantó al principio a la suspensión de garantías, augurando para un periodo próximo la completa normalidad de los derechos constitucionales"*²⁵¹.

Aquella postura de col·laboració amb el règim acabaria passant factura al PSOE local. Si l'any 1921 havia assolit el trenta-cinc militants, i segons El Socialista a principis de 1923 havien *"registrado varias altas y ninguna baja"*²⁵², després de quatre anys de col·laboració amb la dictadura la seva xifra d'afiliats s'enfonsava fins als vint-i-tres militants²⁵³. A més, aquesta col·laboració amb el règim, que la figura de Duran exemplificava, fou clau per a la consolidació d'una agrupació de la USC.

Poc abans d'anunciar la implantació definitiva d'una secció de la USC a Sitges, Justícia Social, que periòdicament publicava les donacions econòmiques rebudes per al finançament del setmanari o d'altres causes impulsades per la USC, en publicà de rebudes des de Sitges. Anunciaven la creixent simpatia per la USC a la població, en un procés similar al que es produí entre els obrers de la localitat amb el setmanari El Socialista i el PSOE a principis dels vuitanta del segle XIX. Durant els dos anys d'existència de Justícia Social, aquesta havia rebut trenta pessetes i mitja en donacions procedents de Sitges: Pere Curtiada i Ferrer havia donat divuit pessetes i mitja en petites però constants aportacions d'una o dues pessetes, un sitgetà d'inicials J.D n'havia aportat deu en una única donació i dos més d'inicials M.V i S.P n'havien aportat una cadascun²⁵⁴. A finals de desembre de 1925, però, arribà des de Sitges una donació de setanta pessetes a repartir entre el finançament de Justícia Social i entre la família de Roc Guinart, un redactor del setmanari que havia estat empresonat mesos abans. Les setanta pessetes les havien aportat, en donacions que oscil·laren entre la mitja i les dues

²⁵¹ El Socialista núm. 5.175, publicat el cinc de setembre de 1925.

²⁵² El Socialista núm. 4.376, publicat el disset de febrer de 1923.

²⁵³ MARTÍN, Josep Lluís, Op. Cit.

²⁵⁴ Informació recollida a Justícia Social (IIª època) núm. 11, 19, 21, 25, 29, 37, 65, 73, 76, 80, 92 i 104.

pessetes, Pere Curtiada i Ferrer i quaranta sitgetans més en una aportació col·lectiva²⁵⁵. Setmanes després, Justícia Social ja anunciava que el quatre de gener de 1926 s'havia format oficialment l'agrupació local de la USC de Sitges:

“FORMACIÓ D'AGRUPACIONS A VILANOVA I A SITGES. Dilluns tinguérem la joia d'aplegar-nos els companys de les somrients viles de la costa de ponent amb els que lluitem en la ciutat comtal. Els ideals del socialisme català van encarnant en nostre poble. Els companys d'aquells indrets senten la necessitat de fixar-los i difondre'ls, i s'organitzen per a què llurs localitats siguin fogars on es guardi la llibertat de l'home, on es facin respectar els seus drets, on s'intensifiqui la cultura, on es millori la raça, on l'associació, la solidaritat i cooperació entre els ciutadans s'organitzi; amb una paraula on es treballi per anar millorant la vida de nostre poble i assolint la felicitat humana. Pobles de Catalunya, seguiu l'exemple : organitzeu-vos, demaneu nostra ajuda. Treballem tots per una vida més digna”²⁵⁶.

<p>Unió Socialista de Catalunya</p> <p>FORMACIÓ D'AGRUPACIONS A VILANOVA I A SITGES</p> <p>Dilluns tinguérem la joia d'aplegar-nos els companys de les somrients viles de la costa de ponent amb els que lluitem en la ciutat comtal. Els ideals del socialisme català van encarnant en nostre poble. Els companys d'aquells indrets senten la necessitat de fixar-los i difondre'ls, i s'organitzen per a què llurs localitats siguin fogars on es guardi la llibertat de l'home, on es fassin respectar sos drets, on s'intensifiqui la cultura, on es millori la raça, on l'associació, la solidaritat i cooperació entre els ciutadans s'organitzi; amb una paraula on es treballi per anar millorant la vida de nostre poble i assolint la felicitat hu-</p>	<p>Notes de Sitges</p> <p>Hi ha entre el ram de pescadors de aquesta costa un malestar gran pel mal que s'està fent per part d'algunes embarcacions que porten motor i pesquen en el tros anomenat "Brut", que és l'alguer on ni orien els peixos.</p> <p>En aquest mar que des de fa molts d'anys està privat d'anar a l'arrastre, cada dia es sent el soroll de les dites embarcacions que s'emporten la pesca privada i destrueixen les cries que les embarcacions petites miren i respecten.</p> <p>Donem doncs un crit d'alerta als que estan encarregats de la vigilància per tal que vegin de posar-hi remei i castiguin els incomplidors de la llei; car si no es fa així veurem aviat com els pobres mariners qui no disposen d'altres mitjans més que de la força de llurs braços queden en la més espantosa misèria. Si hom continua pescant així, no fóra res d'estranyar l'aparició d'alguna empresa de les que arriben sempre en el moment propici per enriquir-se sense escrúpols de cap mena.</p> <p>Pere CURTIADA</p>	<p>portà la representació de les joves socialistes en el Congrés celebrat últimament a Madrid, i que el seu tenedor de llibres és el delegat de la U. G. de T. a Catalunya. Si la casa on tenim un xic de força deixem que passi el que ha passat, què no faran les altres? Recordem molt bé, quan el patró Banazet baixà el jornal d'alguna secció se l'assenyalà com el patró més explotador i això es feu des de "El Socialista". Perquè no es fa el mateix amb els demés? Els firmants de la present creuen haver complert amb llur deure.</p> <p><i>Pere Curtiada, Arturo Llorens, Salvador Urgell, Manel Franco.</i></p> <p style="text-align: center;">* * *</p>
---	---	---

Crònica de la creació de la secció de la USC i dos articles de Pere Curtiada i Ferrer a Justícia Social.

²⁵⁵ Justícia Social (IIª època) núm. 113 i 114, publicades el vint-i-sis de desembre de 1925 i el dos de gener de 1926 respectivament. Les inicials dels sitgetans eren J. S., S. P., J. C., B. C., S. C, S U.(Salvador Urgell), S. U. (Salvador Urgell fill), J. F., S. R., T. R., I. R., P. A., A. LI. (Artur Llorens), X. X., X. X., J. G., G. C, M. F. (Manel Franco), F. A, I. C, J. T., P. F., J. M., J. C. (fill), R. M., M P., M. V., S. D., T. M., J. R., J. P., S. P., S. V., J. R., S. D., U., P., F., S. i V.

²⁵⁶ Justícia Social (IIª època) núm. 115 publicada el nou de gener de 1926.

Amb la creació d'aquesta secció de la USC s'obriria la cinquena etapa del moviment obrer sitgetà, on la lluita per desbancar l'Agrupació Socialista de la direcció del moviment obrer local prenia definitivament cos amb una alternativa política orgànica.

El primer acte públic de la nova agrupació fou exercir la representació de la USC a l'homenatge a Santiago Rusiñol i Prats que es realitzà a Sitges, degudament ressenyat per Justícia Social²⁵⁷, que oblida, però, comentar una anècdota de la manifestació de benvinguda a l'homenatjat. Aquesta ve recollida a La Punta, i es produí per l'orde de les vint-i-una comitives que havien de rebre Rusiñol i acompanyar-lo fins al Cau Ferrat, doncs la "*Unió Socialista de Catalunya Grup local*"²⁵⁸ hagué de desfilat entre la comitiva de la Casa del Poble, amb part de la qual estava confrontada, i la del grup tradicionalista, el col·lectiu polític local més antagònic als seus plantejaments.

Tres anys més tard, com es detallarà en aquest capítol, ja congelada la USC, Pere Curtiada i Ferrer formaria part d'un Comitè d'Homenatge a Rusiñol, del que n'esdevingué vicesecretari, i que gestionà la concessió del títol de fill adoptiu de Sitges a tan il·lustre personatge²⁵⁹.

Retornant a 1926 i als inicis de l'agrupació local de la USC, aquesta centrà part de la seva activitat en la denúncia constant dels conflictes socials locals a través de les pàgines de Justícia Social. Un primer article, signat com a "*tu i jo*", probablement en part obra de Pere Curtiada i Ferrer, denunciava les irregularitats en les pràctiques de contractació d'una empresa privada que realitzava unes obres municipals al passeig marítim:

"La setmana passada s'inauguraren les obres del passeig marítim, obra municipal; l'empresa "Terra Mar". A causa de la tremenda crisi que hi ha, la Federació local obrera va demanar que en primer lloc fossin ocupats els obrers sitgetans. Però a la primera setmana, sense motiu ni explicació, els han dit prou, no pagant-los tampoc els mig dies a què tenien dret. En el seu lloc s'hi han posat andalusos, murcians i altres

²⁵⁷ Justícia Social (II^a època) núm. 116, publicada el setze de gener de 1926.

²⁵⁸ La Punta núm. 93 i 94, publicades el deu i el disset de gener de 1926 respectivament.

²⁵⁹ Gasetta de Sitges núm. 16 publicada el vint d'octubre de 1929.

mandres forasters. I l'Ajuntament, tan fresquet. Sembla que la Federació Local pensa intervenir en l'afer. Ja en tornarem a parlar”²⁶⁰.

Tot i que Justícia Social ja no va fer cap més referència a la qüestió, l'acta del consistori municipal que es celebrà dos dies després de la publicació de l'article confirma que representants de les societats de la Casa del Poble llegiren un text amb les seves reivindicacions al ple, i que l'alcalde es comprometé a obligar “*a la empresa Terramar a ocupar en preferència a los obreros de la villa*”²⁶¹.

Dels dos següents articles sobre qüestions socials sitgetanes no n'hi ha dubte de la seva autoria, doncs van clarament signats ambdós per Pere Curtiada i Ferrer, i traslladaren a Justícia Social la veu dels pescadors locals. Aquests veien en perill el futur dels seus llocs de treball per les males pràctiques d'algunes barques a motor, i l'article traslladà les seves queixes i les mesures que exigien:

“Hi ha entre el ram de pescadors d'aquesta costa un malestar gran pel mal que s'està fent per part d'algunes embarcacions que porten motor i pesquen en el tros anomenat "Brut", que és l'alguer on hi crien els peixos. En aquest mar que des de fa molts d'anys està privat d'anar a l'arrossegament, cada dia es sent el soroll de les dites embarcacions que s'emporten la pesca privada i destrueixen les cries que les embarcacions petites miren i respecten. Donem doncs un crit d'alerta als que estan encarregats de la vigilància per tal que vegin de posar-hi remei i castiguen els incomplidors de la llei; car si no es fa així veurem aviat com els pobres mariners qui no disposen d'altres mitjans més que de la força de llurs braços queden en la més espantosa misèria. Si hom continua pescant així, no fora res d'estranyar l'aparició d'alguna empresa de les que arriben sempre en el moment propici per enriquir-se sense escrúpols de cap mena”²⁶².

“La setmana passada donàrem un crit d'alerta sobre l'abús que es comet per part d'alguna embarcació, en pescar el Brut. Doncs bé; han estat agafades dues embarcacions en el precís moment que acabaven de llavar; una d'elles és ja la segona vegada que se la troba allí; però, malgrat tot, ells, tan fresquets, continuen pescant.

²⁶⁰ Justícia Social (IIª època) núm. 116, publicada el setze de gener de 1926.

²⁶¹ Acta Municipal Ajuntament de Sitges, sessió del dinou de gener de 1926 (AHS).

²⁶² Justícia Social (IIª època) núm. 118, publicada el trenta de gener de 1926.

Perquè? doncs, senzillament. Les multes que se'ls imposen no arriben ni a la meitat del que guanyen pescant en aquell tros de mar. Així no s'aconseguirà res, no és aquest el procediment per a evitar que es pesqui allí, perquè d'aquesta manera tothom hi anirà; els pescadors perjudicats, diuen: Embarcació que es trobi allí, multa, per primera vegada; a la segona, a terra per tota la temporada. Sols d'aquesta manera es pot evitar, fent-ho com ara no s'aconseguirà, ans al contrari, s'hi anirà molt més. Després, quan ja no es pugui evitar, el que ara fora fàcil, tot seran exclamacions, inclòs per les mateixes embarcacions incomplidores de la llei. Avui, les embarcacions petites, es miren i ja no poden anar a calar el brut, doncs s'exposen a que els que van a l'arrossegament, se'ls hi emportin tot. Comprendreu, doncs, l'estat d'ànim d'aquests pobres pescadors en veure com se'ls destrossen els pocs arreus de que disposen. Els pescadors del litoral demanen justícia! Que es compleixi la llei! Evitem un dia de dol ara que s'hi és a temps! Del que pugues passar després, qui en voldrà ésser responsable? La culpa és negra i ningú la vol”²⁶³.

El darrer article de Pere Curtiada i Ferrer que pogué veure la llum abans que Justícia Social hivernés fins ja instaurada la Segona República, en aquest cas conjunt amb Artur Llorens, Salvador Urgell i Manel Franco, tractava d'un nou conflicte laboral local. En aquest cas feia referència a la indústria de construcció de calçat on treballava, i concretament denunciava la rebaixa dels jornals efectuada per la Casa Montserrat i la complicitat del PSOE i la UGT amb aquesta, alhora que apel·lava als obrers sabaters a participar de la secció sindical:

“LA REBAIXA DELS JORNALS A SITGES. Dies fa que teníem el propòsit de parlar de la rebaixa de jornals, en el ram de construcció de calçat. Els patrons de dita indústria sembla que tinguin per norma retallar els jornals dels obrers tal bell punt com es presenta un xic de crisi. Creuen trobar, d'aquesta manera, la solució, i la solució no està aquí. Ells estan acostumats que si en un any els guanys arriben a 50.000 pessetes i el següent solament s'han quedat a 40.000, consideren com a perdudes les 10.000 de diferència. Tot això és molt còmode, però qui en reben les conseqüències som els obrers. Ells saben que fent-ho d'aquesta manera la caixa no es ressentirà. Què els fa a ells que l'obrer se'n vagi a casa amb 10 pessetes de menys? Veuen que els obrers no ens preocupem pas gens del que fa el patró i valent-se de les circumstàncies fan tota

²⁶³ Justícia Social (IIª època) núm. 119, publicada el sis de febrer de 1926.

mena d'atropellaments. Dóna pena de veure molts dels obrers passejant-se per la ribera en atur forçós, però més en dóna encara, si sentim alguns d'ells com s'exclama ara bo i recordant que si haguessin estat associats, més d'un atropellament no s'hauria consentit. Ah, companys! Si considereu que la unió fa la força, veniu a associar-vos i el que feren un dia els patrons Benazet, Termas i que ha fet avui la Casa Montserrat, mireu que no puguin repetir-ho una altra vegada. Agrupem-nos tots, prescindint de miserietes. Si considereu que els dirigents de la societat no obren prou bé, veniu a exposar la vostra opinió, que serà escoltada. Els signants de la present, no comprenem el que ha passat en la casa Montserrat; precisament és la casa on els patrons feien associar els seus operaris; és la casa on el seu patró portà la representació de les joventuts socialistes en el Congrés celebrat últimament a Madrid, i que el seu tenedor de llibres és el delegat de la U. G. de T. a Catalunya. Si la casa on tenim un xic de força deixem que passi el que ha passat, què no faran les altres? Recordem molt bé, que quan el patró Benazet baixà el jornal d'alguna secció se l'assenyalà com el patró més explotador i això es feu des de "El Socialista". Perquè no es fa el mateix amb els demés? Els signants de la present creuen haver complert amb llur deure”²⁶⁴.

Apel·lant a la necessitat de la unitat obrera, “Agrupem-nos tots, prescindint de miserietes”, l'article de Pere Curtiada i Ferrer enllaça plenament amb la crida llançada des de la USC per a la constitució d'un front únic obrer. Aquesta crida havia estat llançada des d'inicis de 1924 des de les pàgines de Justícia Social, es plantejava com a mesura de força i d'emergència enfront la dictadura, i fracassà per la poca receptivitat dels sectors cenetistes i comunistes i l'acomodació del socialisme oficial al règim.

A nivell de política local, però, aquest conflicte que denunciaven Pere Curtiada i Ferrer i tres signants més, amb els anys acabaria esdevenint l'espurna que esquarteraria l'hegemonia sindical de la UGT entre els obrers sitgetans. Quan a l'article es denunciava que la fàbrica de calçat on s'han retallat els jornals era “la casa on els patrons feien associar els seus operaris; seu patró portà la representació de les joventuts socialistes en el Congrés celebrat últimament a Madrid”²⁶⁵, es referien a que, com confirmen actes posteriors de la Comissió executiva de la UGT, la fàbrica estava dirigida pel “patrono Jaime Montserrat (...) que pertenece a la organización (la UGT) y

²⁶⁴ Justícia Social (IIª època) núm.124, publicada el tretze de març de 1926.

²⁶⁵ Ibid.

a la *Agrupación Socialista*”²⁶⁶, sense oblidar que com es denunciava, “*el seu tenedor de llibres és el delegat de la U. G. de T. a Catalunya*”²⁶⁷, és a dir, Joan Duran. L’escrit descrivia un entramat d’interessos i complicitats dins l’Agrupació Socialista local que no la deixaven gens ben parada als ulls dels obrers; el patró de la fàbrica, Jaume Montserrat, animava als seus obrers a afiliar-se a la secció local de la UGT de constructors de calçat, doncs l’industrial tenia garantit que en cas de conflicte laboral aquest no aniria a més per la falta d’autonomia de la secció sindical. Aquesta estava totalment controlada des de l’Agrupació Socialista, de la que el patró no sols n’era membre sinó que se n’havia garantit la fidelitat en haver contractat al seu president Joan Duran com a tenedor de llibres de la fàbrica i per haver donat feina a un dels fills d’aquell²⁶⁸.

Pere Curtiada i Ferrer i els altres signants de l’article, sense anar més lluny, recordaven que quan el “*patró Benazet baixà el jornal d’alguna secció se l’assenyalà com el patró més explotador i això es feu des de “El Socialista”*”, i per contra ara callaven fets similars.

Dues setmanes després de l’article col·lectiu arribà el Primer de Maig, diada que els socialistes no celebraven públicament des de l’inici de la dictadura. En canvi, aquell 1926 ja es celebrà un acte a Barcelona i un a Sitges, del qual La Punta assenyala que hi realitzaren parlaments “*un orador forastero*” i Joan Duran, sobre qui ironitzaven de nou en afirmar que tractà sobre “*la esclavitud de la classe obrera, y de los medios para redimirse, lo que sabe él por propia experiencia*”²⁶⁹.

Les pàgines de Justícia Social ja no recolliren les cròniques dels actes celebrats aquell Primer de Maig, doncs just quan anaven a complir-se els quatre mesos d’existència de l’agrupació local dels socialistes catalans i aquesta denunciava cada cop amb més força les contradiccions del PSOE i la UGT locals, quedaren congelats tant Justícia Social com la USC²⁷⁰.

²⁶⁶ Actes de la Comissió Executiva de la UGT del disset d’octubre de 1929.

²⁶⁷ Justícia Social (II^a època) núm. 124, publicada el tretze de març de 1926.

²⁶⁸ Actes de la Comissió Executiva de la UGT del sis de febrer de 1930.

²⁶⁹ La Punta núm. 110, publicada el nou de maig de 1926.

²⁷⁰ Justícia Social (II^a època) núm. 126, publicada el primer de maig de 1926.

A les dificultats per tirar endavant una organització encara sense consolidar en un context de dictadura, en el que no els era permès de realitzar actes polítics públics i on diversos dels seus membres foren empresonats, s'hi afegia l'absència de Serra i Moret que havia emigrat, el retorn de l'important agrupació de Mataró a l'òrbita del PSOE i la disminució de les subscripcions a Justícia Social, portant tot plegat als dirigents de la USC a hivernar temporalment els seus projectes²⁷¹.

Tancada, doncs, aquesta etapa, és hora d'avaluar la implantació i incidència que tingué l'agrupació de la USC de Sitges i el paper que desenvolupà Pere Curtiada i Ferrer en aquesta. Pel que fa a la implantació militant de l'agrupació local de la USC, no es conserva cap document intern ni cap font indirecta que permeti fixar amb precisió el nombre d'afiliats que tingué. Si bé del PSOE sabem amb detall que l'any 1921 tenia trenta-cinc afiliats i l'any 1927 sols en conservava vint-i-tres²⁷², baixada en part atribuïble a la dissidència plantejada des de la USC, d'aquesta darrera simplement tenim la referència, ja citada en tractar de les vendes del Justícia Social, que donà La Punta:

*“cada día tiene más aceptación en esta villa el semanario socialista catalán Justicia Social, cuyo corresponsal es el Sr. Curtiada. Son en gran número los socialistas, sin trampa ni cartón (és a dir, a diferència dels seguidors de Joan Duran), que siguen las orientaciones de dicho periódico”*²⁷³.

Les fonts existents no permeten contrastar quins dels quaranta sitgetans que feren donacions al setmanari o de la cinquantena que el compraven setmanalment es vincularen formalment a l'agrupació, però sí que la seva militància, així com la seva base social, pertanyien a les diferents seccions de la Casa del Poble, i, probablement, sobretot a la d'obers constructors de calçat.

Alhora d'avaluar el protagonisme que exercí Pere Curtiada i Ferrer més enllà de la distribució del diari ja analitzada, caldrà recordar que la USC, com assenyala Albert Balcells, *“no tenia estructura de partit (doncs) no es tractava de crear un nou partit, sinó (...) una entitat”*²⁷⁴. Aquesta manca d'estructura de partit determinà que les

²⁷¹ Per un anàlisi detallat de la reducció de les subscripcions a Justícia Social i de les dificultats que conduïren la USC a congelar el seu projecte veure: MARTÍN, Josep Lluís, Op. Cit.

²⁷² CONESA, Ricard, Op. Cit.

²⁷³ La Punta núm. 112, publicada el 23 de maig de 1926.

²⁷⁴ BALCELLS, Albert, *Campalans, el debat amb Fabra i Ribas i el naixement de la USC*, dins: AA.VV,

agrupacions locals, com la de Sitges, no establissin uns càrrecs locals rígids (més enllà del de corresponsal) que puguem atribuir a Pere Curtiada i Ferrer. En tot cas, sí que pot concloure's que fou el primer i principal impulsor de la USC, i en ser-ne la cara més pionera i visible, en certa manera personalitzà l'organització socialista catalana a la localitat.

També es constatable que la tardana consolidació del nucli de la USC a Sitges, pocs mesos abans de la congelació de la USC, sumada a la joventut i a l'encara limitada experiència i formació política de Pere Curtiada i Ferrer, juntament amb el destacat planter de representants de la intel·lectualitat catalana de l'època que formaven part de la USC, relegaren el paper del sitgetà a un protagonisme polític estrictament local.

Quelcom semblant es podria concloure de la seva tasca com a articulista a Justícia Social. Cal recordar que aquesta es limità als darrers set mesos de vida del setmanari, i que aquest, comptava amb una llarga nòmina de periodistes, literats i experimentats polítics per analitzar l'actualitat o teoritzar sobre l'orientació que havia de prendre el socialisme català, quedant limitat el paper de Pere Curtiada i Ferrer al de la crònica d'afers locals com a corresponsal en el concepte actual del terme. Les seves cròniques no tenien una voluntat d'elaboració teòrica, i, per tant, del seu anàlisi no se'n pot extreure la complexitat del pensament polític del seu autor o la formulació d'un model socialista concret. Tot i això, permeten concloure que apostà per una ruptura clara i rotunda del conjunt del moviment socialista amb la dictadura, així com per la constitució d'un front únic obrer, que a nivell local s'havia de concretar en el reforçament de la lluita sindical de les seccions obreres i en la fi de l'aliança dinastico-socialista. Les seves cròniques tampoc arribaren a plantejar el fet nacional català, tema prohibit per la censura militar, i, per tant, no són útils a l'hora d'intentar fixar els plantejaments que defensava en aquells moments sobre la qüestió, però la seva afiliació i fidelitat a la USC garanteixen que ja plantejava que la lluita de classes havia d'estar emmarcada en el dret d'autodeterminació nacional.

Per data de naixença i militància política, Pere Curtiada i Ferrer va pertànyer a "*l'altre Generació del 98*". No la dels lletrats castellans preocupats per la decadència

75 aniversari de la Unió Socialista de Catalunya, Valls, Editorial Mediterrània, 1999.

d'Espanya, sinó la dels joves catalans que nascuts l'any de l'ensorrament definitiu de l'Imperi espanyol a Amèrica, cresqueren veient l'esperit que generà Solidaritat Catalana a finals de la primera dècada del segle XX o la lluita per l'autonomia a finals de la segona, i que, en molts casos després d'haver estat destinats al Marroc a lluitar per una bandera que no sentien com a seva i en una terra que sabien estrangera, la proclamació de la dictadura i la persecució anticatalana de la qual els agafà amb vint-i-cinc anys.

En el cas de Pere Curtiada i Ferrer, a aquest component generacional s'hi afegia la singularitat d'haver nascut i crescut a Sitges. Com vaig documentar a *"La determinant aportació sitgetana als projectes d'alliberament nacional"*²⁷⁵, la primera publicació que es declarà obertament com a partidària de la independència de Catalunya, Fora Grillons (1906), i la primera organització en incloure aquell ideari als seus estatuts, el Grop Nacionalista Radical Catalunya (1907), foren creats a Santiago de Cuba per un sitgetà, Salvador Carbonell i Puig, i sitgetans eren també bona part dels seus membres, doncs aquella ciutat i Guantánamo concentraven la major part de la nombrosa emigració sitgetana a Cuba. El contacte privilegiat que va mantenir la vila amb aquells emigrats radicalitzats nacionalment, fos en forma de cartes o de periòdiques visites, facilità que les postures favorables a l'alliberament nacional català hi prenguessin més força de l'habitual.

Per tancar aquest capítol, s'ha de constatar que, si bé en aquesta etapa el paper polític que va exercir Pere Curtiada i Ferrer fou estrictament local, cal concloure que de la mateixa manera que s'ha de jutjar a Salvador Mirabent com l'introduïdor del socialisme a Sitges, cal considerar a Pere Curtiada i Ferrer com el principal impulsor del socialisme d'orientació catalanista dins el moviment obrer sitgetà. De fet, Pere Curtiada i Ferrer acabà esdevenint el personatge més destacat del moviment socialista local després del líder de la UGT i el PSOE Joan Duran, i acabaren personalitzant les dues cares del socialisme sitgetà del període. Duran, sempre fidel a les directrius de Madrid, espanyolitzador, doncs s'oposà a que el butlletí de la UGT catalana es publicés en la llengua pròpia del país²⁷⁶ o a que un sindicat català pogués adherir-se directament a una internacional obrera²⁷⁷, partidari de col·laborar amb el règim i que feu de la política un

²⁷⁵ SANTASUSANA i CORZAN, Marc, Op. Cit.

²⁷⁶ Actes Comissió Executiva de la UGT del deu de gener de 1921.

²⁷⁷ Actes Comissió Executiva de la UGT del dotze de maig de 1925.

modus vivendi; per contra, Pere Curtiada i Ferrer, amb les fidelitats en els treballadors sitgetans, impulsor d'una organització d'àmbit català que feia un ús desacomplexat de la llengua pròpia en el seu setmanari, partidari de l'enfrontament obert amb el règim i que no havia buscat en la política el seu enriquiment personal.

4) L'ATENEU EL CENTAURE: CONTRA LA DICTADURA I ELS SEUS CÒMPLICES SITGETANS

Un any i pocs dies abans de la constitució de la USC, concretament el divuit de juliol de 1922, es fundava a la seu barcelonina del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (d'ara en endavant CADCI) la primera organització política separatista que aconseguiria implantació a Sitges, Estat Català.

Naixia capitanejat per Francesc Macià i Llussà, polític que havia renunciat a una exitosa carrera professional dins l'exèrcit espanyol en haver de triar entre els seus principis i catalanitat o la disciplina del cos militar, i que des d'un catalanisme moderat havia evolucionat progressivament cap a plantejaments separatistes. Arribà a la conclusió que una relació de convivència entre Catalunya i Espanya no era viable entre les darreries de 1917 i els inicis de 1918, i des de l'escó que havia rebut un cop més dels electors de les Borges Blanques, fou el primer diputat en defensar la independència de Catalunya davant les Corts de Madrid. Macià era però un diputat sense partit, i per resoldre aquesta mancança impulsà una organització d'orientació independentista, amb vocació electoral i amb un programa polític estructurat, que des de l'esquerra oferís una alternativa a la Lliga Regionalista capaç d'aplegar els sectors de la classe obrera i de la petita burgesia dispersos en les diferents organitzacions catalanistes i republicanes.

Aquest primer partit independentista s'anomenà Federació Democràtica Nacionalista (d'ara en endavant FDN), i tot i petits èxits inicials, com la coordinació dels nuclis del nacionalisme més radical preexistents o que Macià fos reelegit diputat en les generals de 1919, el fracàs de les seves candidatures barcelonines a les municipals de 1920 comportà a la pràctica una congelació del projecte.

Posteriorment, Macià intentà d'orientar la Conferència Nacional Catalana, de la que en sorgiria Acció Catalana, cap a postures independentistes, però en no aconseguir el seu objectiu, es rodejà dels nacionalistes més intransigents i llençà des del setmanari La Tralla una crida a bastir un nou moviment que agrupés tots els separatistes que acabaria rebent el nom d'Estat Català.

Com ja vaig publicar²⁷⁸, el cas de l'independentisme sitgetà fou paradigmàtic de com el cop d'Estat de Primo de Rivera, que tenia entre els seus principals objectius acabar amb els incipients moviments separatistes que es desenvolupaven a l'Estat, acabà generant un efecte totalment contrari al desitjat al consolidar aquells projectes polítics.

Amb la voluntat de perseguir el separatisme, el règim dictatorial havia perseguit durament tota mostra de catalanitat, i impedit l'exercici legal de tota activitat política o cultural de caire catalanista, aconseguí que part dels membres de les entitats i publicacions catalanistes clausurades acabessin engrossint les files llavors migrades del clandestí Estat Català. Fou entre moltes d'altres poblacions el cas de Sitges, on els joves catalanistes de la vila havien optat per la moderada Acció Catalana i no per la FDN o l'Estat Català de Francesc Macià. Aquells joves vinculats a Acció Catalana havien desenvolupat, des de postulats moderats i per vies exclusivament legals, una exitosa tasca catalanitzadora a la població. La nova conjuntura política oberta arran del cop d'Estat suposà la fi d'aquella Joventut Nacionalista, la destitució dels regidors i de l'alcalde, el membre de la Lliga Regionalista Josep Planes i Robert, i una progressiva i creixent persecució de tota mostra de catalanitat, que arribà a l'extrem d'advertir al pares dels nens que participaven a l'ermita del Vinyet al grup escolta Pomell de Joventut que no es toleraria que continuessin portant els seus símbols.

Precisament el fill del destituït alcalde, Ramon Planes i Izabal, que havia estat un dels principals impulsors de la Joventut Nacionalista de Sitges, seria l'encarregat de vincular un grup de joves sitgetans a Estat Català, establint-se així el primer nucli local d'una organització declaradament independentista.

Les actes conservades de l'organització separatista²⁷⁹ permeten concretar que s'implantà a Sitges entre mitjans de març i finals de setembre de 1924, establint-hi un dels seus escamots, és a dir, un grup format per onze militants que encapçalava Ramon Planes²⁸⁰ que hi exercia de cap d'escamot.

²⁷⁸ SANTASUSANA i CORZAN, Marc, Op. Cit.

²⁷⁹ A l'acta de la trobada de caps d'escamot del març de 1924, conservada al Fons Macià de l'Arxiu Nacional, encara no hi consta cap escamot sitgetà, mentre que a la de finals de setembre hi surt inclòs.

²⁸⁰ Ell mateix s'identificà com "*un personatge destacat a escala local*" a la seva biografia, PLANES i IZABAL, Ramon, Op. Cit., però a SANTASUSANA, Marc, Op. Cit., ja s'aclarí que era el cap d'escamot en base a un llistat del Fons Macià datat pocs dies abans dels Fets de Prats de Molló.

Cap testimoni o font localitzada ha pogut documentar la identitat dels deu sitgetans que amb Ramon Planes formaven l'escamot local, i, per tant, no es pot confirmar ni desmentir que Pere Curtiada i Ferrer n'hagués format part. Ara bé, hi hauria una sèrie d'elements que convidarien a valorar molt seriosament aquesta possibilitat.

Estat Català, com la USC, no va néixer com un nou partit polític, sinó com un front que, per sobre d'enfrontament partidistes i acceptant afiliats que simultàniament militessin a algun partit, aplegués tots els separatistes amb l'objectiu de bastir un exèrcit capaç d'alliberar Catalunya de l'ocupació espanyola.

Arran de la seva proximitat ideològica, Francesc Macià donava per descomptat en l'organització dels seus complots la participació dels socialistes nacionalistes, referint-se a la USC, i en permetre-ho els estatuts d'ambdues organitzacions, no foren pocs els qui ostentaren una doble militància. El cas més destacat fou el de Jaume Aiguader i Miró, que l'any 1930 exercí simultàniament com a dirigent a ambdues organitzacions, i podria haver estat també el cas de Pere Curtiada i Ferrer, la trajectòria política posterior del qual no exclou sinó més aviat alimenta aquesta hipòtesi.

Les fonts documentals consultades acrediten que l'escamot sitgetà va funcionar almenys fins el novembre de 1926, és a dir, fins al desenllaç dels Fets de Prats de Molló, i, per tant, fins a mig any després de la hibernació de la USC. Dels anys immediatament posteriors a aquells fets, és escassa la documentació d'Estat Català conservada, i no es conservava cap llistat exhaustiu de nuclis o de militants que confirmi ni la continuació de l'escamot sitgetà ni la participació de Pere Curtiada i Ferrer en l'organització. Tant si havia format part de l'escamot que havia de representar Sitges als Fets de Prats de Molló com si no, després del fracàs d'aquella temptativa, que es sumava al també frustrat intent anarquista conegut com els Fets de les Drassanes i de Vera de Bidasoa, quedava clar que la dictadura encara tenia unes bases ben fermes, i que, per tant, a curt termini cap insurrecció armada podria enderrocar-la. En conseqüència, a Sitges, la prioritat fou enfortir les lluites sindicals, polítiques i culturals que facilitessin una acumulació progressiva de forces contràries a la dictadura, i no la formació militar d'un petit grup d'homes per a un hipotètic alçament armat que ara ja es veia llunyà. En aquesta línia, tancada l'etapa d'afiliació a la USC i la probable però hipotètica

vinculació a l'escamot sitgetà, l'activitat de Pere Curtiada i Ferrer s'encaminà cap a dos nous àmbits, el Foment de Sitges i l'Ateneu El Centaure.

Foment de Sitges era una entitat pionera de la promoció turística a nivell català nascuda l'any 1902, i nasqué amb l'objectiu de fomentar una bona imatge de la població costanera que permetés compensar la crisi del sector primari local (pesca i agricultura bàsicament) amb l'arribada de turisme, que afavoriria la fortalesa i l'ocupació en el ja creixent sector terciari. Quan Pere Curtiada i Ferrer ingressà a Foment de Sitges l'entitat ja havia aconseguit part dels seus objectius, doncs a tall d'exemple al 1916 havia obert les portes l'Hotel Subur, antigament una fonda i que fou considerat com el millor hotel de la Catalunya de l'època, i, poc després, s'havia construït la urbanització Terramar Parc.

Pere Curtiada i Ferrer hi ingressà com a vocal el febrer de 1927, quan a l'entitat *“el número de socios es de 115, es decir, la casi totalidad de los industriales sitgetanes”*. Foment de Sitges celebrà la seva *“reunión anual en su nuevo local de la calle de Parelladas núm. 51”*, on aprovà una memòria de l'activitat desenvolupada per l'entitat i on se'n renovaren els càrrecs. Quedà presidit per Joan Rimbau, Antoni Clarà n'era el vice-president, el carlista i fins poc abans alcalde, Isidor Cartró, el secretari, Lluís Puighibet el vice-secretari i Sebastià Carbonell i Musons el tresorer. Finalment, els vocals, a més de Pere Curtiada i Ferrer, eren Josep Planas i Robert, també ex-alcalde i pare de Ramon Planes, Salvador Forment, Josep Urgell i Josep Masip i Mitjans. Més enllà de la designació dels càrrecs, en aquesta primera reunió, es concedí una pròrroga per inscriure's a l'entitat sense pagar quota d'entrada, s'accedí a que els socis es poguessin subfederar i *“se trataron otros asuntos de vital interés colectivo”*²⁸¹.

A l'haver-se conservat poca documentació de Foment de Sitges, cal seguir-ne la trajectòria a través de la premsa local, que durant 1927 es limità a informar que havia adquirit *“una finca rústica”* que seria destinada al *“esparcimiento de los socios y familias”*, del trasllat del seu servei de lloguer de cases, que es trobava a tan sols tres portes de l'habitatge de Pere Curtiada i Ferrer, que Foment del Treball Nacional li havia demanat ajuda per repartir *“gran número de proclamas de propaganda en pro del*

²⁸¹ La Punta núm. 146, publicada el tretze de febrer de 1927.

consumo de los productos españoles con preferencia a los extranjeros”, i que s’havia acordat sol·licitar al govern una subvenció pels agricultors *“damnificados por el pedrisco”* i a l’Ajuntament que no els hi cobrés la quota anual de *“guardería rural”*²⁸².

Pere Curtiada i Ferrer renovà com a vocal en la reunió anual que obrí el curs 1928²⁸³, però malauradament la premsa no aporta cap referència sobre l’activitat de l’entitat al llarg de l’any, i sols en farà menció en iniciar-se l’any 1929, quan s’anuncia l’elecció d’una nova junta on el socialista sitgetà ja no hi constà com a membre²⁸⁴. Davant aquesta falta de referències concretes al funcionament de l’entitat i al paper desenvolupat pels seus membres, simplement és possible especular que Pere Curtiada i Ferrer ingressà a Foment de Sitges cercant un guany per la població en general i per tal d’adquirir un millor coneixement de l’entramat del poder econòmic local en benefici de les classes populars, descartant la possibilitat que la seva participació representés un intent de l’obrerisme dissident local de prendre el control de la junta de l’entitat. Finalment, sols queda concloure que la baixa de Pere Curtiada i Ferrer més que probablement es degué a que, a diferència de quan ingressà com a membre de Foment de Sitges, hi havia un nou projecte del qual era un dels principals impulsors i hauria acabat monopolitzant la seva activitat, l’Ateneu El Centaure.

La millor definició del que els seus socis volien que esdevingués l’Ateneu El Centaure la donarien ells mateixos quan afirmaren que *“és un ateneu que té per objecte dotar Sitges d’un centre cultural constant, i posar-lo en contacte amb les demás antenas de cultura a Catalunya”*²⁸⁵, i la primera referència a aquell nou espai es remuntaria al mes de desembre.

De l’Ateneu El Centaure, les referències més primerenques es trobarien a les pàgines de La Punta, que l’onze de desembre de 1927 anunciava que:

“Un grupo de jóvenes anuncian la constitución del <Ateneu El Centaure> que se instalará en el local que ocupaba las Galerías Dalmau, en la Antigua <Casa

²⁸² La Punta núm. 151, 153 i 168, publicades el dinou de març, el tres d’abril i el disset de juliol de 1927, i La Fita núm. 13, publicada el març del mateix any.

²⁸³ La Punta núm. 196, publicada el cinc de febrer de 1928.

²⁸⁴ La Punta núm. 246, publicada el vint de gener de 1929.

²⁸⁵ Opinem... núm.4, publicat el març de 1931.

Casañes>, dándose conferencias, exposiciones y conciertos, así como se organizará una biblioteca. La comisión organizadora la componen: José M^a Masip, Pedro Curtiada, Sebastián Pascual, José Mirabent, Ramon Planas y Francisco Ferrer”²⁸⁶.

ATENEU EL CENTAURE.—Dimecres, al seu estatge social (Parellades 4), tingué lloc la Junta general de l'Ateneu «El Centaure», assistint-hi gran nombre de socis. Josep M.^a Masip, en nom de la Comissió Organitzadora llegí una vibrant al·locució, que fou molt celebrada. Després s'elegí la següent Junta Directiva: President, Josep M.^a Masip; Vis-president, Pere Curtiada; Tresorer, Josep Mirabent; Secretari, Ramon Planes; Bibliotecari, Magí Robert; Vocals, Gabriel Pallarès, August Jacas, Josep Bosch. Ademés, hom anuncià que, inaugurant el cicle de conferències culturals, el proper diumenge 8 de gener, a dos quarts de dotze del matí, el pilot aviador Josep Canudes dissertarà al voltant de “L'estat actual de l'aviació i el meu projectat raid Barcelona-Nova York.

EL MUNDO Y LA VILLA

ATENEO EL CENTAURO. — Con gran concurrencia tuvo lugar el domingo en el local del «Orfeo» la conferencia que el notable escritor Dr. Leandro Cervera tenía anunciada sobre el tema «Cristófor de Domènec. Conversa al marge del seu dietari i epistolari íntims». La conferencia, que era escrita, fue un digno homenaje a la memoria del ilustre filósofo y literato, que tanto amó a la vida y a los hombres, un canto íntimo al llorado escritor' após de la amistad y de la cultura, en sus más amplios ideales. La prosa estilizada del Dr. Cervera emocionó a los oyentes, muchos de ellos cariñosos amigos de Domènec, recibiendo al terminar una franca ovación y calurosas felicitaciones. El presidente del Ateneo José M.^a Masip, después de agradecer y felicitar al disertante, leyó un cuento y dos notas inéditas de Cristóbal de Domènec, dando lectura también a otro trabajo de dicho escritor su fervoso amigo Pedro Curtiada, siendo todos muy aplaudidos.

Cròniques de La Punta referents a l'activitat de El Centaure que mencionen a Pere Curtiada i Ferrer.

La junta general de constitució de l'Ateneu El Centaure es celebrà el dimecres dia vint-i-u de desembre de 1927, i es realitzà al carrer Parellades quatre, local provisional cedit pel Patronat a l'entitat fins que pogueren ocupar el local de l'antiga galeria d'art al número trenta-sis del cèntric carrer Major. En aquesta, després d'una “vibrant al·locució” de Josep Maria Massip i Izabal en nom de la comissió organitzadora, s'elegí la que seria la primera Junta directiva de l'entitat. A més de Pere Curtiada i Ferrer, que fou elegit vice-president de l'entitat, i Ramon Planes, l'ex-cap de l'escamot sitgetà, que n'era el secretari, podem identificar a altres membres de la junta²⁸⁷. El president, Josep Maria Massip, era cosí de Ramon Planes, des de fa uns mesos exercia de periodista i acabà traslladant-se a Barcelona per la seva carrera professional, on després d'una breu militància a la USC exercí com a regidor per Esquerra Republicana de Catalunya (d'ara en endavant ERC)²⁸⁸. El tresorer, Josep Mirabent, s'acabaria desvinculant de l'Ateneu El Centaure poc després, i un dels vocals, August Jacas i Llauredó, almenys a mitjans de 1919 havia exercit d'empleat municipal, quan ja havia estat identificat per El Baluard de Sitges com “el ferm nacionalista i partidari d'En Macià”²⁸⁹.

²⁸⁶ La Punta núm. 188, publicada l'onze de desembre de 1927.

²⁸⁷ La Punta núm. 190, publicada el vint-i-cinc de desembre de 1927.

²⁸⁸ Per a un major detall en la biografia de Massip veure SIERRA, Roland, Op. Cit.

²⁸⁹ Baluard de Sitges núm.921, publicat el catorze de juny de 1919.

Tot i que no s'ha localitzat cap fotografia de l'interior del local que allotjaria l'Ateneu El Centaure, Ramon Planes, el que fou el seu primer secretari, a la seva autobiografia el descrivia afirmant que la seva principal característica eren unes *“arcades pseudo-gòtiques”* i que *“no hi havia més que unes cadires, sense cap taula ni un trist armari-biblioteca, ni taula per a les revistes. Res”* i citant un article del futur alcalde de Barcelona per ERC, el doctor Aiguader, que llavors estiuejava a Sitges era *“un ateneu de butxaca, en què els socis, en anar-se'n a dormir, es ficaven la clau a la butxaca”*²⁹⁰. La descripció, tant de la finca com del mobiliari, fan obvi que l'Ateneu El Centaure no comptava amb les comoditats que oferia la Casa del Poble, la gran seu de que gaudien les seccions sindicals, ni molt menys amb els luxes dels dos casinos locals.



Logotip de l'Ateneu El Centaure realitzat pel pintor vilanoví Enric C. Ricart²⁹¹ (ANC).

Durant el seu primer any d'existència, l'activitat de l'Ateneu El Centaure fou constant, i podríem dividir-la en dues etapes plenament diferenciades; durant la primera, que s'allargaria fins a mitjans de juliol de 1928, la nova entitat sitgetana organitzà un cicle de variades conferències, on intervingueren des del pilot Josep Canudes, que plantejava un projecte de raid entre Barcelona i Nova York, al mateix president de l'entitat parlant

²⁹⁰ PLANES i IZABAL, Ramon, Op. Cit.

²⁹¹ L'autoria del dibuix li atribueix Ramon Planes a les seves memòries. Enric Cristòfol Ricart i Nin (1893-1960) fou un cèlebre pintor vilanoví, un dels artistes més destacats del Noucentisme i el màxim representant de la Renaixença de la xilografia catalana al primer terç del S.XX.

sobre el pintor Goya, que es complementaren amb un recital de poesia²⁹². D'aquesta intensa activitat serà necessari destacar-ne dos actes, el primer pel paper protagonista que hi desenvolupà Pere Curtiada i Ferrer, i el segon, perquè popularitzà definitivament l'Ateneu El Centaure més enllà dels límits de la localitat i el consolidà com el referent cultural que buscava esdevenir.

L'acte on Pere Curtiada i Ferrer va tenir una presència destacada va ser la conferència que realitzà l'escriptor Leandre Cervera sobre la figura pòstuma de Cristòfol de Domènec. Quan finalitzà el conferenciant, Josep Maria Massip llegí un conte i dues notes inèdites de l'homenatjat, i Pere Curtiada i Ferrer, "*fervoroso amigo*"²⁹³ de Domènec, llegí un dels seus treballs. D'aquesta amistat entre Pere Curtiada i Ferrer i Cristòfol de Domènec ja n'havia donat referència La Punta quan l'escriptor havia mort l'any anterior, doncs en portada recollia que "*L'entusiasta i culte compatrici Pere Curtiada i Ferrer, devotíssim amic d'En Domènec, sostenia amb aquest una amical correspondència*" i en recollia uns fragments, datats a mitjans de juny de 1927, on l'assagista parlava del seu migrat estat de salut i es dirigia al "*bell matrimoni Curtiada*"²⁹⁴. Tot i que probablement es podien haver conegut prèviament, doncs Cristòfol de Domènec tot i que barceloní havia estat vinculat a Sitges, la seva relació es remuntava almenys a quan militaven a la USC i escrivien a Justícia Social²⁹⁵. Finalment, cal assenyalar que l'estiu de 1929 la revista l'Opinió obrí una subscripció per ajudar a la mare de Cristòfol de Domènec, que havia quedat en una mala situació econòmica en morir el fill, i des de Sitges arribaren almenys nou donacions, la més important de les quals responia a les sigles P. C. de Pere Curtiada i Ferrer²⁹⁶.

D'aquesta primera etapa de l'Ateneu El Centaure però, l'acte més destacat fou el que ha passat a la posteritat com "*Els set davant el Centaure*". Els set eren un grup artístic d'avantguarda format per Salvador Dalí, J.V. Foix, S. Sánchez-Juan, Lluís Montanyà, Sebastià Gasch i els sitgetans Josep Carbonell i Gener i Magí A. Cassanyes, i pronunciaren uns parlaments en defensa de les tesis artístiques que pregonaven. L'acte,

²⁹² De fet, en no estar enllestida la seu del Centaure, el primer acte es celebrà al local del Patronat, i el segon, al de l'Orfeó Unió Sitgetana. Per a més detall sobre les conferències: La Punta núm. 191 a 196, 198, 201, 205 a 214, 216 i 218 a 220, publicades entre el u de gener i el vint-i-dos de juliol de 1928.

²⁹³ La Punta núm. 198, publicada el dinou de febrer de 1928.

²⁹⁴ La Punta núm. 175, publicada el quatre de setembre de 1927.

²⁹⁵ Tot i que el seu nom sortia entre la llista dels articulistes de Justícia Social, Cristòfol de Domènec, signava la seva secció fixa al setmanari titulada Carnet d'un heterodox amb el pseudònim Brand.

²⁹⁶ L'Opinió núm. 79, publicada el disset d'agost de 1929.

que tingué una pausa per dinar al Pavelló de Mar, aconseguí una àmplia repercussió als diaris barcelonins, i posteriorment, la publicació Els Amics de les Arts reproduí el discurs de Salvador Dalí que expressava el decàleg dels grup. Com referencià la premsa, el discurs fou molt aplaudit però poc compartit, doncs els avantguardistes hi proposaren des de l'abolició de la sardana fins a l'enderrocament del barri gòtic de Barcelona²⁹⁷.

Tancada aquesta primera etapa, l'activitat de l'Ateneu El Centaure es centrà en l'impuls d'un projecte en el que aconseguiren engrescar la pràctica totalitat de les entitats lúdiques, esportives, musicals i sindicals de la localitat, la Festa del Llibre²⁹⁸. Les primeres reunions en que l'Ateneu El Centaure obrí el projecte a la resta d'entitats es celebraren a mitjans de juliol, i durant el mes de setembre, quan Pere Curtiada i Ferrer complí trenta anys, es celebraren una sèrie d'activitats esportives i teatrals prèvies per recaptar fons²⁹⁹ i una sèrie de conferències, d'entre les que cal destacar la realitzada a la Casa del Poble per Manuel Serra i Moret, antic company de Pere Curtiada i Ferrer a la USC.

Finalment, el diumenge catorze d'octubre es realitzà la Festa del Llibre, que com recollí posteriorment La Punta:

“tingué un èxit definitiu, immens, com ni els mateixos organitzadors tal vegada s'imaginaven, per ésser la primera vegada que tenia lloc. El poble de Sitges s'hi associà des de bon inici, i tot fa creure que serà una diada, com una verdadera Festa Major espiritual, que serà consagrada per sempre més”³⁰⁰.

Durant tot el dia, el Cap de la Vila, degudament decorat, s'omplí de parades de diverses llibreries, algunes vingudes des de Vilanova o Barcelona, i en total es vengueren uns vuit-cents llibres, xifra que organitzadors i premsa local jutjaren com exitosa. En honor dels literats forasters que havien acudit es celebrà un concorregut banquet d'honor a la terrassa del Pavelló de Mar, on consta que assistí Pere Curtiada i Ferrer, la pràctica

²⁹⁷ La Punta núm. 209, 211 i 218, publicades el sis i el vint de maig i el vuit de juliol i l'Amic de les Arts núm. 25, publicat el trenta-u de maig, tots de 1928.

²⁹⁸ Les entitats que participaren del projecte impulsat pel Centaure foren el Centre Obrer, l'Orfeó Unió Sitgetana, els casinos Prado i Retiro, el Club Sportiu Sitges de futbol, el Club Natació Sitges, La Punta, l'Amic de les arts i les seccions obreres de paletes, mariners i fusters.

²⁹⁹ La Punta núm. 219, 220, 223, 227 i 229, publicades entre el quinze de juliol i el vint-i-set de setembre de 1928.

³⁰⁰ La Punta núm. 233, publicada el vint-i-u d'octubre de 1928.

totalitat dels impulsors de l'Ateneu El Centaure i representants de les diverses entitats que s'havien sumat a l'organització de l'esdeveniment³⁰¹. Tot i la col·laboració d'aquelles entitats, el pes dels preparatius recaigué en l'entitat impulsora i els seus socis, fet que determinà que l'Ateneu El Centaure no organitzés cap més acte públic el que restava d'any.

Al llarg del seu segon any d'existència, l'activitat de l'Ateneu El Centaure continuà sent molt important, doncs l'any 1929 hi realitzaren conferències sobre els aspectes més variats diversos intel·lectuals de renom com l'habitual Jaume Aiguader i Miró, que tractà sobre el sentit esportiu de la cultura, però també Xavier Regàs, que analitzà el criminalisme, Joan Lluhí i Vallescà, que tractà sobre el problema de la pau, Joan Estelrich i Artigues, que analitzà l'humanisme, o Marc-Aureli Vila i Comaposada, que reflexionà sobre la sobirania interior dels estats i els conflictes etnològics, i, a més, s'hi començaren a realitzar classes de català, d'anglès i de francès³⁰². Aquest fet, que per un lector actual podria passar com a merament anecdòtic, té una importància transcendental per valorar el paper de desenvolupament cultural i de formació professional dels obrers locals que desenvolupà l'Ateneu El Centaure que presidia Pere Curtiada i Ferrer, doncs exercí com a primera escola d'idiomes de la localitat³⁰³, fet cabdal en una població com Sitges que rebia la visita de cada cop més estrangers i el coneixement del francès i l'anglès podia acabar comportant un millor jornal pels treballadors que assistissin a les classes.

Tot i aquesta variada activitat, l'acte que novament tingué més transcendència fou la Festa del llibre, i per tal de finançar-ne aquesta segona edició l'Ateneu El Centaure organitzà un partit de futbol previ entre el C.D. Sitges i un equip d'obriers vilanovins. La Festa fou de nou un èxit, i augmentaren tant el volum de públic com la venda de llibres, assistint-hi entre d'altres els ja mencionats Jaume Aiguader i Joan Estelric³⁰⁴.

³⁰¹ La Punta núm. 233, publicada el vint-i-u d'octubre de 1928.

³⁰² Gaset de Sitges núm. 6, 12, 14, 15, 19 i 27, publicades entre el onze d'agost de 1929 i el cinc de gener de 1930, i La Punta del mateix període.

³⁰³ Aquesta afirmació, que a primer cop d'ull podria semblar sorprenent, queda demostrada per dos fonts, l'Opinem... núm.1, publicat el setembre de 1930, on explica que les classes sorgiren arran d'una interpel·lació de Joan Estelric l'any anterior, que els preguntà "*quines possibilitats hi havia ací per promocionar-se una primària cultura lingüística*" i els centaures l'hi respongueren "que no hi havia a Sitges un sols professor d'idiomes". La segona font que ho corroboraria seria la Matricula i Contribució Industrial i Comercial de 1930 (AHS) i anteriors, on no consta cap sitgetà exercint aquella professió.

³⁰⁴ Gaset de Sitges núm. 2, 5, 9, 13, 15i 27, publicades entre el catorze de juliol de 1929 i el cinc de gener de 1930, La Punta del mateix període.

La jornada però no fou completa per la negativa del Governador Civil a autoritzar el míting que es volia fer al Pavelló de Mar, on simplement s'hi pogué celebrar el dinar. Tot i que la premsa local no en pogué fer menció, caldria emmarcar la prohibició d'aquell acte dins la inestabilitat generada pel deteriorament accelerat d'una dictadura a la que quedaven poc més de dos mesos de vida.

Paral·lelament a tota l'activitat desenvolupada durant aquests dos primers anys d'existència de l'Ateneu El Centaure, l'únic sector del moviment obrer sitgetà que no hi estava involucrat, l'Agrupació Socialista, va haver de fer un viratge en la seva pràctica política a remolc de l'evolució que patiren les directrius del seu partit. Després de gairebé sis anys de col·laboració amb el règim, el tretze d'agost de 1929, els comitès nacionals del PSOE i de la UGT feren públic un manifest on trencaven amb la monarquia i la dictadura que l'apuntalava en apostar sense ambigüitats per la proclamació d'una república. Marcat el camí per la seva direcció estatal, l'Agrupació Socialista hagué d'aproximar-se a l'oposició local a la dictadura, els socis de l'Ateneu El Centaure, que al novembre facilitaren aquesta confluència traslladant la seva seu al mateix carrer que la Casa del Poble. En aquell carrer, que llavors s'anomenava Pablo Iglesias³⁰⁵, la Casa del Poble n'ocupava el número deu, i a la vorera de davant, l'Ateneu El Centaure, passà a ocupar-ne el tres³⁰⁶.

Tot i l'aposta a nivell estatal del PSOE per la República, a Sitges la seva integració a l'oposició obrera a la dictadura requeria pagar un preu, el del seu militant Joan Duran, l'únic regidor del PSOE a Catalunya³⁰⁷. En aquest sentit la secció sindical de constructors de calçat, que estava presidida pel socialista Pau Tutusaus, comptant amb el suport unànim dels altres sectors obrers que participaven d'aquella secció de la UGT, el denuncià públicament. Com recullen les actes de la Comissió Executiva del sindicat:

“El compañero Juan Durán de Sitges, envía una amplia comunicación informando de un pleito que tiene pendiente con la organización derivado de unas

³⁰⁵ El carrer Nou fou rebatejat com a carrer de Pablo Iglesias l'any 1925, i tot i les queixes d'alguns veïns, que es mantingueren fins l'any 1930, el nom persistí fins a l'arribada de les tropes franquistes.

³⁰⁶ Gasetta de Sitges núm. 18 del tres de novembre de 1929.

³⁰⁷ Com exposa MARTÍN, Josep Lluís, Op. Cit., el PSOE “només comptava aleshores amb un regidor, el de Sitges (per diverses causes havien dimitit els regidors psoistes de Girona i de Mataró, així com un altre regidor de Sitges, i Salas Anton, que havia acceptat una regidoria a Barcelona sense l'aprovació del partit, n'havia estat expulsat)”.

gestiones por él realizadas con el secretario del Comité Paritario interlocal del vestido y del Tocado a quien entregó un documento firmado por el patrono Jaime Montserrat relacionado con la situación de la fábrica de dicho patrono (que pertenece a la organización y a la Agrupación Socialista) y ver la forma de perjudicar menos a los obreros. Esta gestión de Durán ha servido para que el presidente de la Sociedad de constructores de calzado, Pablo Tutusaus lanzara la especie de que Durán había ido a hacer una gestión en el Comité Paritario en contra de los obreros y a beneficio del patrono. Agrega que esto ha dado lugar a que todos los sindicalistas y catalanistas se pongan en juego inventando falsedades para desprestigiarle”³⁰⁸.

Així, davant d’una denúncia que provenia d’entre les files del seu propi partit sobre una actuació que Joan Duran acabaria confessant mesos més tard que no va ser *“todo lo limpia que debería de ser en los comités paritarios”³⁰⁹*, aquest es defensava davant la Comissió Executiva argumentant que tot eren calúmnies de *“sindicalistas y catalanistas”* i acusant el nou Comitè Regional, que pretenia treure el sindicat de l’atzucac on es trobava a Catalunya durant els darrers lustres, amb l’afirmació que *“a los viejos militantes no les conceden gran confianza”³¹⁰*.

En aquest estira i arronsa, a finals d’octubre es va celebrar una reunió a la Casa del Poble on s’acordà que Joan Duran *“cesara en todos los cargos representativos de dicha Casa”*, acord al que el sitgetà recorregué davant el Comitè de la Federació Regional de Catalunya, que es reuní amb representants de les entitats vinculades a la Casa del Poble:

“el Comité se personó en Sitges y ante los representantes de todas las entidades que conviven en la Casa y comprobaron que, efectivamente, el compañero Durán fue designado por la Casa a instancias del Alcalde para ocupar el cargo de concejal obrero, en vista de lo cual resolvieron que la Casa podía destituir a quien había nombrado.

Como el compañero Durán había manifestado que estaba dispuesto a dimitir, se convino en que dimitiera de sus cargos, ya que además, ésta era la voluntad de la mayoría de la Casa del Pueblo. Agrega la carta lo siguiente. “Esta solución dejó

³⁰⁸ Acta de la Comissió Executiva de la UGT del disset d’octubre de 1929.

³⁰⁹ Acta del XIII Congrés de la Federació Catalana del PSOE citada a: BALLESTER, David, Op. Cit.

³¹⁰ Acta de la Comissió Executiva de la UGT del disset d’octubre de 1929.

satisfechos a los de Sitges y nos llevamos la impresión de que habíamos acabado con las divergencias existentes aprovechadas con habilidad por los elementos anarquizantes de algunas sociedades (Operadores de calzado que pertenece a la Unión³¹¹) y Carpinteros que está en la Casa pero no en la Unión ”³¹².

Joan Duran no va saber avaluar l'abast del rebuig a la seva gestió, i a principis de desembre, simplement va dirigir una carta a la Comissió Executiva de la UGT anunciant que “*presenta la dimisión de su cargo de vocal del Comité Nacional*”, argumentant que ho feia “*por motivos de salud*” i que “*podrá continuar desempeñando el cargo de vocal en la Comisión Interina de Corporaciones Agrarias (...) la organización de los Trabajadores del campo (...) el cargo de vocal de la Paritaria del Instituto Nacional de Previsión*”³¹³, però percebent que la seva agrupació i algunes seccions sindicals li havien declarat la guerra, es refugià a la secció d'obrers agrícoles que encara controlava. Des d'aquesta, i veient que tampoc podia comptar amb la nova direcció de la Federació Catalana de la UGT, demanà fons a la Comissió Executiva estatal per realitzar una “*campana cerca de los obreros del campo*” que es faria “*a base de los Comités Paritarios en la Agricultura y los Seguros sociales*”³¹⁴, però la proposta fou rebutjada.

L'afer Durán

Com que la censura local no ens ha permès fer el més petit comentari sobre aquest afer, ens plau reproduir de la revista *Estela* de Vilanova la següent «Crònica» que hi ha publicat el nostre amic Pere Curtiada,

REMITIT

Sr. Director d'*Estela*.

Vilanova.

Apreciat company:

Em valc del sentit liberalíssim en que està guiat aquest simpàtic quinzenari, per justificar el cas ocorregut en la Casa del Poble, de Sitges, el diumenge, dia 19 del que curseu, en la conferència donada per En Ventosa i Roig i organitzada per la Cooperativa Obreira d'aquesta.

Segurament li produí mal efecte al Sr. Ventosa que en aixecar-se el senyor Duran per fer-li la presentació, la ma-

yor part dels companys obrers assistents a l'acte ens retirem, fent constar al Sr. Ventosa que ell ens mereixia tot el respecte, però que no podíem assistir a una conferència que fos presidida per un home que no li tenim cap confiança.

El que davant de totes les Junes de aquestes entitats i de la Federació Catalana de la U. G. de T. i del Comitè Socialista de Barcelona digué que deixaria tots els càrrecs conferits per la organització, cosa que avui encara no ha fet i continua ostentant, ell sap perquè als obrers no ens representa.

Amb la seva habilitat, perquè en té (naturalment l'experiència), ha fet que avui sigui President de la Cooperativa, seguidament s'organitzà aquest acte buscant la discòrdia en la classe obrera, dones sense aquest organisme cooperatiu la Casa del Poble no se li podia negar el dret.

Semblarà que l'ésser tan pocs els assistents a aquesta conferència sigui un despreci pel conferenciant, quan és ben al contrari. És el cas que els obrers no varen concórrer, com no podem concórrer en cap acte que hi figuri aquell home que, diguent-se socialista, no tingué cap vacil·lació en defensar els interessos d'un patró, en evident perjudici d'uns companys obrers.

Serveixin aquestes ratlles com a desagravi al Sr. Ventosa, si és que ignorava l'afer Duran, de lo contrari no voldríem fer males suposicions.

PERE CURTIADA.

Sitges, 21 de Gener de 1930.

Article de Pere Curtiada i Ferrer publicat a l'*Estela* i que reproduí La Punta.

³¹¹ Referint-se als antic integrants de “*El Rebelde*” i a noves fornades d'anarco-sindicalistes que acabarien aconseguint la implantació de la CNT en el sector del calçat al llarg dels anys trenta.

³¹² Acta de la Comissió Executiva de la UGT del catorze de novembre de 1929.

³¹³ Acta de la Comissió Executiva de la UGT del dotze de desembre de 1929.

³¹⁴ Acta de la Comissió Executiva de la UGT del nou de gener de 1930.

Els problemes de Joan Duran no havien fet més que començar, com demostra una carta que pocs dies després envià Pere Curtiada i Ferrer al director de la publicació vilanovina L'Estela, que aquell publicà i La Punta reproduí posteriorment, on descrivia els fets succeïts el diumenge dinou de gener de 1930 a la Casa del Poble:

“Apreciat company:

Em valc del sentit liberalíssim em que està guiat aquest simpàtic quinzenari, per justificar el cas ocorregut en la Casa del Poble, de Sitges, el diumenge, dia 19 del que cursem, en la conferència donada per En Ventosa i Roig i organitzada per la Cooperativa Obrera d'aquesta.

Segurament li produí mal efecte al Sr. Ventosa que en aixecar-se el senyor Duran per fer-li la presentació, la major part dels companys obrers assistents a l'acte ens retiréssim, fent constar al Sr. Ventosa que ell ens mereixia tot el respecte, però que no podiem assistir a una conferència que fos presidida per un home que no li tenim cap confiança.

El que davant de totes les Juntes d'aquestes entitats i de la Federació Catalana de la U.G. de T. i del Comitè Socialista de Barcelona digué que deixaria tots els càrrecs conferits per la organització, cosa que avui encara no ha fet i continua ostentant, ell sap perquè als obrers no ens representa.

Amb la seva habilitat, perquè en té (naturalment l'experiència), ha fet que avui sigui President de la Cooperativa, seguidament s'organitzà aquest acte buscant la discòrdia en la classe obrera, doncs sense aquest organisme cooperatiu la Casa del Poble no se li podia negar el dret.

Semblarà que l'ésser tan pocs els assistents a aquesta conferència sigui un despreci pel conferenciant, quan és ben al contrari. Es el cas que els obrers no varen concórrer, com no podem concórrer en cap acte que hi figuri aquell home que, dient-se socialista, no tingué cap vacil·lació en defensar els interessos d'un patró, en evident perjudici d'uns companys obrers.

Serveixin aquestes ratlles com a desgreuge al Sr. Ventosa, si és que ignorava l'afer Duran, de lo contrari no voldríem fer males suposicions”³¹⁵.

Nou dies després d'aquell incident que suposà un nou esgraó en el procés de defunció política de Joan Duran, pilar de Primo de Rivera dins l'estament obrer sitgetà, queia el dictador, que s'exilià en veure que fins i tot el monarca i els alts càrrecs militars li retiraren el seu suport. Amb la caiguda del dictador s'obria un període de transició on ja es començà a albirar que Pere Curtiada i Ferrer i els qui, des de les fàbriques de calçat i des de l'Ateneu El Centaure havien plantat cara a la dictadura i al caciquisme, tindrien per fi les claus de la política local. Si en el resum de l'any 1929 el setmanari La Punta es lamentava que *“es de mencionar la gestión de El Centaure (...) siendo de lamentar que por causas no imputables a sus directores, no pueda desarrollar sus múltiples proyectos”*³¹⁶, ara aquells projectes es començarien a desenvolupar per cristal·litzar l'abril de 1931.

Tancant aquesta etapa, caldrà valorar que, més enllà del paper que Pere Curtiada i Ferrer pogués haver desenvolupat com a vocal de Foment de Sitges, l'exercici de la vicepresidència de l'Ateneu El Centaure i el lideratge de l'oposició a Duran engrandiren el seu paper d'agent clau de la política local aconseguint liderant la USC. Des de la vicepresidència de l'Ateneu El Centaure contribuï decidivament a convertir aquell projecte en la principal via d'entrada de cultura i modernitat a la localitat. De fet, amb actes com el de *“Els set davant el Centaure”* transcendiren l'àmbit local, i impulsant l'exitosa Festa del Llibre, a la que aconseguiren integrar tota la societat civil organitzada, la nova generació de l'obrerisme sitgetà a la que pertanyia Pere Curtiada i Ferrer aconseguia catalanitzar el seu moviment i qüestionar per primer cop l'hegemonia cultural a la burgesia local. Finalment, personalitzant la campanya contra Duran, contribuïa fermament a la renovació de l'obrerisme local i de les esquerres locals per a la nova conjuntura política que la dimissió de Primo de Rivera certificava.

³¹⁵ La Punta núm. 326, publicada el setze de febrer de 1930.

³¹⁶ La Punta núm.320, cinc de gener de 1930.

5) CAP A LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA

A les darreries de 1929 la dictadura feia aigües per totes bandes; econòmicament i socialment, l'endarreriment de les estructures productives i les conseqüències del crack del vint-i-nou portaren a una devaluació de la cotització de la pesseta i a un augment del dèficit estatal extremadament accentuat, i el darrer suport social del dictador, les classes dominants, abandonaren el vaixell en començar a veure's perjudicades econòmicament; a nivell polític, la Unió Patriòtica no havia aconseguit aplegar ni tan sols els diferents sectors conservadors, l'Assemblea Nacional Consultiva mai aconseguí una mínima credibilitat i la creixent oposició política, cada cop més organitzada, estava estenent la seva influència fins i tot a l'interior de les casernes.

Espantat per la ràpida degradació de la situació, Miguel Primo de Rivera intentà garantir la successió del règim dictatorial i la proposà al monarca a les darreries de gener de 1930. Alfons XIII, però, conscient que a nivell popular la seva persona i la seva dinastia s'estaven associant amb cada cop més força a la cara més fosca de la dictadura, i en un intent desesperat per evitar que la corona desaparegués amb aquesta, rebutjà la proposta. Sentint-se desautoritzat, Primo de Rivera intentà reforçar la seva autoritat dirigint-se als capitans generals de l'exèrcit perquè li ratifiquessin la seva lleialtat, però en no obtenir la resposta desitjada el dia vint-i-vuit de gener de 1930 va fer pública la seva dimissió. Alfons XIII nomenà a continuació al general Dámaso Berenguer i Fusté com a president del govern, amb l'encàrrec d'avançar progressivament cap a un règim constitucional i sols formalment democràtic, a l'estil del que havia funcionat prèviament al cop d'Estat de 1923 al llarg de la Restauració, engegant-se el període polític que fou conegut popularment com a "*dictablanda*".

A Sitges les conseqüències més palpables del canvi polític foren la restitució com a alcalde de Josep Planas i Robert, a qui la dictadura havia destituït del seu càrrec, l'aixecament de la veda per destapar la ineficàcia i corrupció que imperaren a l'Ajuntament dictatorial i que la censura havia tapat³¹⁷ i unes majors, tot i que encara molt limitades, llibertats polítiques.

³¹⁷ La Punta núm. 329 i la Gasetta de Sitges núm. 35, publicades ambdues el 2 de març de 1930. L'Eco de Sitges per contra, molt proper a l'anterior govern municipal, en continuà defensant la gestió.

En aquest sentit, la nova conjuntura que obrí la dimissió del dictador Miguel Primo de Rivera va possibilitar també el retorn a l'escena pública de les organitzacions polítiques o sindicals que en els darrers anys havien desenvolupat la seva lluita en la clandestinitat, com seria el cas d'Estat Català o de la CNT, o d'altres que davant la conjuntura adversa havien optat per hivernar temporalment els seus projectes esperant temps millors, com havia fet la USC.

Aquesta darrera organització, inactiva des del mes de maig de 1926, es va tornar a organitzar a partir de març de 1930, ara definitivament estructurada com a partit polític, presidida de nou per Gabriel Alomar i incorporant en la seva nova direcció nacional al sitgetà Josep Maria Massip com a secretari³¹⁸. No hi ha cap font que documenti que Massip hagués format part prèviament de l'agrupació de la USC que funcionà a Sitges l'any 1926, ara bé, el que sí que es pot documentar és que tot i que Pere Curtiada i Ferrer mantingué certes simpaties per la USC, doncs feu servir el seu portaveu Justícia Social per fer pública una carta que es tractarà en el proper capítol³¹⁹, i anà renovant la seva subscripció al setmanari almenys fins a mitjans de 1933³²⁰, no hi exercí de nou com a militant. Tampoc ho feren els seus antics companys d'agrupació, doncs, tot i que la USC hauria tingut alguns simpatitzants³²¹, no aconseguí implantar una nova secció. De fet, si les sigles del partit tornaren a ser breument visibles a la política local fou sols gràcies al procés de confluència que es produí entre la USC i la Federació Catalana del PSOE³²², i, precisament, la de Sitges fou una de les cinc úniques agrupacions catalanes del PSOE que trencarien l'any 1933 la confluència amb la USC per mantenir-se fidels al partit espanyol³²³.

³¹⁸ RODÉS, Jesús M^a, *Socialdemocràcia i qüestió nacional (1910-1934)*, Recerques núm. 7, 1977/1978.

³¹⁹ Justícia Social, núm. 14, del deu d'octubre de 1931, inclou una carta oberta de Pere Curtiada i Ferrer al Governador Civil de Barcelona crítica amb la presència policial a la fàbrica de ciments de Vallcarca.

³²⁰ Justícia Social núm. 105, publicat el vuit de juliol de 1933, a la secció de correu administratiu, recull "*Curtiada, de Sitges-Rebut per subscripció-10*" (ptes.).

³²¹ Justícia Social núm. 39, 85 i 92, del dos d'abril de 1932 i del divuit de febrer i vuit d'abril de 1933. Al núm. 39, referint-se al Primer Congrés Nacional, cita que "*en tancar l'edició no havíem rebut els comunicats de les Seccions de (...) Sitges*", al 85, que estan "*en constitució les Seccions de (...) Sitges*", i al 92, tractant del Segon Congrés General, que "*per no estar encara reconegudes pel C.E., o en tràmits finals de constitució, no estaran representades en el Segon Congrés les Seccions de (...) Sitges*". A més, ni els setmanaris locals ni cap altre font feren mai referència a la constitució d'una nova secció de la USC.

³²² Justícia Social núm. 96, 97, 100, 102, 104, publicades entre el sis de maig i el u de juliol de 1933.

³²³ L'acord es basava en que es fusionaven les dues organitzacions socialistes amb presència a Catalunya, i l'organització resultant es diria USC i seria el referent del PSOE a Catalunya. Tot i que la direcció estatal d'aquest darrer partit rebutjà l'acord, la majoria de les seves agrupacions catalanes abandonaren el partit per ingressar a la USC, a excepció de les de Montcada, Sabadell, Tortosa, Lleida i Sitges.

El canvi polític obert amb la dimissió de Primo de Rivera no aturà la campanya de denúncia contra Joan Duran per part de la societat de constructors de calçat, ans al contrari, la societat es dirigí a la Comissió Executiva de la UGT denunciant novament:

*“la intervención de éste cerca del Comité Paritario del ramo del calzado de Barcelona, intervención que señalan como favorable a la Casa Montserrat, constructora de calzados de Sitges en la que al parecer trabaja un hijo del compañero Durán y en el que tiene algunos intereses que defender según confesión del mismo compañero. En resumen la Sociedad de Constructores de Calzado pide que el compañero Juan Durán cese en todos los cargos por representación de la Unión General de Trabajadores”*³²⁴.

La Comissió Executiva, tot i ser conscient de la certesa de les seves acusacions contra el qui fa poc era el seu home fort a Catalunya, va acordar *“manifestarles que deben resolver en la localidad”*³²⁵.

I fou precisament a la localitat, en la sessió de constitució del nou consistori, quan Duran, en prendre de nou el càrrec de regidor i afirmar *“que ell era socialista i representant dels obrers”* es sentiren les *“veus del públic (cridant) mentida”*. El següent pas contra Joan Duran provingué de l'Agrupació Socialista, on el sabater Pau Tutusaus ostentava també la presidència, que va fer públic un comunicant afirmant:

“No era propósito de esta Agrupación Socialista hacer ninguna declaración pública fijando nuestra posición con relación a los recientes acontecimientos que han transformado el desenvolvimiento político de la nación. Entendimos que la hicieron clara y terminante los organismos competentes de nuestro Partido con carácter general, a la cual nos amoldamos no ya por espíritu de disciplina, sino por hallarnos en absoluto identificados con su esencia. Ahora bien, circunstancias excepcionales del momento nos obligan a salir de nuestro ostracismo dirigiéndonos a la pública opinión para unas sencillas aclaraciones. En la composición del actual Municipio figuran tres concejales que fueron elegidos en su tiempo como representantes de esta Agrupación Socialista; Rafael Martín Hernández, Andrés Bosch Domingo y Juan Durán Ferret. Actualmente ninguno de ellos afiliado y por consiguiente independientes de la

³²⁴ Acta de la Comissió Executiva de la UGT del sis de febrer de 1930.

³²⁵ Ibid.

jurisdicción del Partido. Como consecuencia, afirmamos que la Agrupación Socialista de Sitges, sección del Partido Socialista Español se halla inrepresentado en el actual Ayuntamiento. Saliendo al paso de ciertas manifestaciones hechas por el edil Juan Durán en la sesión de constitución celebrada en el pasado día 26 (de gener) nos vemos en el caso de hacer pública nuestra desautorización a quien con sin igual desenfado y de manera caprichosa se irroga la representación de la clase obrera y socialista: sin tener en cuenta que como obreros y socialistas tuvimos que excluirlo de nuestro campo con motivo de actuaciones funestas que son de público dominio por los recientes. Hemos creído se hacía preciso esta aclaración con el fin de evitar confusionismos que se presten a interpretaciones equívocas. Aprovechando este breve contacto con la opinión pública: nobleza nos obliga consignar que el actual concejal Andrés Bosch uno de los ex-afiliados a esta Agrupación a que antes hacemos referencia: no olvidando que al ser elegido lo fue como representante de ella de una manera espontánea ha puesto su cargo a nuestra disposición. Al destacar esta actitud lo hacemos con objeto de señalar la forma de proceder del único de los tres concejales mencionados que ha cumplido como debía, prescindiendo de ulteriores asuntos que motivaron la separación respectiva del partido en que militaba y en representación del cual fueron elegidos”³²⁶.

Joan Duran no tardaria en respondre, i en una carta datada deu dies després que La Punta fes pública la nota de l’Agrupació Socialista, i que també publicà el setmanari sitgetà, el polític sitgetà desmentí les afirmacions que s’havien fet sobre la seva persona:

“A mi regreso en viaje de excursión y de estudio, me enteré de la Nota publicada por la Agrupación Socialista, en la cual los firmantes de ella, faltan a la verdad y me interesa desmentir, cuando dicen después de mentar tres nombres entre los cuales está el mío, que ninguno de ellos está afiliado al Partido Socialista. Por lo que corresponde a mi posesión de militante debo de declarar, que siempre he estado en buenas relaciones de afiliado con el Comité Nacional y Regional de la Federación Socialista Catalana. En cuanto al acuerdo de la Agrupación de eliminarme de su seno en el recurso interpuesto ante la expresada Federación previo informe y examen de las razones expuestas por ambas partes, está en su sesión de 9 de Febrero falló desestimando por injustificados los cargos que se me imputaban e invitó a la Agrupación a revisar su acuerdo. Posteriormente y con fecha 9 del corriente mes (de

³²⁶ La Punta núm. 330, publicada el nou de març de 1930.

març), acordó el comité de dicha Federación cursar a la referida Agrupación la comunicación que entre otras cosas hay un párrafo que dice textualmente: <Entretanto, al compañero Durán debe considerársele como afiliado a la Agrupación Socialista de Sitges en espera de la resolución definitiva>. A usted Sr. Director y a cuantos quieran enterarse pongo a su disposición las dos comunicaciones reveladoras de lo antedicho. Son gratuitas y carecen de seriedad y fundamento las frases de desautorización que exponen los firmantes de la Nota, alrededor de las manifestaciones hechas por el dicente en la sesión de constitución del nuevo Ayuntamiento. Como yo no aludí para nada a dicha Agrupación, resulta pues que habéis dado un martillazo en el agua, compañeros. Ahí está el acta de la sesión municipal como prueba. Lo hice y lo haré en lo sucesivo en nombre del Partido y de la Unión General en aquellas cuestiones de carácter general que la organización lo determina. Excepto las discusiones existentes en la Agrupación, no es verdad haya sido excluido de ningún campo obrero (que digan y prueban de que organismo obrero he sido excluido) en las incidencias habidas de la que refiere la aludida Nota. Por el contrario, aprobaron mi conducta la mayoría de los afiliados locales en la Unión y Federación regional y por esto me sostuve con firmeza y voluntad. Sepan los compañeros de la referida Nota, que como afiliado al Partido Socialista, al Centro Obrero de la Casa del Pueblo, a la Federación Regional, a la Unión General y a la Internacional Sindical, hablaré en el Ayuntamiento y en Asambleas públicas en nombre de la clase obrera a la cual tengo muy estima pertenecer organizado por espacio de 39 años consecutivos, y con relación a las normas y procedimientos que conceptúan eficaces sus organismos dirigentes. En resumen: la mentada Nota de la Agrupación Socialista la juzgo anti-política e inoportuna en los actuales momentos de suprema unión ciudadana, por el ejemplo poco recomendable que refleja, al afirmar, que de tres concejales que ha tenido se halla actualmente inrepresentada en el Ayuntamiento y por el ofuscamiento e inexactitudes con que discurra acerca de mi posesión socialista por lo que consigno la siguiente reprobación”³²⁷.

De fet, i reforçant en certa manera les afirmacions de Joan Duran, el setmanari recollia també que tres dies després d’escriure’s aquella carta s’havien renovat els càrrecs de la Casa del Poble i Joan Duran n’havia estat escollit tresorer.

³²⁷ La Punta núm. 332, publicada el vint-i-tres de març de 1930.

Paral·lelament a aquests episodis de la campanya de denúncia de Joan Duran, durant el primer trimestre de 1930, a l'Ateneu El Centaure es produïren una sèrie de canvis transcendents per a la seva trajectòria i per a la de Pere Curtiada i Ferrer. Dos dies després de la dimissió del dictador, a l'Ateneu El Centaure es celebrà una reunió on segons La Punta es varen aprovar *“las cuentas y se reeligió la misma Junta Directiva”*³²⁸, que la Gasetta de Sitges aclareix que estava presidida per Josep Maria Massip; Pere Curtiada i Ferrer hi ocupava la vice-presidència; Miquel Milà, que tindria un paper destacat en l'afer Duran, hi exercia de tresorer; Simeó Martorell, de bibliotecari; Ramon Planes, de secretari; Joan Benaprés, de vice-secretari; i Jordi Robert i Antoni Llorenç, de vocals. Ara bé, aquesta junta de l'entitat sols hauria durat unes poques setmanes més, doncs tot i que cap setmanari local documenti una reunió per renovar-la, La Punta del setze de març ja cita a Pere Curtiada i Ferrer com a president de l'Ateneu El Centaure, fet que caldria relacionar amb la decisió de Josep Maria Massip de traslladar la seva residència a Barcelona per exercir professionalment de periodista, des d'on *“mantenia el seu contacte amb els seus amics de la vila (...) (i els) proveí de conferencians”*³²⁹.

Abans però caldrà fer un parèntesi en la trajectòria política de Pere Curtiada i Ferrer, doncs si bé en aquell àmbit el mes de febrer hauria estat per ell un mes de celebració, tant per la recent dimissió de Primo de Rivera com probablement per haver obtingut ja la presidència de l'Ateneu El Centaure, també ho seria a nivell personal. En aquest sentit, el dotze de febrer³³⁰, Pere Curtiada i Ferrer i la seva esposa haurien estat pares per segona vegada, aquest cop però d'una nena, Dolors Curtiada i Torralbas.

Aquesta primera referència a Pere Curtiada i Ferrer com a president, apareix arran que l'Ateneu El Centaure sol·licités a través d'un telegrama al President del Consell de Ministres una *“ràpida ampliación amnistía presos sociales, políticos, revisión causa Garraf, reposición junta Centro Dependientes”*³³¹. Els dos casos específics que destaquen des de l'Ateneu El Centaure serien prou simptomàtics de l'orientació política de l'entitat, doncs la junta a que fan referència seria la del CADCI, sindicat que tot i ser sectorial tenia a Catalunya molts més afiliats que la UGT i que s'havia destacat per

³²⁸ La Punta núm. 325, publicada el nou de febrer de 1930.

³²⁹ PLANES i IZABAL, Ramon, Op. Cit.

³³⁰ Padró Municipal de Sitges de l'any 1936 (AHS).

³³¹ La Punta núm. 331, publicada el setze de març de 1930.

combinar les reivindicacions obreristes amb les nacionals, i els de la Causa del Garraf eren els independentistes de Bandera Negra, que havien intentat atemptar a Sitges mateix contra la vida del rei Alfons XIII cinc anys abans³³².

Amb Pere Curtiada i Ferrer ja exercint de president de l'Ateneu El Centaure, l'afer Duran continuà monopolitzant l'actualitat de l'obrerisme local amb nous episodis. El primer, es produí el mes d'abril, arran que la secció de constructors de calçat traslladés la seva denúncia contra Duran al Quart Congrés de la Federació Regional catalana de la UGT. La Societat de Constructors de Calçat hi envià una delegació formada per dos representants, Miquel Milà i Guillaumes, llavors tresorer de l'Ateneu El Centaure, i Joan Santaló i Camps, com l'anterior futur redactor d'Opinem... i que acabaria esdevenint regidor juntament amb Pere Curtiada i Ferrer. Segons la detallada i crítica crònica que Milà va fer a la publicació del Partit Comunista Català (d'ara en endavant PCC) Treball:

“la impressió que n’he tret és lamentable en tots sentits. Cal tant sols haver-hi estat unes hores per a fer-se ben bé càrrec del per què l’element obrer sempre s’ha apartat d’aquest organisme burocràtic fins a la medul·la (...) J. Duran, l’home que ha fet més mal a l’organització obrera sitgetana i que aquesta, reaccionant, ha acusat, fou enlairat en aquest Congrés. La seva gestió com a representant regional fou aprovada per unanimitat. (...) als altres representants de les diferents entitats sitgetanes no se’ls permeté ni la més lleu defensa (...) solament a última hora de la sessió del matí 21 es llegí el comunicat de la Societat de Constructors de Calçat de Sitges (...) però no s’admeté cap discussió sobre l’afer”³³³.

Les acusacions de Milà contra Duran anaven força més lluny, doncs a més l’acusava d’haver fet “*detenir a Pau Tutusaus per la guàrdia civil*”, el socialista directiu de la societat que l’havia denunciat públicament i que quedà així impedit d’assistir a aquell congrés, i també d’haver amenaçat a Joan Santaló amb la seva detenció en ple congrés si aquell es reiterava en expressar-hi les acusacions dels sabaters. De fet, Milà arribà a assegurar que “*són diversos els companys que Duran ha amenaçat de fer agafar. Si es*

³³² Bandera Negra aparegué al 1925 com a sub-grup d'Estat Català amb l'objectiu de realitzar atemptats personals, que el partit liderat per Francesc Macià no acceptava, i part dels seus membres foren detinguts quan pretenien dinamitar un dels túnels del Garraf quan hi passés el comboi del monarca.

³³³ Treball núm. 10, publicat el tres de maig de 1930.

publica aquest article, espero que ho intentarà amb mi”³³⁴. Milà no anava desencaminat, doncs Duran el denuncià per aquell article, però després d’un acte de conciliació al jutjat municipal en que no s’arribà a acord, la secció de constructors de calçat va acordar:

*“hacerse responsable de las supuestas injurias atribuidas al joven Milá, cuya digna actitud ha sido objeto de generales elogios, más en estos tiempos de conformismo que desgraciadamente pasamos. Su actuación es bien digna de ser imitada”*³³⁵.

La repercussió de l’enfrontament traspassà les fronteres de Sitges, i fins i tot l’advocat Lluís Companys i Jover, que anys després esdevindria el segon president de la Generalitat republicana, s’oferí per defensar al sitgetà Milà³³⁶, però finalment el jutge del districte barceloní de les Drassanes desestimà la denúncia. Des d’Opinem..., futura publicació dels socis de l’Ateneu El Centaure felicitaren:

*“el nostre company Milà i Guillaumes pel seu triomf, i compadim el senyor Duran, el qual, després de fracassar en el si de les organitzacions obreres, ha sortit amb la cua entre cames del seu tracte amb la justícia burgesa”*³³⁷.

Dotze dies després de la publicació d’aquell article, la Comissió Executiva de la UGT constatava que la secció de constructors de calçat sitgetana s’havia donat de baixa del sindicat, situació que la secció s’encarregà de fer pública a través d’una nota. Publicada primer per Treball i després per La Punta, estava signada per un nou president, Francesc González, que substituïa al detingut Pau Tutusaus. Anunciava el trencament amb la UGT i els motius de la ruptura, doncs els obrers del calçat sitgetans hi afirmaven que *“no podem permetre que segueixi representant-nos qui explota la nostra representació per a lucre personal, traint els obrers quan més devia ajudar-los”* i que *“en reunió celebrada el dia 27 d’abril”* havien *“acordat donar-se de baixa d’aquesta Federació, de la U.G.T i del Ram de la Pell”*³³⁸.

³³⁴ Si bé està documentat en les actes de la UGT i del PSOE que es citen que Joan Duran va admetre haver actuat a favor del fabricant de calçat Jaume Montserrat davant els Comitès Paritaris, no hi ha cap font que pugui acreditar amb absoluta certesa si fou el responsable de la detenció de Pau Tutusaus.

³³⁵ La Punta núm. 344, publicada el vuit de juny de 1930.

³³⁶ Opinem... núm.2, publicat l’octubre de 1930.

³³⁷ Ibid.

³³⁸ Treball núm.12, del disset de maig de 1930, i La Punta núm.342, del vint-i-cinc de maig de 1930.

La nota documenta que, quan s'havien aprovat els estatuts de la Societat de Constructores de Calçat, el predomini absolut de l'Agrupació Socialista sobre aquesta havia aconseguit imposar-hi una clàusula que dictava que *“mentre hi hagi vuit individus que vulguin pertànyer a la U.G.T no podrem ésser baixa d'aquest organisme”*, però l'animadversió dels sabaters contra Joan Duran i la complicitat del sindicat socialista amb aquest era tan gran que *“solament dos companys votaren en contra de la separació”*³³⁹. La societat quedà així temporalment sense un referent sindical més enllà de l'àmbit local, situació que no es perllongaria gaires setmanes, doncs com documenta una sol·licitud d'autorització municipal³⁴⁰, abans de la diada de sant Jordi ja enviaren un representant al Vuitè Congrés de la Federació Regional de la CNT.

En aquest sentit, a mitjans de juny una nova sol·licitud d'autorització municipal i La Punta documenten que convidaren a la Casa del Poble al dirigent sindicalista Angel Pestaña per exposar els objectius de la CNT, conferència de la que La Gasetta de Sitges en feu una crònica completa. El dirigent cenetista va tractar de l'evolució social que produí la Revolució Francesa, del primer intent d'implantar l'AIT a l'Estat i de l'evolució posterior del moviment obrer, i a nivell d'actualitat criticà la fórmula del comitès paritaris *“i remarcà l'acció directa com a únic procediment factible per l'obtenció de les reivindicacions del proletariat”*³⁴¹.

Si la creació d'una secció local de la USC havia obert la cinquena etapa del moviment obrer sitgetà, plasman una mínima alternativa orgànica des de la socialdemocràcia d'àmbit català a la direcció que exercien els socialistes espanyolistes sobre el moviment obrer local, un lustre més tard el trencament dels sabaters amb la UGT, i la seva vinculació amb la CNT, que seguiren els obrers del ciment de Vallcarca, iniciaria una sisena etapa. En aquesta, desenvolupada en plena agonia del sistema de la Restauració, la lluita per l'hegemonia sobre la fracció majoritària del moviment obrer local ja es disputaria entre els comunistes heterodoxos i els anarco-sindicalistes.

Ja en aquesta sisena etapa, al mes de maig arribà la celebració del Tretzè Congrés de la Federació Catalana del PSOE, on tot i que Duran va admetre haver tingut una actitud

³³⁹ Treball núm.12, del disset de maig de 1930, i La Punta núm.342, del vint-i-cinc de maig de 1930.

³⁴⁰ Sol·licitud per celebrar una reunió de la societat el dia vint-i-cinc d'abril per entre d'altres qüestions tractar del citat congrés, a AACAS núm.105, Sindicat de Constructores de Calçat (1900-1924) (AHS).

³⁴¹ Gasetta de Sitges núm. 51, publicada el vint-i-dos de juny de 1930.

“no todo lo limpia que debería de ser en los comités paritarios”³⁴² respecte a l’industrial Montserrat, evità l’expulsió del partit per un vot de diferència. Sols unes setmanes més tard, al Treball del tretze de juny, el veterà sabater Pere Urgellés, que havia dirigit la secció quan afrontà la vaga del sector de 1913, dedicà una crítica a la figura de Duran resumint la seva actuació dels darrers mesos.

Serà important constatar la destacada repercussió que tingué l’afer Duran a Treball, la publicació del PCC, partit marxista que plantejava com a irrenunciable el dret a l’autodeterminació i que es constituí a finals de 1928 arran de la confluència de militants comunistes provinents del barceloní Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, d’Estat Català i d’un nucli marxista lleidatà. El partit tingué la seva principal força a la capital del Segrià, ciutat on es fundà, i tingué certa implantació a la capital catalana, sobretot als barris de Sants, de Gràcia i del Clot, i a jutjar per les constants referències de la seva publicació a Sitges i per les donacions d’allí rebudes, hi tindrien un dels seus nuclis més destacats i actius.

A l’hora d’estudiar el PCC es produeix una dificultat similar a la detectada amb la USC, doncs cap dels dos partits tenia unes estructures rígides i, a més, funcionaven fora de la legalitat, realitats que impedeixen donar unes xifres definitives de la seva militància tant a nivell nacional com local. Tot i això, és possible afirmar que el PCC tenia entre quatre-cents i cinc-cents militants³⁴³, algunes desenes dels quals serien sitgetans. De fet, les dades de vendes dels setmanaris obrers que aportà Opinem..., publicació que impulsaren Pere Curtiada i Ferrer i altres membres de l’Ateneu El Centaure i que s’analitzarà més endavant, semblen indicar que el PCC arribà a ser el partit opositor amb més implantació i influència a Sitges, doncs s’hi afirmà que l’any 1930 “setmanalment es venen a Sitges 70 exemplars de <Treball> (òrgan en català del PCC), 40 de <La Batalla> (òrgan en castellà de la Federació Comunista Catalano-Balear, d’ara en endavant FCCB), 25 de <L’opinió> (publicació en català que llavors representava a diferents sectors opositors), 20 de <Acción> (publicació cenetista en castellà). En total, 155 obrers que compren la seva premsa. El cens obrer de Sitges,

³⁴² Segons s’afirma a: BALLESTER, David, Op. Cit.

³⁴³ DURGAN, Andrew Charles, *BOC El Bloque Obrero y Campesino*, Editorial Laertes, Barcelona, 1996.

però, arriba a un miler de treballadors. Què compren, doncs, els 845 restants? Ah, esclaus!... »³⁴⁴.

Més enllà d'assenyalar que aproximadament un quinze per cent dels proletaris sitgetans compraven un setmanari obrerista, i que cent cinquanta-cinc exemplars venuts significava multiplicar per tres les vendes de premsa obrera de tan sols quatre anys enrere, cal destacar que les publicacions del PCC i la FCCB, partits que es fusionarien mesos després en el Bloc Obrer i Camperol (d'ara en endavant BOC), aglutinaven un setanta per cent de les vendes de premsa obrera. Cal interpretar-ho com una prova palpable que el comunisme heterodox estava guanyant l'hegemonia ideològica de l'obrerisme local a un socialisme tocat per anys de col·laboració amb la dictadura i per l'afer Duran.

Entre els militants més destacats del PCC sitgetà caldria citar sens dubte al sabater Miquel Milà, així com a la majoria dels futurs fundadors del BOC local, i probablement també a Pere Curtiada i Ferrer. Aquesta hipòtesi vindria alimentada per tres fets, primer el seu apropament ideològic al comunisme, constatable poc després en un article que publicà i que s'analitzarà en aquest mateix capítol, però també al fet que havent desaparegut anys enrere els nuclis locals de la USC i d'Estat Català el PCC era l'únic partit obrer alternatiu al PSOE i estava format per socis de l'ateneu que presidia i, finalment, a que com Miquel Milà feu ús de la tribuna que suposaven les pàgines de Treball.

Pere Curtiada i Ferrer no feu servir el seu nom verdader per publicar-hi, doncs el signà, com altres articles d'aquella etapa d'obertura política però encara dins un règim dictatorial, amb un pseudònim, el de Pierre Bertrand. La certesa d'atribuir-li aquell pseudònim es deu a que, més enllà de la coincidència ideològica dels articles, els seus néts certificaren que Pere Curtiada i Ferrer feu servir aquell pseudònim de nou, en el context d'una nova dictadura, la franquista, per comunicar-se des de l'exili amb els seus familiars³⁴⁵.

³⁴⁴ Opinem... núm. 1, publicat el setembre de 1930.

³⁴⁵ Entrevistes realitzades a quatre dels seus néts, Salvador, Montserrat, Sílvia i Vinyet Curtiada i Paretas el novembre de 2009.

L'article de Pere Curtiada i Ferrer a la publicació del PCC correspon al darrer Treball d'agost, i analitza la vaga que es declarà a la fàbrica de ciment de Vallcarca. La direcció de la colònia industrial havia aconseguit aturar els intents anteriors d'implantar-hi un sindicat que agrupés els treballadors a l'hora de reclamar millores en les pèssimes condicions de seguretat en el treball i en les retribucions, però els aires de canvi que ja feia temps s'havien escampat per les fàbriques del nucli urbà de Sitges acabaren arrelant també a la colònia industrial. De fet, la secció sindical de la CNT que s'acabà establir en aquella empresa esdevindria clau per a la tardana consolidació de l'anarquisme sitgetà, doncs l'ara cenetista secció de constructors de calçat estigué monopolitzada pels comunistes heterodoxos del PCC i posteriorment del BOC.

En el probable cas d'haver-se donat aquesta militància al PCC de Pere Curtiada i Ferrer, aquest hauria abandonat el partit abans de la fusió amb la FCCB que donà origen al BOC, doncs quan es va fer pública la creació de la secció sitgetana del nou partit comunista, la situació política ja permetia fer públic el nom dels militants i el de Pere Curtiada i Ferrer no s'hi trobava inclòs.

Retornant a l'Ateneu El Centaure, durant els primers mesos sota presidència de Pere Curtiada i Ferrer, es realitzà l'enviament d'un telegrama al President del Consell de Ministres amb *“unas alocuciones adhiriéndose a un artículo de Carmen Pi, publicado en La Publicitat, sobre el uso del idioma catalán,”* així com la convocatòria a través d'un pregó de la rebuda dels independentistes que havien estat empresonats l'any 1925 pels Fets del Garraf, aconseguint *“la entusiasta salutación que el vecindario dispensó a los indultados de Garraf”*³⁴⁶. La multitudinària rebuda va ser evocada pel soci de l'Ateneu El Centaure Salvador Marsal en un article a la Gasetta de Sitges, titulat *“Ha passat Jaume Compte...”*, i que començava:

“Dissabte passat a dos quart d'onze de la nit... El tren que duia a aquest home, d'un tremp d'acer, ha passat davant dels nostres ulls amb una trepidació de monstre esbufegant. Centenars d'ombres remoroses han estat somogudes per un sentiment únic. Tota l'andana de l'estació ha ressonat amb la vibració d'un aplaudiment sec i rotund, com una afirmació categòrica i un clam de protesta. Les nostres dones il·luminaven la ràpida escena amb la resplendor d'uns llums de color. Plasmació ardent d'una magna

³⁴⁶ La Punta núm. 336, publicada el vint d'abril de 1930.

simfonia inextingibles. Foren vint, trenta segons inoblidables (...) Hem sortit de l'estació vigoritzats, rejoyenits i amb el regust amarg d'una gota de sang als llavis que voldríem que no ens abandonés mai més. Jaume Compte ha passat... ”³⁴⁷.

Tot i que l'Ateneu El Centaure monopolitzaria la majoria de conferències obreristes, el tradicional acte del Primer de Maig es continuà celebrant a la Casa del Poble, que tenia una sala d'actes molt més espaiosa, però la influència dels socis del Centaure a través de les diferents seccions sindicals de ben segur fou determinant en la programació de l'acte. Tot i que la internacional hauria continuat sent l'himne més entonat de la diada, l'any 1930 la Societat Coral i Orfeònica de Sitges hi interpretà, i repetí a petició dels obrers reunits a la Casa del Poble, “*la sardana de la pàtria*”, i aquell any no fou ponent cap membre de l'Agrupació Socialista, sinó el dirigent de la USC Jaume Aiguader i Miró amb qui els centaures mantenien una relació privilegiada i que apadrinaria la publicació que editarien al cap de pocs mesos.

Durant l'estiu de 1930 l'activitat de l'Ateneu El Centaure es centrà en nous projectes locals, com la creació d'una delegació sitgetana de Palestra, la realització d'un nou cicle de conferències, l'acolliment d'una nova entitat i el llançament d'una publicació periòdica, però sense oblidar els preparatius de la Tercera Festa del Llibre.

El vuit de juny es realitzà al Pavelló de Mar un “*acte cultural d'afirmació catalana*”, organitzat per Palestra, l'Ateneu El Centaure i el Club Natació Sitges, on entre d'altres parlaments Josep Vives i Giner pronuncià una conferència sobre la tasca de Palestra i la joventut³⁴⁸. Palestra l'havien impulsat els cèlebres Josep Maria Batista i Roca i Pompeu Fabra i Poch, i era una entitat que centrà la seva activitat en l'organització de cursos, excursions i acampades per a la catalanització del jovent i per a l'agermanament dels territoris dels Països Catalans. Sembla que l'acte engrescà al jovent catalanista de la vila, doncs pel dia vint-i-sis del mateix mes es convocà una reunió a l'Ateneu El Centaure amb l'objectiu de crear una delegació local de Palestra que va fer públic un manifest al cap de pocs dies³⁴⁹.

³⁴⁷ Gaseta de Sitges núm. 45, publicada l'onze de maig de 1930.

³⁴⁸ La Punta núm. 344, publicada el vuit de juny de 1930.

³⁴⁹ La Punta núm. 346 i 350, publicades el vint-i-dos de juny i el vint de juliol de 1930.

Pel que fa al nou cicle de conferències de l'Ateneu El Centaure, l'havia d'inaugurar Lluís Nicolau d'Olwer, el president d'Acció Catalana, però, finalment, l'acte no es realitzà i el cicle l'acabà estrenant Emili Granier-Barrera, amnistià pels Fets del Garraf que aquell any a més d'abandonar Estat Català per militar a la USC traduï per primera vegada al català el Manifest Comunista. Abans que es celebressin noves conferències, la premsa local comunicà que la comissió organitzadora del Centre Excursionista de Sitges havia acordat amb la junta directiva de l'Ateneu El Centaure que aquest darrer cediria una de les seves sales com a local social de la nova entitat, que presidiria el centaure Josep Pujol.

Finalment, el mes de setembre sortiria al carrer una publicació que, amb seu a l'Ateneu El Centaure i impulsada pels seus socis, estava destinada a revolucionar la vida política local. La Punta l'anuncià en els següents termes:

“Un numeroso grupo de jóvenes de la izquierda catalana, publicarán en breve un periódico titulado Opinem, del que será director D. Pedro Curtiada y que será repartido gratuitamente. En la redacción de dicho nuevo colega figuran la casi totalidad de los redactores y colaboradores de Gasetta de Sitges, el semanario adherido oficialmente en la <Acción Catalana>”³⁵⁰.

I l'Eco de Sitges en destacà que:

“Con el título Opinem... ha aumentado la prensa sitgetana. El nuevo periódico, netamente izquierdista, saldrá cuando menos una vez al mes y tiene su redacción en el ateneo El Centaure”³⁵¹.

La clara voluntat d'intervenció en la vida política municipal vindria demostrada per la següent referència a Opinem..., doncs abans i tot de publicar-se, comunicà “a tots els simpatitzants amb una política d'avançada social i nacional que a les seves oficines (Pablo Iglesias 3, baixos) la Comissió d'Acció Política del grup atindrà qualsevol consulta que se li faci en vistes al cens electoral en formació, tots els dies feiners, de nou a onze de la nit”³⁵².

³⁵⁰ La Punta núm. 353, publicada el deu d'agost de 1930.

³⁵¹ L'Eco de Sitges núm. 2.312, publicat el vint-i-vuit de setembre de 1930.

³⁵² La Punta núm. 354, publicada el disset d'agost de 1930.

La sortida al carrer d'Opinem..., clar símptoma de la trajectòria ascendent de l'Ateneu El Centaure, va veure's acompanyada per un nou pas endavant de l'Ateneu, doncs aquell mateix mes canvià d'ubicació. Aquesta tercera seu de l'Ateneu El Centaure, quarta si contem el seu primer estatge provisional, s'ubicava al carrer Àngel Vidal dotze principal, "*un espaiós local*"³⁵³ que no es conserva i que els permeté ampliar en gran mesura l'aforament del local que sovint havia quedat petit en molts dels actes realitzats, doncs en el nou local s'hi podien realitzar conferències amb dos-cents assistents³⁵⁴.

La nova seu s'havia d'inaugurar amb una conferència sobre el "*teatre en la Rússia soviètica*" a càrrec del dramaturg Millàs-Raurell, però l'evolució del clima polític impossibilità la seva realització³⁵⁵ i de fet acabaria provocant la clausura del nou local abans de complir-se un mes de la seva estrena arran de la insurrecció de Jaca.

Si bé tots els redactors d'Opinem... eren socis de l'Ateneu El Centaure, la gestió d'aquesta publicació que hi tindria seu seria gestionada pels Amics d'Opinem, dels quals se'n desconeix la composició de la seva junta directiva. Ara bé, la carta de Salvador Marsal sol·licitant la baixa de l'entitat, que publicà la nova publicació en el seu segon número, aclareix que el president d'Amics d'Opinem... era Pere Curtiada i Ferrer³⁵⁶.

Malauradament, d'Opinem..., actualment, com recull el catàleg de publicacions periòdiques (1931-1939) realitzat arran de la jornada d'història "La premsa d'Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1975)"³⁵⁷, celebrada el trenta d'octubre de 2009, sols se n'han localitzat els sis primers exemplars i el vuitè, datats de 1931, i el divuit i vint-i-quatre, ambdós de 1933³⁵⁸, dificultant l'anàlisi de la trajectòria del seu president Pere Curtiada i Ferrer.

³⁵³ Baluard de Sitges núm.1.172, publicat el trenta de novembre de 1930.

³⁵⁴ Com demostraria la crònica d'Opinem... núm.8, publicat el juliol de 1931, sobre l'acte de presentació de la secció local del BOC, que realitzada "*en una sala cedida per l'Ateneu <EL CENTAURE> (...) (hi) assistiren a l'acte unes dues-centes persones*".

³⁵⁵ Ibid. i núm.1.173 publicat el set de desembre de 1930.

³⁵⁶ Opinem... núm.2, publicat l'octubre de 1930.

³⁵⁷ Gaceta núm.2, publicat el 2010.

³⁵⁸ A l'Arxiu Històric de Sitges es conserven els sis primers números i el vuit, a la Biblioteca Santiago Rusiñol el quatre, cinc i vuit i a la Biblioteca de Catalunya el primer, el quatre i el vint-i-quatre.

A la portada del primer número d'Opinem... hi trobem, tot i que els seus promotors no l'anomenessin així, el seu manifest fundacional, un demolidor anàlisi de la conjuntura política local, doncs denunciaven que si bé a Sitges hi ha *“un microscòpic carlisme (...) (i) la flamant Lliga Regionalista (...) si hem de dir la veritat (...) les veritables forces polítiques organitzades (...) són els casinets: el de baix (Retiro) i el de dalt (Prado)”*, que imitant els processos electorals propis de la Restauració *“constitueixen vertaders partits de torn que s'alternen en el domini dels destins municipals”*. Al seu entendre, els casinos locals *“com a nuclis personalistes que són, i sense cap finalitat política de partit, rivalitzant, sempre que cal, en l'adulació als poders constituïts. Són, doncs, dues organitzacions burgeses, monàrquiques, somatenistes, sempre al servei del capital i del centralisme (...) considerem que són la força més temible al servei de la reacció, la flauta encantada que adorm totes les ànsies de lluita i d'alliberament”*. Aquell manifest fundacional no es limità però a la crítica, doncs també s'hi exposaren les que serien les bases polítiques de la publicació, basades en l'igualitarisme social, *“el mateix grau de llibertat per tots els homes”*, una postura decididament favorable a la qüestió nacional catalana, *“la llibertat la defensem també per totes les nacions: Proclamem el dret dels pobles a governar-se per sí mateixos”* i a la urgent *“separació de l'Església i l'Estat”*, que havia de ser una *“república (...) l'única forma de govern compatible amb la nostra dignitat humana”*. Conseqüentment, apostaren pel Pacte de Sant Sebastià, opinant però que aquell havia d'ampliar-se per aplegar a les organitzacions obreres que no en formaven part, i finalment, opinaven que *“si la lluita electoral pot fer-se amb una base de dignitat, cal anar-hi amb totes les forces”*, advertint però que *“el nostre amor a la llibertat és absolut, i per defensar-la venim disposats a usar de totes les armes de lluita”*³⁵⁹.

Com els mateixos redactors argumentaren, Opinem... era *“l'acoblament d'un nucli de ciutadans en una petita intel·ligència d'Esquerres. Ell serà l'altaveu des del qual farem sentir la nostra presència”*³⁶⁰, i finalitzava aclarint la llista de trenta sitgetans que formaven aquell nucli de ciutadans. A més de Pere Curtiada i Ferrer, hi trobem al llavors dirigent de la USC Josep Maria Massip; també almenys a cinc futurs companys de Pere Curtiada i Ferrer a la secció local d'ERC, l'ex-cap d'escamot Ramon Planes, el futur regidor August Jacas, el que esdevindria temporalment alcalde d'ERC durant la

³⁵⁹ Opinem... núm. 1, publicat el setembre de 1930.

³⁶⁰ Ibid.

Guerra Civil, Joan Santaló, i dos militants que juntament amb Pere Curtiada i Ferrer acabarien refundant Estat Català a la localitat, Francesc Planes i l'escriptor d'articles pacifistes a l'Opinió Josep Pujol; també als llavors simpatitzants o militants del PCC i futurs militants del BOC i del POUM Miquel Milà i Guillaumes i Joan Alsina i Cabero; a Rafael Font i Ferran, també articulista de l'Opinió i futur membre de Palestra; a Bartomeu Plana, que a l'any següent esdevindria vice-president de la penya de teatre "Nova Renaixença"³⁶¹; a Josep Bosc, vocal de l'Ateneu, a Sebastià Pascual i Mirabent, sabater d'ofici que tenia a casa una llibreria on "tots els seus amics érem clients (...) (i) tots els centaures érem amics"³⁶², a Josep Capilla, Joan Darna, Joan Junyent, Antoni Llorens, Francesc Martí, Simeó Martorell, Rossend Mercè, Ramon Miravent, Lluís Pacios, Bartomeu Plana, Josep Pons, Jordi Robert, Prudenci Santolaria, Manel Vives, a tres sitgetans que anunciaren en el següent número que es desvinculaven del projecte, Salvador Marsal, el vice-secretari de l'Ateneu El Centaure, Joan Benaprès i Oller i Josep Mirabent i Magrans³⁶³, i, finalment, a un Miguel Utrillo i Vidal de quinze anys que acabaria transmutat una dècada després en propagandista del franquisme des de la secció "Fantasmones Rojos" del diari Solidaridad Nacional³⁶⁴. Sintetitzant, els membres d'Opinem... representaven tots els colors de la lluita antidictatorial amb l'excepció del roig descolorit de l'Agrupació Socialista.

Opinem... naixia a més apadrinat per Jaume Aiguader i Miró, militant d'Estat Català que al cap d'uns pocs mesos esdevindria l'alcalde de Barcelona, qui deia sentir:

*"una profunda veneració per aquests periòdics comarcals (...) l'ideal en ells és una cosa viva i sucosa, s'aplica immediatament a fets quotidians" i alhora tenir "una fe grossa en els editors d'OPINEM... Són homes que senten amb tota la força la realitat d'aquest moment que vivim, que porten ben clavat al cor i al cap les seves dues missions més altes: Catalunya i l'obrerisme. Les han sabut fondre en una idea única"*³⁶⁵.

³⁶¹ L'Eco de Sitges núm. 2.328, publicat el divuit de gener de 1931.

³⁶² PLANES i IZABAL, Ramon, Op. Cit.

³⁶³ Opinem..., núm. 2, publicat l'octubre de 1930.

³⁶⁴ PÉREZ I VALLVERDÚ, Eulàlia, *Fantasmones rojos. La venjança falangista contra Catalunya 1939-1940*, A contra vent editors, Barcelona, 2009.

³⁶⁵ Opinem... núm. 1, publicat el setembre de 1930.

Finalment, la secció “*hom diu...*” d’aquest primer Opinem..., tot i que des d’un to sarcàstic i irònic, revela dues realitats que d’altre manera serien difícilment documentables. Per una banda, demostren que els socis de l’Ateneu El Centaure, i especialment el grup impulsor d’Opinem..., estaven immersos en una lluita contra la burgesia per assolir el paper d’avantguarda del moviment catalanista local, erosionant l’hegemonia cultural burgesa sobre aquest assenyalant les contradiccions i misèries dels militants sitgetans de la Lliga Regionalista. Afirmaven que “*ben bé una dotzena de socis de la Lliga estan abonats a premsa catalana... (però) que els demés opinen que ja en són prou de catalanistes, i segueixen fent pàtria amb vanguardies i gràfics*” que “*potser són un parell els socis de la Lliga que usen el català en el seu negoci; els demés opinen que el negoci és el negoci*” o “*...que a la <Sociedad Pabellón de Mar>, que té a la seva directiva diversos senyors que es diuen catalanistes, no s’escriu ni un mot en català*”³⁶⁶. L’atac no passà inadvertit per als dirigents de la conservadora Lliga Regionalista local, que respongueren als atacs d’Opinem... des de les pàgines de La Punta. En l’article, sense signar, s’arriba a afirmar “*hom afirma i fa constar que tota la dèria o potser ideologia del nou periòdic Opinem és combatre a la Lliga regionalista (...) en nom de la llibertat, esquerrisme, obrerisme, comunisme i no sabem quantes coses més*”³⁶⁷. De fet, aquesta lluita per l’hegemonia del catalanisme ja havia tingut altres episodis recents en la premsa local, doncs des de les pàgines d’una altra novetat editorial, La Gasetta de Sitges, on escrivien alguns membres de l’Ateneu El Centaure, s’havia atacat al nucli local del partit conservador des de tan bon punt es reimplantà. Denunciaven que:

*“per bé que hi participen algunes persones d’absoluta bona fe, hi són alguns que el 13 de setembre de l’any 1923 acudiren a l’andana per tal de festejar el pas del tren que conduïa el general Primo cap a Madrid (...) Resta doncs al descobert el caràcter d’encisament ingenu dels endegadors de la Ll. R. Sitgetana i, en alguns d’ells el de Profiteurs dels avantatges del favor oficial, la qual cosa no té res a veure amb l’ideari de Prat de la Riba, ni amb l’expansió i intensificació del catalanisme, feina que, evidentment, queda per ara i tant encomanada a l’Ateneu El Centaure”*³⁶⁸.

³⁶⁶ Opinem... núm. 1, publicat el setembre de 1930.

³⁶⁷ La Punta núm.360, publicada el vint-i-vuit de setembre de 1930.

³⁶⁸ La Gasetta de Sitges núm.54, publicada el tretze de juliol de 1930.

Si en l'Opinem... de setembre els seus impulsors havien deixat clar el seu enfrontament amb la burgesia local per l'hegemonia dins el catalanisme local, a l'exemplar d'octubre continuaren l'ofensiva i arribaren a referir-se a un nou acte realitzat per la Lliga Regionalista local com “*d'allò més suculent i divertit*”, però centraren el gruix dels seus atacs contra els socialistes locals amb els quals rivalitzaven per la direcció del moviment obrer local. Més enllà de les significatives però ja comentades referències a l'afer Duran i a l'oferta d'auxili per part de Companys, a la secció Hom diu... es recordava “*que el Comitè Obrer local sembla que estigui lingüísticament adherit a la U.M.N (Unión Monàrquica Nacional): ni els programes, ni els avisos dintre el local, ni la correspondència, són redactats en la nostra llengua*”³⁶⁹. L'atac més directe als militants socialistes era, però, la crònica de la reunió celebrada pels sabaters, on:

*“el president explica les seves gestions en el Comitè Local (del centre Obrer, dominat per l'Agrupació Socialista), dintre del qual es trameten actes dictatorials, mitjançant les martingales especialment de cert subjecte (Joan Duran). S'acorda proposar al C. L. que en endavant els ciutadans pertanyents a una Societat que no sigui la del seu ofici no puguin representar-la en el dit comitè. Havent-hi uns socis de l'ofici que també pertanyen a <Oficis Varis> i considerant anormal que estiguin en dos organismes diferents, s'acordà per unanimitat invitar-los a deixar <O.V> o expulsar-los de l'ofici”*³⁷⁰.

En aquell mateix Opinem... d'octubre, els seus redactors, plenament inserits en l'evolució política catalana, també denunciaven com diversos partits catalanistes, referint-se a la Lliga Regionalista i Acció Catalana, desmereixien els mèrits de la lluita contra la dictadura de Macià per contemplar-lo com un futur possible rival electoral. No era l'única referència del mes a Macià, doncs dedicaren un monogràfic sobre l'expulsió del futur president de la Generalitat, que havia entrat clandestinament a Catalunya, però la policia l'havia expulsat cap a territori sota administració francesa. Encara més clarificadora de l'adscripció ideològica dels seus redactors seria quan, en aquell mateix número, consideraren “*molt oportuna l'actuació del Centre Català d'Esquerra que fusionant elements de l'Estat Català i del Socialisme Català, quedarà convertit en un Partit Obrer Catalanista*”, referint-se als inicis del procés de confluència que donaria lloc a la creació d'ERC, que finalment incorporaria als militants d'Estat Català i als

³⁶⁹ Opinem... núm.2, publicat l'octubre de 1930.

³⁷⁰ Ibid.

sectors republicans més influents, però del qual se'n desmarcaren els militants de la USC³⁷¹, representants del “*Socialisme Català*”, en no incloure's el terme socialisme en els estatuts del nou partit. Des d'Opinem... també apel·laven a l'altre sector polític pel qual sentien simpatia, el que representava el BOC, afirmant que:

*“cal remarcar que el Partit Polític Obrer i Camperol (nom legal del BOC), com a fidel seguidor de les doctrines de Marx, no pot restar indiferent davant la lluita del dret del Poble a governar-se ells mateixos”*³⁷².

L'Opinem... de novembre reprengué el relat del conflicte per la direcció del moviment obrer local, que es concretava en l'enfrontament entre el Sindicat del Calçat cenetista i la ugetista Secció d'Oficis Varis on s'havien refugiat els dos únics sabaters³⁷³ d'entre mig miler que volien mantenir-se afiliats a la central socialista, i que de fet era l'escenificació de com l'ara fracció minoritària ugetista que dirigien els militants de l'Agrupació Socialista intentava mantenir el monopoli del Comitè Local del Centre Obrer. Els dos sabaters militants de l'Agrupació Socialista protestaren per la decisió de l'anterior assemblea, a la que no havien assistit, on se'ls convidava a deixar una de les dues seccions obreres, que a més pertanyien a diferents centrals sindicals, on estaven simultàniament afiliats. Vidal exposà “*que essent ell de la <Societat de Sabaters> quan pertanyia a la U.G.T., s'havia inscrit a la <Vària> sense deixar d'ésser en el seu ram que per ofici li correspon, a fi de poder pertànyer a la U.G.T., organisme del qual és partidari i que no creu que sigui mala feina ésser en dues societats*”³⁷⁴. La presidència però revelà que s'estaven redactant uns nous reglaments del Comitè del Centre Obrer, la decisió dictatorial a la que es referien en la seva darrera assemblea, on:

“es portessin a l'aprovació d'un assemblea d'oficis i tinguessin els obrers dret d'acceptar-los o no i que aquesta proposició fou desestimada pel vot de <O.V.> donant-se el cas que els delegats d'aquesta entitat eren sabaters. Per ço que uns companys d'ofici per mitjà d'aquesta combinació, podien anul·lar els acords de la seva

³⁷¹ Tot i no integrar-se a ERC, la USC s'aliaria electoralment amb ERC en diverses convocatòries electorals, i el seu líder Manuel Serra i Moret arribà a ser ministre de la breu República Catalana i conseller per diversos governs de la Generalitat, sempre presidits per ERC.

³⁷² Opinem... núm.2, publicat l'octubre de 1930.

³⁷³ Eren Pau Tutusaus i un dels germans Vidal, ambdós militants destacats de l'Agrupació Socialista.

³⁷⁴ Opinem... núm.3, publicat el novembre de 1930.

societat, acords que tenien el deure de complir, i que en cas contrari és un mancament que el reglament preveu”³⁷⁵.

Amb la rèplica del sabater socialista d'Oficis Varis Pau Tutusaus, i en les que rebé aquest dels sabaters Mirabent i Miquel Milà, quedà perfectament fixat en quin punt es centrava la lluita per l'hegemonia dins el moviment obrer local; si en el Comitè Local del Centre Obrer “*era més democràtic que cada societat tingués un vot*” (situació que garantia als membres de l'Agrupació Socialista el control d'aquest), o la que ho qüestionava obertament ignorant “*quina democràcia és que una entitat amb una dotzena escassa de socis com és <O.V.>, pogués tenir els mateixos drets que una molt més nombrosa*³⁷⁶ (els sabaters agrupaven molts més afiliats que totes les altres societats juntes, i si els reglaments del Comitè Local del Centre Obrer s'escollien per un vot per obrer i no per societat les tenien totes per imposar els seus plantejaments).

De l'exemplar d'Opinem... de novembre també caldria destacar que informava que el Centre Excursionista de Sitges, l'entitat que allotjava l'Ateneu El Centaure i que presidia el centaure i futur militant d'Estat Català Josep Pujol, celebrà una conferència a càrrec de Josep Fontbernat sobre els “*Campaments al Pirineu*”, títol més que apropiat per un acte a càrrec de l'autor de l'obra “*La batalla de Prats de Molló*”, o que informava que en la marxa excursionista que celebrà aquella entitat hi participaren onze socis de l'Ateneu El Centaure, però sobretot que inclouria el primer article signat per Pere Curtiada i Ferrer en la publicació que dirigia. El primer diumenge d'octubre s'havia realitzat al Cap de la Vila la Tercera Festa del llibre, organitzada de nou per l'Ateneu El Centaure, de la qual l'Opinem... d'aquell mes ja havia fet la crònica de l'esdeveniment, destacant-ne l'assistència de Roda i Ventura, de l'acabat de citar Josep Fontbernat, de Carme Espinosa, de Jaume Aiguader i de Ventura Gassol, els dos darrers futurs militants d'ERC que com a tals al cap de poc serien escollits alcalde de Barcelona i diputat a les Corts espanyoles respectivament. Pere Curtiada i Ferrer, però, feu referència de nou a l'acte en l'Opinem... d'octubre en un article titulat “*Cal definir-se*”, on exposava que:

“El diumenge dia 5 d'octubre, amb motiu de la celebració de la III Festa del Llibre, parlaven en ple Cap de la Vila en Roda i Ventura, Fontbernat, Carme Espinosa,

³⁷⁵ Opinem... núm.3, publicat el novembre de 1930.

³⁷⁶ Ibid.

Ventura Gassol i Dr. Aiguader, i fórem escoltats i aplaudits per tot el poble com si estès identificat amb llurs parlaments.

Ara bé, el que no podem capir és que també hi veiérem alguns dels capdavaners de la Lliga Regionalista de Sitges aplaudint fins allò que directament anava contra d'ells mateixos. En què quedem? És que sempre s'ha de fer l'hipòcrita? O és que s'han donat compte que la seva política és funesta per Catalunya? Cal definir-se i parlar clar car no fa molt que, si fa o no fa al mateix lloc, aquests senyors aplaudien, també, quan els pronois i prohoms de la Lliga manifestaven que es podia ésser monàrquic i catalanista.

No és hora de confusionismes, en aquests moments és precís fer sentir la nostra veu de protesta contra aquells que ens neguen allò més preuat, i deixar-se de política local, ja que en un temps no molt llunyà caldrà posar a prova ço que en ple Cap de la Vila vàreu aplaudir, junt amb el poble vibrant d'entusiasme al sentir la veu dels homes més representatius del nostre poble”³⁷⁷.

Finalment, en el mateix exemplar d'Opinem... s'analitzà una reunió realitzada el dia nou d'aquell mes a l'Ajuntament per tractar la qüestió del subministrament d'aigua a la població, on “OPINEM fou convidat” però “no envià cap representant a aquesta reunió per entendre que els Ajuntaments actuals estan incapacitats moralment, de la mateixa manera que ho han estat tots els constituïts de 1923 ençà. OPINEM no vol col·laborar amb cap Ajuntament de l'anterior dictadura”. Finalment, tornaven “a demanar la dimissió del republicà (Josep) Marcet (adherit al PCR i que es presentaria com a regidor en les properes eleccions dins la coalició Reconstrucció Sitgetana) i del socialista (Rafael) Martín (i Hernández, l'ex-dependent de la Cooperativa Casa del Poble que l'any 1922 s'havia rebel·lat contra els seus companys socialistes). Considerant tots els seus altres companys com a més o menys governamentals, (és a dir, als representants de les fraccions retirista i pradista, però també a Joan Duran i a l'ex-socialista i forner Andreu Bosch) és la dimissió d'aquests dos regidors la que ens interessa especialment. No s'han assabentat que el Comitè Pro-llibertat ha demanat als homes d'esquerra que es retirin dels Ajuntaments?”³⁷⁸.

³⁷⁷ Ibid.

³⁷⁸ Ibid.

Si des d'unes postures favorables a les llibertats nacionals i socials al setembre havia aparegut a Sitges Opinem..., aquell mes de novembre fou el torn de la veïna Vilanova, on aparegué, des d'uns postulats ideològics molt similars, El Carrer, periòdic català d'esquerres. Al seu primer número incloïa en portada un article de Pere Curtiada i Ferrer, signat amb el pseudònim Pere Bertran, i que titulà *“Sota el signe de l'Espanya feixista”*:

“La repressió que de temps es ve exercint contra tot intent de restabliment de la justícia i dels drets ciutadans ha entrat en un període agut; els senyals de feixistització del règim pel seu sosteniment, són cada dia més alarmants.

Amb la facultat que els hi confereix un codi forjat per la primera dictadura, ha sigut suspès suara l'òrgan dels obrers organitzats, <Solidaritat Obrera>, són clausurats Sindicats, són detinguts Comitès de vaga de diferents conflictes plantejats arreu de la península, etc... Aquesta repressió, però, va afinant cada dia més els seus procediments. L'extradició de Vittorio Imperiale, la deportació de Francesc Macià i l'expulsió d'en Granier Barrera és el nou procediment emprat.

Aquesta repressió exercida sobre tot el que tingui caire obrerista, posen de relleu quins són els plans de la dictadura en tot el que es refereix al nostre ressorgiment.

Política de realitats, aquesta és la consigna que la burgesia catalana ha llançat ja fa dies coronant-la amb la creació, aquí a Catalunya, d'Unió Catalana; seguint Sevilla amb <Acción de Andalucía>, les quals són la formació de tècnics per aquesta política de realitats.

Cambó, el representant del gran capitalisme i teoritzador de la primera dictadura, n'és el seu ferm puntal, així com el seu iniciador, el qual amb el seu gran contacte amb les potències estrangeres en veure les realitats espanyoles, ha vist que es trobava mancat del recolzament necessari per tota obra de governament i dels homes capaços de donar-li dit recolzament quan comenci la seva obra de repressió contra tot intent de socialisme.

Cambó, la repressió no l'exerciria, però, tan sols contra uns determinants homes, sinó que fóra dirigida contra les organitzacions i associacions que s'oposessin al seu camí,

creant-ne en el seu lloc de <Grogues>, i, per exercir aquesta dictadura feixista necessita el recolzament i capacitació d'un determinat i elegit sector.

Aquesta és la tasca encomanada a <Unió Catalana>.

Davant d'aquesta política de realitats tenim el deure nosaltres d'aixecar-hi la única i veritable realitat, la que ens converteix en pàries de la vida i amb exèrcit de vagabunds famolencs.

Davant d'aquest feixisme vergonyós que avança a passos agegantats, i al qual les democràcies burgeses no fan més que jugar-hi jocs de paraules sense però, prendre cap actitud defensiva i atac a la vegada, devem respondre fent el front únic obrer.

*Robespierre. Lenin, dos noms curulls de tecnicisme i a l'ensem de realitats han d'ésser els guiadors de les democràcies obreres”.*³⁷⁹

La referència realitzada al jacobí Maximilien de Robespierre, el que esdevingué el màxim portaveu de les aspiracions de les classes populars parisenques i representà l'ala més esquerrana de l'arc polític durant la Revolució Francesa (1789-1799), documentaria que Pere Curtiada i Ferrer tancava la dècada dels anys trenta identificant-se ideològicament amb els sectors socialment més avançats de l'oposició a la dictadura. L'anàlisi de la referència a Vladimir Iliix Uliànov “*Lenin*”, permetria detallar encara més les seves influències polítiques, doncs demostrarien que Pere Curtiada i Ferrer ja havia evolucionat del seu marxisme d'arrel socialdemòcrata dels temps com a militant de la USC, a un marxisme més en l'òrbita del PCC, reforçant la hipòtesi que hagués arribat a militar temporalment a la secció sitgetana d'aquell partit obrerista.

Després d'aquesta reflexió sobre l'evolució ideològica de Pere Curtiada i Ferrer, serà el torn d'analitzar la Insurrecció de Jaca i les conseqüències que tingué a la localitat. Aquella es produí entre els dies dotze i tretze de desembre, i encapçalada pels capitans Fermín Galán Rodríguez i Ángel García Hernández, fracassà per la descoordinació amb la resta de dirigents militars partidaris de la República i per la delació d'una empleada del servei de telègrafs. A Sitges, no es coneix amb detall l'actuació de Pere Curtiada i Ferrer i els obrers agrupats a l'Ateneu El Centaure i a la Casa del Poble, però sí que proclamaren una vaga general en suport als revoltats. Detinguts els militars alçats, però,

³⁷⁹ El Carrer núm. 1, publicat el setze de novembre de 1930.

l'alcaldia, *“tenint notícies oficials de que la rebel·lió, causa de la mateixa estava sufocada, de comú acord amb l'autoritat militar, publicà un Ban invitant al treball als treballadors, els quals es reintegraren en algunes fàbriques i tallers el mateix dia i el dia següent quedà totalment reestablerta la tranquil·litat”*³⁸⁰. El suport obrer als revoltats hauria comportat represàlies, el número quatre d'Opinem... que havia de publicar-se al cap de pocs dies veuria retardada tres mesos la seva edició, i la nit del divendres dinou foren clausurades les seus de l'Ateneu El Centaure i de la Casa del Poble per ordre del Capità general de la regió³⁸¹. Ambdues seus inaugurarien el nou any precintades, i malgrat que l'alcalde i el regidor Duran en sol·licitaren l'obertura al governador civil el dissabte deu de gener³⁸², aquest no hi accedí. Sí que ho feu el tretze de gener, doncs, davant d'una nova visita de l'alcalde el governador l'autoritzà a l'obertura dels locals sitgetans *“si bé de primer calen alguns requisits per part de l'autoritat militar perquè funcionin legalment”*³⁸³.

Al dia següent d'aquella autorització dimitia com a president del govern el general Berenguer, que fou substituït per l'almirall Juan Bautista Aznar-Cabañas, que formà un govern de concentració monàrquica que abans d'acabar el mes convocà unes eleccions municipals per al dotze d'abril.

Abans d'iniciar-se el procés electoral, al març Opinem... tornà a sortir al carrer després de no haver-ho pogut fer des del novembre. Com no hagués pogut ser d'altra manera, la capçalera del quart número d'Opinem... cridava a tots els sitgetans a contribuir *“a la subscripció pro víctimes i perseguits de l'alçament de Desembre”*, i narrava com *“la Junta del <Centaure> i els redactors d'OPINEM amb justícia o sense, que això el temps ho dirà, foren violentament embolcallats en l'onada de passió i de verí que commogué –que commou- el nostre país”*. Lamentablement per als objectius d'aquesta tesi doctoral i de la historiografia en general³⁸⁴, afirmaren que no eren *“encara a prou distància d'aquells fets ni de les seves causes i conseqüències per poder-ne parlar amb prou de serenitat. Ni, essent el nostre periòdic un camp de concentració liberal, no ens*

³⁸⁰ Baluard de Sitges núm.1.176, publicat el vint-i-vuit de desembre de 1930.

³⁸¹ Eco de Sitges núm. 2.324, publicat el vint-i-u de desembre de 1930, i Baluard de Sitges núm.1.175, publicat el vint-i-u de desembre de 1930.

³⁸² Baluard de Sitges núm.1.178, publicat l'onze de gener de 1931.

³⁸³ Baluard de Sitges núm.1.183, publicat el quinze de febrer de 1931.

³⁸⁴ Cap font posterior localitzada, ni del període republicà ni franquista, no aclareix que succeí a Sitges durant aquelles jornades ni el paper que jugaren Pere Curtiada i Ferrer i els membres d'Opinem...

escau de treure'n unes ensenyances que caiguessin cap a un partidisme determinat. Hem de renunciar a aquests temes que, altrament, han ofert camp d'ample discussió entre els nostres companys, i parlarem concretament de la repercussió que els fets de Desembre últim tingueren a Sitges, i de la faisó com fórem tractats nosaltres"³⁸⁵.

Fent alhora tota una declaració de principis, els redactors d'Opinem... afirmaven que "abans de l'aparició en la nostra vida local de <El Centaure> i la subsegüent d'OPINEM, l'acció conjunta i tan semblant, encara que aparentment es combatin, dels dos casinets burgesos, centralistes i monàrquics, atreia completament l'opinió sitgetana (...) Però ai, que tota felicitat té fi en aquest món, i un dia va aparèixer la serpent presentant la poma del pecat (...) Les aigües del llac remogudes, els pescadors que tan bellament estaven penjim-penjam a cada riba, s'alçaren presos d'indignada fúria. Qui gosava alterar aquella pau idil·lica, qui atacava les bones costums dels honrats ciutadans? ¡Guerra als intrusos! (...) Amb la sortida d'Opinem el mes de Setembre darrer, la nostra posició s'ha consolidat, el grup és més compacte. Insistim: els casinets són l'opi del poble, direm plagiant la frase famosa. En front del seu conservadorisme, nosaltres representem la revolució decidida, en política, en art, en cultura, en ànsia de civilització (...) Tothom sap que el moviment del passat Desembre fou un moviment estrictament republicà. Hom tractava d'instaurar una república democràtica burgesa, amb el reconeixement ple de la personalitat de Catalunya. Dintre de l'ambient en que ens movem aquesta és una ambició perfectament normal, i només pot despertat l'hostilitat de les persones que es troben perfectament bé tal com estem encara. Doncs bé, en aquells dies agitats i incerts, quan per primera vegada el règim trontollava, els que ens hem destacat per la nostra posició francament liberal, fórem voltats en un cercle d'hostilitat manifesta: el pacífic ciutadà es cordava l'americana al passar prop nostre, darreres les reixes mirades de rancúnia ens sotjaven la delació prenia cos, i els <vius> es mantenien en una penombra discreta d'on no s'han mogut, però que els permetia, si el moviment hagués triomfat, fer saber a tothom que ells eren uns terribles revolucionaris de tota la vida (...) Com no hem d'atacar els baluards de la incomprensió i els ecos de la intolerància"³⁸⁶.

Fent una explicació de la seva evolució, en aquell mateix article s'afirmava que l'Ateneu El Centaure:

³⁸⁵ Opinem... núm.4 (AHS), publicat el març de 1931.

³⁸⁶ Ibid.

“Fou fundat per quatre burgesos que es preocupaven de crear una biblioteca, i pensant només en Catalunya i que, aleshores, no sabien l’existència de la qüestió social. Aconseguiren un 70% de socis burgesos, i un 30% d’obriers (com el mateix Pere Curtiada i Ferrer).

El Centaure ja en plena marxa, els socis que havien portat aquells quatre fundadors s’anaven donant de baixa (Salvador Marsal, Joan Benaprés i Oller, Josep Mirabent i Magrans) i, en canvi, venien ininterrompudament altes de xicots obrers. Després de la primera, si a les conferències no hi haguessin vingut obrers, hauria calgut suspendre-les per manca d’assistència. Si els llibres de la nostra biblioteca no els haguessin llegit obrers, hi haurien encara els fulls per tallar. Si a la penya dels vespres no haguéssim pogut dialogar amb obrers, hauríem emmudit. I els que havien vingut nets de prejudicis es digueren, no sense alarma, que alguna cosa de podrit hi havia en allò en que havien tingut fe fins aquell moment, i que la veritat potser era a l’altra banda. Car, si la joventut burgesa no venia era que ni els llibres, ni les conferències ni, el parlar una hora lluny de l’atmosfera en que es movia no li interessava gens (...) Per això els d’americana (com Ramon Planes, fill del propietari de la fàbrica de gas local) que han quedat entre nosaltres, han renunciat definitivament, en la lluita de classes que somou el món a lluitar en els rengles on la sang i la inèrcia mental els portaven”³⁸⁷.

Només conèixer la convocatòria d’eleccions, des del Baluard de Sitges s’anunciava que apadrinaria de nou a “*Reconstrucció sitgetana*”, la llista que dirigida des de la junta del Prado incloïa a elements de la Lliga Regionalista i del carlisme local. A més, especulava, encertant, que la fracció retirista no arribaria a presentar-se a les eleccions pel descrèdit en el que havia quedat per la seva gestió municipal al llarg de la dictadura, però errava pensant que “*el Partit Socialista adscrit al socialisme espanyol i aquell altre, integrat per elements joves, afectes al socialisme català*”, referint-se evidentment a Pere Curtiada i Ferrer i als impulsors del Centaure i d’Opinem..., només podien “*aspirar a les minories consistorials*”³⁸⁸ del nou Ajuntament. A desgrat seu, però, i davant d’un sistema electoral que com s’ha detallat afavoria les grans coalicions i compartint els objectius del Pacte de Sant Sebastià, les dues faccions del socialisme sitgetà que identificaven des de Baluard acabarien presentar-se conjuntament a les eleccions. De fet, si s’arribà a insinuar que “*consiste, al parecer, el pacto en que cuatro*

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Baluard de Sitges núm.1.185, publicat el primer de març de 1931.

socialistas lucharán por las mayorías de un Distrito y los demás cuatro candidatos (d'Opinem...) por el otro distrito electoral"³⁸⁹, finalment quedà fixat que "*los cuatro candidatos socialistas y los últimos cuatro (els candidats d'Opinem...), luchan coligados, presentándose unidos para las mayorías de ambos distritos*"³⁹⁰.

La candidatura de les esquerres sitgetanes, que seria coneguda com a Bloc d'Esquerres Antidinàstiques, s'hauria produït ràpidament, concretament durant la primera o la segona setmana de març. Així, el dia quinze s'hauria reunit l'Agrupació Socialista, que designà al veterà Josep Carbonell i Company, al dependent de farmàcia Josep Costa i Canal, a Josep Ibáñez i Montserrat i al sabater Sebastià Vidal i Palau com a candidats del PSOE dins la coalició sitgetana. El mateix feren els membres de l'Ateneu El Centaure i d'Opinem..., designant a Pere Curtiada i Ferrer, a August Jacas i Llauradó, a Sebastià Pascual i Mirabent i a Joan Santaló i Camps. En el mateix Baluard on es comunicaven aquestes candidatures, i s'anunciava pel proper número el nom dels candidats de la llista a la que donaven suport es referien a Pere Curtiada i Ferrer i els seus companys com "*els grups d'extrema esquerra (d'En Macià, i comunistes) o sia els d'Opinem*"³⁹¹, identificant clarament als dos sectors en que un cop celebrats els comicis es dividirien els socis de l'Ateneu El Centaure i d'Opinem, els "*d'En Macià*", la fracció majoritària que liderada per Pere Curtiada i Ferrer apostaria per ERC i convertiria l'Ateneu El Centaure en el Centre d'Esquerres, i els "*comunistes*", que acabarien fundant la secció local del BOC.

L'Opinem... d'abril, que encapçalava la seva portada amb els candidats del Bloc d'Esquerres Antidinàstiques pels dos districtes electorals locals i cridava als sitgetans a votar-los "*per la República, Per Catalunya i Per la llibertat dels homes*". La mateixa portada d'Opinem... recollia una crítica al programa electoral de vuit punts que havia presentat Reconstrucció Sitgetana, on es qüestionava que aquesta candidatura "*hagués estat víctima de la dictadura*", doncs "*els qui foren perseguits per la primera dictadura, com per la segona, com per la tercera, fórem i som nosaltres*", i afirmava que "*per ells (Reconstrucció sitgetana) la dictadura s'acabà el gener de l'any passat (amb la caiguda de Primo de Rivera), i per nosaltres (Opinem...) encara dura*". També afirmaven que "*és sabut de tothom que R. S. no és més que una ficció que cobreix la*

³⁸⁹ L'Eco de Sitges núm.2.339, publicat el dotze de març de 1931.

³⁹⁰ L'Eco de Sitges núm.2.340, publicat el vint-i-nou de març de 1931.

³⁹¹ Baluard de Sitges núm.1.188, publicat el vint-i-dos de març de 1931.

realitat d'una situació política <dels de d'alt> . I no és catalanista, ni cap altra cosa”, i la criticava per haver afirmat “que la riquesa està <excessivament dividida> , i amb això demostra desconèixer un bon sector, miserable i en alguns casos famolenc, de la vila que vol enaltir i defensar”³⁹².

A l'hora d'explicar la coalició amb l'Agrupació Socialista, des d'Opinem... no feren la més mínima menció a les discrepàncies i rivalitats que des de temps enrere els separaven, que quedaren soterrades fins després d'aconseguir l'alcaldia, i sols explicaren que:

“els que redacten aquests fulls, conseqüents amb el nostre ideari i amb les nostres campanyes, hem arribat a un acord amb els elements meritíssims de l'Agrupació Socialista. Tots junts, amb el títol comú d'ESQUERRES ANTIDINÀSTIQUES, anirem a la lluita i hem confeccionat una candidatura de majories integrada per quatre socialistes i quatre d'OPINEM. Ens abstindrem de fer l'elogi dels candidats. En conjunt, representen la lluita de les noves generacions contra la monarquia espanyola. Cada un d'ells representa l'honradesa, la sinceritat i la fe en els ideals”³⁹³.

Pel que fa al programa electoral del Bloc d'Esqueres Antidinàstiques, des de la publicació que presidia Pere Curtiada i Ferrer s'afirmava, en la línia acordada al Pacte de Sant Sebastià, que “el primer punt del programa que defensaran els nostres candidats és la qüestió del règim. Considerem indispensable l'adveniment de la República, i el govern dels elegits del poble, apartats els obstacles tradicionals”, i “segonament, (en plena consonància amb el plantejament sobre el fet nacional defensat primer des de la USC, després des de l'Ateneu El Centaure i finalment des d'Opinem..., però, no pas per l'Agrupació Socialista, i que, per tant, ha de ser considerat com un triomf polític dels primers) *propugnem el dret dels pobles a governar-se per si mateixos. I, per tant, el reconeixement de la personalitat de Catalunya, en el grau que vulguin els ciutadans*”. En definitiva, un “*govern del poble per al poble, totes les nacions lliures i iguals, tots els homes lliures i iguals*”, i respecte al municipi, afirmaven que “*la missió principal per la qual han de treballar els nostres homes, és la*

³⁹² Opinem... núm.5, publicat l'abril de 1931.

³⁹³ Ibid.

de les Escoles (...) sense desatendre, és clar, la qüestió de les aigües, i els altres problemes d'importància que té plantejats el nostre Municipi”³⁹⁴.

Les referències electorals de l'Opinem... d'abril venien completades per una breu enquesta als candidats del Bloc d'Esquerres Antidinàstiques, que constava de quatre preguntes i que realitzà Jordi Robert. Les respostes a l'enquesta es dividiren en dos blocs, les dels candidats de l'Agrupació Socialista i les dels candidats d'Opinem..., i, per tant, no es pot detallar la intervenció concreta que realitzà Pere Curtiada i Ferrer. Pel que fa als candidats d'Opinem..., August Jacas, Sebastià Pasqual, Joan Santaló i el protagonista d'aquesta biografia, sobre l'opinió que tenien sobre l'ambient polític sitgetà respongueren que “*a les Viles es lluitarà per ideals*” i “*que Sitges comença a tenir categoria de vila i que és necessari que la lluita es desenvolupi com a tal*”; sobre quina política municipal creien més necessària responien que:

“donat el caràcter que a tota la península prenen aquestes eleccions de plebiscit contra el règim, creiem que Sitges no ha d'ésser una excepció, sinó que ha de prendre part activa en elles al costat de les esquerres antidinàstiques. En quan al caràcter local és una vergonya que a la nostra vila, sinó que ha de prendre part activa en elles al costat de les esquerres antidinàstiques. En quan al caràcter local és una vergonya que a la nostra vila les Escoles siguin encara en un pis insuficient com 40 anys enrere, degut a la política de casinets”³⁹⁵.

Respecte a quina política municipal creien més necessària, afirmaven creure:

“que Sitges és com aquestes famílies que sostenen un luxe desproporcionat als seus ingressos i per mantenir-lo es veuen obligades a desatendre el més necessari. Per tant creiem que deixant-se de noms pomposos, el més urgent és suprimir totes les despeses inútils i encaminar l'administració local favorablement pel poble, evitant per tots els mitjans que a la nostra vila, la vida sigui més cara que a tots els altres pobles de la seva importància”³⁹⁶.

Respecte a si creien necessari pels interessos proletaris la seva intervenció als Ajuntaments, responien que:

³⁹⁴ Ibid.

³⁹⁵ Ibid.

³⁹⁶ Ibid.

*“mentre no es demostrí la manera d’eludir el pagament dels impostos motivats per les despeses que ocasiona l’administració del poble, creiem necessari intervenir-hi per controlar i obtenir els màxims beneficis per la nostra classe que és la més perjudicada”*³⁹⁷.

Pel que fa a les respostes que donaren a l’enquesta els militants de l’Agrupació Socialista, caldria destacar que afirmaven que a Sitges *“cada dia augmenta l’interès de les masses -majorment de joves- envers els problemes, als quals ens trobem abocats tots els ciutadans. En un pla preferent, el desig gairebé unànime d’enderrocar la monarquia, que (sorprenentment tenint en compte la trajectòria anterior de la secció local del PSOE) va lligat amb la solució de l’anomenat problema Català”*, i des d’un plantejament plenament social-demòcrata que contrastava amb els plantejaments rupturistes plenament en la tradició obrerista d’Opinem..., plantejaven que *“amb l’exercici d’una política honrada i austera és innegable el molt que es pot fer en benefici de la nostra classe, sense perjudici dels interessos aliens”*³⁹⁸.

La candidatura d’esquerres realitzà un acte electoral el divendres 10 d’abril, dos dies abans dels comicis, a la Casa del Poble. Hi participaren com a oradors Josep Maria Massip, Jaume Aiguader, el candidat socialista Sebastià Vidal i un socialista forà d’igual cognom³⁹⁹.

Davant la rivalitat que suposaven unes esquerres unificades en una sola candidatura, des de Reconstrucció Sitgetana en presentaren una amb candidats de primera línia per arrossegar més sensibilitats. Per una part estava la flor i nata de la burgesia local, amb dos industrials del calçat, el propietari de la fàbrica que subministrava gas per l’enllumenat de la població i el president del Club Natació Sitges, que complementava la inclusió d’un candidat sabater amb el que els obrers poguessin identificar-se. Seguint el mateix plantejament, si bé el nucli de la candidatura era de militància lligaire, els carlins hi tenien la seva quota, i, per tal d’allunyar l’electorat centrista de la candidatura de Pere Curtiada i Ferrer, hi afegiren un candidat del Partit Catalanista Republicà (d’ara en endavant PCR) quan aquest ni tan sols s’havia constituït a Sitges⁴⁰⁰.

³⁹⁷ Ibid.

³⁹⁸ Ibid.

³⁹⁹ L’Eco de Sitges núm.2.342, dotze d’abril de 1931.

⁴⁰⁰ Baluard de Sitges núm.1.190, publicat el cinc d’abril de 1931.

El nou Ajuntament estaria format per dotze regidors, un més que abans de la dictadura per l'augment del padró municipal, que a Sitges era exactament de quatre mil set-centes vuitanta persones⁴⁰¹, se n'elegirien sis a cadascun dels dos districtes, i cada elector podria votar a un màxim de quatre candidats. La lluita es plantejava desigual en no existir unes mínimes garanties de netedat electoral, doncs el control per part dels patrons del vot de part dels seus empleats encara era comú, realitat que encara era més accentuada a la colònia industrial de Vallcarca. En aquest sentit, una crònica posterior del sabater Miquel Milà a Opinem..., descriuria com *“la vigília de les eleccions em trobava a Vallcarca juntament amb companys meus (molt probablement un d'ells hauria estat Pere Curtiada i Ferrer, candidat per aquell districte) que hi anaven per fins de propaganda electoral. Tot just entràrem a la cantina se'ns acostà un individu i ens digué que allà era completament prohibit fer-hi cap mena de propaganda ni passar fulls. Cal advertir que nosaltres no havíem pogut encara obrir la boca i que per tant el sol fet de veure-hi uns ciutadans forasters ja posava el pànic en aquell feu. Amb tot poguérem contrastar que dintre tota aquella gent sotmesa hi restaven encara desitjos de llibertat. En sortir uns obrers ens esperaven i ens demanaven candidatures que s'assemblassin a les de Reconstrucció Sitgetana, perquè l'endemà els encarregats els anirien portant a votar per remeses i es jugaven el pa”*⁴⁰².

Arribat el dia de les eleccions, la candidatura dretana, que s'autoqualificava d'autonomista, s'imposà clarament en ambdós col·legis electorals. Al primer, els seus quatre candidats s'haurien imposat per uns resultats que oscil·laren entre els tres-cents quatre i els tres-cents vint-i-set vots, mentre que els candidats del Bloc d'Esquerreres Antidinàstiques n'haurien obtingut entre els cent vuitanta-sis i els cent noranta-un vots. D'aquests, si no s'haguessin repetit les eleccions, n'haurien acabat esdevenint regidors el militant del PSOE Joan Ibáñez i Montserrat, que fou qui obtingué més vots, i el membre d'Opinem... Sebastià Pascual i Mirabent, que empatat a vots amb el veterà socialista Josep Carbonell i Company s'hi hauria imposat per sorteig⁴⁰³.

Pel segon districte, on es presentava Pere Curtiada i Ferrer, la victòria de la coalició dretana fou encara més rotunda, doncs hi quedava inclòs el que llavors era el seu feu

⁴⁰¹ Xifra d'habitants i explicació sobre el nou mecanisme electoral extrets de Baluard de Sitges núm.1.188, publicat el vint-i-dos de març de 1931.

⁴⁰² Opinem... núm. 6, publicat el maig de 1931.

⁴⁰³ Baluard de Sitges núm.1.192, publicat el divuit d'abril de 1931 i l'Eco de Sitges núm.2.343, publicat el dinou d'abril de 1931.

electoral de Vallcarca. El candidat més votat fou l'industrial carlí Isidor Cartró i Robert, qui anys després seria el primer alcalde franquista, que obtingué quatre-cents vint-i-set vots, tretze més que el candidat de la seva llista que obtingué menys sufragis. Pel que fa als candidats antidinàstics, haurien entrat a l'Ajuntament els socialistes Josep Costa i Canal i Sebastià Vidal i Palau, que obtingueren cent seixanta-nou i cent-seixanta vots respectivament, i n'haurien quedat fora, amb cent cinquanta-nou vots Pere Curtiada i Ferrer i el també membre d'Opinem... August Jacas i Llauradó.

Els resultats de Sitges eren una anomalia dins el mapa electoral català, doncs a la majoria de poblacions catalanes s'havien imposat les candidatures republicanes, especialment les d'ERC, fet que comportà que des del balcó de la llavors seu de la Diputació a la plaça Sant Jaume de Barcelona Macià proclamés la República Catalana.

Fent balanç de l'evolució de Pere Curtiada i Ferrer posterior a la caiguda de Primo de Rivera, més enllà de lamentar no poder precisar amb més detall la seva vinculació al PCC, caldrà ressaltar que la progressiva obertura política i la marxa de Josep Maria Massip li van permetre polititzar definitivament l'Ateneu El Centaure que passava a presidir i consolidar-lo com el principal centre opositor sitgetà. Des d'aquesta base hauria impulsat la publicació Opinem..., que acabaria esdevenint temporalment l'aixopluc polític de les esquerres locals no adscrites a l'Agrupació Socialista, amb qui tot i les desavinences acabarien pactant la formació del Bloc d'Esquerres Antidinàstiques seguint la política d'aliances marcada pel Pacte de Sant Sebastià.

Tot i la forta influència que Pere Curtiada i Ferrer i la resta de la candidatura d'esquerres exercien sobre els obrers locals a través d'Opinem..., l'Ateneu El Centaure, la Casa del Poble i les diferents seccions obreres, no fou prou per contrarestar les xarxes caciquils i el control que les dues fraccions burgeses locals, ara unides en una mateixa candidatura, exercien des dels seus respectius setmanaris i casinos.

6) REGIDOR PEL COMITÈ REVOLUCIONARI

Així, doncs, si les esquerres haguessin sortit derrotades al conjunt de Catalunya, Pere Curtiada i Ferrer no hauria sigut regidor per dos vots, la coalició Bloc d'Esquerres Antidinàstiques sols hauria obtingut les minories i quedant d'oient a les sessions municipals i, dels seus quatre regidors, sols un hauria quedat en mans del grup de l'Ateneu El Centaure i Opinem... Les esquerres, però, havien arrasat al conjunt de Catalunya, concretament les candidatures d'ERC, fet que va fer possible corregir els efectes que el caciquisme local havia tingut sobre els resultats electorals amb la convocatòria d'unes noves eleccions.

Abans, però, caldrà exposar que el dimarts catorze d'abril, quan arribaren notícies que havia estat proclamada la República Catalana a Barcelona, i a d'altres ciutats de l'Estat els republicans havien proclamat la República Espanyola, grups cada cop més nombrosos s'haurien dirigit cap al Cap de la Vila, on es *“plantà una bandera republicana en mig de grans aplaudiments”*, i entre les set i les vuit *“es formà una manifestació que anà a la Casa de la Vila, on es proclamà la República”*⁴⁰⁴. Des del balcó de l'Ajuntament, on ja feia hores que s'havia retirat del saló de plens el retrat del ja ex-rei⁴⁰⁵, es penjaren *“las banderas de Sitges, la Republicana, la Catalanista, la internacional Roja y la de la Agrupación Socialista”*, el membre d'Opinem... Josep Xambó i el militant de l'Agrupació Socialista Sebastià Vidal es dirigiren als centenars de congregats, i *“a parte de saludar al nuevo régimen proclamando la República de Cataluña, exhortaron a la multitud a ser fieles a ella”*⁴⁰⁶. La plaça de l'Ajuntament estava plena de gom a gom i havia esdevingut una festa, on les dues bandes locals, les dels mestres Pallarès i Torrens, interpretaren la Marsellesa i d'altres cançons reivindicatives⁴⁰⁷.

Tot i que l'edició immediatament posterior als fets descrits de Baluard assenyalava que després de proclamar-se la República Catalana a Sitges *“prengueren posició els candidats senyor Costa, Vidal, Curtiada, Jacas, Carbonell, Ibáñez, Pascual i Santaló,*

⁴⁰⁴ Baluard de Sitges núm.1.192, publicat el divuit d'abril de 1931.

⁴⁰⁵ Opinem... núm.6, publicat el maig de 1931.

⁴⁰⁶ L'Eco de Sitges, núm.2343, publicat el dinou d'abril de 1931.

⁴⁰⁷ Ibid.

com a Comitè municipal revolucionari”⁴⁰⁸, l’edició de la setmana següent i l’Eco de Sitges farien una matís clau. Aquests aclareixen que *“tocades les vint-i-tres hores, s’han presentat els candidats que varen lluitar en les últimes eleccions municipals D. Josep Costa Canal, D. August Jacas Llauredó, D. Sebastià Vidal Palau, D. Sebastià Pascual Mirabent, D. Josep Carbonell Company, D. Joan Ibáñez Montserrat i D. Joan Santaló Camps, no presentant-se D. Pere Curtiada i Ferrer per trobar-se absent*”⁴⁰⁹.

Per aclarir el paper transcendental que estava exercint Pere Curtiada i Ferrer en aquella jornada, serà imprescindible citar de nou a Baluard, que lamentava que *“en els primers moments de proclamada la república pels d’Estat Català a Barcelona, fou donada ordre als de la candidatura d’<Opinem-socialista>, perquè es fessin càrrec del Municipi sitgetà*”⁴¹⁰. Pere Curtiada i Ferrer, dilluns o dimarts al matí⁴¹¹ s’hauria dirigit a Barcelona delegat pels seus companys que, adonant-se de la tupinada que les oligarquies locals havien perpetrat, veien en l’auxili d’una esquerra victoriosa a la majoria de localitats catalanes l’única via per garantir que a Sitges es pogués expressar lliurement el sufragi popular. Així, el futur regidor sitgetà hauria realitzat gestions al voltant de Macià i els altres dirigents d’ERC per tal d’informar-los de les irregularitats produïdes a Sitges, que haurien estat exitoses, doncs aconseguí que el govern de l’acabada de proclamar República Catalana autoritzés les esquerres sitgetanes organitzades en Comitè Revolucionari a prendre el control de la població.

A l’Ajuntament hi estava reunida la comissió permanent presidida per l’alcalde, que accedí a l’exigència dels manifestants que el dia següent fos declarat festiu, i *“a fi de fer complimentar aquest desig popular i (l’alcalde) junt amb una comissió obrera es traslladà a Vallcarca gestionant la celebració de festa en la Fàbrica del senyor Fradera, cosa que s’aconsegüí*”⁴¹². Quan els expedicionaris retornaren de Vallcarca, encara més sitgetans s’havien afegit als centenars d’obres que s’aplegaven a l’Ajuntament i que ja havien rebut de Barcelona una petició signada per Macià, ja proclamat president de la República Catalana. Complint amb les instruccions rebudes

⁴⁰⁸ Baluard de Sitges núm.1.192, publicat el divuit d’abril de 1931.

⁴⁰⁹ Baluard de Sitges núm.1.193, publicat el vint-i-sis d’abril de 1931 i l’Eco de Sitges núm.2.343, publicat el diumenge dinou d’abril de 1931.

⁴¹⁰ Baluard de Sitges núm.1.192, publicat el divuit d’abril de 1931.

⁴¹¹ Des de Sitges era possible comunicar-se amb Barcelona via telefònica des d’uns pocs anys enrere, però tot i estar-hi comunicada per tren i la carretera de les Costes, el trajecte era encara de diverses hores.

⁴¹² Baluard de Sitges núm.1.193, publicat el vint-i-sis d’abril de 1931.

des de la capital del nou Estat Català, tocadés les onze els candidats de la candidatura d'esquerres, acompanyats per desenes d'obrers, entregaren al fins llavors alcalde el comunicat rebut, que indicava als *“vuit ciutadans de la candidatura d'esquerres que es posicionessin de l'Ajuntament, i nomenant quatre persones més, plenament identificades amb el nou règim, es constituïssin en Junta Revolucionària”*⁴¹³, i llegiren en alt la proclamació de la República Catalana:

“Barcelona, 14 d'abril de 1931.

En el moment de proclamar l'Estat Català sota el règim de la República Catalana, us saludo amb tota l'ànima i us demano em presteu la vostra col·laboració començant per proclamar la República a la vostra ciutat i preparar-vos a defensar-la quan us cridi. Per la llibertat de Catalunya, per la germanor dels altres pobles d'Espanya i la pau internacional, sapiguen fer-vos-en dignes.

*El President de la República Catalana, Francesc Macià (Per Sitges)”*⁴¹⁴.

En mig de l'alegria desbordant de les desenes d'obrers aplegats al saló de plens, i en mig de visques a Macià i a la República Catalana:

*“Complint la comunicació transcrita, els senyors abans nomenats candidats (únicament els del Bloc d'Esquerres Antidinàstiques), han requerit al senyor Alcalde perquè fes entrega del Govern de la vila, fent-se responsables del mateix. Amb aquest motiu el senyor Alcalde, encara que manifestant que directament no ha rebut cap ordre, accedint a les indicacions expressades, fa entrega del càrrec d'Alcalde, així com els demés senyors regidors s'aparten de l'administració del poble”*⁴¹⁵.

A continuació, els nous regidors de la coalició d'esquerres, a excepció de Pere Curtiada i Ferrer prengueren possessió dels càrrecs de regidors, i el membre de l'Agrupació Socialista, Josep Costa, quedà proclamat com alcalde, pronunciant un discurs que fou seguit pel del regidor Sebastià Vidal.

⁴¹³ Opinem... núm.6, maig de 1931.

⁴¹⁴ Baluard de Sitges núm.1.193, publicat el vint-i-sis d'abril de 1931 i l'Eco de Sitges núm.2.343, publicat el diumenge dinou d'abril de 1931.

⁴¹⁵ Ibid.

No ha estat possible documentar si Pere Curtiada i Ferrer retornà al matí següent a Sitges, o si bé romangué a Barcelona els dies quinze i setze, ja fos com a enllaç entre el govern català i el municipi, o hipotèticament, aprofitant la seva formació militar per col·laborar amb la Guàrdia Cívica Republicana que militants d'Estat Català com Josep Casals i Freixes o Miquel A. Baltà i Botta impulsaven per defensar la República Catalana. Per contra sí que està documentat que el dia setze Macià va rebre una carta signada pels candidats de Reconstrucció Sitgetana, on aquests argumentaven provenir d'una tradició catalanista i republicana i demanaven poder ocupar les seves regidories, però les gestions prèvies de Pere Curtiada i Ferrer haurien servit per posar al corrent al president català de la realitat política local i aquest no accedí a la petició⁴¹⁶.

El dia disset, amb l'Estat Català encara vigent, Pere Curtiada i Ferrer havia retornat al municipi i assistí a la sessió extraordinària de constitució del nou Ajuntament realitzada a càrrec del Comitè Revolucionari. Tingué la peculiaritat que, a més dels regidors que s'havien proclamat com a tals tres dies abans, i de Pere Curtiada i Ferrer que es trobava absent, és a dir, els vuit candidats antidinàstics, el dia disset quatre integrants més del Comitè Revolucionari prengueren el càrrec de regidors copant el consistori. Així, "*los ocho candidatos de oposición en las pasadas elecciones municipales, completados con los cuatro, designados por la coligación republicano-socialista*"⁴¹⁷, que serien Joan Vidal i Palau, germà del també regidor Sebastià Vidal i Palau, i Vicenç Ibáñez i Montserrat, ambdós militants del PSOE, mentre que els altres dos regidors, Josep Xambó i Miret, que s'havia dirigit als manifestants des del balcó de l'Ajuntament tres dies abans, i Ramon Planes i Izabal, l'ex-cap d'escamot sitgetà d'Estat Català i llavors secretari de l'Ateneu, representaven el sector d'Opinem... Aquest darrer assistí però "*sabemos ha declinado el nombramiento*"⁴¹⁸ i no participà de les posteriors sessions municipals⁴¹⁹.

El nou Ajuntament es constituí en nom de la República Catalana, a la que li quedaven unes poques hores per dissoldre's arran del pacte amb el Govern Republicà provisional

⁴¹⁶ Fons Francesc Macià de l'Arxiu Nacional de Catalunya, U.C. 5010.

⁴¹⁷ L'Eco de Sitges núm.2.343, publicat el diumenge dinou d'abril de 1931.

⁴¹⁸ L'Eco de Sitges núm.2.343, publicat el diumenge dinou d'abril de 1931.

⁴¹⁹ Ramon Planes i Izabal abandonà el Comitè Revolucionari per uns motius que no aclareix ni la premsa local, ni les actes municipals ni tampoc la seva autobiografia. Probablement però caldria atribuir-ho a diferències polítiques amb els altres membres del Comitè Revolucionari, doncs ell representaria una esquerra molt més moderada en l'òrbita d'Acció Catalana i al conflicte amb els regidors sortints, ja que cal recordar que el seu pare no era altre que l'alcalde acabat de destituir.

de Madrid que es detallarà en el proper capítol, i després de completar el càrrec d'alcalde amb els de primer i segon tinent d'alcalde i el de síndic, que recaigueren en mans d'August Jacas, Sebastià Vidal i Josep Carbonell, respectivament, s'iniciaren les intervencions i els debats. El primer en prendre la paraula fou August Jacas, qui recordà que el consistori s'havia constituït seguint ordres del president de la República Catalana, i el seguiren Josep Xambó, qui proposà que tots els empleats municipals haguessin de manifestar la seva adhesió al règim republicà, i Sebastià Vidal proposà que s'enviés una salutació al nou govern, al PSOE i a la UGT.

La primera intervenció de Pere Curtiada i Ferrer en seu municipal fou per *“fer present que els estancs i la casa de Correus, no han esborrat el signe de la derrocada monarquia (és a dir els colors de l'actual bandera espanyola), demanant que es donin les ordres oportunes a fi que desapareguin”*, i tot seguit exigí que *“es demani al Sargent de la Guàrdia Civil que presenti una llista dels qui els varen delatar com a subjectes perillosos per defensar idees republicanes”*. L'alcalde respongué que ja havia donat ordres a estancs i correus per a que es complís aquell desig, i assegurà que es veuria amb el cap local de la benemèrita per *“obtenir una llista dels delators”*⁴²⁰.

Després de noves intervencions d'altres regidors sobre temes menors, Pere Curtiada i Ferrer intervingué per ressaltar *“que pel poble s'han fet córrer rumors especials que no són pas a favor de la República ni a la constitució de l'Ajuntament”*, referint-se òbviament als opositors que denunciaven que les esquerres locals s'havien apoderat de l'Ajuntament tot i haver sortit derrotades a les eleccions, i Joan Santaló *“referma el susdit per en Curtiada, i diu que no es pot consentir altre cosa que el fet que la majoria que pretén entrar al Consistori és filla de coaccions i compra de vots i per tant indesitjable en aquest moment necessitats de plena lleialtat”*. Arran de l'observació de Pere Curtiada i Ferrer, l'alcalde proposà, i s'acceptà, *“publicar un Ban, fent present que serà castigada tota acció i propaganda que es faci contra la República, i que tots els veïns poden i estan obligats a denunciar-ho”*⁴²¹, convocant-se una sessió extraordinària per a l'endemà.

⁴²⁰ Baluard de Sitges núm.1.193, publicat el vint-i-sis d'abril de 1931.

⁴²¹ Ibid.

La sessió, celebrada el dissabte divuit, tingué un clar protagonista, que no fou altre que Pere Curtiada i Ferrer. Aquesta nova reunió extraordinària, celebrada un cop dissolta la República Catalana en nom de la qual s'havia constituït l'Ajuntament el dia anterior, s'havia convocat per repartir les comissions i delegacions de l'equip de govern del Comitè Revolucionari. De les tres comissions més importants, la de finances, la de governació i la de Foment, Pere Curtiada i Ferrer s'incorporà a les dues primeres, compartint la primera comissió amb els socialistes Joan Ibáñez i Joan Vidal i amb els companys d'Opinem..., August Jacas i Ramon Planes, i la de governació amb el seu company Josep Xambó i amb els socialistes Josep Carbonell i Joan Ibáñez. Pel que fa a les delegacions, se li encarregà en solitari la d'interventor del cementiri municipal, equipament municipal pel qual ja s'havia preocupat el seu pare anys enrere.

Repartits els càrrecs municipals, Pere Curtiada i Ferrer *“interessa a l'Alcaldia a fi de que siguin recollides per qui tingui obligació de fer-ho, les armes del Sometent de la dictadura”*, posició que fou recolzada pel socialista Sebastià Vidal, però que s'ajornà, i Vicenç Ibáñez s'interessà per tal que la bandera catalana i la republicana fossin presents a tot arreu on pertocava, però, Pere Curtiada i Ferrer recuperà ràpidament el protagonisme de la reunió en ser interpel·lat *“a petició d'alguns regidors i del poble”* per haver estat de nou ell qui, aquell mateix matí, s'havia desplaçat a Barcelona per gestionar de nou amb el govern de l'ara ja Generalitat de Catalunya el futur del municipi. Pere Curtiada i Ferrer afirmà que:

“A fi de d'esvair els rumors contradictoris que alguns interessadament feien córrer per la vila i a l'objecte de saber a què atendre'ns hem estat avui al Palau de la Generalitat Catalana, coincidint amb els representants de gran nombre d'Ajuntaments que es troben en la mateixa situació que nosaltres. Allí s'ha discutit la qüestió a fons i per fi s'ha convingut en que els components dels Comitès revolucionaris siguin els que, per dret, els correspon constituir el govern del Municipis, tota vegada que si ha triomfat la República es deu als electors votants de les candidatures republicanes, el qual resultat va determinar l'enderrocament de la monarquia, tota vegada que si la majoria hagués estat caciquista, continuaria el vell estat de coses. Afegeix, que els representants que en la Presidència de la Generalitat tenen poders per a donar ordres als Ajuntaments, senyors Compte i Reguesol, varen dir-nos que de cap de les maneres abandonéssim el Govern municipal de Sitges, que no féssim cas del que senten en les

*publicacions periodístiques i que si hi ha noves ordres, es comunicaran directament. Que ens fem forts per la defensa de la República, els quals llocs de govern deixarem sense recança quan el nou règim estigui consolidat. Protesta dels que diuen que això és una dictadura essent així que no és altra cosa que un front de defensa republicana*⁴²².

Probablement, amb Pere Curtiada i Ferrer de nou a Barcelona, el dia vint-i-dos es celebrà una nova sessió municipal on s'hauria llegit la carta dirigida pel Centre Obrer oferint-se per col·laborar, així com una altra de l'alcalde de la veïna Vilanova expressant-se en termes similars. Responent a les inquietuds expressades per Pere Curtiada i Ferrer en la sessió anterior, l'alcalde explicà que les autoritats de Barcelona li havien comunicat que no s'havia de desarmar el sometent en el seu conjunt, però sí els elements sospitosos de voler oposar-se al nou règim republicà. Després es presentà el difícil estat dels comptes de l'Ajuntament, doncs quan el prengué el Comitè revolucionari sols trobà vuit pessetes a les arques municipals, es decidí subvencionar cinquanta pessetes al Centre Obrer per a l'organització dels actes del Primer de Maig i es rebatejaren diferents carrers, una avinguda i una glorieta amb els noms de Francesc Macià i Llussà, de la República i dels màrtirs de Jaca Angel García Hernández i Fermín Galán Rodríguez⁴²³.

Desconeixent si es produí cap més sessió municipal, es convocaren noves eleccions municipals pel trenta-u de maig, però, abans, els canvis polítics i socials que s'estaven vivint a Catalunya i al conjunt de l'Estat tingueren diverses expressions a la localitat. En aquest sentit, la Societat de Constructores de Calçat presentà el dilluns vint-i-set d'abril "*unes noves bases en el preu dels jornals als patrons*"⁴²⁴, però en rebre la negativa dels industrials sabaters a acceptar-les, el dimarts cinc iniciaren una vaga general als tallers i fàbriques de la localitat que "*afectà a un miler de persones d'ambdós sexes*"⁴²⁵. En aquesta nova vaga de sabaters no es produïren incidents com en la produïda tretze anys enrere, doncs en el nou context polític republicà els patrons no pogueren repetir l'abús de contractar treballadors forans com a esquiroles, i no els quedà més remei que accedir a un acord la segona setmana de maig. Aquella mateixa setmana també finalitzà una altra vaga, la de la secció de pintors, plantejada pocs dies enrere i que també acabà en acord,

⁴²² Baluard de Sitges núm.1.193, publicat el vint-i-sis d'abril de 1931.

⁴²³ Ibid.

⁴²⁴ Baluard de Sitges núm.1.194, publicat el tres de maig de 1931.

⁴²⁵ Baluard de Sitges núm.1.196, publicat el disset de maig de 1931.

però ja s’anunciava la que esclataria passats els nous comicis municipals, doncs els obrers de Vallcarca presentaren unes noves bases de treball⁴²⁶.

Més enllà dels conflicte laborals desenvolupats per les diferents societats obreres, abans de les noves eleccions es produïren tres actes polítics destacats. El primer, fou una vetllada del Primer de Maig, jornada que les autoritats republicanes declararen festiva. L’acte es realitzà a la Casa del Poble, fou organitzat per les societats obreres locals i, com s’ha detallat per primer cop rebia finançament municipal. La vetllada s’inicià amb l’actuació de la Societat Coral i Orfeònica de Sitges, seguidament, infants del citat orfeó i fills de membres del Centre Obrer llegiren poesies per acabar amb l’acte polític en sí, destacant entre els oradors l’advocat de la UGT Ricard Neira⁴²⁷. Els altres dos actes foren organitzats per l’ateneu que presidia Pere Curtiada i Ferrer, concretament els dies vint-i-quatre i vint-i-cinc d’abril, i ambdós tingueren com a ponent a Jaume Miravittles. En la primera conferència, tractà sobre la situació política del primer moment, i en la segona, realitzà una lectura de poemes d’obriers revolucionaris, i ambdues ompliren d’assistents la sala de conferències de l’Ateneu El Centaure⁴²⁸.

Finalment, tot i que es tractà d’un acte festiu, caldria destacar la importància que tingué en aquelles dates de canvi polític la visita a l’exposició de clavells organitzada pel Prado del president Macià el dimecres sis de maig. L’exposició s’havia inaugurat tres dies abans, amb la presència de *“les actuals autoritats de Sitges”*, comptant-se entre elles Pere Curtiada i Ferrer, i l’assistència de nombroses personalitats com el conseller Ventura Gassol. Macià hi hauria anat per a acompanyar-hi Henri Torres, advocat francès que s’encarregà de la seva defensa i de la dels altres militants d’Estat Català jutjats pels Fets de Prats de Molló. Finalment, Macià acabà assistint també a una recepció a l’Ajuntament, realitzada en el seu honor, i que fou organitzada per Pere Curtiada i Ferrer i la resta de membres del Comitè revolucionari, i, de fet, el president de la Generalitat fins i tot realitzà un discurs des del balcó. Cal pressuposar que Pere Curtiada i Ferrer hauria estat un dels sitgetans que més haurien tractat a Macià, doncs si bé no podem concretar des de quina data es coneixien, cal recordar que, a més de regidor del Comitè revolucionari, era president de l’Ateneu El Centaure i potser ja

⁴²⁶ La finalització de les vagues de sabaters i pintors, així com la presentació d’unes noves bases de treball per part dels obrers del ciment, recollides al Baluard de Sitges núm.1.196 del disset de maig de 1931.

⁴²⁷ Baluard de Sitges núm.1.194, publicat el tres de maig de 1931.

⁴²⁸ Baluard de Sitges núm.1.197, publicat el vint-i-quatre de maig de 1931.

conversaren de la possibilitat d'implantar la secció d'ERC a Sitges que naixeria un mes després.

Pel que fa a les noves eleccions municipals, que com a Sitges s'hagueren de repetir a vuit-centes vuitanta-dues localitats de l'Estat, aproximadament un cinc per cent del total⁴²⁹, els quatre candidats de l'Agrupació Socialista es presentaren pel districte primer, mentre que els quatre candidats d'Opinem... ho haurien fet pel segon districte, apostant per la fórmula que ja s'havien plantejat però que finalment havien descartat en els anterior comicis. Un altre canvi substancial seria que la llista conservadora s'hagué d'adaptar a la nova conjuntura, rebatejant-se com a Coalició Catalanista-republicana i excloent-ne el candidat carlí, però el que marcaria els comicis seria el fet que *“solo habrá una candidatura de mayoría (la d'esquerres) y otra de minoría (la conservadora), de manera que está prejuizado el escrutinio”*⁴³⁰. Lògicament els electors que s'aproparen a les urnes foren força menys, i si en l'anterior convocatòria al primer col·legi votaren un vuitanta-vuit i mig per cent dels electors i un noranta-sis per cent ho feren en el segon, en aquesta ocasió l'abstenció augmentà un vint-i-dos i un trenta-dos per cent respectivament⁴³¹.

Elecciones municipales			
Protestadas, con posterioridad a su celebración, las del 12 de Abril último, fué preciso repetirlas el pasado domingo, 31 de Mayo, desarrollándose sin gran empeño, pues, antes de iniciarse la votación, era conocido el resultado, ya que sólo se presentaban una candidatura de mayorías y otra de minorías. El resultado fué el siguiente:			
DISTRITO 1.º	Sección 1.ª	2.ª	Total
Jose Costa Canal	126	99	225
José Carbonell Company	125	100	225
Juan Ibañez Monserrat	122	97	219
Sebastián Vidal Palau	121	97	218
Jose Planas Robert	80	82	162
Jaime Poch Pascual	77	69	146
DISTRITO 2.º	Sección 1.ª	2.ª	Total
Augusto Jacas Llauradó	121	168	289
Pedro Curtiada Ferrer	120	166	286
Juan Santaló Camps	119	167	286
Sebastián Pascual Mirabent	119	166	285
José Marcet Banús	81	77	158
Francisco Pagés Gustems	79	74	153

Nous resultats electorals de Pere Curtiada i Ferrer (ES).

⁴²⁹ CABRERA CALVO-SOTELO, M. *Proclamación de la República, Constitución y reformas*, dins JULIÁ, S. (Coordinador) *República y Guerra en España (1931-1939)*, Espasa Calpe, Madrid, 2006.

⁴³⁰ L'Eco de Sitges núm. 2.349, publicat el trenta-u de maig de 1931.

⁴³¹ Segons dades de El Baluard de Sitges núm.1.199, publicat el set de juny de 1931.

Al districte primer, els socialistes Josep Costa i Josep Carbonell obtingueren dos-cents vint-i-cinc vots cadascun, mentre que els seus companys Joan Ibáñez i Sebastià Vidal n'obtingueren dos-cents dinou i dos-cents divuit respectivament, imposant-se a l'alcalde sortint i a Jaume Poch i Pasqual, que obtingueren cent seixanta-dos i cent quaranta-sis vots. Al districte segon, el candidat més votat fou August Jacas amb dos-cents vuitanta-nou vots, seguit de Pere Curtiada i Ferrer i Joan Santaló, que obtingueren dos-cents vuitanta-sis vots i de Sebastià Pascual, que obtingué un sufragi menys. Pel que fa a l'altra candidatura, el militant del PCR Josep Marcet n'obtingué cent cinquanta-vuit, i Francesc Pagès cent cinquanta-tres⁴³².

Així, el capgirament electoral s'havia produït molt més accentuadament al segon districte, on precisament es presentava Pere Curtiada i Ferrer com a candidat, fet atribuïble clarament a la pertinència en aquell dels treballadors del ciment de Vallcarca. En aquella colònia industrial, fins a la proclamació de la República el patró Fradera hi havia imposat la seva llei, tallant d'arrel qualsevol intent d'implantar-hi la lluita sindical i controlant caciquilment el sentit del vot dels seus empleats. Proclamada la República els obrers del ciment perderen la por i quatre dies després es reunien per primer cop a la Casa del Poble, que s'omplí *“de companys de Vallcarca que es constituïren en sindicat i que es disposaven i es preparaven per reivindicar justíssims drets”*, visita que aprofitaren per visitar *“les botigues del ram a Sitges (doncs) s'ompliren d'obriers de Vallcarca adquirint banderetes republicanes”*⁴³³, i quan foren convocats a les urnes haurien votat massivament per Pere Curtiada i Ferrer i els candidats d'esquerres. Com dirien els guanyadors d'aquelles eleccions a través del seu portaveu Opinem...:

*“sense obrers anant vigilats estretament pels capatassos, sense pagar diners ni dinades, sense autos anant a buscar electors ‘espontanis’ a molts quilòmetres lluny, sense treure els malalts del llit per portar-los a la lluita, es manifestà el cos electoral amb molta més sinceritat que no el 12 d'abril”*⁴³⁴.

Tot i que el govern del Comitè Revolucionari tingué una vida efímera, les gestions que efectuà Pere Curtiada i Ferrer a l'entorn de Francesc Macià haurien estat claus per autoritzar-los a prendre el control de l'Ajuntament. Ja en sessió municipal hauria estat

⁴³² Segons dades de L'Eco de Sitges núm.2.350, publicat el set de juny de 1931.

⁴³³ Opinem núm.6, maig de 1931.

⁴³⁴ Opinem núm.7, juny de 1931.

dels regidors que més hi intervingué, s'integrà en dues de les comissions més importants i li fou encarregada una de les delegacions, i durant la nova campanya electoral la falta de fonts impedirien detallar la seva actuació.

7) REGIDOR PER LES URNES

Pere Curtiada i Ferrer s'estrenà de nou com a regidor, aquest cop havent-se imposat clarament a les urnes, el divendres cinc de juny de 1931. En la breu sessió de constitució del nou Ajuntament, del que seria novament alcalde el socialista Josep Costa, els regidors de la minoria, que en la seva presentació havien argumentat que el seu propòsit seria “*col·laborar lleialment per a la consolidació de la República*”, provocaren la primera intervenció del protagonista d'aquesta biografia, que irònicament argumentà:

“El ciutadà Curtiada celebra que la minoria en aquest primer acte actuï com a republicana deixant apart partidismes –diu- indesitjables, però que l'hauria satisfet més que les manifestacions vinguessin del dies que constituïen moments de prova”⁴³⁵.

Abans d'entrar a fons en el paper que desenvolupà Pere en aquesta segona etapa com a regidor, caldrà analitzar la ràpida evolució que visqué el panorama polític i sindical sitgetà a la segona quinzena del mes de juny, doncs aquest deixà de ser un microcosmos aïllat per adaptar-se, tot i que amb accentuades peculiaritats, en les dinàmiques a nivell de Principat.

En aquest sentit, l'Ateneu El Centaure, a més encarregar-se d'organitzar una xerrada del secretari general del BOC Joaquim Maurín i una altra d'Andreu Nin, que s'hagueren de realitzar a la Casa del Poble perquè l'aforament d'unes dues-centes persones de la seva seu hauria quedat petit, es centrà en un debat intern que marcaria definitivament el seu futur i el de la política local en general. Tot i que cap font localitzada documenti en quins termes es desenvolupà, s'hauria produït un debat intern sobre a quin partit polític català havien de vincular-se. S'hi haurien manifestat almenys dues postures, la dels partidaris que l'Ateneu El Centaure s'adherís a ERC i la dels que apostaven perquè s'integrés al BOC. Al debat s'haurien imposat els primers, liderats pel seu president, Pere Curtiada i Ferrer, fet pel qual l'Ateneu El Centaure passà a esdevenir també el Centre d'Esquerres i aquest s'adherí a ERC, partit que tot i les grans simpaties que generava encara no s'havia constituït a la localitat, i els qui havien quedat en minoria

⁴³⁵ El Baluard de Sitges núm.1.199, publicat el set de juny de 1931.

tres dies després organitzaren la secció local del BOC⁴³⁶. I és que com escrigué anys després el centaure Ramon Planes:

“en el moment de dispersar-nos, era forçós confessar que en el nostre petit ateneu uns érem més addictes que altres. La política, que ens foragitava del recer que ens havíem fet, ens alligonava amargament, fent-nos mostrar les dents els uns als altres. La ventada esfilagarsava les banderes de la pau”⁴³⁷.

Pel que fa a la conversió de l’Ateneu El Centaure en Centre d’Esquerres d’ERC, que no implicà que es deixés d’utilitzar la terminologia original, hauria estat descrita en el número set d’Opinem..., del qual actualment no n’hi ha cap exemplar localitzat, fet deduïble però per l’editorial del número vuit, que exposa com:

“el triomf que obtingué, el dia 28 de juny, la candidatura d’Esquerra Republicana que ens férem un honor de patrocinar fou, a la nostra vila com a tot Catalunya, definitiva i contundent.

Aquell dia fou per nosaltres de goig suprem. Sitges palesa també la seva fe en Macià i els seus companys. Davant de a nostra candidatura la de la Lliga, feu un trist paper, i la d’Acció Catalana quedà en una positura més ridícula que la dels lerrouxistes (...) a Sitges. Hem aconseguit que, per primera vegada, el nostre poble anés a les urnes amb una intenció política. Hem destrossat la candidatura que s’ha de votar perquè convé a interessos localistes. Les masses d’electors que abans votaven així, han desertat en massa, per votar, amb tot el convenciment per Catalunya i per l’Esquerrisme. Després d’un any escàs d’actuació, l’ombra dels casinets ja no plana damunt Sitges, i el foc de la política es desenrotlla normalment”⁴³⁸.

Les eleccions a les que es refereix el text d’Opinem... foren la primera volta de les eleccions per a Diputats a Corts Constituents, on a la vila, com a les quatre províncies del Principat, s’imposaren les llistes electorals d’ERC. A Sitges, els dotze candidats d’ERC obtingueren entre mil seixanta-sis i vuit-cents cinquanta-set vots dels mil cinc-cents setanta-tres electors que acudiren a les urnes; els deu candidats de la Lliga haurien obtingut entre tres-cents noranta-cinc i tres-cents seixanta-dos sufragis; dels set que

⁴³⁶ Opinem... núm.8, publicat el juliol 1931.

⁴³⁷ PLANES i IZABAL, Ramon, Op. Cit. P.87.

⁴³⁸ Opinem... núm.8, juliol de 1931.

presentà el PCR, els dos primers n'haurien obtingut cent setanta-vuit i cent setanta-u, però, la resta sols entre trenta-quatre i vint-i-set; tots tres candidats del BOC obtingueren cent setanta vots disciplinats; finalment, els deu candidats del Partit Radical de Lerroux n'haurien obtingut entre setanta-quatre i quaranta-dos.

Alhora d'analitzar els resultats caldrà constatar que els candidats d'ERC obtingueren entre gairebé un seixanta-vuit i un cinquanta-cinc per cent dels vots, és a dir, més de dos terços i de la meitat dels votants respectivament, imposant-se amb una majoria absoluta aclaparadora. A molta distància, la primera força de l'oposició, la Lliga Regionalista, aconseguí entre el vint-i-cinc i el vint-i-tres per cent del sufragi, obtenint la confiança d'un de cada quatre votants. Els resultats del BOC, que el convertien clarament en tercera força política de la localitat, suposaven que comptaven amb gairebé l'onze per cent de fidels votants, mentre que els del PCR indicaven que si bé algun dels seus candidats amb més renom podia esgarrapar unes desenes de vots a ERC o a la Lliga Regionalista i arribà a l'onze per cent, els seus votants fidels no arribaven a representar-ne més del dos, fet que de ben segur desanimà els sitgetans que havien inaugurat poques setmanes abans un Centre Catalanista Republicà⁴³⁹, doncs el PCR no arribaria a consolidar-se plenament a Sitges. Finalment, els candidats radicals, sense cap mena d'implantació orgànica a Sitges, haurien obtingut menys del cinc per cent dels vots, obtinguts entre els sitgetans més reticents a la recuperació de les llibertats nacionals catalanes⁴⁴⁰.

Tancant l'evolució política dels socis de l'Ateneu El Centaure que com Pere Curtiada i Ferrer havien apostat per ERC, just dues setmanes després de la celebració de la jornada electoral es realitzà una assemblea al seu local la transcendència de la qual traspassaria la política local. Si bé a l'Eco de Sitges desconeixien les disputes internes dins del moviment independentista i referenciaren que *“en la tarde del anterior Domingo estuvieron aquí, procedentes de varias poblaciones comarcales, un grupo de*

⁴³⁹ El Baluard de Sitges núm.1.194, publicat el tres de maig de 1931, informa que s'havia implantat una comissió gestora, formada pel regidor Josep Marcet i per Emili Bella i Abadal, Josep Casanoves i Termes, Joan Puig i Mestre, Antoni Montserrat, Ricard Gassó i Josep Sala i Montané, el núm.1.196 (1.198 segons la seva equivocada capçalera), publicat el tretze de maig de 1931, informa que ja s'havien instal·lat al Centre Catalanista Republicà de Sitges, i el núm.1.196, publicat el disset de maig de 1931, informa que el dijous catorze ja s'havia constituït la secció local del partit.

⁴⁴⁰ Resultats dels candidats recollits a El Baluard de Sitges núm.1.113, publicat el cinc de juliol de 1931.

*entusiastas del Estat Catalá, verificando una visita al Centre d'Esquerres*⁴⁴¹, a Baluard, amb intenció d'afeblir els seus rivals d'ERC, recollien que:

*“el diumenge (cinc de juliol) a la tarda els elements catalans comarcals adherits al partit <Estat Català> del qual n'era el cabdill en Macià, celebraren a l'Ateneu <El Centaure> la segona Assemblea del partit, a l'objecte d'organitzar-se i activar una campanya de propaganda per tot Catalunya. Es lamentaren que l'Avi, en els moments cabdals de fer triomfar els ideals radicalíssims per a constituir l'Estat Català amb totes les seves conseqüències els hagi abandonat per fundar Esquerra Catalana (referint-se a ERC), que no és ben bé el que els hi havia predicat amb tan entusiasme. Lluny de desencoratjar-se els de l'Estat Català per tal desengany, es proposen treballar més que mai per aconseguir el seu triomf”*⁴⁴².

Per tal de contextualitzar aquesta reunió caldrà fer un repàs de l'evolució del moviment independentista des de que Macià havia aconseguit amb la creació d'Estat Català el juliol de 1922 la unitat de tots els nuclis separatistes preexistents. Aquesta confluència total durà tres anys, doncs a mitjans de l'any 1925 un sector d'Estat Català trencant amb les directrius de Macià protagonitzà el Complot del Garraf (un intent d'atemptar contra el rei espanyol per la seva complicitat amb el dictador Primo de Rivera). L'enfrontament posterior amb la direcció d'Estat Català dels representants d'aquell sector, que conegut com Bandera Negra encapçalava Daniel Cardona i Civit, acabà amb l'expulsió dels dissidents. Aquests basaven el seu discurs en denunciar la suposada inactivitat de Macià, però en encapçalar el veterà líder separatista els Fets de Prats de Molló varen perdre la seva audiència potencial. Així, quan es constituïren en Nosaltres Sols! l'any 1930, tot i el lustre transcorregut, continuaven aglutinant sols unes desenes de militants i no havien aconseguit qüestionar l'hegemonia de l'Estat Català de Macià dins del moviment separatista català. En aquest sentit, quan Macià apostà per la creació d'ERC, la immensa majoria de militants separatistes entraren al nou projecte mantenint-hi una estructura pròpia com a Joventuts d'Esquerra Republicana-Estat Català (JEREC), i alhora potenciant una xarxa paral·lela de locals anomenats Casals d'Esquerra-Estat Català per mantenir cohesionada la seva militància dins el nou projecte.

⁴⁴¹ L'Eco de Sitges núm.2.355, publicat el dotze de juliol de 1931.

⁴⁴² El Baluard de Sitges núm.1.114, publicat el dotze de juliol de 1931.

La renuncià a la República Catalana, però, que proclamada per Macià el catorze d'abril “a l'espera que els altres pobles d'Espanya es constitueixin com a Repúbliques, per formar la Confederació Ibèrica” fou dissolta pel seu mateix fundador per les pressions que va rebre del govern provisional de Madrid, distancien a l'ara president de la Generalitat del sitgetà Salvador Carbonell i Puig i de la majoria dels catalans d'Amèrica, fins llavors incondicionals seguidors i finançadors del líder separatista.

A la dissidència inicial contrària a Macià de Nosaltres Sols!, i a la que s'havia sumat procedent dels catalans d'Amèrica, se'n va sumar una tercera amb epicentre a la seva ciutat adoptiva, on unes poques desenes de militants d'Estat Català de la vegueria del Penedès, desafiaren l'autoritat del que fins llavors havia estat el seu líder convocant una reunió de militants crítics a la capital del Garraf⁴⁴³. En aquella acordaren enviar una delegació a reunir-se amb el llavors president de la Generalitat, que en resultar infructuosa pels seus objectius els decidí a convocar la reunió descrita al Baluard. Celebrada el dia cinc de juliol, a l'Ateneu El Centaure s'hauria decidit la primera escissió de la història d'ERC, que després d'un temps conservant el nom d'Estat Català es rebatejaria com a Partit Nacionalista Català (d'ara en endavant PNC).

Tot i que aquella escissió que al cap de poc es constituiria com a PNC es concretà a l'Ateneu El Centaure, Pere Curtiada i Ferrer i la resta dels seus membre es mantingueren fidels a ERC. De fet, com la immensa majoria dels separatistes catalans, doncs cal constatar que les crítiques a Macià foren testimonials almenys fins que les Corts espanyoles impossibilitaren que, com els catalans havien decidit pràcticament unànimement en referèndum⁴⁴⁴, Catalunya esdevingués un Estat federat dins la República espanyola i que es pogués coordinar amb la resta de territoris de parla catalana, que la seva llengua pròpia fos l'única oficial o que s'hi abolissin els títols nobiliaris o el servei militar obligatori.

La ruptura entre aquest sector majoritari partidari d'ERC, que liderat per Pere Curtiada i Ferrer conservà la gestió de l'Ateneu El Centaure i d'Opinem..., amb el sector minoritari que formaria la nova secció local del BOC, liderat per Miquel Milà, estava

⁴⁴³ Per a més detalls sobre els antecedents i conseqüències de la reunió: CASALS, J. i ARRUFAT, R., *Catalunya poble dissortat*, J. Vila Fontseré, Barcelona, 1933.

⁴⁴⁴ Més del noranta-nou per cent del catalans que acudiren a votar aprovaren l'avantprojecte de l'Estatut, que aprovat a Núria (Ripollès) el vint de juny de 1931, incloïa un articulat molt més ampli que el que finalment autoritzaren les Corts espanyoles el nou de setembre de 1932.

basada en uns plantejaments ideològics clarament divergents i no pas en personalismes, i això facilità una ruptura pacífica que permetria que la nova secció del BOC pogués presentar-se en l'Ateneu El Centaure, ara també Centre d'Esquerres de Sitges.



Segells de les seccions d'Esquerra Republicana de Catalunya i del Bloc Obrer i Camperol (AHS).

A la presentació, en la qual participà el dirigent del BOC Jaume Miravittles, hi haurien assistit dues-centes persones, i *“la comissió organitzadora invità als obrers a ingressar en el seu partit, en un partit de classe (...) genuí representant dels interessos de la classe proletària (...) i quedà constituït el B.O.C. a Sitges amb un bon nombre de socis, que li permetran tenir una part ben viva en la vida obrera de Sitges”*⁴⁴⁵, i a les poques setmanes també es presentà a Vallcarca⁴⁴⁶.

El BOC tindria una forta implantació a Sitges, que fou l'epicentre del partit a la comarca, doncs afirmaren que *“es constituí amb uns 170 militants”*⁴⁴⁷, però un estudi detallat de Durgan sobre la premsa del partit semblaria indicar que l'any 1934 sols haurien demanat setanta-cinc carnets⁴⁴⁸. S'instal·là almenys a partir d'octubre en una seu pròpia al carrer sant Pere divuit, i a mitjans de juliol de 1934, un cop amplià la seva seu traslladant-se a la cèntrica finca del ja passeig de la Ribera nou, començà a editar la publicació *Front: Òrgan del BOC del Sitges*.

⁴⁴⁵ Opinem... núm.8, publicat el juliol 1931.

⁴⁴⁶ Concretament s'hi presentà el sis d'agost de 1931, i a l'acte hi intervingueren Josep García Miranda, Jaume Miravittles i Joaquim Maurín.

⁴⁴⁷ BONAMUSA, Francesc, Op. Cit.

⁴⁴⁸ DURGAN, Andrew Charles, Op. Cit.

La seva implantació entre els obrers sitgetans fou tant important que Andreu Nin arribà a afirmar l'any 1932 que “*el BOC de Sitges, (era la) única base proletària del Bloc*”⁴⁴⁹. Aquesta força extraordinària del BOC de Sitges es devia a la seva forta implantació a les fàbriques i tallers de calçat, on exerciren “*la direcció del sindicat d'un període de temps, prop de quatre anys (des de 1932)*”⁴⁵⁰, i entre el jovent, doncs de la majoria de seguidors del BOC sitgetà caldria assenyalar-ne la seva joventut, que destacava davant les altres forces polítiques i també respecte a les altres seccions locals del partit⁴⁵¹.

Continuant l'anàlisi de les forces polítiques d'esquerres de la localitat, l'Agrupació Socialista continuà fidel al PSOE fins a la fusió dins del Partit Socialista Unificat de Catalunya (d'ara en endavant PSUC) cinc anys després, i seria una de les cinc úniques agrupacions catalanes del PSOE que trencarien l'any 1933 la confluència amb la USC per mantenir-se fidels al partit espanyol⁴⁵². L'any 1934, juntament amb les agrupacions de Tarragona i Sabadell, s'oposarien a la línia partidària de Largo Caballero que defensaven els seus homòlegs barcelonins en la Federació Catalana del PSOE⁴⁵³.

Pel que fa al PCR, el catorze de maig ja s'havien constituït oficialment a Sitges⁴⁵⁴ liderats pel regidor Josep Marcet, i, fins i tot, estrenaren un local propi al carrer sant Francesc vint-i-quatre, però si el partit no aconseguí trobar un paper a nivell nacional dins la cada cop més accentuada i radicalitzada lluita entre esquerres i dretes, i a Sitges la seva aliança amb la burgesia a les candidatures municipals conservadores l'any 1931, que havien arribat a incloure un candidat carlí, restà tota possible credibilitat a la secció local del PCR.

Pel que fa a les dretes sitgetanes, el seu sector més reaccionari continuà vinculat al carlisme a través de l'Agrupació Tradicionalista local, mentre que la fracció majoritària es vinculà a la Lliga Regionalista, reconstituïda a la localitat l'any 1930 sota la

⁴⁴⁹ L'afirmació forma part a l'informe que presentà Andreu Nin l'abril de 1932 a la Conferència de l'Oposició Comunista, i ve recollida a BONAMUSA, Francesc, Op. Cit.

⁴⁵⁰ Front, Òrgan del POUM núm.8, publicat el 25 d'octubre de 1936.

⁴⁵¹ Com es conclou analitzant el recollit per DURGAN, Andrew Charles, Op. Cit. citant una entrevista Wilebaldo Solano.

⁴⁵² L'acord es basava en que es fusionaven les dues organitzacions socialistes amb presència a Catalunya, i l'organització resultant es diria USC i seria el referent del PSOE a Catalunya. Tot i que la direcció estatal d'aquest darrer partit rebutjà l'acord, la majoria de les seves agrupacions abandonaren el partit per ingressar a la USC, a excepció de la de Montcada, la de Sabadell, la de Tortosa, la de Lleida i la de Sitges.

⁴⁵³ MARTÍN, Josep Lluís: Op. Cit.

⁴⁵⁴ El Baluard de Sitges núm.1.196, publicat el disset de maig de 1931.

presidència de Samuel Barrachina, fill del mestre carlí dels germans Curtiada. Finalment, un petit grup de sitgetans s'integraria a Unió Democràtica de Catalunya (d'ara en endavant UDC) pocs mesos després.

Respecte a la realitat sindical sitgetana, tot i que es mantingué una força de la UGT que a nivell de Catalunya no es veuria fins l'esclat de la Guerra Civil, la CNT li havia arrabassat ja la seva hegemonia sobre els obrers sitgetans i en representava la facció majoritària. En aquest sentit, el vint-i-nou de juny de 1931 els encara partidaris de la UGT es constituïren en la Federació Local de Societats i Sindicats Obrers de Sitges, que comptava amb quatre societats formades per dos-cents vint-i-dos socis, els vuitanta-dos de la secció d'obriers agricultors, els trenta-cinc de la societat de mariners pescadors, els noranta de la societat de peons de paleta i, finalment, els quinze de la secció d'oficis varis⁴⁵⁵. La xifra de dos-cents vint-i-dos afiliats a la UGT, tot i ser molt alta respecte al conjunt de poblacions catalanes, no li permetien fer ombra a les seccions cenetistes aparegudes a Sitges des de la caiguda del general Primo de Rivera. La Secció de Constructores de Calçat, quan fou legalitzada el vint-i-nou d'abril de 1931, comptava amb cinc-cents set afiliats⁴⁵⁶ i abans d'acabar l'any n'arribaria a agrupar vuit-cents⁴⁵⁷, i el Sindicat Únic de Treballadors de Vallcarca, creat quatre dies després de la proclamació de la República, n'aplegaria alguns centenars més.

Més enllà de constatar que les dues seccions sindicals de la CNT sitgetanes tenien un nombre de militants varies vegades superior al de les seves homòlogues ugetistes, caldrà constatar que monopolitzaren la representació del obrers industrials sitgetans⁴⁵⁸, mentre que la central socialista sols aconseguí conservar les seccions de paletes, d'agricultors, de mariners pescadors i d'oficis varis, és a dir, la representació dels obrers d'oficis tradicionals.

Il·lustrant la caiguda d'influència a la localitat de la UGT, un dels seus projectes emblemàtics, la Societat Cooperativa "*Casa del Poble*" dels baixos de la Casa Dalmau

⁴⁵⁵ Segons consta en una carta dirigida a l'Ajuntament per la federació just crear-se citada, a SELLA, V. Op. Cit., que detalla que estava presidida pel sabater socialista Pau Tutusaus, el seu vici-president era Salvador Capdet, el secretari Joan Duran, el vice-secretari Joan Tutusaus i Martínez, i els vocals Pau Ferret i Carbonell, Josep Pascual i Manel Jiménez i Gironés.

⁴⁵⁶ Segons correspondència municipal citada a CONESA, Ricard, Op. Cit.

⁴⁵⁷ Segons dades recollides a DURGAN, Andrew Charles, Op. Cit.

⁴⁵⁸ Més enllà de la ja mencionada i anecdòtica afiliació dels dos sabaters militants de l'Agrupació Socialista a la ugetista Secció d'Oficis Varis.

viuria el seu epitafi. Coincidint amb l'afer Duran, la Cooperativa reorientà l'any 1930 el seu negoci de venda de comestibles al de venda d'ultramarins⁴⁵⁹. La Cooperativa "*Casa del Poble*", que en cinc lustres de vida no havia tingut la necessitat d'anunciar-se, ara ho feia a través de El Baluard (veure reproducció capítol 2), i la majoria dels productes dels que anunciava la venda eren diverses especialitats de pesca salada, per tant, productes que majoritàriament no eren fruit del treball dels pagesos i pescadors locals, perdent així gran part del sentit que hagués pogut tenir fins al moment. A aquest canvi hi haurien contribuït les crítiques rebudes al seu funcionament intern per part d'extreballadors⁴⁶⁰, clients i veïns que havien quedat plasmades en la premsa local, la competència directa que suposava l'obertura de cada cop més botigues de comestibles, la de Pere Curtiada i Ferrer entre altres, uns hostalers cada cop més nombrosos que suposaven nous compradors per als pagesos que els subministraven, però, sobretot, el desprestigi de Joan Duran, ànima de la Cooperativa. Dirigida per un personatge al que les famílies dels sabaters difícilment anaven a comprar res arran de l'animadversió que sentien cap a ell, i suposant aquestes la major part de famílies de la vila, el 1931 la Cooperativa Obrera "*Casa del Poble*" tancava les seves portes⁴⁶¹ després de vint-i-sis anys d'història i, actualment, la finca és una botiga d'antiguitats a l'avui en dia cotitzat passeig de la Ribera.

Si bé els ugetistes eren pocs però amb una direcció única, els cenetistes els superaven abundantment en número, però, en les dues seccions que tenien a la localitat no hi havia precisament unitat de criteris. Aquesta diversitat estava dominada per dues faccions, abans aliades contra Duran i els dirigents de l'Agrupació Socialista i ara enfrontades pel control del sindicat. Per un costat, la comunista heterodoxa que representaven els treballadors militants o simpatitzants del BOC, que tenia una forta penetració entre el proletariat sabater de la vila i s'anava implantant entre els obrers de ciment de Vallcarca, i, per l'altre, la partidària de l'apoliticisme, que a Sitges no es trobava representada pel sector possibilista conegut popularment a partir de l'any següent com a trentista, sinó per obrers anarquistes del sector intransigent que seguien les directrius

⁴⁵⁹ Segons les Altes de Matricula Industrial i Comercial de 1930 (AHS).

⁴⁶⁰ Article de l'ex-dependent Rafael Martín Hernández titulat "*A los trabajadores de Sitges en particular y a los trabajadores en general*" cridant a no votar la candidatura socialista, recollit a Baluard de Sitges núm.1.052, publicat el dos de febrer de 1922, i reproduït en part en aquest treball.

⁴⁶¹ Segons les Baixes de Matricula Industrial i Comercial de 1930 (AHS).

marcades per la Federació Anarquista Ibèrica (d'ara en endavant FAI) que s'havia creat tres anys abans a València.

El primer testimoni documentat d'aquest enfrontament entre les dues tendències cenetistes locals es remunta al dotze d'agost de 1930, i el testimonià precisament el primer exemplar d'Opinem... amb la crònica d'una reunió realitzada pel cenetista Sindicat d'Indústria del Calçat de Sitges a la Casa del Poble. L'assemblea s'havia convocat per tractar quina postura havien de transmetre els seus delegats al proper Congrés Regional de la CNT, però un cop aclarida:

“el company Milà (soci del Centaure, membre d'Opinem... i futur dirigent del BOC) tot i reconeixent que ja un article de la Confederació ho preveu, demana el respecte dintre de la C.N.T de totes les tendències tan en la premsa com en les reunions i acords” fet que “originà una discussió a to alt i feu que es suspengués la reunió quedant aquest punt per a discutir a una altra”⁴⁶².

Sense deixar als sabaters sitgetans, caldrà destacar l'assistència dels seus representants a la Conferència Regional de la CNT, que es reuní entre el trenta-u de maig i l'u de juny de 1931 a Barcelona. Com recullen les actes del congrés⁴⁶³, el Sindicat del Calçat de Sitges hi va ser representat per tres sabaters, Pere Amposta, que al cap de poc repetiria com el seu delegat assistint a Madrid al Tercer Congrés Confederal de la CNT, i un Campos i un Curtiada que no deixaren més senyes. Més enllà de puntualitzar que el delegat Campos seria Alfred Campos, el tresorer de la junta de la societat, caldrà aclarir que el Curtiada que representà als sabaters fou Josep Curtiada i Ferrer, que en aquells moments era vocal dels sabaters cenetistes⁴⁶⁴, i no pas el seu germà gran, que des d'anys enrere exercia de comerciant.

Analitzats els substancials canvis que registrà el panorama polític i sindical sitgetà durant els inicis del període republicà, serà hora d'analitzar la tasca que exercí Pere Curtiada i Ferrer com a regidor entre la seva investidura el cinc de juny de 1931 i la darrera sessió d'aquell mandat, celebrada del vint-i-tres de febrer de 1934. Per tal d'afavorir la claredat de l'exposició, per una banda s'analitzaran les seves intervencions

⁴⁶² Opinem... núm.1, publicat el setembre de 1930.

⁴⁶³ Consultades a través del web Veu Obrera.

⁴⁶⁴ Segons correspondència municipal citada a CONESA, Ricard, Op. Cit.

i propostes als plens municipals, que es dividiran entre les que feien referència a qüestions lingüístiques o nacionals, les relacionades amb problemàtiques socials, les corresponents a qüestions religioses i, finalment, les relacionades amb d'altres afers, i per altra banda, s'analitzarà la seva tasca dins les diferents comissions municipals en que s'integrà.

Les dues primeres intervencions en ple municipal referents a la qüestió nacional de Pere Curtiada i Ferrer foren referents als tràmits per a l'aprovació de l'Estatut. El vint-i-dos de juliol de 1931 es realitzà una sessió el tema central de la qual fou l'aprovació de l'Estatut de Núria, doncs l'acceptació d'aquell pels consistoris municipals era una de les condicions exigides pel govern central a la Diputació Provisional de la Generalitat per tal que fos acceptat a tràmit. Els regidors sitgetans l'aprovaren per aclamació, amb *“l'adhesió entusiasta del ciutadà Curtiada, (qui) per mitjà d'una lletra, considerant és un gran pas cap a la llibertat dels pobles”*⁴⁶⁵. Mesos més tard, concretament a la sessió del quinze d'abril de 1932, l'Ajuntament s'hagué de posicionar de nou sobre l'Estatut, doncs aquell arribava a la fi del seu tortuós procés d'aprovació. S'hi llegí una proposició signada per Pere Curtiada i Ferrer i els regidors Jacas, Pasqual i Santaló, on afirmaven que:

*“Apropant-se els dies decisius per Catalunya de la discussió de l'Estatut a les Corts Constituents de la República, demanem que s'acordi adreçar un telegrama al President de la Comissió d'Estatuts, i pregar-li que palesi al Parlament la ferma voluntat de Catalunya de governar-se per si mateixa, i el desig vivíssim de que el nostre Estatut plebiscitat el dia 2 d'agost de l'any passat, s'aprovi íntegrament, tal com el conceberen i votaren els catalans. —Que s'acordi també dirigir-se al President de la Generalitat de Catalunya que faci present als parlamentaris catalans que no poden admetre cap esmena a l'Estatut, sense el consentiment del poble que el votà”*⁴⁶⁶.

Més enllà del fet que la proposició fou *“aprovada per unanimitat la primera part de la proposició i la segona és aprovada per majoria”*⁴⁶⁷, l'acta municipal documenta la participació de Pere Curtiada i Ferrer en el debat que es desenvolupà i cita que:

⁴⁶⁵ Baluard de Sitges núm.1116, publicat el vint-i-sis de juliol de 1931. No consta cap referència més extensa al parlament de Pere Curtiada i Ferrer, doncs tot i que es passaren unes mínimes ressenyes dels plens a la premsa local, al llibre d'actes hi ha un buit entre el catorze d'abril i el nou de setembre.

⁴⁶⁶ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del quinze d'abril de 1931.

⁴⁶⁷ Baluard de Sitges núm. 1247, publicat el vint-i-quatre d'abril de 1932.

*“defensa la proposició manifestant que creia de gran interès que l’Ajuntament l’aprovi ja que no es poden admetre mutilacions a l’Estatut, el qual ha de ser concedit tal i com el poble català va aprovar-lo”*⁴⁶⁸.

Tres mesos més tard, en la sessió del quinze de juliol, el regidor independentista esdevingué protagonista del ple municipal presentant una proposta del grup municipal d’ERC. Aquesta consistia en proposar *“que l’Ajuntament acordi felicitar als propagandistes (Jaume) Miravittles (i Navarra) i (Jordi) Arquer (i Saltor) pel seu gest de rebel·lia parlant en català en front del Tribunal Militar que va jutjar-los”*. Davant el rebuig a la proposició de suport als militants del BOC expressat pel regidor Vidal, *“El ciutadà Curtiada es ratifica en la seva proposició basant-la en que en el primer cas abans d’èsser aprovat l’Estatut, de revoltar-se contra la imposició del castellà en terres catalanes”*. Finalment però, *“lo proposat pel ciutadà Curtiada es desestimada per majoria de cinc vots, votant a favor els ciutadans Pascual, Santaló, Jacas i Curtiada”*⁴⁶⁹.

Aquell mateix estiu, Pere Curtiada i Ferrer i els altres tres regidors d’ERC presentaren una proposició referent a la diada nacional, que s’aprovà per unanimitat, on afirmaven que :

*“Complint-se el dia onze del mes que som el 218 aniversari de la pèrdua de les llibertats catalanes, els regidors del Centre d’Esquerra que sota signen, demanem que s’acordi trametre a Barcelona, per tal dia, un ram de flors naturals per a ésser dipositat al peu del monument al Conseller Rafael de Casanova. Així mateix demanen que es cursi un telegrama a l’Honorable (il·legible) de la Generalitat de Catalunya fent-li palesa la creença d’aquest Consell que l’onze de Setembre d’enguany tindrà una significació ben distinta dels que la catalanitat renaixent la (il·legible) fins ara, estant ja quasi aprovat l’Estatut de Catalunya”*⁴⁷⁰.

Just una setmana més tard, més enllà del fet que Pere Curtiada i Ferrer es va interessar *“que les instàncies adreçades a l’Ajuntament siguin escrites en català”*, quan el regidor Jacas comunicà que els regidors del Centre d’Esquerra s’havien afiliat a ERC, *“el*

⁴⁶⁸ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del quinze d’abril de 1932.

⁴⁶⁹ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del quinze de juliol de 1932.

⁴⁷⁰ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del dos de setembre de 1932.

ciutadà Curtiada (afirmà) que ell, tot i estant conforme amb la política de l'esmentat partit, continua afiliat al partit d'Estat Català"⁴⁷¹.

Arribat el mes d'abril de 1933, Pere Curtiada i Ferrer suggerí que *"els rètols dels noms dels carrers que s'hagin de renovar o canviar es posin tots en català i amb rajoles"*⁴⁷², proposta que ratificà dos mesos més tard⁴⁷³, però la seva proposta sobre la nomenclatura dels carrers de la vila que despertà més polèmica sorgí arran de l'arribada de la commemoració del catorze d'abril. Més enllà de proposar que es creés una comissió per a organitzar els actes de commemoració, suggerí que un dels actes de la festa *"podria ésser la col·locació d'una placa donant a un carrer de Sitges el nom de República Catalana"*⁴⁷⁴. Si bé les actes del consistori no hi feren referència, des del Baluard s'aclarí sense aportar cap tipus de prova, que Pere Curtiada i Ferrer hauria proposat *"treure el nom d'un carrer retolat amb el d'algun sacerdot, sigui el que sigui i anomenar-lo de la República Catalana"*⁴⁷⁵.

Més recorregut tingué un conflicte lingüístic que, generat per uns estiuejants espanyolistes, acabaria tenint transcendència al ple municipal, al Govern Civil, als jutjats i al carrer, i on, a més, Pere Curtiada i Ferrer hi tingué una actuació destacada. En una sessió municipal on aquest era absent, concretament la del vint-i-vuit de juliol de 1933, el regidor Vidal *"exposa que la setmana passada a Platja d'Or fou objecte d'escarni la nostra parla per part d'alguns estiuejants. La víctima en fou un cambrer qui, per haver-la emprat, fou grollerament malparlat"*. Davant la proposta de l'alcalde, el socialista Costa, de *"adreçar-se a HUSA (l'empresa responsable de l'hotel) dient que tinguin cura de que aquests fets no es repeteixin"*, davant la insistència dels regidors d'ERC es decidí *"protestar amb tota energia davant de HUSA i de Platja d'Or demanant que siguin castigats els autors, i assabentar-ne al Govern Civil i a la Generalitat"*⁴⁷⁶.

En la sessió del nou d'agost, ara sí amb presència de Pere Curtiada i Ferrer, es tornà a tractar de la qüestió en haver rebut resposta del Govern Civil, des d'on s'afirmava que:

⁴⁷¹ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del setze de setembre de 1932.

⁴⁷² Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del tres de març de 1933.

⁴⁷³ Baluard de Sitges núm.1307, publicat el vint-i-quatre de juny de 1933.

⁴⁷⁴ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del vuit de març de 1933.

⁴⁷⁵ Baluard de Sitges núm.1292, publicat el dotze de març de 1933.

⁴⁷⁶ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del vint-i-vuit de juliol de 1933.

“s’ha deduït que el culpable de l’incident ocorregut al Casino Platja d’Or és qui el va produir amb la seva intemperància, i que l’Alcalde pot imposar-li sanció que cregui convenient o bé fer la proposta de la mateixa”. En el debat que generà aquesta resposta l’acta indica que hi participaren els regidors Jacas i Pere Curtiada i Ferrer, però tot i no detallar-se les seves intervencions, sí que es poden deduir tenint en compte que *“s’acordà per unanimitat proposar que li sia imposada a En Juli Claret Martí la penyora de dues-centes cinquanta pessetes i es pregui que no se li condoni per cap raó ni concepte”*⁴⁷⁷.

El Baluard de Sitges, on la notícia tingué un important ressò, revela que abans d’aquell ple *“al Jutjat municipal ha tingut lloc aquests dies un judici de faltes referent als incident ocorreguts darrerament en una entitat estiuenca. A més llegim que el Governador civil, per indicació de l’alcalde de Sitges, ha imposat una multa de 250 pessetes, relacionada amb dit afer”*. La situació quedava lluny de restar tancada i la mateixa notícia indicava que *“a més, es diu que la cosa encara tindrà repercussió al Jutjat de Primera Instància, per una reclamació de danys i perjudicis promoguda pel cambrer afectat per l’accident”*⁴⁷⁸. Finalment, *“celebrat en el Jutjat municipal el judici de faltes per a l’afer Delgado-Claret, que tan enrenou produí, fou resolt amb sentència condemnatòria (no indica quina), d’acord amb el dictamen presentat del Ministeri Fiscal”*. Aquest hauria *“estat elogiat pel poble”* i alhora fou *“acceptat i consentit per les parts litigants”*⁴⁷⁹.

Més enllà de la sentència, el valor de la crònica residiria en el fet que ens informa que *“aquest assumpte ha donat lloc a que a Sitges fessin llur presentació els anomenats “escamots” de l’Esquerra, requerits a l’efecte per a fer soroll. Lamentem s’hagi recorregut a elements forasters”*⁴⁸⁰. Els escamots als que es referia Baluard no eren altres que els membres de les Joventuts d’Esquerra Republicana-Estat Català (d’ara en endavant JEREC), la sub-organització que havia permès a Macià mantenir orgànicament viu Estat Català després de la integració del partit independentista a ERC amb l’impuls d’una xarxa pròpia de casals i publicacions. Inicialment els escamots eren grups d’onze persones que formaven les sub-divisions de l’exèrcit català que impulsà

⁴⁷⁷ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajunt. de Sitges, sessió del vint-i-vuit de juliol de 1933.

⁴⁷⁸ Baluard de Sitges núm.1315, publicat el vint d’agost de 1933.

⁴⁷⁹ Baluard de Sitges núm.1316, publicat el tres de setembre de 1933.

⁴⁸⁰ Ibid.

Macià durant la dictadura de Primo de Rivera, i en període republicà, sota la direcció de Miquel Badia i Capell, esdevingueren els grups d'acció d'ERC com al seu torn el BOC tenia els anomenats GABOCS (Grups d'Acció del Bloc Obrer i Camperol). Els escamots de les JEREC solien desfilars uniformats, concretament amb una camisa militar verda, uns pantalons foscos, corretjams de cuir i sabates ferrades, i la seva presència a Sitges, de la qual no tenim cap altre testimoni, no deuria passar desapercebuda. La falta d'altres fonts impedeix aprofundir en el paper que hauria tingut Pere Curtiada i Ferrer en la jornada, però com a màxim representant del sector d'Estat Català a la localitat presumiblement fou destacada.

Finalment, la darrera intervenció del regidor independentista referida al fet nacional que recullen les actes municipals es produí el deu de novembre de 1933, i fou precisament per solidaritzar-se amb una altra nació sense estat, la basca, aconseguint que el ple enviés un telegrama felicitant a l'alcalde de Bilbao per l'èxit del plebiscit que havien celebrat sobre el seu Estatut d'Autonomia.

Referenciades totes les intervencions i propostes de Pere Curtiada i Ferrer relatives al fet nacional i a la defensa de la llengua catalana, serà el torn d'obrir un nou apartat per les referides a qüestions socials, que en l'inici de legislatura estigueren monopolitzades pel conflicte que afectà als treballadors de la fàbrica de ciment de Vallcarca.

El regidor s'estrenà el vint-i-u d'agost de 1931 preguntant *“a la presidència si algú oficialment l'hi havia preguntat quelcom respecte al míting que havia de tenir efecte en la Barriada de Vallcarca, contestant la Presidència negativament”*⁴⁸¹. El míting al que feia referència el convocava el Sindicat Únic de Treballadors de Vallcarca de la CNT, secció sindical creada just després de proclamar-se la República per millorar les pèssimes condicions de treball que la dictadura havia permès a la fàbrica de ciment. Els obrers cenetistes presentaren unes noves bases de treball al patró Fradera a mitjans de maig, i, tot i que inicialment semblava que les negociacions anaven per bon camí, el dos de juny esclatà una primera vaga. Aquesta es pot resseguir tant a través de les cartes dirigides pel sindicat a l'Ajuntament, datades del trenta d'abril i del quatre, set i vint de juny⁴⁸², com de la premsa local, i acabà en un acord que no s'ha conservat però del qual

⁴⁸¹ Baluard de Sitges núm. 1.121, publicat el trenta d'agost de 1931.

⁴⁸² Cartes recollides a AACAAAS núm.44, Sindicat Únic de Treballadors de Vallcarca (1931-1936) (AHS).

sí que consta que va rebre la benedicció del Conseller d'Economia i Treball de la USC Manel Serra i Moret⁴⁸³.

La tensió, però, continuà, i el divendres vint-i-cinc de setembre comença una vaga que s'inicià amb *“alguns incidents i amenaces i fins hi ha algun detingut”*⁴⁸⁴. Com confirma l'acta de la sessió municipal celebrada una setmana després, l'alcalde Costa s'interessà per l'obrer detingut per la guàrdia civil i per una solució negociada del conflicte. Pere Curtiada i Ferrer *“explicà amb tots els detalls lo succeït a Vallcarca referent a l'obrer que va ésser empresonat, el qual va deixar-se en llibertat baix la responsabilitat del ciutadà Costa. Afirma que l'alcaldia deu intervenir explicant al Governador la veritat dels fets”*⁴⁸⁵. Tot i les gestions efectuades per l'Ajuntament d'esquerres, la vaga, que a diferència de la precedent havia esclatat per un acomiadament i no per unes noves bases de treball, s'allargà durant cinc setmanes. El consistori municipal, solidari amb els vaguistes, organitzà una subscripció popular en benefici dels obrers de Vallcarca a la que aportà dues mil pessetes, i a la que el regidor independentista fou un dels primers en afegir-se donant-ne deu⁴⁸⁶ més.

La vaga acabà amb els obrers dividits, alguns dels quals sota la direcció del seu patró impulsaren una associació de treballadors alternativa a la cenetista, l'Associació d'Obrers i Empleats de la Fàbrica de Ciments i Cals de Vallcarca. En aquest sentit, Pere Curtiada i Ferrer s'interessà en la sessió municipal del quatre de desembre *“per a que es facin les gestions necessàries a fi de que per el Govern Civil de Barcelona no siguin aprovats els Estatuts de la nova societat de treballadors de Vallcarca, sent així que persones imparcials i capacitades en lleis asseguruen que el reglament conté moltes il·legalitats, acordant-se de conformitat, després de manifestar el ciutadà Santaló que la Comissió que vagi a Barcelona pot fer contar que abans d'aprovar el reglament ja es prenen represàlies com passa amb les persones detingudes per el sol fet d'haver-se manifestat en contra dels Estatuts, quin caire és verament feixista”*⁴⁸⁷.

Després de reunir-se el vint-dos de novembre i el sis i deu de desembre amb l'autorització corresponent, el Sindicat Únic de Treballadors de Vallcarca va patir la

⁴⁸³ Correspondència Municipal de l'Ajuntament de Sitges (1931-1932) (AHS).

⁴⁸⁴ Baluard de Sitges núm.1125, publicat el vint-i-set de setembre de 1931.

⁴⁸⁵ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del dos d'octubre de 1931.

⁴⁸⁶ Baluard de Sitges núm.1221, publicat el vuit de novembre de 1931.

⁴⁸⁷ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del quatre de desembre de 1931.

prohibició de celebrar una nova assemblea el dia tretze del mateix mes. Aquesta es celebrà tot i la prohibició del Governador Civil Anguera de Sojo, fet pel qual el president de la secció sindical cenetista Francisco Archilla i García fou multat amb una sanció de cinc-cents pessetes⁴⁸⁸.

Posteriorment dos obrers de Vallcarca més foren detinguts, fet que fou respost per l'Ajuntament, a proposta del regidor Pascual, finançar amb trenta pessetes *“les dues famílies dels obrers empresonats governativament per qüestions de caire social a fi que no quedin completament desamparades”*, proposta que compta amb el suport del regidor independentista, *“doncs ja que les autoritats superiors es desentenem d'aquest afer es inhumà deixar que les dites famílies passin gana”*⁴⁸⁹.

El dia vint esclatà de nou la vaga, i tres dies després d'iniciar-se Pere Curtiada i Ferrer hagué de pregar *“a la presidència que s'interessi per els obrers que han sigut empresonats últimament amb motiu de la vaga de Vallcarca; considera que s'han comés obeint ordres superiors. Demana que consti, per tals fets, la seva protesta”*. El regidor independentista denunciava així que el patró Fradera comptava en la seva ofensiva anti-obrera amb la complicitat del Governador Civil del moment, el futur militant de la ultradretana Confederación Española de Derechas Autónomas (d'ara en endavant CEDA) Josep Oriol Anguera de Sojo, que hauria fet un ampli desplegament policial a la colònia industrial per tal d'impedir el lliure desenvolupament de la vaga. En aquest sentit, Pere Curtiada i Ferrer, demanà que es fes constar en acta *“que una comissió de l'Ajuntament que, amb tal caràcter anà a Vallcarca per a procurar una solució del conflicte, un sergent de la guàrdia civil va dir-los que allí no tenien res a fer (...) en quina barriada, segons notícies s'agafa als que no entren al treball”*. De fet, l'ocupació policial no es limità a la colònia, ja que, com denuncià el regidor d'Estat Català en aquella mateixa sessió *“l'espectacle de veure patrullant la Guàrdia Civil per els carrers de Sitges. Tota vegada que aquí no s'ha alterat la normalitat, puig el conflicte s'ha plantejat exclusivament a Vallcarca”*⁴⁹⁰. De fet, com revelaria ell mateix

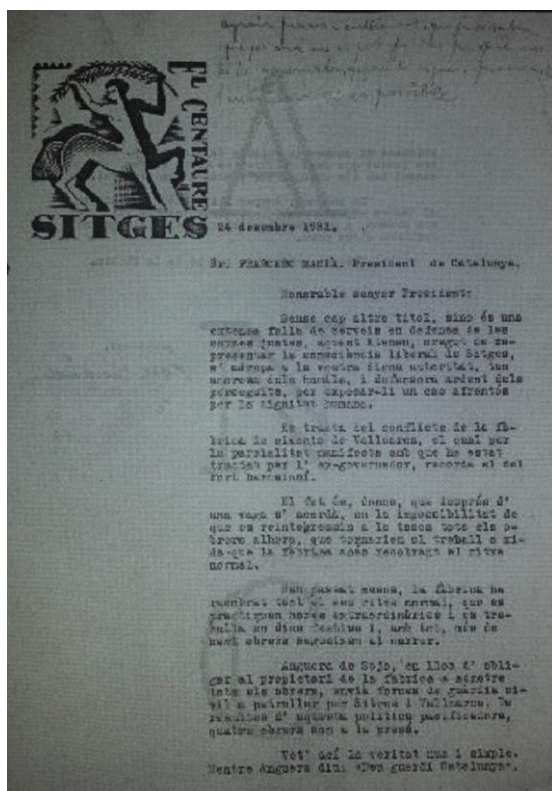
⁴⁸⁸ AACAAS núm.44, Sindicat Únic de Treballadors de Vallcarca (1931-1936) (AHS).

⁴⁸⁹ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del quatre de desembre de 1931.

⁴⁹⁰ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del vint-i-tres de desembre de 1931.

cinc dies després, “l’Alcalde de Sitges va sol·licitar del Ministre de la Governació que li fos admesa la dimissió de Governador interí de Barcelona”⁴⁹¹.

Just produir-se el cessament d’Anguera de Sojo, Pere Curtiada i Ferrer dirigí una carta al president Macià, signant com a president de l’Ateneu El Centaure, i que fou reproduïda per la Humanitat ⁴⁹², per tal que intercedís en favor dels obrers de Vallcarca. Datada del vint-i-quatre de desembre, i publicada dos dies després, el regidor hi explicava:



Carta de Pere Curtiada i Ferrer a Macià (ANC).

Sense cap altre títol, si no és un extens full de serveis en defensa de les causes justes, aquest Ateneu, cregut de representar la consciència liberal de Sitges, s’adreça a la vostra digna autoritat, tan amorosa dels humils, i defensor ardents del perseguits, per exposar-li un cas afrontós per la dignitat humana.

Es tracta del conflicte de la fàbrica de ciments de Vallcarca, el qual per la parcialitat manifesta amb que ha estat tractat per l’ex-governador, recorda el Port barceloní. El

⁴⁹¹ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajunt. de Sitges, sessió del trenta de desembre de 1931.

⁴⁹² La Humanitat núm.42, publicada el vint-i-sis de desembre de 1931.

fet és, doncs, que després d'una vaga s'acordà, en la impossibilitat de que es reintegressin a la tasca tots els obrers alhora, que tornarien al treball a mida que la fàbrica anés recobrant el ritme normal.

Han passat mesos, la fàbrica ha recobrat tant el seu ritme normal, que es practiquen hores extraordinàries i es treballa en dies festius i, amb tot, més de cent obrers segueixen al carrer.

Anguera de Sojo, en lloc d'obligar al propietari de la fàbrica a admetre tots els obrers, envià forces de guàrdia civil a patrullar per Sitges i Vallcarca. De resultes d'aquesta política pacificadora, quatre obrers són a la presó.

Vet ací la veritat nua i simple. Mentre Anguera diu: "Déu guardi Catalunya", encomana al màuser la guàrdia dels catalans. Mentre hom permet que cent famílies es morin de fam, per tot consol hom els ensenya les puntes d'un tricorni.

Us preguem, senyor President, confiats en el vostre esperit justicier, que torneu la llibertat als presos, i que permeteu que treballin els que no freturen altra cosa. Visqueu molts anys pel bé de la Pàtria"⁴⁹³.

Tot i no conservar-se la resposta que hauria dirigit el secretari del president a Pere Curtiada i Ferrer, ja que l'arxiu de l'Ateneu El Centaure s'hauria perdut, a la carta rebuda pel president hi consta la inscripció "*que per ara no es pot fer res perquè no hi ha governador, quan hi sigui, procurarà d'intervenir si és possible*"⁴⁹⁴. L'actuació del president de l'Ateneu El Centaure va arribar al ple municipal, "*i, a petició del senyor Jacas, (s'acordà) que l'Ajuntament ha vist amb satisfacció l'actuació del company de consistori En Pere Curtiada respecte el conflicte de Vallcarca*"⁴⁹⁵.

La situació, però, no es solucionaria en favor dels obrers cenetistes, com encertadament ha exposat Conesa⁴⁹⁶, si bé a principis de gener els quatre detinguts foren alliberats, l'associació de treballadors propera a l'empresa pogué inscriure els seus estatuts afirmant tenir quatre-cents deu afiliats i, finalment, desenes dels obrers que havien estat

⁴⁹³ Fons President Francesc Macià (documentació institucional) Representació, protocol i relacions exteriors, Correspondència de Francesc Macià, Correspondència rebuda per Francesc Macià (ANC).

⁴⁹⁴ Ibid.

⁴⁹⁵ Baluard de Sitges núm. 1230, publicat el deu de gener de 1932.

⁴⁹⁶ CONESA, Ricard, Op. Cit.

acomiadats no recuperaren els seus llocs de treball i foren desnonats dels seus habitatges a la colònia. El desenllaç del conflicte òbviament no va satisfer ni als sectors anarquistes ni als militants del BOC, ambdós amb una forta implantació en la CNT de Vallcarca, i des de les capçaleres que editaven des de Barcelona s'acusaren mútuament del fracàs del moviment vaguístic profunditzant en la ruptura interna del sindicat.

La finalització del conflicte de Vallcarca va permetre que altres reivindicacions socials arribessin al ple, moltes de les quals de la mà de Pere Curtiada i Ferrer, entre els que caldria destacar les referents a la denúncia de la repressió contra el moviment obrer, la lluita contra l'atur i pel compliment de les bases de treball o en defensa dels interessos dels pescadors locals.

El regidor independentista presentà, el dia que la seva filla Lola Curtiada i Torralbas complia dos anys, una moció *“per protestar de les deportacions en massa d'obrers, per quant la llei de Defensa de la República ha sigut aplicada anteriorment a classes que han laborat públicament contra el règim republicà”*⁴⁹⁷. Tot i que l'acta municipal en cap cas ho especifiqui, les deportacions a que feia referència en la seva moció eren les dels implicats en la Insurrecció de l'Alt Llobregat (1932), revolta que pocs dies abans s'havia iniciat a Berga amb la proclamació per part de militants cenetistes del comunisme llibertari i que, tot i haver-se estès exitosament per les poblacions mineres dels voltants, al cap de cinc dies ja havia estat totalment sufocada. Alguns dels detinguts foren deportats a Guinea, com fou el cas de l'anarco-sindicalista Francisco Ascaso Abadía, i la moció que presentà Pere Curtiada i Ferrer per protestar per aquesta circumstància va ser desestimada, i, si bé va rebre va rebre el suport dels seus companys de grup municipal Santaló i Pascual, Jacas es va abstenir i l'alcalde i cinc regidors més hi votaren en contra. Si bé la seva proposició va ser rebutjada fins i tot per alguns regidors d'esquerres i no s'arribà a aprovar, Pere Curtiada i Ferrer expressava un sentiment majoritari entre els obrers sitgetans, com es demostrà tres dies després quan *“hi hagué a la nostra vila (Sitges), com en altres llocs de la península, vaga que fou gairebé general, decretada per elements de la F.A.I per protestar de les deportacions a la Guinea”* i en la que *“es paralitzaren fàbriques i tallers de calçat i el ram de la construcció”*⁴⁹⁸.

⁴⁹⁷ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del dotze de febrer de 1932.

⁴⁹⁸ Baluard de Sitges núm.1.235, publicat el vint-i-u de febrer de 1932.

Pocs dies després, en la sessió municipal del vint-cinc de febrer de 1932, Pere Curtiada i Ferrer s'interessà per agilitzar l'inici de les obres de construcció d'un aqüeducte per tal d'alleujar l'alt nombre d'obriers en atur. De la qüestió, se'n tornà a parlar en la següent sessió, i el regidor independentista proposà i s'acceptà que *“al conveni (per a la construcció de l'aqüeducte) s'hi posi la clàusula de que siguin preferits els obrers de Sitges”*⁴⁹⁹. L'inici de les obres però s'allargà, i en aquest sentit Pere Curtiada i Ferrer pressionà en sessions posteriors per l'inici de les obres fins que tiraren endavant. De fet, Pere Curtiada i Ferrer ja s'havia preocupat per la qüestió de l'atur, doncs simultàniament a la vaga de Vallcarca la contractació, especialment a la construcció, s'havia reduït, i quan es debatia sobre les gestions d'una comissió encarregada de posar remei a l'atur forçós, denuncià que *“ja estava assabentat de certes maniobres de persones ben considerades i fins i tot algunes tingudes com a grans patricis, de les quals pot deduir-se per la conducta seguida en aquest afer que no els interessa gens ni mica la sort de la classe treballadora”*, i proposà *“la publicació d'un document explicant lo que passa respecte als obrers sense treball”*⁵⁰⁰.

Com la resta de regidors d'esquerres, recolzà la proposició del regidor Pascual per tal que es respectés el dia de descans setmanal no només *“als comerços sinó també a fàbriques i tallers i tota mena de treballs”*⁵⁰¹. El fet que la qüestió arribés al ple feia visible que la normativa no es complia, fet que a l'estiu es va fer patent arran de la denúncia de dos obrers sitgetans arran de l'incompliment de les bases de treball en qüestions horàries per part d'un industrial. Des de l'Ajuntament s'acordà donar tràmit a la denúncia, i *“a petició del ciutadà Curtiada es fa constar que és fals l'acord de Foment de Sitges”* que esgrimia l'industrial assegurant que es pactà *“deixar en llibertat durant la temporada d'estiu per a tancar a l'hora que millor els convingui als establiments tenint en compte les condicions turístiques de la Vila”*⁵⁰², circumstància que el regidor independentista coneixia amb detall per haver estat vocal del citat organisme.

Finalment, el regidor sitgetà d'Estat Català s'interessà per si Lluís Companys, llavors Ministre de Marina, havia complert el compromís adquirit recentment amb els

⁴⁹⁹ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del quatre de març de 1932.

⁵⁰⁰ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del sis de novembre de 1931.

⁵⁰¹ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del vint-i-cinc de març de 1932.

⁵⁰² Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del dotze de juliol de 1933.

pescadors sitgetans. En una visita realitzada pel líder republicà a la població, una comissió de pescadors locals se li adreçà per protestar *“pel mal que els fan les barques d’arrossegament”* i aquell es comprometé a que *“fos vigilada degudament la costa”*⁵⁰³, i desconeixent si aquesta vigilància ja s’estava efectuant el ple aprovà dirigir-se al ministeri per assegurar-ne la realització. Les gestions, però, no haurien estat prou efectives, ja que setmanes després s’aprovà dirigir-se de nou al ministeri en considerar els pescadors locals que el compromís no s’havia complert plenament, però en el ple del primer de setembre ja es pogué donar el tema per solucionat.

Si fruit de la seva vinculació a l’obrerisme local i al separatista Estat Català Pere Curtiada i Ferrer hauria estat el regidor sitgetà que hauria mantingut el discurs més rupturista respecte a qüestions socials i nacionals, foren les seves intervencions i proposicions respecte a qüestions religioses les que més feren tremolar els pilars de la burgesia local i generaren més controvèrsia.

La primera intervenció de Pere Curtiada i Ferrer respecte a qüestions religioses fou *“presenciada pel veïnat en massa i forasters”*, i seria la que acabaria aixecant més polèmica. Pocs dies després que s’hagués celebrat la tradicional processó religiosa vinculada a la Festa Major, primera en període republicà i democràtic i en la qual s’haurien produït alguns incidents, el regidor independentista *“presentà una proposició per tal que s’acordés prohibir la celebració de qualsevol altra”*⁵⁰⁴.

Signada també pels regidors Vidal i Santaló, afirmava que *“per l’experiència assolida en virtut de la celebració de la processó del passat dia 24 en la qual es produïren incidents que, serien de doldre, si, la cordura i el civisme dels ciutadans que no simpatitzen amb aquests actes d’ostentació del fanatisme religiós, no hagués privat de respondre a tals provocacions; es prohibeixi d’una manera absoluta tota manifestació d’aquesta naturalesa que no es faci dintre el clos de la jurisdicció eclesiàstica, mentre i tant no hi hagi lleis aprovades que regulin d’una manera clara i concreta la celebració dels esmentats actes”*⁵⁰⁵.

⁵⁰³ Ibid.

⁵⁰⁴ Baluard de Sitges núm.1.121, publicat el trenta d’agost de 1931.

⁵⁰⁵ Baluard de Sitges núm.1.121, publicat el trenta d’agost de 1931.

La proposició, que seguia la filosofia fixada a la constitució, però, aprofundia les conseqüències de la declaració laïcista que pregonava, cercava apartar la religió de l'esfera pública i recloure-la als edificis de culte i fou aprovada per la majoria d'esquerres tot i el rebuig del conjunt de l'oposició conservadora.

Tot i que quedaria en paper mullat per legislacions posteriors d'instàncies superiors, més enllà del simbolisme de la mesura proposada, aquesta convertí a Pere Curtiada i Ferrer en el blanc principal dels atacs del conservadorisme local i a la següent edició del setmanari ja s'hi referiren com *“el regidor esquerrà que sempre està a la que salta en els afers religiosos”*⁵⁰⁶.

El regidor obrerista sí que aconseguí un èxit més tangible amb la secularització del cementiri local, posant fi a una discriminació històrica als ateu i als que exercien religions diferents a la catòlica, que fins llavors eren enterrats en un cementiri annex i molt menys lluït. Pere Curtiada i Ferrer argumentà que:

*“resolta ja per les Corts Constituents la secularització dels cementiris demana que l'Ajuntament pagui les despeses de trasllat de les despulles enterrades al Cementiri Civil i que sigui el Cementiri Municipal a on es posin tots els enterraments sense distinció de laic i tota mena de confessions”*⁵⁰⁷.

Mesos després el sitgetà preguntaria a l'alcalde:

*“si és veritat com ha llegit en un periòdic de la localitat, que per part de l'alcaldia s'ha donat permís per a celebrar les processons de Setmana Santa; contestant la Presidència que, efectivament, va rebre's una instància signada per el rector i altres, sol·licitant el corresponent permís; que va traslladar la sol·licitud al Govern Civil; i que un cop rebuda la conformitat del Governador va concedir el permís sol·licitat, tenint en compte que es tracta d'una cosa tradicional”*⁵⁰⁸.

Pere Curtiada i Ferrer respongué rebutjant *“tota responsabilitat pel que pugui ocórrer, tota vegada que hi ha antecedents de que, per actes similars, s'ha alterat l'ordre*

⁵⁰⁶ Ibid.

⁵⁰⁷ Baluard de Sitges núm.1.125, publicat el sis de desembre de 1931.

⁵⁰⁸ Baluard de Sitges núm.1.241, publicat el tretze de març de 1932.

públic”⁵⁰⁹, fets que finalment no es produïren per rectificar el Governador Civil la seva decisió⁵¹⁰.

Poques setmanes després Pere Curtiada i Ferrer fou l'únic regidor que s'oposà a la participació municipal en l'administració del santuari del Vinyet, fent *“constar que a la seva manera de pensar cap representant de l'Ajuntament no ha de formar part en la Junta d'un Santuari, encara que sigui amb caràcter administratiu”*⁵¹¹, i no passarien gaires mesos abans que preguntés *“si l'Asil de Sant Josep és propietat de l'Ajuntament, i al contestar afirmativament la Presidència, diu que tenint en compte que l'Estat és laic, i en conseqüència ho són els municipis, proposa que s'ordini siguin retirats de l'expressat Asil tots els signes o atributs religiosos que hi ha”*⁵¹², i així s'aprovà amb l'única oposició de dos regidors. Pocs dies després, en aquesta ocasió en referència a l'hospital local, manifestà *“que un veí li ha denunciat que a l'Hospital s'obliga als malalts a oir missa, cosa que considera irrespectuosa a les Lleis de la República; contestant el ciutadà Ibáñez, representant de l'Ajuntament a la Junta de Beneficència, que indagarà el que hi hagi de cert en la denúncia per a procedir en conseqüència”*⁵¹³.

Si bé aquestes petites conquestes per als sitgetans no catòlics ara al cementiri, ara a l'hospital, ara a l'asil, generaven un fort malestar entre el conservadorisme local, serien de nou els actes religiosos de la Festa Major els que de nou aixecarien més polèmica. Amb l'intent de cop d'Estat del general Sanjurjo acabat de fracassar, Pere Curtiada i Ferrer i el regidor Vidal presentaren la següent proposició:

“Acollint l'estat d'opinió que s'ha format en motiu de l'avortat complot reaccionari militar i atenent el (il·legible) fi de circumstàncies agavellades que fan es tingui de mirar amb mal la celebració d'actes de caire religiós a la via pública, davant qualsevol possible incident que pot produir-se, els que signem, regidors d'aquest Ajuntament, tenen l'honor de sotmetre a la consideració del Consistori les següents proposicions:

1) Que sigui declara urgent.

⁵⁰⁹ Ibid.

⁵¹⁰ Baluard de Sitges núm.1.243, publicat el vint-i-set de març de 1932.

⁵¹¹ Baluard de Sitges núm.1.244, publicat el tres d'abril de 1932.

⁵¹² Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del disset de juny de 1932.

⁵¹³ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del primer de juliol de 1932.

2) *Que l'alcaldia gestioni que de la Comissió de Festes que té al seu càrrec l'organització de les corresponents a la propera Festa Major, recatant es serveixin deixar sense efecte tots els actes de caire religiós projectat, a la via pública, justificant degudament dita resolució.*

3) *Que faculti a l'Alcaldia per a que si es arribat el cas es faci complir l'esmentada suspensió, fent-se ús de les atribucions de que pugui estar investit, per haver-li sigut conferides per les autoritats competents, o informant a les mateixes amb (il·legible) al que les circumstàncies del moment aconsellen”⁵¹⁴.*

Durant l'intens debat que es generà arran de la proposta el regidor independentista manifestà “*la seva opinió de que la processó d'enguany, en cas d'ésser permesa, no seria un acte religiós sinó un acte d'afirmació reaccionària i monàrquica, repetint-se, augmentat i corregit el de l'any passat; diu que el seu parer és contra de tota manifestació confessional pels carrers*”⁵¹⁵, i finalment s'aprovà suspendre la processó.

La decisió de l'Ajuntament que havien proposat Pere Curtiada i Ferrer i el regidor Vidal va ser recolzada pel conjunt de l'esquerra local, i, en aquest sentit, en la següent sessió municipal es van rebre “*afectuosos adhesions a l'acord de no autoritzar manifestacions públiques per la Festa Major, del Bloc Obrer i Camperol, Agrupació Socialista i Federació Obrera*”⁵¹⁶ i a la posterior del Centre d'Esquerres. Per contra, les forces conservadores protestaren fortament la decisió des de les pàgines de Baluard⁵¹⁷ i des de les entitats que controlaven. Així, la Societat d'Atracció de Forasters i Foment de Sitges declinaren organitzar els actes de la Festa Major que els pertocaven i exigiren al consistori que retornés les donacions a l'organització dels actes festius dels sitgetans que així ho demanessin, fet que fou respost per l'Ajuntament amb el trencament de tota la relació amb la primera d'aquelles entitats.

Amb l'ambient encara tens per aquesta primera Festa Major sense processó i el boicot de les forces dretanes a les celebracions, Pere Curtiada i Ferrer presentà una proposició

⁵¹⁴ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del dinou d'agost de 1932.

⁵¹⁵ Ibid.

⁵¹⁶ Baluard de Sitges núm.1.265, publicat el quatre de setembre de 1932.

⁵¹⁷ Baluard de Sitges núm.1264 i 1265, publicats el catorze i vint-i-quatre d'agost de 1932.

a la qual l'alcaldia hauria accedit i que aixecaria de nou ampolles entre els seus adversaris polítics:

“El ciutadà Curtiada manifesta que, a pesar d’estar legalment prohibida la mendicitat, i així haver-ho acordat l’Ajuntament, molt sovint es veuen certa mena de captaires amb hàbit (és a dir, capellans i demés religiosos), els quals ningú gosa molestar-los en la seva feina il·legal. Per lo que demana a l’Alcaldia que donin les ordres convenients per a que tots els captaires passin per un mateix raser o sia que se’ls prohibeixi anar de porta en porta.

La darrera intervenció de Pere Curtiada i Ferrer centrada en qüestions religioses es produí arran dels enterraments de sitgetans pobres als quals l’Ajuntament subvencionava la sepultura, proposant que *“els enterraments que costegi l’Ajuntament siguin sempre civils”*⁵¹⁸.

Analitzades les intervencions referents a qüestions nacionals, lingüístiques, socials i religioses, serà el torn d’exposar en un calaix de sastre les referents a d’altres temàtiques.

Apostant per la ruptura total amb l’anterior règim dictatorial, a proposta del regidor independentista l’Ajuntament sitgetà s’adherí a una petició al Govern de la República del seu homòleg figuerenc en el sentit de que *“es declari el càstig civil d’inhabilitació per a exercici de càrrecs públics, durant deu anys, a tot els ciutadans que exerciren càrrec durant la Dictadura”*⁵¹⁹. També aconseguí que s’aprovés retirar una corona que hi havia al saló consistorial i que provisionalment havia restat tapada amb un drap⁵²⁰, i proposà *“i així s’acordà, cridar l’atenció dels industrials quan posen anuncis amb l’adreça de noms de carrers oficialment suprimits des de l’adveniment de la República”*⁵²¹ i que es protestés per *“uns crits subversius contra el règim republicà”* llançats per un grup d’estiuejants⁵²².

⁵¹⁸ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del dotze de juliol de 1933.

⁵¹⁹ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del sis de novembre de 1931.

⁵²⁰ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del vint de novembre de 1931.

⁵²¹ Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del tretze de maig de 1932.

⁵²² Llibre d’actes de sessions municipals de l’Ajuntament de Sitges, sessió del u de setembre de 1933.

Pere Curtiada i Ferrer s'interessà també per la falta de participació sitgetana a *“una Assemblea d'alcaldes de Municipis de dos a deu mil habitants quin principal objecte era constituir una Federació de Municipis Catalans”*, fet que l'alcalde confirmà argumentant que davant *“la impossibilitat de concórrer a la mateixa hi va remetre la seva adhesió”*⁵²³.

Conseqüent amb els seus ideals, quan el regidor Jacas manifestà que d'altres Ajuntaments donarien una gratificació extra als seus empleats, proposà que el sitgetà fes el mateix, el regidor d'Estat Català manifestà *“que si es dóna alguna cosa tant ha de cobrar el més humil que el més alt empleat”*⁵²⁴.

Pere Curtiada i Ferrer aconseguí l'adhesió unànime de l'Ajuntament *“a l'homenatge de la ciutat de Figueres a la memòria de Martí Vilanova”*⁵²⁵, militant del PCC que va morir l'any 1930 i pel qual el regidor independentista i d'altres sitgetans havien demostrat una especial estima en fer diverses donacions per a auxiliar econòmicament la seva mare.

El regidor independentista també liderà la resposta de l'Ajuntament de Sitges a la pujada de tarifes per part de la companyia Telefònica, a proposta seva *“s'acordà protestar davant de l'esmentada empresa per la puja de tarifes que es fonamenta en una disposició de la desapareguda Dictadura”* i alhora *“per a compensar la puja, s'acorda donar de baixa (...) l'aparell de sobre-taula que ara hi ha al despatx de l'Alcaldia”*⁵²⁶, que el Baluard aclareix que era un dels tres dels que disposava el consistori⁵²⁷. L'acord que es mantingué tot i les explicacions donades per la companyia Telefònica, i de fet es convidà a d'altres entitats a sumar-se a la iniciativa⁵²⁸.

Tancant aquest apartat, Pere Curtiada i Ferrer portà al plens, sovint a petició de veïns i obrers de diferents oficis, un bon nombre de temes d'abast estrictament local i de gestió dels petits afers. S'interessà per la reforma d'un camí que havia de donar a la carretera

⁵²³ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del divuit de desembre de 1931.

⁵²⁴ Ibid.

⁵²⁵ Baluard de Sitges núm.1234, publicat el catorze de febrer de 1932 i Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del cinc de febrer de 1932.

⁵²⁶ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del vint-i-u de juliol de 1933.

⁵²⁷ Baluard de Sitges núm.1.312, publicat el trenta de juliol de 1933.

⁵²⁸ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del nou d'agost de 1933.

de Ribes, pel pas de ciclistes per zones de vianants, per unes cabres que havien estat retirades de l'hort on les tenia el seu propietari, per l'excés de sal de l'aigua de Vallcarca que la feia impotable, perquè es cridés l'atenció a un funcionari municipal “*que tracta amb desconsideració a les persones que hi van*”, per solucionar el problema dels gossos que circulaven lliurement pels carrers, per evitar que s'hi llencessin petards, per l'aturada de les obres d'un edifici-urinaris a la platja, per la brutícia de les roques de la punta, per la cura del rellotge públic, pels impostos que cobraven als pescadors locals al mercat de Barcelona, per la gran quantitat de gravilla extreta d'Aiguadolç sense el corresponent permís, per haver-se quedat incomunicats els pagesos de “*les Cobes*”, per l'ocupació il·legal d'uns terrenys per part del camp de golf, per un possible cas de ràbia, per la pràctica de jocs prohibits, per recompensar uns pescadors que havien salvat una noia d'ofegar-se, per una font que no rajava prou, per l'organització més eficient del servei d'extinció d'incendis i per l'arranjament d'un paviment⁵²⁹.

Tancat l'anàlisi de les intervencions de Pere Curtiada i Ferrer en el ple municipal, serà el moment d'abordar la tasca que desenvolupà en diverses comissions municipals. Si com ja s'avançava en l'anterior capítol fou nomenat membre de les comissions municipals de finances i de governació del comitè revolucionari, l'efímera durada d'aquell sembla indicar que les citades comissions no haurien arribat a desplegar-se.

Pel que fa al nou consistori sorgit arran de la repetició dels comicis, més enllà de participar en comissions per a qüestions puntuals⁵³⁰ o com a representant municipal en diversos organismes⁵³¹, Pere Curtiada i Ferrer fou membre de la Comissió d'Eixamples durant els gairebé dos anys que durà la legislatura⁵³². La inexistència d'actes detallades

⁵²⁹ Baluard de Sitges núm. 1.114 i 1.121, publicats el dotze de juliol i el trenta d'agost de 1931, i Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessions del quatre i divuit de març, quinze d'abril, tres i vint-i-quatre de juny, vint-i-tres de setembre, quatre i divuit de novembre i setze, vint-i-tres i trenta de desembre, totes de 1932, i sessió del vint-i-vuit d'abril, vint-i-tres d'agost, vint-i-dos de setembre i vint-i-quatre de novembre i quinze de desembre de 1933.

⁵³⁰ Fou nomenat membre de tres comissions puntuals, l'encarregada d'informar “*sobre l'emblema que hauria d'omplir el buit del tester del saló de sessions*” per “*substituir les ensenyes de la reialesa arrencades*”, la responsable de la “*festa commemorativa del catorze d'abril*” i finalment l'encarregada d'inspeccionar les obres de proveïment d'aigües. Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessions del divuit de març i disset de juny de 1932 i vuit de març i vint-i-sis de maig de 1933.

⁵³¹ Fou representant al Patronat del Cau Ferrat i a la Comissió Pro-Monument a Rusiñol. Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessions del disset de juny i u de juliol de 1932.

⁵³² Fou nomenat en la sessió del dotze de juny de 1931, ratificat en la del deu de setembre de 1933 i rellevat al renovar-se totes les comissions el vint-i-tres de febre de 1934 arran de les noves eleccions.

d'aquella comissió fa impossible, però, aclarir quina part dels seus mèrits o greuges caldria atribuir-los a Pere Curtiada i Ferrer, i quina a la resta de membres de la comissió, l'alcalde Costa i els regidors Jacas, Santaló i Planas.

Ja a les darreries de la legislatura, concretament al setembre de 1933, es realitzà una reordenació general de la composició de les comissions municipals. Pere Curtiada i Ferrer, que al cap de cinc dies compliria trenta-cinc anys, es mantingué com a membre de la Comissió d'Eixamples i s'incorporà a l'encarregada de la junta del cens electoral, exercint-hi de suplent de regidor Santaló que n'era el vocal, i, a més, fou encarregat d'un servei municipal, concretament la representació a la Junta de Beneficència⁵³³. Ambdues tasques, però, eren molt tècniques i les desenvolupà durant menys de cinc mesos, fets que impedirien extreure grans conclusions de la tasca que hi desenvolupà.

Finalment, Pere Curtiada i Ferrer també participà en diverses recepcions, concretament a l'alcalde de Barcelona i al President de la Generalitat. El vint-cinc d'agost en motiu de la Festa Major es va desplaçar a Sitges Jaume Aiguader, qui *"fue cumplimentado por el Alcalde señor Costa, por el Teniente seños Jacas y por el Concejal señor Curtiada, reuniéndose en íntima cena, servida en el Hotel Parc Terramar"*⁵³⁴. Més endavant, el vint-i-nou de novembre, a Vilanova s'havien organitzat uns importants actes d'homenatge al seu fill més il·lustre, el President Macià, que s'hi desplaçà en tren des de Barcelona acompanyat d'una comitiva, a la que gràcies a la crònica de l'Humanitat⁵³⁵ sabem que s'hi afegiren l'alcalde Costa i Pere Curtiada i Ferrer, que surt referenciat com d'Estat Català. No tardaria en coincidir amb Macià, aquest cop, però, a Sitges, quan el dia vint del mes següent el President de la Generalitat acompanyà al cap del Govern de la República a visitar la localitat. A la visita, a més de Pere Curtiada i Ferrer, l'alcalde i la resta de regidors, s'hi afegiren les forces vives de la població i nombrosos càrrecs polítics d'àmbit català i estatal, i després de visitar el Cau-Ferrat i d'immortalitzar la visita amb una fotografia de grup davant l'església de Sitges, es dirigiren en automòbil a dinar al Terramar, d'on havent acabat l'àpat es dirigiren a Vilanova. La intensificació de la relació amb Macià pròpia d'aquelles visites facilità més que Pere Curtiada i Ferrer li dirigís la setmana següent una carta pública com a president de l'Ateneu Centaure i en

⁵³³ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del deu de setembre de 1933.

⁵³⁴ L'Eco de Sitges núm.2.362, publicat el trenta d'agost de 1931.

⁵³⁵ La Humanitat núm.19, publicada el trenta de novembre de 1931.

nom de la junta d'aquell sobre el conflicte de Vallcarca que ja s'ha analitzat en aquest mateix capítol. Macià visità de nou la població per a visitar la quarta exposició de clavells als jardins del Retiro, que en aquesta ocasió i adequant-se a la nova conjuntura política passà a anomenar-se Exposició Nacional de Clavells, i cal suposar que Pere Curtiada i Ferrer s'hauria trobat entre la "comissió de regidors i altres autoritats locals" On sí que estaria totalment acreditada la seva presència seria quan al cap d'unes poques setmanes s'inaugurà el monument a Santiago Rusiñol, cerimònia a la qual assistí "la Junta en ple de l'Ateneu de Sitges "El Centaure"⁵³⁶ i ell mateix havia estat designat per representar-hi l'Ajuntament⁵³⁷.

Tancat l'anàlisi de les tasques de Pere Curtiada i Ferrer com a regidor del consistori, caldrà analitzar els durs atacs que li llançaren des del setmanari Baluard a mitjans de 1933 en un article on, tot i que no s'arriba a mencionar el seu nom, es centra totalment en la seva persona i li fa unes referències tan clares que qualsevol lector del moment pogué identificar sense dificultat. L'article, anònim, exposava:

"Cert regidor s'enfutisma i ens dedica unes paraules, no diguem precisament amables, perquè de tant en tant tenim l'humorada d'ocupar-nos de la seva actuació destacadíssima a l'Ajuntament. I diu que la popularitat que li donem l'hi ve gran.

Si de veritat, ja que ell ho entén així, volgués que la diguem-ne propaganda que li estem fent no li vingui baldera, l'aconsellem que esbrini, qui fou l'industrial que a l'any 1929, si no anem errats, fou multat amb 200 pessetes per la Junta de Proveïments, per certes irregularitats que perjudicaven precisament als obrers que ell pretén defensar. Si vol li podem indicar el Centre Oficial on consta inscrita la multa, que fou pagada sense protestar senyal de que era ben aplicada. I també per acabar de popularitzar-se podia reproduir aquelles famoses cartes en que, firmant-se com a regidor d'Estat Català (?) adreçava al Governador Civil, reclamant-li que tragués la Guàrdia Civil de la barriada de Vallcarca, llavors de la vaga, perquè en cas contrari presentaria la dimissió del càrrec... I efectivament, no e va treure la guàrdia civil ni va dimitir el càrrec, com ja tothom presumia.

⁵³⁶ La Humanitat núm.184, publicada el tretze de juny de 1932.

⁵³⁷ Baluard de Sitges núm.1.258, publicat el deu de juliol de 1932.

El que hauria de fer tal regidor per obtenir una autèntica popularitat, fóra recolzar la nostra proposició que férem en aquestes columnes, de que tots els regidors dimitissin els càrrecs i es celebressin amb urgència noves eleccions, en vista del resultat de les darreres i de que per tot el poble es murmura que els actuals governants no tenen l'adhesió de la majoria de la vila. Tot el demás és fullaraca i ganes de perdre el temps.

Caldrà esperar les eleccions municipals (com seran?) per afermar la popularitat de certs regidors”⁵³⁸.

Pel que fa a la segona acusació expressada per Baluard, la d’haver adreçat cartes al president Macià com a regidor d’Estat Català amenaçant amb la seva dimissió en cas que la guàrdia civil no fos retirada, seria totalment falsa. La carta, l’original de la qual es conserva al Fons Macià de l’ANC i que s’ha reproduït en aquest mateix capítol, anava signada per Pere Curtiada i Ferrer però ho feia com a president de l’Ateneu El Centaure, i en cap moment amenaçava Macià ni amb la seva dimissió ni amb cap altra mesura de pressió.

Pel que fa a la primera acusació, la d’haver rebut una multa l’any 1929, aquesta pot ser documentada per una edició de La Vanguardia de l’època que detalla a finals de 1928, i no l’any 1929, el periòdic recollia una llista de sancions, entre elles “*por venta de bacalao a más precio del autorizado: Pedro Curtiada, 200*”⁵³⁹. Les circumstàncies que haurien acompanyat aquesta multa serien contestades a Opinem... per la seva muller, que exposà que:

“CONTESTANT UNES INJÚRIES

Sr. Director d’OPINEM.

Benvolgut senyor: M’adreço al periòdic que dirigiu tan dignament, per rebatre una calúmnia que des de “El Baluard” estant es llança contra el meu marit. Gràcies.

No he volgut fer-ho directament a aquell setmanari, per no haver-me d’adreçar a un senyor que porta un cognom tant honorable com el de Torralbas, nom que fins avui ningú de la família havia compromès.

⁵³⁸ Baluard de Sitges núm.1.312, publicat el trenta de juliol de 1933.

⁵³⁹ La Vanguardia núm.20.180, publicada el vint-i-sis d’octubre de 1928.

Havia d'ésser, però, un senyor que ha passat per la Universitat qui l'havia de rebaixar, i aquest no és altre que el senyor advocat.

Ara bé, si el meu marit va pagar la multa de 200 pessetes en època de la dictadura, no fou per cap fet deshonrós, fou perquè no tenia el preu de taxa exposat, i, naturalment, no el tenia perquè ja feia quinze dies que no en venia, únicament hi tenia el piló de tallar bacallà.

Abusant de la meva bona fe, vaig signar un document, cosa que no podia fer sense coneixement del meu marit, i que va servir per a multar-lo.

Consti que el que dic és veritat, i apel·lo al testimoni dels nostres clients que en aquells moments eren presents.

No diu gaire a favor vostre, senyorets d'El Baluard, que per a fer política local tingueu que recórrer a aquests arguments, dignes ben bé de la vostra mentalitat.

De l'actuació del meu marit me'n sento orgullosa, i que per molts anys pugui seguir el camí que s'ha traçat, que és el de voler el bé del poble, i de menysprear les coses podrides i corcades.

Vostra, DOLORS TORRALBES DE CURTIADA ⁵⁴⁰.

Paral·lelament a la seva tasca com a regidor i a les animadversions que li generà, caldria destacar el protagonisme de Pere Curtiada i Ferrer en dos actes de l'Ateneu El Centaure i en la reorganització de les forces polítiques a la localitat. L'entitat que presidia organitzà en la seva seu una conferència del doctor Rafael Almirall sobre les malalties venèries, i ell fou precisament l'encarregat de presentar al ponent⁵⁴¹, però, sobretot, caldria destacar que organitzà un important acte d'homenatge als herois de Jaca en el que hi tingué novament un paper destacat. L'acte començà a les set de la tarda amb una manifestació, “nombrosa”⁵⁴² per a Baluard, i on segons crònica de La Humanitat “hi acudí el poble en massa. Més de tres mil persones seguien a la Junta de l'Ateneu que anava precedida d'una banda de música i dels estendards de vàries entitats sitgetanes”. Finalment, “dirigiren la paraula al poble el ciutadà regidor i President de l'Ateneu “El

⁵⁴⁰ Opinem... Setmanari Òrgan de l'Esquerra Republicana núm.24, publicat el cinc d'agost de 1933.

⁵⁴¹ Baluard de Sitges núm.1.225, publicat el sis de desembre de 1931.

⁵⁴² Baluard de Sitges núm.1.227, publicat el vint de desembre de 1931.

Centaure” en Pere Curtiada, el qual recordà la persecució (a la junta i membres del Centaure) de les forces reaccionàries de Sitges perquè sabien que érem homes que sempre estàvem al costat d’un moviment del poble. Remarcà que aleshores s’efectuà un registre al local de l’Ateneu pensant-s’hi trobar armes i bombes i resultà només foren trobats llibres. Atacà els homes que se serveixen dels sentiments religiosos per tractar d’enderrocar la República i dedicà finalment un càlid elogi a la memòria als caiguts de Jaca”⁵⁴³. Aquest acte seria amb tota probabilitat el primer acte de masses com a orador de Pere Curtiada i Ferrer, que encara no havia fet mai un parlament davant de milers de persones.

Seguint la crònica de l’activitat política paral·lela a la ja descrita tasca de Pere Curtiada i Ferrer com a regidor, es renovà la Junta del Centre d’Esquerres de Sitges, és a dir, l’entitat local a través de la qual el gruix dels membres de l’Ateneu El Centaure s’havien adherit a ERC. Així, “con asistencia de mucho socios. Después de diversos parlamentos de los concurrentes y de la política seguida hasta ahora”⁵⁴⁴, es decidí que la presidència quedés en mans de Josep Xambó, la vice-presidència fos per a Marian Mirabent, el càrrec de tresorer per a Magí Civit, el de secretari per a Joan Darna, el de vice-secretari per a Joan Güell i el de vocal per a Magí Robert. Pere Curtiada i Ferrer, com els altres tres regidors del partit, foren reelegits com a membres de la comissió d’Acció Política, i finalment, s’acordà “la reaparició de l’òrgan del partit <Opinem>, amb caràcter no periòdic, havent-se nomenat com a consellers directius a Marian Mirabent, J. Costa, J. Sastre i Ramon Planes”⁵⁴⁵.

Acabat l’estiu de 1932, les rivalitats polítiques entre els diferents partits polítics catalans s’anaren fent evidents pel desenvolupament dels esdeveniments i de l’acció de govern, però també per anar prenent posicions en la graella de sortida de la cursa per les primeres eleccions a la Generalitat de Catalunya. Convocada la jornada electoral per al vint de novembre, la intensitat de la campanya es va fer evident a la localitat pel fet que, de les set candidatures que s’hi presentaren, sis hi programaren actes electorals.

⁵⁴³ La Humanitat núm.32, publicada el quinze de desembre de 1931.

⁵⁴⁴ L’Eco de Sitges núm.2.399, publicat el quinze de maig de 1932.

⁵⁴⁵ Baluard de Sitges núm.1.250, publicat el quinze de maig de 1932.

La candidatura d'esquerres més àmplia socialment era la d'Esquerra Catalana, que a més d'ERC, el partit català amb més arrelament, es presentà en coalició amb la USC i d'altres forces menors, tancant les seves llistes per la circumscripció el llavors conseller Manuel Serra i Moret i obrint-les el ministre Lluís Companys. Precisament aquest darrer fou el ponent de l'acte local de la candidatura, que realitzat al Pavelló de Mar, segons la Humanitat, fou *“amb el teatre atapeït, i en mig de gran entusiasme, el senyor Companys fou aplaudit per la multitud”*⁵⁴⁶, i segons Baluard, que no podia negar l'èxit d'assistència, asseguraren que *“encara que hi assistí molta gent, l'entusiasme no fou excessiu, car el poble ja està escamat amb aquesta mena de partits que prometen molt i no compleixen res”*⁵⁴⁷. Tot i que Pere Curtiada i Ferrer hi assistí amb tota seguretat, malauradament no se n'ha conservat constància.

Descomptant la candidatura del recentment creat Partit Comunista de Catalunya, referent del Partit Comunista d'Espanya a Catalunya (d'ara en endavant PCC-PCE) que no ha de confondre's amb el fundador del BOC Partit Comunista Català (PCC), que en no tenir implantació a Sitges no hi realitzà cap acte de propaganda, les altres dues formacions d'esquerres triaren la Casa del Poble per realitzar-hi el seu. Primer fou el torn de l'organitzat pel BOC⁵⁴⁸, del qual la premsa local no en reflectí ni els ponents ni l'assistència, i, finalment, del de la candidatura del PSOE, que conscient de la seva debilitat a Catalunya presentava un cap de llista amb exactament els mateixos cognoms que els de qui obria la llista d'ERC esperant rascar alguns vots despistats, i en el qual intervingueren dos candidats i dos dels seus representants a les Corts espanyoles i *“es veié també molt concorregut”*⁵⁴⁹.

Pel que fa a les dretes, d'entre les tres candidatures que presentaven, la de Concòrdia Ciutadana, que aplegava tant a la Lliga Regionalista com a UDC, ambdues amb implantació a la localitat, era pràcticament hegemònica. Com ERC realitzà el seu míting al Pavelló de Mar, amb els candidats més vinculats a la zona, i on segons Baluard *“fou tanta la gentada, que molts no pogueren entrar”*⁵⁵⁰. Pel que fa a la candidatura Dreta de Catalunya, coalició de dretes que tenia presència a Sitges perquè aplegava als carlins,

⁵⁴⁶ La Humanitat núm.317, publicada el quinze de novembre de 1932.

⁵⁴⁷ Baluard de Sitges núm.1.275, publicat el vint de novembre de 1932.

⁵⁴⁸ Baluard de Sitges núm.1.274, publicat el tretze de novembre de 1932.

⁵⁴⁹ Baluard de Sitges núm.1.275, publicat el vint de novembre de 1932.

⁵⁵⁰ Baluard de Sitges núm.1.275, publicat el vint de novembre de 1932.

com ERC i Concòrdia Ciutadana realitzà un acte al Pavelló de Mar. Fou però més polèmica la seva penjada de cartells, que tingué repercussió a la premsa local i que l'alcaldia manà retirar *“per creure que es vulnerava la constitució. Eren unes simbòliques composicions”*⁵⁵¹ de *“forma indecorosa”*⁵⁵². Finalment, havia de realitzar un acte el Partit Republicà Radical, organització amb una molt minsa implantació a la localitat, *“però quan els escassos concurrents que hi assistiren –una quarantena- esperaven que es comencés, es rebé un telefonema dels dirigents de Barcelona anunciant que els oradors, entre els quals hi tenien de figurar varis Diputats de les Constituents, no podien venir, i es tingué de suspendre”*⁵⁵³.

Arribat el dia de les votacions, al conjunt de Catalunya, la candidatura d'Esquerra Catalana no va obtenir per poc la meitat dels vots emesos, obtenint una amplíssima majoria de seixanta-set dels vuitanta-cinc diputats, cinquanta-set pel partit de Macià, cinc per a la USC, quatre pel Partit Radical Autònom de les Comarques Tarragonines (d'ara en endavant PRAT), i un altre per la Unió Catalanista. A molta distància quedaren Concòrdia Ciutadana, que quedant lleugerament per sota del trenta per cent obtingué setze diputats per a la Lliga Regionalista i un per UDC, així com la coalició del Partit Catalanista Republicà i d'Acció Catalana Republicana, que no s'havia presentat per la circumscripció de Sitges però obtingué un diputat per Tarragona i més del vuit per cent dels vots. Ja sense representació quedaren el Partit Republicà Radical, amb poc més del cinc per cent dels vots, Dreta de Catalunya, amb poc més del tres, el BOC, amb poc més del dos, el PCC-PCE que no arribà al mig punt i el PSOE que es quedà en un encara més residual zero coma un per cent dels vots.

Les extremadament accentuades peculiaritats polítiques sitgetanes, que s'han descrit àmpliament al llarg d'aquesta tesi, provocaren un cop més que els resultats a la vila diferissin profundament dels obtinguts a la província de Barcelona i al conjunt de Catalunya. La força que s'hi imposà fou Concòrdia Ciutadana, els candidats de la qual obtingueren entre els cinc-cents dotze vots de màxima i quatre-cents vuitanta-nou de mínima, seguida a certa distància d'Esquerra Catalana, que n'obtingué quatre-cents quaranta-tres i quatre-cents trenta-set respectivament. En una meritòria tercera posició

⁵⁵¹ Ibid.

⁵⁵² Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del divuit de novembre de 1932.

⁵⁵³ Baluard de Sitges núm.1.275, publicat el vint de novembre de 1932.

quedà el BOC, que aglutinà cent setanta-un vots de màxima i cent quaranta-un de mínima, seguit d'a prop pel PSOE, que a diferència dels altres partits, que presentaven llista completa amb quinze candidats en presentava quatre que obtingueren entre cent seixanta-un i cent cinquanta-nou vots. A força distància i en cinquena posició quedaren els candidats de Dreta de Catalunya, amb setanta-vuit vots de màxima i setanta vots de mínima, seguits pels candidats radicals, amb entre set i deu testimonials vots, que sols els permetien superar al PCC-PCE que no havia obtingut ni un sol sufragi a Sitges. Així, a la Blanca Subur Concòrdia Ciutadana havia obtingut al voltant del trenta-set per cent dels vots, Esquerra Catalana sobre el trenta dos, el BOC i el PSOE al voltant del dotze, Dreta de Catalunya es quedà per poc per sota del sis i els radicals no arribaren ni a l'un per cent.

A l'hora d'analitzar els resultats locals caldrà constatar que la suma de vots dels candidats d'esquerres, just per sobre del cinquanta-sis per cent dels sufragis, era aproximadament un cinc per cent inferior a la del conjunt de Catalunya, mentre les dretes locals haurien sobrepassat el quaranta-tres per cent dels vots quan a Catalunya no arribaren a assolir-ne el quaranta. Si bé la diferència entre blocs a nivell sitgetà i català seria destacable, ho és molt més encara el detall dels resultats de les diferents forces polítiques que els composaven, doncs s'hi observa que Sitges era una de les poblacions amb un microcosmos polític més singular.

Si a Catalunya, amb la crosses de la USC, el PRAT i la UC, ERC havia esdevingut hegemònica aconseguint gairebé la meitat dels sufragis, a Sitges n'aconseguí un terç menys, que es repartiren a parts gairebé iguals les dues alternatives d'esquerres locals, el BOC i el PSOE. Si al conjunt de Catalunya una CNT pràcticament hegemònica en el món sindical, i predominantment anarquista, havia impossibilitat una alternativa electoral obrera al partit de Macià, a Sitges, el monopoli de la UGT del sindicalisme local durant el primer quart del segle havia permès al partit de Pablo Iglesias una important presència, i quan hi començaren a aparèixer alternatives, aquestes es vincularen principalment al marxisme del PCC primer i del BOC després. A més, també seria significatiu de la difusió a Sitges de les idees marxistes i de la conseqüent necessitat d'intervenció política el pes del sector obrerista dins la secció local d'ERC, que procedent de l'Ateneu El Centaure tenia en Pere Curtiada i Ferrer el seu màxim

exponent, o el fet que el candidat més votat de la candidatura Esquerra Catalana no fos un dels militants d'ERC sinó Manuel Serra i Moret de la USC.

La debilitat d'ERC seria constatable també en la seva afiliació, quan mig any després és celebrà el Segon Congrés Ordinari d'ERC, la secció sitgetana comptava sols amb cinquanta militants⁵⁵⁴. A tall il·lustratiu, a la veïna Vilanova, població que llavors tenia més del doble d'habitants de Sitges, la secció d'ERC, el Centre Democràtic Federalista, comptava amb tres-cents vint-i-tres militants, sis vegades i mitja més militants que a Sitges. Prenent xifres més globals, González i Vilalta calculà que si a la província de Barcelona ERC hi tenia trenta-cinc mil nou-cents seixanta-sis militants això suposava que hi estaven afiliats un tres coma dos per cent dels electors de la província, i un quatre com a cinc si no es tenia en compte la ciutat de Barcelona. Sitges, l'any 1933⁵⁵⁵, tenia quatre mil tretze electors, i per tant els cinquanta militants d'ERC suposaven un escàs u coma vint i cinc per cent dels electors sitgetans, i amb el creixement que experimentaria la secció al cap d'uns mesos i que es detallarà oportunament un u setanta-cinc. En consonància, mai cap militant de la secció local arribà a tenir un càrrec destacat a les estructures nacionals del partit.

Per contra, el BOC havia aconseguit sis vegades més percentatge de vot a Sitges que la mitja catalana, fet explicable pel precoç arrelament del marxisme heterodox a la localitat. Com s'ha detallat el PCC hi tenia força implantació i influència, i, després, el BOC s'havia fet un lloc propi en la política local republicana, ja que tot i no comptar amb presència al consistori la seva influència sindical era notable. En aquest sentit, més enllà de tenir implantació entre els obrers del ciment de Vallcarca i en d'altres oficis, la seva gran força provenia del seu domini del cenetista Sindicat Únic de Constructores de Calçat al que llavors estava afiliat un de cada deu censats sitgetans⁵⁵⁶, realitats que com s'avançaven portaren a Andreu Nin l'any 1932 a considerar "*el BOC de Sitges, (com la) única base proletària del BOC*"⁵⁵⁷.

⁵⁵⁴ La Humanitat núm. 506, publicada el vint-i-quatre de juny de 1933.

⁵⁵⁵ Segons dades aportades per l'Eco de Sitges núm.1.260, publicat el vint-i-quatre de juliol de 1932.

⁵⁵⁶ Percentatge corresponent a 1931, quan comptava amb vuit-cents militants, que es veieren reduïts als sis-cents de 1933, tres-cents vint-i-cinc de 1935 i set-cents deu de 1936.

⁵⁵⁷ Com ja s'ha especificat prèviament, l'afirmació forma part a l'informe que presentà Andreu Nin l'abril de 1932 a la Conferència de l'Oposició Comunista, i ve recollida a BONAMUSA, Francesc, Op. Cit.

La força del BOC entre els sabaters provocà que el deu de juny de 1933 aprovessin en assemblea reorganitzar-se com a sindicat autònom, doncs com informà dies més tard Baluard “*acordà per gran majoria separar-se de la Confederació Nacional del Treball (sindicalista avui dominada per la F.A.I.)*”⁵⁵⁸. Segons assenyala Durgan altres seccions sindicals de la CNT d’arreu de Catalunya sota l’òrbita del BOC abandonaren el sindicat paral·lelament a la sitgetana, i, a finals d’aquell any, ho haurien fet totes⁵⁵⁹. De fet, tot i que els socialistes conservaren el domini d’algunes seccions sindicals, els marxistes heterodoxos s’apoderaren en gran de la Federació Local de Societats i Sindicats Obrers de Sitges, que en diverses ocasions estigué presidida per militants del BOC, com l’any 1933, amb la presidència de Ramon Silla, i el 1935, amb la de Joan Alsina⁵⁶⁰. De fet, de les vuit seccions sindicals que agrupava la Federació Local l’any 1934, quatre es trobaven a l’òrbita socialista i en conseqüència afiliades a la UGT (agricultors, peons, pescadors i oficis varis), però la gairebé hegemònica secció de sabaters i tres més (paletes, fusters i carreters) al estar dirigides pel BOC en aquelles dates es mantingueren autònomes⁵⁶¹.

Lògicament, la secció sitgetana del BOC tingué una important representació al Comitè Central del partit, l’any 1933 a través dels sabaters Pere Urgellés i Miquel Milà, i a partir d’abril de 1934 del mecànic Joan Alsina i Cabero⁵⁶².

Finalment, els socialistes aconseguiren a la localitat els resultats que més diferien amb els del conjunt català, aconseguint-hi un terç de l’escàs mig miler de vots que aconseguí a tot Catalunya. L’Agrupació Socialista de Sitges havia perdut l’hegemonia entre els obrers industrials en benefici dels sectors llibertaris i especialment del BOC, però els suports que mantenia entre els obrers d’oficis tradicionals i especialment entre els agricultors li permeteren un resultat immillorable tenint en compte les possibilitats de les sigles que defensava. El partit, que com s’ha detallat a Catalunya havia passat una llarga travessia pel desert durant els anys deu i vint, amb la consolidació d’ERC, del BOC i, sobretot, de la USC en iniciar-se els trenta s’havia quedat sense espai polític.

⁵⁵⁸ Baluard de Sitges núm.1.307, publicat el vint-i-quatre de juny de 1933.

⁵⁵⁹ DURGAN, Andrew Charles, Op. Cit.

⁵⁶⁰ Ibid.

⁵⁶¹ Ibid.

⁵⁶² PAGÈS, Pelai, *El Movimiento trotskista en España, 1930-1935: la Izquierda Comunista de España y las disidencias comunistas durante la Segunda República*, Barcelona, Península, 1977 i DURGAN, Andrew Charles, Op. Cit.

Així, mentre que a la resta de l'Estat creixia amb cada cop més força, a Catalunya perdia progressivament els pocs militant que tenia.

Tot i que a diferència dels anys vint l'Agrupació Socialista de Sitges ja no comptava amb cap representant a la direcció estatal del partit, en tenir l'única alcaldia i més regidors que la resta de seccions catalanes juntes encara tenia un pes cabdal dins la Federació Catalana.

Pel que fa al bloc de dretes, el repartiment de vots que es donà a Sitges entre les forces polítiques conservadores també es distancià de l'obtingut al conjunt català, si bé en una mesura molt menor. La coalició guanyadora, que agrupava a la Lliga Regionalista i a UDC, a Sitges obtingué un percentatge de sufragis significativament superior al conjunt català. Aquest resultat seria atribuïble al fracàs de l'altra candidatura dretana moderada, la del Partit Republicà Radical, que en tenir a Sitges uns membres escassos i poc representatius aconseguí un màxim d'una desena de vots quan al conjunt de Catalunya aconseguí superar el cinc per cent dels vots i esdevenir la principal força extraparlamentària, però també a la descrita feblesa de la força esquerrana més moderada. La Lliga de Sitges podia presentar un currículum de catalanitat més clar que el d'altres seccions del seu partit, rivalitzant amb ERC pel sentiment catalanista, a qui a més podia atacar per la seva aliança local amb un PSOE que per distanciar-se de la USC accentuava el seu espanyolisme. A més, la Lliga Regionalista va saber vendre la breu obra de govern de Josep Planas i Robert (1922-1923, 1930-1931), a la qual el fet d'haver estat dissolta pel govern de la dictadura primer i de la República després atorgava cert aire de centralitat. Aquesta aparença de centralitat política venia reforçada pel pacte amb UDC, que creada just un any abans encara no estava plenament implantada al conjunt català però sí que comptava amb una secció a Sitges. La coalició d'ambdós partits comptà a més amb el domini de dues eines de control electoral de solvència contrastada, el control del setmanari El Baluard, i, sobretot, l'ús de les xarxes d'influència i caciquisme que emanaven del Casino el Prado.

Pel que fa als carlins, que tenien a Sitges un dels darrers reductes tradicionalistes del litoral barceloní, tot i no poder comptar amb el suport de militants de Renovación Española, que no tenia implantació a la localitat, gairebé doblaren el tres per cent de percentatge de vot obtingut per Dreta de Catalunya al conjunt català.

Finalment, de les diferents seccions dretanes locals, la que tingué més influència dins el seu partit fou la d'UDC, el sitgetà Joan Julià i Masó formava part del Consell nacional del partit i Josep Carbonell i Gener al cap de poques setmanes presentaria un estudi polític al primer congrés del partit⁵⁶³.

Per celebrar l'aclaparadora victòria aconseguida per ERC al conjunt de Catalunya, i sobretot per homenatjar Josep Maria Massip per l'èxit de la seva obra "*República, senyor Cambó*", la secció local del partit organitzà un sopar on assistiren una quarantena d'assistents entre els que presumiblement es trobaria Pere Curtiada i Ferrer⁵⁶⁴.

Seguint amb l'evolució de la política local al mes de gener la secció d'ERC de Sitges renovà la junta que havia constituït set mesos abans. Si bé la presidència quedà de nou en mans de Josep Xambó i Joan Güell continuà de vice-secretari, Magí Robert ascendia dins de la secció de vocal a vice-president, rellevant així a Marian Mirabent, que esdevenia secretari. La tresoreria quedava en mans d'un nou membre, Joan Roca, metre que l'anterior tresorer, Magí Civit, esdevenia vocal juntament a una altra nova incorporació, Estanislau Carbonell, i Joan Darna en quedava fora. La renovació òbviament no afectà a la comissió d'Acció Política a la que pertanyia Pere Curtiada i Ferrer, que hi continuà acompanyat de Sebastià Pascual, Joan Santaló i August Jacas, els regidors sitgetans del partit.

El progressiu increment de la tensió política va comportar que el Governador Civil prohibís nombrosos actes públics en la diada del Primer de Maig, com fou el cas de Sitges, on s'hagué de suspendre la manifestació convocada, i "*un míting al Cap de la vila, en el qual hi tenien de prendre part oradors comunistes (...) es feu a la Casa del Poble*"⁵⁶⁵. Vuit dies després els obrers sitgetans anaren a la vaga "*obeint les ordres, segons sembla, de la C.N.T (sindicalistes)*", però sempre segons el Baluard, "*la vaga tingué tan poc ambient, que en una reunió a la Casa del Poble, el mateix dia a la nit, s'acordà per immensa majoria (300 vots contra 27) tornar al treball l'endemà*"⁵⁶⁶. Tot i que en cap moment la crònica no fa esment als motius de la vaga, com tampoc els

⁵⁶³ Baluard de Sitges núm.1285, publicat el vint-i-dos de gener de 1933.

⁵⁶⁴ La Humanitat núm.331, publicada el primer de desembre de 1932.

⁵⁶⁵ Baluard de Sitges núm.1300, publicat el set de maig de 1933.

⁵⁶⁶ Ibid.

detallaria posteriorment l'acta municipal de la sessió en que se'n parlà, fou organitzada en el marc de les protestes contra l'actitud del govern en la investigació pels Successos de Casas Viejas (1932), població andalusa on efectius de la guàrdia civil havien afusellat diversos camperols.

Seguint ordres governatives la Casa del Poble fou clausurada i els sindicats locals suspesos a causa de la vaga, però tenint en compte que a Sitges s'havia desenvolupat sense incidents, tres dies després l'alcalde "*donà compte que havia fet gestions per aconseguir que obrís la Casa del Poble, clausurada en motiu de la darrera vaga organitzada pels sindicalistes. Creu que s'autoritzarà l'obertura, però quedaran suspesos els sindicats locals*"⁵⁶⁷, i així es produí en poques jornades⁵⁶⁸.

El dimecres catorze de juny el Centre d'Esquerra Republicana programà dues conferències a l'Ateneu El Centaure, la primera a càrrec de J. Tomàs i Piera, sobre el moment actual de la política, i la segona, de la mà de Maria Dolors Bargalló, sobre el vot femení. De l'acte doble, que s'havia anunciat ja pel dia deu⁵⁶⁹ i del que es té coneixement gràcies a la sol·licitud d'autorització⁵⁷⁰, la premsa no en recollí crònica i es desconeix si hi assistí Pere Curtiada i Ferrer.

Si que consta per contra la presència del regidor independentista com amfitrió de vora dos-cents socis de l'Ateneu Nacionalista Republicà de la Bonanova, que havien arribat de Barcelona en un vaixell on es va "*hissar al pal major la bandera barrada amb estel solitari*". Com sabem gràcies a la crònica de La Humanitat, "*el viatge fins a Sitges fou encisador, però encara ho fou més l'acollida rebuda pels elements d'Estat Català de Sitges, al front dels quals hi havia el ferm patriota i regidor d'aquell Ajuntament, Pere Curtiada, el qual, al saló de sessions de la Casa de la Vila, donà als excursionistes una senzilla i emocionant benvinguda*"⁵⁷¹. No tots els visitants que rebia la població eren tant de grat del sitgetà, ja que si l'anterior estiu grups de l'adinerada colònia estiuenca havien proferit crits contra la República i contra Catalunya, aquella temporada estiuenca s'havia produït la ja descrita agressió a un cambrer i entre els estiuejants que va rebre

⁵⁶⁷ Baluard de Sitges núm.1302, publicat el vint-i-quatre de maig de 1933.

⁵⁶⁸ Baluard de Sitges núm.1303, publicat el quatre de juny de 1933.

⁵⁶⁹ Així s'anunciava a La Humanitat publicada el nou de juny de 1933.

⁵⁷⁰ AACAAS núm.16, Esquerra Republicana de Catalunya (1933-1938) (AHS).

⁵⁷¹ La Humanitat publicada el quatre d'agost de 1933.

la localitat s'hi comptava Gil-Robles, fet que provocà l'aparició d'uns cartells que ho denunciaven per les parets de Sitges:

“Gil-Robles, el diputat a les Corts Espanyoles més destacadament reaccionari, que ha votat contra l’Aprovació de l’Estatut de Catalunya, i que sempre ha combatut el que fos en benefici de Catalunya, és entre nosaltres. Els traïdors a la Pàtria i al Poble ens el presentaran com a hoste recomanable. Obrers, penseu en el vostre deure!”⁵⁷².

Abans d'acabar l'estiu la secció local d'ERC es consolidà gràcies a que *“un nucli important de joves que estaven constituïts sota el nom de Penya Republicana, han ingressat al Centre d'Esquerra, i formaran dintre el mateix la Secció Esportiva i l'avançada del Partit, on podran demostrar la convivència entre l'esport i la ciutadania”⁵⁷³*. Aquest ingrés fou amb tota probabilitat el factor clau pel creixement d'afiliats a l'ERC sitgetana, ja que, si com es detallava mesos abans aplegava a mig centenar de militants, l'any 1934 s'hauria consolidat en la setantena⁵⁷⁴.

Al mes de setembre es pot documentar per primer cop un míting de Pere Curtiada i Ferrer fora de Sitges. Concretament a Sant Sadurní d'Anoia, en el marc d'un aplec organitzat per les JEREC, al qual, segons els organitzadors, s'hi haurien desplaçat més de deu mil persones. Segons crònica de La Humanitat:

“el local de l’Ateneu, ben espaiós, s’ompli de gom a gom; la gent, apretada en extrem, seguí el míting amb veritable entusiasme. Tot al llarg del carrer, fins a la plaça, fou envaït per una gran gernació. Era impossible de donar-hi un pas.

Explicaren la tasca de la Joventut i feren acte de d’afirmació dels ideals de catalanitat i d’Esquerra, els oradors següents: Parellada, Carles Duran, Manuel Ric, Alexandre Forcades, Roc Boronat, el diputat al Parlament Català senyor Armenderes, Pere Curtiada, regidor de Sitges; Miquel Badia, doctor Josep Dencàs i Joan Casanoves.

⁵⁷² La Humanitat publicada el deu d'agost de 1933.

⁵⁷³ Ibid.

⁵⁷⁴ GONZÁLEZ I VILALTA, Arnau, *Militància i implantació territorial d'ERC a les comarques de Barcelona (1932-1934)*, dins: AA.VV, *Republicans i republicanisme a les terres de parla catalana: actes del Sisè Congrés de la CCEPC: Barcelona, 2, 3 i 4 de novembre de 2006*, Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Barcelona, 2008.

*Tot i el nombre extraordinari d'oradors, que amb els seus parlaments esgotaren unes tres hores, el públic aguantà com un sol home la xafogor enorme que planava. Sovint les ovacions trencaren els parlaments i es donaren infinitat de visques*⁵⁷⁵.

No seria aquest l'únic míting que faria aquell mes de setembre com a representant d'Estat Català; el diumenge disset participà d'un nou acte de propaganda de l'organització al Pavelló de Mar de Sitges. A la crònica de Baluard destacaren que des de fora de la població *"grans grups vingueren en autobusos"*⁵⁷⁶ i que hi hauria hagut més forans que sitgetans, limitant-se, a més, a citar-ne els ponents, mentre que des La Humanitat s'anuncià l'acte en l'edició del dia, i, a més, tres dies després en va realitzar una extensa crònica. Després de destacar que l'acte aconseguí omplir el local de gom a gom, relatava que:

"L'acte fou presidit pel regidor de Sitges, militant d'Estat Català, Pere Curtiada, el qual, en iniciar-se els parlaments, explicà la finalitat que els havia mogut a organitzar-lo.

Parlà Josep Xambó, president de la delegació d'Esquerra a Sitges. Féu història del moviment d'esquerres en aquesta vila i acabà confiant en el desvetllament del poble de Sitges.

*Carles Duran es referí a fets esdevinguts a Sitges, on els que veuen els seus privilegis caiguts s'han atrevit a fer manifestacions tot cantant la marxa reial. Recomana als sitgetans que si no es veuen amb pit per a reduir-los, que demanin ajut i veuran com la Joventut els fa tornar dels seus somnis*⁵⁷⁷.

La Humanitat també recollí la síntesi dels discursos de Narcís Guerra, Reis Bertran, Lleó de Vilanova, Manuel Talens, Alexandre Forcades, Joan B. Soler i Bru i l'habitual Jaume Aiguader, aparentment sense cap referència a Sitges, i destacà que *"els oradors foren molt aplaudits, tant durant els millors passatges dels seus discursos com al final. L'entusiasme fou la millor nota. L'acte fou un èxit que els mateixos organitzadors no s'esperaven per tal com Sitges ha estat sempre un feu de la Lliga. Vingueren*

⁵⁷⁵ La Humanitat núm.573, publicat el tretze de setembre de 1933.

⁵⁷⁶ Baluard de Sitges núm.1319, publicat el vint-i-quatre de setembre de 1933.

⁵⁷⁷ La Humanitat núm.579, publicat el vint de setembre de 1933.

representacions del Penedès, especialment de Sant Sadurní d'Anoia (on el sitgetà havia fet l'altre míting pocs dies abans), amb el banderí de la joventut d'aquella comarca"⁵⁷⁸.

Aquesta intensa activitat de les JEREC tingué el seu punt àlgid poc després en la jornada del vint-i-dos d'octubre, quan milers dels seus membres desfilaren uniformats per la barcelonina Gran Via enfilant la muntanya de Montjuïc fins a l'estadi olímpic, on realitzaren una exhibició atlètica i actes de diversa índole. Novament gràcies a Baluard sabem que a aquella jornada, que causà un fort rebombori dins la política catalana i suposà un important maldecap per al govern de Macià, "*hi assistiren, no cal dir-ho, els regidors de l'Esquerra (de Sitges, i per tant Pere Curtiada i Ferrer) que retornaren, segons digueren, entusiasmats de la jornada*"⁵⁷⁹.

Pocs dies després Pere Curtiada i Ferrer rebé novament a Macià quan s'aturà a Sitges camí de Barcelona, per darrera vegada doncs el president moriria al cap de poques setmanes⁵⁸⁰.

El mes de novembre l'activitat política quedà monopolitzada per una nova convocatòria electoral, aquest cop, però, de comicis estatals, que a la circumscripció de la província enfrontava a cinc candidatures. A Sitges, Baluard documentà que tres hi haurien realitzat un acte, dijous setze de novembre, data del vuitè aniversari de Pere Curtiada i Torralbas, hauria estat el torn del de Defensa Ciutadana, coalició que repetint l'aliança de les municipals sitgetanes agrupava la Lliga Regionalista i els carlins, que hauria omplert el Pavelló de Mar. Al mateix espai hauria realitzat el seu acte ERC, on "*hi parlà, entre altres (no consta si Pere Curtiada i Ferrer), el diputat i candidat Joan Ventosa i Roig*" i on "*hi assistí molta gent*"⁵⁸¹ i, finalment, dissabte un de la Coalició d'Esquerres, que aplegava a Acció Catalana i als membres de l'Opinió (recentment expulsats d'ERC), i del que no consta ni el lloc ni l'afluència. Si bé pràcticament és segur que no es fes cap acte de la candidatura del Partit Republicà Radical, tot i que Baluard no en deixés constància es pot donar pràcticament per segura la celebració d'un

⁵⁷⁸ La Humanitat núm.579, publicat el vint de setembre de 1933.

⁵⁷⁹ Baluard de Sitges núm.1324, publicat el vint-i-nou d'octubre de 1933.

⁵⁸⁰ La Humanitat publicada el primer de novembre, i Baluard de Sitges núm.1.325, publicat el cinc de novembre, ambdós de 1933.

⁵⁸¹ Baluard de Sitges núm.1.327, publicat el dinou de novembre de 1933.

acte del Front Obrer per agrupar dues forces polítiques amb tanta implantació a Sitges com el BOC i el PSOE.

Arribat el dia dels comicis, com a les eleccions catalanes de l'any anterior a Sitges s'hi imposà la candidatura dretana. Defensa Ciutadana obtingué entre mil cinc-cents i mil cinc-cents disset vots, i aquest cop la victòria dretana era més difícilment atribuïble a la divisió de vot entre les diferents opcions d'esquerres, doncs amb una baixa participació Defensa Ciutadana obtingué uns pocs vots més que les tres candidatures esquerranes juntes. ERC obtingué entre els mil seixanta-set i els mil setanta-vuit sufragis, el Front Obrer, entre els dos-cents setanta-dos i els dos-cents setanta-quatre, i la Coalició d'Esquerres entre setanta-vuit i vuitanta-set. Els resultats, dibuixarien una certa consolidació d'ERC davant el BOC i el PSOE respecte als anteriors comicis, però no la consolidació de l'espai electoral del centre esquerra. Finalment, els radicals repetiren uns resultats testimonials amb entre deu i dotze vots⁵⁸².

Tot i que a Catalunya s'hi havien presentat unes coalicions de partits substancialment diferenciades, aquelles eleccions s'havien celebrat a nivell estatal, i les guanyaren clarament les coalicions dretanes, catapultant a Alejandro Lerroux, cap del dretà Partit Radical, a la presidència del govern central. Recolzat per diverses forces polítiques conservadores, Lerroux centrà la seva acció de govern en derogar bona part de les mesures modernitzadores implantades durant el Bienni d'Esquerres, iniciant el procés que conduiria als Fets d'Octubre de 1934.

Retornant a l'àmbit local i immediatament posterior a les eleccions, dos nits després d'aquelles segons el Baluard *“es veieren grups sospitosos pels carrers de la Vila (sense aportar cap tipus d'identificació de la seva orientació o del seu número), sense que per fortuna es produís cap fet lamentable”*, i al dia següent *“el guarda termes trobà prop d'un pal de la conducció elèctrica d'alta tensió, a les vores de la Riera de Ribes, prop del pont per on hi passa la via fèrria, una bomba d'uns nou quilos de pes, amb tres metxes, apagades. Fou portada al Jutjat, el qual està instruint les corresponents diligències, sense que s'hagi pogut esbrinar qui és l'autor de la col·locació de l'artefacte”*⁵⁸³.

⁵⁸² Baluard de Sitges núm.1.328, publicat el vint-i-sis de novembre de 1933.

⁵⁸³ Ibid.

L'any semblava que s'havia de tancar amb una nova convocatòria electoral, aquest cop d'eleccions municipals, per al disset de desembre. Les dretes presentaren, fins i tot, els membres que havien de constituir les llistes de la seva coalició, que s'havia d'anomenar Concòrdia Sitgetana, i segons Baluard:

“A Sitges fins divendres (vuit de desembre, quan les candidatures es presentaven diumenge) a la nit es donava per segur que sols es presentarien dues candidatures la de “Concòrdia Sitgetana” i una “Candidatura Obrera”, integrada per cinc obrers socis de l'Esquerra, 3 socialistes i 3 del Bloc Obrer i Camperol, sonant el nom d'En Josep Xambó, mecànic, president de l'Esquerra per alcalde, si la candidatura sortia triomfant. Ahir dissabte al matí però, es va saber que hi havia hagut ruptura amb el Bloc, degut a que per haver renunciat algun dels candidats de l'Esquerra fou substituït per qui els del Bloc no consideraven que fos un “obrer”. Després d'aquesta incidència, i davant l'actitud de l'Esquerra que mantenia el nom, quedà trencat el pacte, formant candidatura l'Esquerra i els socialistes sols. La impressió és que els comunistes del Bloc presentaran una tercera candidatura”⁵⁸⁴.

Les eleccions finalment es suspengueren, però l'anàlisi d'aquesta darrera crònica de Baluard il·lustraria no sols el motiu del trencament de les negociacions, també l'evolució de la correlació de forces entre les esquerres sitgetanes viscuda des d'abril de 1931. Si al 1931 a l'hora de confeccionar la llista s'havia acordat que estaria integrada per quatre militants del PSOE i quatre d'Opinem..., aquests darrers elegits entre els sector proper a ERC i no entre els del BOC, i que l'alcaldia correspondria al socialista Costa, al 1933, que enlloc de vuit llocs se n'havien de repartir onze, creien representatiu que cinc fossin per ERC, que al BOC i al PSOE els en corresponguessin tres més a cadascun i que l'alcaldia quedés en mans del republicà Xambó.

La mort del President Macià la nit de Nadal marcà l'agenda política dels darrers dies de 1933, i al seu multitudinari enterrament hi assistí:

⁵⁸⁴ Baluard de Sitges núm.1.330, publicat el deu de desembre de 1933.

“l’Ajuntament (de Sitges) en incorporació, presidit per l’alcalde, i hi figuraven també dos urbans i l’agutzil. A més de la Vila hi assistiren representants de diverses entitats polítiques, recreatives i culturals”.⁵⁸⁵

Si l’any 1933 tancava hegemonitzat pel traspàs del difunt president, l’entrada a 1934 vingué marcada per una nova convocatòria d’eleccions municipals que aquest cop sí arribaren a celebrar-se, tot i que marcades pels incidents que obligarien a repetir-les en algunes taules. Convocades pel diumenge catorze de gener, hi concorregueren dues candidatures, la dretana, Concòrdia Sitgetana, on predominaven els afectes a la Lliga però incloïa també candidats carlins i militants d’UDC i d’Acció Catalana, i que de fet agrupava el conjunt de fraccions burgeses locals, i una coalició d’ERC amb la USC, fruit del pacte dels primers amb els socialistes espanyols locals, que durant un breu període de temps utilitzaren les sigles de la USC en el marc del frustrat procés de confluència amb aquella de la Federació Catalana del PSOE. Com relatava Baluard *“al davant nostre, si bé hi teníem, de primer, un Front Obrer més o menys respectable, avui hi tenim, en coalició, l’Esquerra i els Socialistes (com primer, però sense el B.O.C., que es retirà perquè foren inclosos elements no obrers en la candidatura)”*⁵⁸⁶. Que el BOC s’hauria exclòs de la coalició quedaria confirmat posteriorment pels mateixos marxistes heterodoxos, que quan sis mesos després editaren el seu primer butlletí local, argumentaren que *“per a sostenir una posició digna (el BOC) no té representant a l’Ajuntament”* alhora que afirmaven *“que l’Esquerra en les últimes eleccions municipals fou la causa de que el proletariat de Sitges no pogués anar en FRONT ÚNIC a les eleccions”*⁵⁸⁷.

Ha quedat constància que la coalició ERC-USC organitzà un míting el dimecres deu de gener gràcies a la referència que en feu Baluard, que sense indicar ni tant sols el lloc on s’havia realitzat ni enumerar-ne els temes tractats o els ponents, buscant allunyar el vot republicà més moderat de la coalició ERC-USC, assenyalava que al seu criteri els parlaments foren *“sols amb oradors socialistes”*. De fet, aquesta era una de les principals crítiques del setmanari a la candidatura d’esquerres, de la que afirmava que *“no falta qui diu, perquè coneix personalment la majoria dels que integren l’actual*

⁵⁸⁵ Baluard de Sitges núm.1.333, publicat el trenta-u, i La Humanitat, publicada el vint-i-vuit, ambdós de desembre de 1933.

⁵⁸⁶ Baluard de Sitges núm.1.335, publicat el catorze de gener de 1934.

⁵⁸⁷ Front, Òrgan del B.O.C de Sitges núm.1, publicat el tretze de juliol de 1934.

candidatura, que més bé es podria dir Socialista ja que no amaguen la seva entranyable simpatia per la Unió Socialista de Catalunya (...) Sitges, que és una població turística, en bé del seu desenvolupament no ha d'elegir un Ajuntament Socialista"⁵⁸⁸. Novament gràcies a un atac del setmanari conservador, també hauria quedat constància que el programa electoral de les esquerres hauria inclòs la municipalització de tots els serveis públics.

Arribat el dia de les votacions aquestes es produïren en un ambient de forta tensió, i sols pogueren finalitzar-se en sis de les meses electorals, obtenint en aquestes la coalició dretana mil cent noranta-cinc vots i l'esquerrana nou-cents quinze. A les altres dues meses, situades al carrer Parellades i al carrer Illa de Cuba, les urnes haurien acabat trencades en diversos incidents que n'haurien impossibilitat l'escrutini. La coalició d'esquerres denuncià irregularitats que al seu entendre havien afectat diverses taules i no sols les dues on les urnes haurien acabat trencades, i en no aconseguir-ho i, per tant, tenir perduda la lluita per endavant, el vespre abans de la segona volta *"feu repartir unes fulles, en les que es participava als esquerrans que s'havia acordat retirar-se de la lluita. Es donava com a motiu principal, a part d'una sèrie de paraules gruixudes, que no s'havia pogut aconseguir l'anul·lació total de les eleccions"*⁵⁸⁹. En conseqüència la candidatura d'esquerres obtingué sols deu vots en la repetició de la votació, per més de cinc-cents de la de dretes, pel qual l'enganyós resultat final fou de mil set-cents trenta-vuit vots contra nou-cents vint-i-cinc.

El nombre de representants municipals s'amplià pel creixement poblacional, i les noves llistes foren de setze membres, i en sortiren elegits onze de la coalició dretana, dos d'ells carlins, un d'Acció Catalana i vuit que eren de la Lliga o independents, i cinc de la d'esquerres, tres d'ells militants d'ERC, Joan Santaló i Sebastià Pascual, que repetien, i Josep Xambó, i dos socialistes, Sebastià Vidal i Vicenç Ibáñez.

Tot i un recurs interposat per Magí Civit i Alujas, el llavors vocal de la secció local d'ERC i secretari de la candidatura d'esquerres, el tribunal el desestimà, i *"no*

⁵⁸⁸ Front, Òrgan del B.O.C de Sitges núm.1, publicat el tretze de juliol de 1934.

⁵⁸⁹ Baluard de Sitges núm.1.337, publicat el vint-i-vuit de gener de 1934.

habiéndose justificado debidamente las coacciones y compra de votos alegadas”⁵⁹⁰, Pere Curtiada deixà d'exercir de regidor el vint-i-tres de febrer⁵⁹¹.

Els candidats esquerrans que no foren escollits haurien estat els socialistes Pau Puig, Pau Tutusaus, Joan Vidal, Josep Carbonell i Company i Salvador Mirabent, i els republicans Ramon Planes, Magí Robert, August Jacas, Joan Roca, Josep Costa i Salort i Josep Carbonell i Camps. Per tant, Pere Curtiada i Ferrer no havia ni estat inclòs a les llistes i analitzant en detall la candidatura era l'únic regidor d'esquerres que no repetia com a candidat.

A l'hora d'analitzar la seva no inclusió en la candidatura serà imprescindible citar dos documents posteriors. Per una banda, el primer exemplar de Front, l'òrgan del BOC de Sitges, on quan mesos després es referiren a la confecció de les llistes ressaltaren “que no fou sols al B.O.C. l'únic a qui procurà desplaçar llavors l'Esquerra, sinó àdhuc a algun dirigent del seu partit per excés d'Esquerrisme”⁵⁹².

L'altre clau en d'aquest anàlisi seria la nota de premsa emesa al cap d'unes poques setmanes de la derrota electoral, que indicava que Pere Curtiada i Ferrer havia estat designat president de la secció local d'ERC⁵⁹³. Tot sembla indicar que des de la secció local d'ERC es considerà que era clau per la victòria la presentació d'una llista d'esquerres de caràcter moderat, i, en aquest sentit, excloure al seu regidor més obrerista i que més s'havia distingit en la confrontació amb el catolicisme local era un element clau, i de fet, que el BOC decidís excloure's de la coalició només hauria fet que reforçar la buscada estratègia de moderació dels republicans. Així, la no inclusió de Pere Curtiada i Ferrer respongué a la voluntat de donar una major aparença de centralitat a la candidatura, no pas a una pèrdua d'influència del fins llavors regidor en el partit, doncs com el segon document citat recull passaria a ocupar el càrrec orgànic local més important d'ERC.

⁵⁹⁰ Baluard de Sitges núm. 1.341, publicat el vint-i-cinc de febrer de 1934.

⁵⁹¹ Llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajunt. de Sitges, sessió del divuit de novembre de 1934.

⁵⁹² Front, Òrgan del B.O.C de Sitges núm.3, publicat el dotze d'agost de 1934.

⁵⁹³ Baluard de Sitges núm.1.340, publicat el divuit de febrer de 1934.

Finalment, a nivell familiar caldria destacar que Pere Curtiada i Ferrer realitzà reformes a la seva casa⁵⁹⁴ del carrer Major, carrer que havia passat a anomenar-se Francesc Macià, i que, el seu germà, el cenetista Josep Curtiada, es casà amb Manuela Rosés i Capdevila i tingueren en Lluís, el seu primer fill⁵⁹⁵.

Com a tancament d'aquest capítol caldrà concloure que, exercint la seva tasca de regidor, Pere Curtiada i Ferrer va batallar per aconseguir millores de caire social i nacional, esdevenint clarament les referents a qüestions religioses, les que més polèmica i protagonisme li aportaren, i la combativitat demostrada hauria provocat que els sectors moderats de l'ERC sitgetana l'haguessin desplaçat de la següent candidatura municipal però l'acabaren avalant com a president de la secció local. Força abans ja havia acabat esdevenint el màxim representant del sector local d'Estat Català, responsabilitat que juntament amb la presidència de l'Ateneu El Centaure el portarien a estrenar-se com a orador en diversos actes de masses amb milers d'assistents.

⁵⁹⁴ El llibre d'actes de sessions municipals de l'Ajuntament de Sitges, sessió del quatre de desembre de 1931, inclou la "*instància de Pere Curtiada Ferrer per a (realitzar) obres interiors en la casa núm.10 del carrer de Francesc Macià*".

⁵⁹⁵ Baluard de Sitges núm.1.229 i 1.270, publicats el tres de gener i nou d'octubre de 1932.